

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ»

За загальною редакцією
К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Черня

Київ
2020

УДК 343.97:343.6
Н 340

*Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії
внутрішніх справ 26 серпня 2020 року (протокол № 18)*

*Текст Закону України
«Про запобігання та протидію домашньому насильству»
зі змінами станом на 20 травня 2020 року*

Науково-практичний коментар Закону України «Про
НЗ40 запобігання та протидію домашньому насильству» / кол. авт. ;
за заг. ред. К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Чернея. –
Київ : МВС України ; Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 396 с.

ISBN 978-617-7627-39-4

У коментарі проаналізовано положення Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» з посиланням на низку міжнародно-правових документів, законодавчих і відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів різного рівня, матеріали правозастосовної та судової практики, наукові джерела.

Видання може бути корисним для працівників Національної поліції України, прокуратури, інших інституцій, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, суддів, адвокатів, представників громадських правозахисних організацій, наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, а також усіх, хто зацікавлений у захисті прав й інтересів осіб, які постраждали від насильства.

У цьому коментарі висловлено виключно погляди авторів. Вони не обов'язково збігаються з офіційною позицією Консультативної місії ЄС в Україні.

УДК 343.97:343.6

ISBN 978-617-7627-39-4

© МВС України, НАВС, 2020

Авторський колектив:

Акімов М. О. – к.ю.н., доц., доцент кафедри кримінального права НАВС (ст. 29, 31);

Александренко О. В. – к.ю.н., доц., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології НАВС (ст. 16);

Андросюк В. Г. – к.психол.н., проф., провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень НАВС (ст. 18);

Андрущенко І. Г. – к.ю.н., доц., професор кафедри фінансового права та фіскального адміністрування НАВС (ст. 32);

Аносова Ю. В. – к.ю.н., юристка ГО «Ла Страда–Україна» (ст. 17, 20, 23, 34);

Білянська Н. В. – к.ю.н., доц., професор кафедри цивільного права і процесу НАВС (ст. 30);

Боровська І. А. – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу НАВС (ст. 3);

Братель С. Г. – к.ю.н., доц., професор кафедри поліцейського права НАВС (ст. 10);

Бреус С. М. – к.ю.н., директор Четвертого Київського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, (ст. 13, 14);

Бугайчук К. Л. – д.ю.н., доц., завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності ХНУВС (ст. 33, 34);

Галкіна О. М. – к.ю.н., старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності ХНУВС (ст. 34);

Демедюк Ю. Г. – керівник експертної групи з питань позашкільної освіти МОН (ст. 11);

Джафарова О. В. – д.ю.н., проф., професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування ХНУВС (ст. 4);

Джужа А. О. – д.ю.н., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС (ст. 3);

Дударець Р. М. – к.ю.н., заступник начальника Головного слідчого управління НП України (ст. 26, 27, 28);

Зеленяк П. А. – д.ф.п., викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін Київського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції» НАВС (ст. 6);

Івашенко В. О. – к.ю.н., доц., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС (ст. 2);

Калашник О. А. – президентка ГО «Ла Страда–Україна» (2018–2020) (ст. 17, 20, 23, 34);

Качинська М. О. – к.ю.н., доц., доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування ХНУВС (ст. 25);

Козаченко Г. В. – д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансового права та фіскального адміністрування НАВС (ст. 32);

Козуб Л. І. – представниця Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ст. 21);

Копан О. В. – д.ю.н., проф., провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності НАВС (ст. 33);

Корж Є. М. – к.ю.н., с.н.с., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції НАВС (ст. 27);

Корольчук В. В. – к.ю.н., с.н.с., провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності НАВС (ст. 9, 15);

Крісткова В. – старший радник з питань правової реформи Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (ст. 26);

Кулакова Н. В. – к.ю.н., доц., професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС (ст. 5, 6);

Левченко К. Б. – д.ю.н., к.філософ.н., проф., Урядова уповноважена з питань гендерної політики (ст. 21);

Левченко Ю. О. – к.ю.н., доц., завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС (ст. 4);

Легенька М. М. – д.ф.п., віце-президентка ГО «Ла Страда–Україна» (ст. 17, 20, 21, 23, 34);

Лук'янець В. С. – к.ю.н., доц., помічниця ректора з гендерних питань, професор кафедри конституційного права і прав людини НАВС (ст. 9, 15);

Лупало О. А. – к.ю.н., доц., професор кафедри публічного управління та адміністрування НАВС (ст. 7, 8);

Мироненко В. П. – к.ю.н., доц., професор кафедри цивільного права і процесу НАВС (ст. 22);

Миронюк Т. В. – к.ю.н., доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС (ст. 4);

Мінченко С. І. – д.ю.н., габілітований доктор правничих наук (Республіка Польща), с.н.с., проф., перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи Національної академії прокуратури України (ст. 1, 3);

Павліченко К. В. – заступниця Міністра внутрішніх справ України (ст. 26, 27, 28);

Пастух І. Д. – к.ю.н., доц., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування НАВС (ст. 11, 12, 31);

Пашковська М. В. – к.ю.н., с.н.с., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції НАВС (ст. 24, 26, 27);

Попов Г. В. – д.ю.н., директор Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України (ст. 3);

Савченко А. В. – д.ю.н., проф., завідувач кафедри кримінального права НАВС (ст. 28);

Садченко М. М. – к.ю.н., доцент кафедри фінансового права та фіскального адміністрування НАВС (ст. 32);

Святокум І. О. – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності ХНУВС (ст. 33);

Стрельченко О. Г. – д.ю.н., доц., професор кафедри публічного управління та адміністрування НАВС (ст. 12);

Тичина О.М. – науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності НАВС (ст. 29, 31);

Федоровська Н. В. – старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції НАВС (ст. 26, 27, 28);

Черней В. В. – д.ю.н., проф., ректор НАВС (ст. 24, 25);

Чернявський С. С. – д.ю.н., проф., проректор НАВС (ст. 24, 25);

Шевченко А. М. – експертка з питань спеціалізованих правоохоронних органів Консультативної місії Європейського Союзу в Україні (ст. 26);

Юрченко-Шеховцова Т. І. – науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень НАВС (ст. 19)

ПЕРЕДМОВА

Серед стратегічних пріоритетів діяльності державних правоохоронних інституцій, зокрема Міністерства внутрішніх справ і Національної поліції України, безумовним є запобігання та протидія домашньому насильству.

Випадки психічного, фізичного, сексуального та економічного насильства в родинях принижують честь і гідність, призводять до розладів здоров'я, загрожують тяжкими наслідками. Статистичні дані засвідчують тенденцію до збільшення кількості зареєстрованих фактів учинення правопорушень й інших подій, пов'язаних із домашнім насильством, проте реальні масштаби цього високолатентного явища складно оцінити об'єктивно. Ситуація загострилася у зв'язку з поширенням територією України глобальної пандемії COVID-19.

Прийняття Закону України «Про запобігання домашньому насильству» (від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII) стало вирішальним кроком у запровадженні довгоочікуваних новацій стосовно юридичного інструментарію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, охорони дитинства, соціальної роботи із сім'ями та молоддю, захисту осіб, які стали жертвами кривдників, та ефективного реагування на такі вияви з боку правоохоронців. Суттєво розширено правові засоби превентивного впливу на потенційних правопорушників підрозділами Національної поліції. Запроваджено критерії кваліфікації домашнього насильства саме як кримінального правопорушення (ст. 126¹ КК України), криміналізовано також невиконання обмежувальних заходів або обмежувальних приписів і непроходження програми для кривдників (ст. 390¹ КК України).

Зазначені й інші законодавчі новели, зокрема в галузях адміністративного, цивільного та сімейного права, потребують доктринальних роз'яснень для практичного застосування всіма уповноваженими суб'єктами. Саме тому до складу авторського колективу з підготовки коментаря, крім науковців закладів вищої освіти МВС України, залучено також представників органів влади й експертів авторитетних міжнародних організацій.

Автори й упорядники висловлюють вдячність фахівцям Національної поліції України, зокрема Головного слідчого

управління, департаментів превентивної діяльності та патрульної поліції, а також Управління з дотримання прав людини, за активну допомогу у фаховому відборі й експертному обговоренні матеріалів коментаря. Засвідчуємо готовність змістовно доповнювати текст видання відповідно до зауважень і пропозицій від широкого кола користувачів.

Сподіваємося, що запропонована праця сприятиме ефективній реалізації публічними інституціями положень законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, посиленню захисту прав громадян, зміцненню гарантій безпеки суспільства й держави.

Катерина Павліченко, заступниця Міністра
внутрішніх справ України

Катерина Левченко, д.ю.н., к.філософ.н., проф.,
Урядова уповноважена з питань гендерної
політики

Володимир Чернєй, д.ю.н., проф., ректор
Національної академії внутрішніх справ

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	12
Стаття 1. Визначення термінів	12
Стаття 2. Законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству	25
Стаття 3. Сфера дії законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству	31
Стаття 4. Основні засади запобігання та протидії домашньому насильству	43
Стаття 5. Основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	62
Стаття 6. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	63
РОЗДІЛ II. СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	82
Стаття 7. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	82
Стаття 8. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	99
Стаття 9. Повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	131

Стаття 10. Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	135
Стаття 11. Повноваження органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	152
Стаття 12. Повноваження органів, установ і закладів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	166
Стаття 13. Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	180
Стаття 14. Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб	184
Стаття 15. Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	191
Стаття 16. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі	195
Стаття 17. Участь заінтересованих суб'єктів, що надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству	217

РОЗДІЛ III. ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ .....

Стаття 18. Завдання у сфері запобігання домашньому насильству	234
Стаття 19. Заходи у сфері запобігання домашньому насильству	241

РОЗДІЛ IV. НАДАННЯ ДОПОМОГИ ТА ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИМ ОСОБАМ	250
Стаття 20. Надання допомоги та захисту постраждалим особам	250
Стаття 21. Права постраждалих осіб	264
Стаття 22. Права постраждалої дитини.....	277
Стаття 23. Виконання програм для постраждалих осіб	287
РОЗДІЛ V. СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	293
Стаття 24. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству.....	293
Стаття 25. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника	296
Стаття 26. Обмежувальний припис стосовно кривдника	301
Стаття 27. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи	316
Стаття 28. Виконання програм для кривдників	323
РОЗДІЛ VI. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	331
Стаття 29. Відповідальність за вчинення домашнього насильства	331
Стаття 30. Відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих унаслідок вчинення домашнього насильства	337
Стаття 31. Відповідальність посадових осіб за недотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.....	340

РОЗДІЛ VII. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	347
Стаття 32. Фінансування витрат, пов'язаних із запобіганням та протидією домашньому насильству	347
РОЗДІЛ VIII. КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	350
Стаття 33. Контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	350
Стаття 34. Громадський контроль за дотриманням законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	363
ДОДАТОК	380

РОЗДІЛ І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

СТАТТЯ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) дитина-кривдник – особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;

2) дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала дитина), – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства;

3) домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь;

4) економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

5) запобігання домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування

нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються;

6) кривдник – особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;

7) обмежувальний припис стосовно кривдника – встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи;

8) особа, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала особа), – особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі;

9) оцінка ризиків – оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи;

10) програма для кривдника – комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків;

11) програма для постраждалої особи – комплекс заходів, спрямованих на позбавлення емоційної залежності, невпевненості у собі та формування у постраждалої особи здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

12) протидія домашньому насильству – система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги

та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки;

13) профілактичний облік – здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства;

14) психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

15) сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

16) терміновий заборонний припис стосовно кривдника – спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства;

17) фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в

небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

У коментованій статті визначається зміст понять, що мають значення для цього базового (рамкового) Закону, а також для інших нормативно-правових актів (регулятивного та охоронного характеру) у сфері протидії та запобігання домашньому насильству, якщо тільки в них самих не визначено інший зміст цих понять.

Стаття 1 Закону складається з однієї частини та структурно поділена на 17 пунктів, кожен з яких вміщує окремі правові дефініції. А тому під час правозастосування потрібно посилається на конкретний пункт ч. 1 ст. 1 Закону (наприклад, п. 15 ч. 1 ст. 1 Закону – визначення поняття «сексуальне насильство»).

1. Дитина-кривдник характеризується двома ознаками:

- 1) особа, яка не досягла 18-річного віку (вікова ознака);
- 2) особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (змістовна ознака). Про зміст поняття «домашнє насильство» див. коментар п. 3 ч. 1 цієї статті.

Встановлення змісту поняття «дитина-кривдник» необхідне для:

характеристики окремих повноважень органів опіки і піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству за участі дитини-кривдника (наприклад, таких: захист прав та інтересів дитини-кривдника, у тому числі шляхом звернення до суду, представництва прав та інтересів дитини в суді при розгляді питань, пов'язаних із здійсненням актів домашнього насильства, зокрема про видачу обмежувального припису (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону); безпосереднє надання допомоги та захисту дітям-кривдникам, які мають статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (п. 2 ч. 1 ст. 9 Закону); надання згоди на отримання соціальних послуг дитиною-кривдником, якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини (п. 5 ч. 1 ст. 9 Закону);

характеристики окремих повноважень служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей (наприклад, таких: розроблення та виконання заходів із захисту прав і законних інтересів дитини-кривдника (п. 2 ч. 2 ст. 9 Закону); інформування дитини-кривдника, її батьків, інших законних представників про права дитини,

заходи та послуги, якими вони можуть скористатися (п. 5 ч. 2 ст. 9 Закону); порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, роботи з дитиною-кривдником (п. 8 ч. 2 ст. 9 Закону);

характеристики особливостей виконання програм стосовно дітей-кривдників (ч. 3, 4 ст. 28 Закону) та покладення на дитину-кривдника обов'язку пройти пробацийну програму відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України¹ – у випадку звільнення від відбування покарання з випробуванням (ч. 3, 4 ст. 28 Закону).

2. Дитина, яка постраждала від домашнього насильства (постраждала дитина):

- 1) особа, яка не досягла 18 років (вікова ознака);
- 2) особа, яка зазнала домашнього насильства в будь-якій формі; *або*
- 3) особа, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства.

Перша ознака є обов'язковою. Друга та третя ознаки – альтернативні, що передбачає необхідність установлення якоїсь однієї з них.

Зміст поняття «постраждала дитина» необхідно встановлювати для:

характеристики окремих повноважень органів опіки і піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дитини (наприклад, таких: захист прав та інтересів постраждалої дитини, у тому числі шляхом звернення до суду, представництва прав та інтересів дитини в суді при розгляді питань, пов'язаних із здійсненням актів домашнього насильства, зокрема про видачу обмежувального припису (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону); надання згоди на отримання соціальних послуг постраждалою дитиною, якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини (п. 5 ч. 1 ст. 9 Закону);

характеристики окремих повноважень служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей (наприклад, таких: розроблення та виконання

---

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

заходів із захисту прав та законних інтересів постраждалої дитини (п. 1 ч. 2 ст. 9 Закону); інформування постраждалої дитини, її батьків, інших законних представників про права дитини, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися (п. 4 ч. 2 ст. 9 Закону); порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, роботи з постраждалою дитиною (п. 8 ч. 2 ст. 9 Закону);

характеристики одного з повноважень установ і закладів охорони здоров'я під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (повідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини – також службу у справах дітей – п. 1 ч. 2 ст. 12 Закону);

вирішення питання про коло осіб, які можуть надавати допомогу постраждалим особам: питання надання допомоги постраждалим дітям вирішують їхні батьки, інші законні представники дитини, а якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками дитини або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, – органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини (баби, діда, повнолітніх брата, сестри), мачухи або вітчима дитини, якщо вони не є кривдниками – ч. 7 ст. 20 Закону);

визначення прав постраждалої особи (див. коментар до ст. 22 Закону);

характеристики одного з обмежувальних приписів – обмеження спілкування з постраждалою дитиною (п. 2 ч. 2 ст. 26 Закону).

Як зазначено в ч. 2 ст. 4 Закону, у разі, якщо постраждалою особою є дитина, будь-які дії, які вчиняються щодо неї, ґрунтуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини.

3. Домашнє насильство – центральне поняття законодавства України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Зміст поняття «домашнє насильство» розкривається через такі ознаки:

1) діяння (дія або бездіяльність). Ця ознака означає, що домашнє насильство може бути вчинене, насамперед, як шляхом активної поведінки (дії), так і шляхом пасивної поведінки (бездіяльності) суб'єкта;

або

2) погроза вчинення зазначених нижче діянь. Ознаки погрози: інформаційна форма; реальність; дійсність;

3) форми вияву діяння або погрози:

фізичне насильство;

сексуальне насильство;

психологічне насильство;

економічне насильство;

4) суб'єкт вчинення домашнього насильства:

член сім'ї. Згідно зі ст. 3 Сімейного кодексу України¹, сім'ю становлять особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає. Права члена сім'ї має одинока особа. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства; **чи**

особи, об'єднані місцем проживання. Згідно зі ст. 29 Цивільного кодексу України², місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово; **або**

родичі, **або**

один з колишнього чи теперішнього подружжя. Сімейно-правовий статус подружжя згідно зі ст. 21 Сімейного кодексу України виникає з моменту державної реєстрації шлюбу в

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

² Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

органах реєстрації актів цивільного стану в осіб, які уклали шлюб. Колишнім подружжям є чоловік та жінка, шлюб між якими було припинено внаслідок його розірвання або якщо шлюб між подружжям було визнано недійсним¹; **або**

інші особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа.

Більш детально див. коментар до ст. 3 Закону.

За застосування домашнього насильства передбачено адміністративну відповідальність.

Так, у ст. 172-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено відповідальність за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого. За такі дії передбачено накладення штрафу від 10 до 20 НМДГ або громадські роботи на строк від 30 до 40 год, або адміністративний арешт на строк до семи діб².

У ст. 126-1 Кримінального кодексу України встановлено відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Такі дії караються громадськими роботами на строк від 150 до 240 год, або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років. Відповідна норма набрала чинності з 11 січня 2019 р. На сьогодні Кримінальним

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

кодексом України передбачено відповідальність за такі злочини, вчинення яких пов'язано із застосуванням домашнього насильства: експлуатація дітей (ст. 150); використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1); зловживання опікунськими правами (ст. 167); втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304)¹.

4. Економічне насильство включає:

умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними;
залишення без догляду чи піклування;
перешкоджання отриманню необхідних послуг з лікування чи реабілітації;
заборону працювати;
примушування до праці;
заборону навчатися;
інші правопорушення економічного характеру.

Таким чином, поняття «економічне насильство» визначене законодавцем невичерпно, тобто види такого насильства не обмежено даним переліком (відкритий перелік). З огляду на це, визначаючи зміст поняття «інші правопорушення економічного характеру», слід мати на увазі, що під ними слід розуміти лише ті порушення, які є схожими з тими, що наводить законодавець у п. 4 ч. 1 ст. 9 Закону. Наприклад, як зазначається в літературі, це примушування особи до звітування про витрату грошей, дармоїдство, агресора (кривдника – прим. наша ...), поєднане з примушуванням до праці чи надмірної праці².

5. Запобігання домашньому насильству згідно із законодавчим визначенням характеризується такими ознаками:

- 1) суб'єкти протидії:
органи виконавчої влади,
органи місцевого самоврядування,
підприємства, установи та організації, а також громадяни України,
іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах;
- 2) зміст заходів з протидії:

---

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

² Дудоров О. О. Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с. С. 74.

підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства;

формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках;

небайдуже ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей;

викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

3) вказані вище заходи утворюють систему.

Більш детально див. коментар до ст. 6 Закону.

6. Кривдник:

1) будь-яка особа (окрім дитини-кривдника);

2) особа, яка вчинила домашнє насильство в будь-якій формі.

Таким чином, кривдником може бути повнолітня особа, будь-який суб'єкт домашнього насильства, перелічених у коментарі до п. 3 ч. 1 цієї статті.

7. Обмежувальний припис стосовно кривдника характеризується такими ознаками:

1) порядок встановлення припису – судовий;

2) суб'єкт застосування – суд;

3) об'єкт застосування – особа, яка вчинила домашнє насильство;

4) змістовна ознака – тимчасове обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство;

5) спрямованість заходу – спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

8. Особа, яка постраждала від домашнього насильства (постраждала особа):

1) будь-яка особа (окрім постраждалої дитини);

2) особа, яка зазнала домашнього насильства в будь-якій формі.

9. Оцінка ризиків характеризується таким:

1) суб'єкт здійснення – уповноважений підрозділ Національної поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) змістовна ознака – оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи;

3) може бути підставою для видачі обмежувального чи заборонного приписів;

4) є основою програми для кривдників.

10. Програма для кривдника:

1) становить собою комплекс заходів;

2) формується на основі результатів оцінки ризиків;

3) спрямована на:

зміну насильницької поведінки кривдника;

формування у кривдника нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках;

формування у кривдника відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей;

викоринення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

11. Програма для постраждалої особи:

1) становить собою комплекс заходів;

2) спрямована на:

позбавлення емоційної залежності, невпевненості у собі;

формування у постраждалої особи здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

12. Протидія домашньому насильству згідно із законодавчим визначенням характеризується такими ознаками:

1) суб'єкти протидії: органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах;

2) зміст заходів з протидії:

припинення домашнього насильства;

надання допомоги та захисту постраждалій особі;

відшкодування їй завданої шкоди, а також

належне розслідування випадків домашнього насильства;

притягнення до відповідальності кривдників та

зміна поведінки кривдників;

3) вказані вище заходи утворюють систему.

13. Профілактичний облік:

1) суб'єкт здійснення – уповноважені підрозділи органів Національної поліції;

2) змістовна – організаційно-практичні заходи щодо контролю за поведінкою кривдника;

дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства;

3) мета здійснення: недопущення повторного вчинення домашнього насильства.

14. Психологічне насильство як форма домашнього насильства:

1) за формою вираження – дія або бездіяльність, що включає:

словесні образи;

погрози, у тому числі щодо третіх осіб;

приниження;

переслідування;

залякування;

інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері;

2) наслідки: якщо такі дії або бездіяльність:

викликали в постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб;

спричинили в постраждалої особи емоційну невпевненість;

спричинили в постраждалої особи нездатність захистити себе;

завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

У Кримінальному кодексі України за психологічне насильство, як форму домашнього насильства, передбачено відповідальність за домашнє насильство (ст. 126-1), погрозу вбивством (ст. 129) або розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (ст. 168).

15. Сексуальне насильство як форма домашнього насильства включає:

1) будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або

2) будь-які діяння сексуального характеру в присутності дитини,

3) примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також

4) інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

У чинному Кримінальному кодексі України передбачено відповідальність за фізичне насильство як форму домашнього

насильства, зокрема за зґвалтування (ст. 152), сексуальне насильство (ст. 153), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154).

16. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника:

- 1) спеціальний захід протидії домашньому насильству;
- 2) суб'єкт застосування – уповноважені підрозділи органів Національної поліції;
- 3) змістовна: реагування на факт домашнього насильства;
- 4) спрямування заходу:
негайне припинення домашнього насильства;
усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб;
недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства.

17. Фізичне насильство як форма домашнього насильства включає:

- ляпаси;
- стусани;
- штовхання;
- щипання;
- шмагання;
- кусання, а також
- незаконне позбавлення волі;
- нанесення побоїв;
- мордування;
- заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості;
- залишення в небезпеці;
- ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані;
- заподіяння смерті;
- вчинення інших діянь насильницького характеру.

У Кримінальному кодексі України передбачено відповідальність за фізичне насильство як форму домашнього насильства, зокрема, як умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122), умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125), побої і мордування (ст. 126), залишення в небезпеці (ст. 135), ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (ст. 136), незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146), злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування

(ст. 166), незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 314), схилення до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315), спонукання неповнолітніх до вживання допінгу (ст. 323), схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих речовин (ст. 324)¹.

СТАТТЯ 2. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству складається з Конституції України, міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів щодо недопущення насильства.

До законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству віднесено Конституцію України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та інші нормативно-правові акти щодо недопущення насильства.

Провідне місце в системі нормативно-правових актів займає **Конституція України**, яка є Основним Законом, що має найвищу юридичну силу. Конституція встановлює найбільш важливі норми і принципи, що складають основи правового регулювання в різних сферах життєдіяльності суспільства і держави².

Хоча в Конституції України про домашнє насильство прямо не згадується, але закріплюються права та свободи людини і громадянина, дотримання яких має важливе значення для запобігання насильства. Йдеться про право на життя, повагу гідності, свободу та особисту недоторканність.

2. Міжнародними договорами, що стосуються запобігання та протидії домашньому насильству, є Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. (набула

---

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

² Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юрид. літ., 2017. 256 с. С. 35.

чинності для України 17 липня 1997 р.); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України 19 жовтня 1973 р.); Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. (набула чинності для України 12 березня 1981 р.); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України від 19 жовтня 1973 р.); Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 6 жовтня 1999 р. (набув чинності для України 12 липня 2003 р.); загальні рекомендації Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, присвячені виконанню Конвенції від 6 жовтня 1999 р.; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. (набула чинності для України 27 вересня 1991 р.); Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (набула чинності для України 11 вересня 1997 р.); Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. (набула чинності для України 1 квітня 2007 р.); Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р. (набула чинності для України 1 березня 2011 р.); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. (набула чинності для України 1 грудня 2012 р.).

Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11 травня 2011 р. Україна підписала 7 листопада 2011 р., але донині вона не ратифікована Верховною Радою України. Значна частина її положень втілена в українське законодавство – Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси, закони «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»¹.

Крім того, важливе значення для запобігання та протидії домашньому насильству мають положення інших міжнародних документів, а саме: Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р.; Декларації прав дитини від 20 листопада

---

¹ Левченко К. Б. Руйнування міфів навколо Стамбульської конвенції як умова ефективного застосування законодавства щодо протидії насильству. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству: матеріали міжнародного круглого столу* (Київ, 27 верес. 2019 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2019. С. 102.

1959 р.; Декларації про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів від 14 грудня 1974 р.; Декларації про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо в разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях від 3 грудня 1986 р.; Декларації ООН про викорінення всіх форм насильства щодо жінок від 20 грудня 1993 р.

Важливими також є резолюції Ради Безпеки ООН, зокрема 1325 «Жінки. Мир, Безпека», ухвалена 31 жовтня 2000 р.; 1820 від 19 червня 2008 р.; 1888 від 30 вересня 2009 р.; 1889 від 5 жовтня 2009 р.; 1960 від 16 грудня 2010 р.; 2106 від 24 червня 2013 р.; 2122 від 18 жовтня 2013 р.; 2242 від 13 жовтня 2015 р.

3. Крім цього Закону, в Україні діють інші **нормативно-правові акти** щодо недопущення насильства, а саме: закони України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р.; «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 р.; «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р.; «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р.; «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 р.; «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 р.

Під час притягнення до відповідальності за вчинення домашнього насильства та правопорушень, що з ним пов'язані, застосовуються Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, закони «Про безоплатну правову допомогу», «Про застосування амністії в Україні».

Діяльність суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству регулюють закони України «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про пробацію», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про освіту», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні».

До інших нормативно-правових актів, прийнятих на виконання як цього Закону, інших законів, так і міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, належать акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств, а саме: укази Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 р. № 5/2015, «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501/201; постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 654; «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 655; «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658; «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі» від 20 березня 2018 р. № 234; «Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 21 серпня 2019 р. № 234; розпорядження Кабінету Міністрів України «Національний план дій з виконання резолюції ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року» від 24 лютого 2016 р. № 113-р (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 637-р); «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року» від 5 вересня 2018 р. № 634-р; «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» від 10 жовтня 2018 р. № 728-р; наказ Міністерства соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства

охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення» від 19 серпня 2014 р. № 564/836/945/577; наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання» від 1 липня 2016 р. № 716; накази Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» від 28 липня 2017 р. № 650; «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» від 19 грудня 2017 р. № 1044; «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника» від 1 серпня 2018 р. № 654; накази Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Типової програми для кривдників» від 1 жовтня 2018 р. № 1434; «Про затвердження Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» від 11 грудня 2018 р. № 1852; наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України від 25 лютого 2019 р. № 124; наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку оцінки ризиків вчинення домашнього насильства» від 13 березня 2019 р. № 369/180; накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» від 22 травня 2018 р. № 509; «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодія педагогічних працівників із іншими органами та службами» від 2 листопада 2018 р. № 1047; наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги» від 1 лютого 2019 р. № 278.

4. Обов'язковими на території України є рішення і викладені в них правові **позиції Європейського суду з прав людини**, в яких надано тлумачення Конвенції Ради Європи про

захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. зобов'язав вітчизняні суди під час розгляду і вирішенні справ застосовувати як саму Конвенцію, так і прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Така практика стосується не лише справ, стороною в яких є Україна, а й будь-якої іншої держави, що підписала Конвенцію. Правові позиції суду, сформульовані щодо інших держав, повинні враховувати суди України. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», при розгляді справ суди застосовують Конвенцію та практику Суду як джерело права.

У практиці Європейського суду з прав людини є рішення, що стосуються домашнього насильства. Наприклад, А. проти Сполученого Королівства (1998 р.), Контрова проти Словаччини (2007 р.), Беваква та С. проти Болгарії (2008 р.), Опуз проти Туреччини (2009 р.), А. проти Хорватії (2010 р.), Е. М. проти Румунії (2012 р.), Коваль проти Польщі (2012 р.), Дурмаз проти Туреччини (2014 р.), Дживек проти Туреччини (2016 р.), Талпіс проти Італії (2017 р.), Володіна проти Росії (2019 р.)¹.

Європейський суд з прав людини розглядає домашнє насильство як порушення права на життя (ст. 2 Конвенції), права бути вільним від нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження (заборона катування) (ст. 3 Конвенції), права на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Конвенції), права на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі (ст. 13 Конвенції), права на заборону дискримінації (ст. 14 Конвенції).

---

¹ Євсюкова М. В. Насильство в сім'ї як порушення прав, закріплених у конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: огляд рішень Європейського суду з прав людини. *Форум права*. 2011. № 1. С. 341–347. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11emvzpl.pdf>; Особливості розгляду справ, пов'язаних з домашнім насильством: навч. курс для суддів. Київ, 2018. URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/03.pdf>.

СТАТТЯ 3. СФЕРА ДІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Предметом регулювання цього Закону є правовідносини, що виникають у процесі запобігання та протидії домашньому насильству.

2. Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання поширюється на таких осіб:

- 1) подружжя;
- 2) колишнє подружжя;
- 3) наречені;
- 4) мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);

- 5) особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;

- 6) особи, які мають спільну дитину (дітей);

- 7) батьки (мати, батько) і дитина (діти);

- 8) дід (баба) та онук (онука);

- 9) прадід (прабаба) та правнук (правнучка);

- 10) вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);

- 11) рідні брати і сестри;

- 12) інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука);

- 13) діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;

- 14) опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;

- 15) прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

3. Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання, а також на суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству».

1. Стаття 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» містить положення щодо визначення сфери правового регулювання суспільних правовідносин, які виникають у процесі запобігання та протидії домашньому насильству, за колом осіб.

До суб'єктів правовідносин, на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, належать три групи осіб, а саме:

1) родичі та особи, які їх замінюють, **незалежно від факту спільного проживання** (вичерпний перелік яких міститься у ч. 2 цієї статті);

2) інші родичі, інші особи, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, **за умови спільного проживання**;

3) суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Правовий статус цих осіб визначений у Сімейному кодексі (СК) України, а також регулюється окремими положеннями Цивільного кодексу (ЦК) України, Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, Кодексу законів про працю України (КЗпП), законів України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII, «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» від 17 травня 2018 р. № 2427-VIII та іншими нормативно-правовими актами.

У чинному законодавстві України для осіб, які пов'язані родинними відносинами (спорідненням) та (або) проживають однією сім'єю, вживаються такі юридичні категорії, як «члени сім'ї», «близькі особи», «близькі родичі та члени сім'ї», «близькі родичі чи свояки».

Так, **членами сім'ї** є особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (абз. 16 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»)¹.

---

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Відповідно до абз.4 ч.1 ст.1 Закону України «Про запобігання корупції», **близькими особами** є особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій ст. 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

Близькі родичі та члени сім'ї – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (абз.5 ч.1 ст.1 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»¹). Аналогічне визначення категорії «близькі родичі та члени сім'ї» міститься у п.1 ч.1 ст.3 КПК України.

Відповідно до положень ст.25-1 КЗпП України, **близькими родичами чи свояками** є батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя.

Відповідно до аналізу вищенаведених законодавчих приписів, критеріями віднесення таких осіб до близьких осіб, близьких родичів та членів сім'ї є:

1) існування між ними сімейних правовідносин, які виникають за наявності однієї з ознак: а) споріднення (за прямою чи боковою лінією) (батько, мати син, дочка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка); б) укладення шлюбу (подружжя); в) свояцтво (зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха); г) встановлення опіки і піклування (опікун чи піклувальник,

---

¹ Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>.

особа, яка перебуває під опікою або піклуванням (підопічний)); г) усиновлення (усиновлювач, усиновлений); д) сімейна правосуб'єктність, пов'язана із шлюбом та вихованням дитини (вітчим, мачуха, пасинок, падчерка). Такі особи є близькими особами, незалежно від спільного проживання;

2) існування між ними сімейних правовідносин, що виникають на підставі одночасного існування сукупності умов: спільно проживають; пов'язані спільним побутом; мають взаємні права та обов'язки (за винятком осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних). До таких осіб належать і ті, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Щодо тлумачення понять запобігання і протидії домашньому насильству див. коментар до ст. 1 цього Закону.

2. Частина 2 коментованої статті наводить перелік осіб, на яких поширюється законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству. **Незалежно від факту спільного проживання**, дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється на осіб, вичерпний перелік, яких міститься у ч. 2 ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», і які пов'язані між собою, перш за все, сімейними правовідносинами, відповідно до юридичного факту утворення сім'ї, а також перебування в родинних відносинах (спорідненості). Правовий статус таких осіб визначається сімейним законодавством України.

Відповідно до ст. 21 СК України, статус **подружжя** мають чоловік і жінка, після реєстрації шлюбу в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Шлюб є сімейним союзом жінки та чоловіка, зареєстрованим в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Релігійний обряд шлюбу не є підставою для виникнення в жінки та чоловіка прав та обов'язків подружжя, крім випадків, коли релігійний обряд шлюбу відбувся до створення або відновлення органів державної реєстрації актів цивільного стану (ч. 3 с. 21 СК України).

Колишнім подружжям є особи, шлюб яких припинено. Шлюб припиняється в разі: 1) смерті одного з подружжя або оголошення його померлим; 2) його розірвання органом реєстрації актів цивільного стану; 3) його розірвання судом за спільною заявою подружжя, за позовом одного подружжя.

У разі розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану шлюб припиняється в день реєстрації розірвання шлюбу. У разі розірвання шлюбу судом шлюб

припиняється в день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу (ст. 114 СК України).

Нареченими вважаються особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (ч. 1 ст. 28 СК України). Водночас, відповідно до положень ст. 32 СК України, статус наречених особи можуть мати не більше як три місяці, що обраховується з дня подання ними заяви про реєстрацію шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану. Так, якщо за загальним порядком, встановленим зазначеною статтею СК України, шлюб не буде зареєстрований після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу, або до спливу цього строку (за наявності поважних причин), то керівник органу державної реєстрації актів цивільного стану може відкласти реєстрацію шлюбу, але не більш як на три місяці, якщо є відомості про наявність перешкод до реєстрації шлюбу¹.

Незалежно від факту спільного проживання, дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється на **осіб, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхніх батьків та дітей.**

Відповідно до положень ч. 2 ст. 3 СК України, **сім'ю** складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Сім'я може утворюватися на підставі: 1) шлюбу; 2) кровного споріднення; 3) усиновлення; 4) на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства (ч. 4 ст. 3 СК України).

До таких підстав, відповідно до сімейного законодавства, належать, зокрема встановлення опіки і піклування над дітьми, а також повнолітніми особами у випадках, передбачених чинним законодавством (визнання особи недієздатною, обмеження її у цивільній дієздатності), інші альтернативні форми влаштування дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування (патронат над дітьми, передання дітей на виховання у прийомну сім'ю, влаштування дітей до дитячого будинку сімейного типу).

Водночас, за результатами аналізу сімейного законодавства України можна дійти висновку, що для інших підстав утворення сім'ї (крім факту укладення шлюбу, кровного

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

споріднення, усиновлення) необхідним є одночасне існування сукупності умов, якщо такі особи: спільно проживають; пов'язані спільним побутом; мають взаємні права та обов'язки.

Такі умови для утворення сім'ї не передбачені законодавством для подружжя і дітей. Так, подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає (ч. 2 ст. 3 СК України).

Як вже зазначалося, відповідно до положень абз. 16 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» членами сім'ї є особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі¹.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 СК України, правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття. Що стосується дітей, які досягли повноліття, СК України визначено їх правовий статус як повнолітні дочка, син.

Таким чином, до осіб, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, і правовідносини між якими мають (мали) сімейний характер, належать, по-перше, особи, які проживають (проживали) сім'єю, юридичний факт створення якої пов'язується з одночасним існуванням таких умов як їх: а) спільне проживання; б) спільний побут; в) наявність взаємних прав та обов'язків; по-друге, до таких осіб належать також їхні батьки, діти та повнолітні дочка, син.

До вичерпного переліку осіб, на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, належать **особи, які мають спільну дитину (дітей), а також батьки (мати, батько) і дитина (діти)**.

Відповідно до СК України визначається походження дитини: від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою, – для таких осіб встановлена презумпція батьківства; від матері та

---

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

батька, які не перебувають у шлюбі між собою; народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя. Походження дитини від подружжя визначається на підставі Свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини. Дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя (ч. 1, 2 ст. 122 СК України).

Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі між собою, походження дитини від батька визначається:

а) за спільною заявою матері та батька дитини (жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою) (ст. 125, 126 СК України);

б) за рішенням суду (ст. 128–132 СК України).

У разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя (ст. 123 СК України).

Незалежно від факту спільного проживання дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється також на родичів прямої лінії споріднення (**дід (баба) та онук (онука); прадід (прабаба) та правнук (правнучка)**) і бокової лінії споріднення (**рідні брати і сестри**).

Відповідно до ч. 2 ст. 26 СК України, до рідних належать як повно рідні, так і неповнорідні за походженням брати і сестри. **Повнорідними** є брати і сестри, які мають спільних батьків. **Неповнорідними** є брати і сестри, які мають спільну матір або спільного батька.

Незалежно від факту спільного проживання, дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству поширюється на інших родичів за спорідненням: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука), а також інших членів сім'ї, виникнення сімейних правовідносин між якими, пов'язується із юридичним фактом укладення шлюбу (вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка)).

Правовий статус **вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка)** визначається положеннями глави 21, 22 розділу V СК України. За результатами аналізу цих норм, за загальним правилом, взаємовідносини між вітчимою (мачухою) та пасинком (падчеркою), зокрема щодо участі у вихованні дитини (пасинка (падчерки)), а також обов'язку її утримувати, виникають у разі юридичного факту укладення батьком (матір'ю) дитини шлюбу з такою особою та проживання її з дитиною однією сім'єю (ст. 260, 268 СК України).

До інших родичів, на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання, належать дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука). Водночас їх правовий статус як суб'єктів сімейних правовідносин регламентується сімейним законодавством України лише в разі взяття у свою сім'ю дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування (ч. 3, 4 ст. 2, ст. 261 СК України), тобто спільного проживання їх з дитиною. Як СК України, так і інші закони не відносять цих осіб до близьких осіб та членів сім'ї, незалежно від їх спільного проживання, на відміну від цього Закону.

До осіб, на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання, належать опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Встановлення опіки та піклування над особою, яка за віком, станом здоров'я та з інших підстав, визначених законодавством України, визнана недієздатною або цивільна дієздатність якої обмежена, регулюється цивільним та сімейним законодавством України (ст. 55–79 ЦК України, глава 19 розділу IV СК України). Відповідно до ст. 55 ЦК України, опіка та піклування встановлюються з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом

здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки¹.

Опіка встановлюється над малолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними. Піклування встановлюється над неповнолітніми особами, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена (ст. 58, 59 СК України).

Опікун, піклувальник – це фізична особа з повною цивільною дієздатністю, яка, за її письмовою заявою, призначається органом опіки та піклування або судом, у випадках, передбачених ст. 60 ЦК України (а саме в разі визнання фізичної особи недієздатною, обмеження її цивільної дієздатності, а також над малолітньою або неповнолітньою особою, якщо при розгляді справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування за поданням органу опіки та піклування) для здійснення опіки і піклування над підопічним.

За загальним правилом опікун або піклувальник призначаються переважно з осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах з підопічним, з урахуванням особистих стосунків між ними, можливості особи виконувати обов'язки опікуна чи піклувальника (ч. 4 ст. 63 ЦК України).

Особами, які перебувають під опікою, є фізичні особи, над якими встановлено опіку на підставах і порядку, визначеному ЦК України, а саме: 1) малолітні особи (віком до 14 років); 2) фізичні особи, визнані судом недієздатними.

Фізична особа може бути визнана судом недієздатною, якщо вона внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними (ст. 39 ЦК України).

Особами, які перебувають під піклуванням, є фізичні особи, над якими встановлено піклування на підставах і порядку, визначеному ЦК України, а саме: 1) неповнолітні особи (віком від 14 до 18 років); 2) фізичні особи, цивільна дієздатність яких обмежена.

Відповідно до ст. 36 ЦК України, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона: 1) страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність

---

¹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними;
2) зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Опіка та піклування стосовно осіб припиняються у випадках:

1) поновлення судом цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною за заявою опікуна або органу опіки та піклування, якщо буде встановлено, що внаслідок видужання або значного поліпшення її психічного стану у неї поновилися здатність усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними (ч. 1 ст. 42 ЦК України);

2) досягнення підопічним віку, з яким пов'язується припинення опіки (піклування). Опіка припиняється у разі досягнення підопічним чотирнадцяти років. У цьому разі особа, яка здійснювала обов'язки опікуна, стає піклувальником без спеціального рішення щодо цього (ч. 2 ст. 76 ЦК України). Піклування припиняється у разі досягнення фізичною особою повноліття (п. 1 ч. 1 ст. 77 ЦК України);

3) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;

4) реєстрації шлюбу неповнолітньої особи;

5) звільнення фізичної особи від повноважень опікуна, піклувальника.

Суд, якщо він призначив опікуна чи піклувальника, або орган опіки та піклування за заявою особи звільняє її від повноважень опікуна або піклувальника. За заявою органу опіки та піклування суд може звільнити особу від повноважень опікуна або піклувальника в разі невиконання нею своїх обов'язків, порушення прав підопічного, а також у разі поміщення підопічного до навчального закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту (ст. 75 ЦК України)¹.

Однією з підстав виникнення сімейних правовідносин та набуття правового статусу близьких осіб є альтернативні форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, а саме: встановлення патронату над такою дитиною (ст. 252–256 СК України), влаштування її до прийомної сім'ї

---

¹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

(ст. 256-1– 256-4 СК України), дитячого будинку сімейного типу (ст. 256-5– 256-8 СК України).

Патронатний вихователь – це особа, яка за участю членів сім'ї надає послуги з догляду, виховання та реабілітації дитини у своїй сім'ї (ч. 3 ст. 252 СК України). Патронат над дитиною встановлюється як тимчасовий догляд (строком до трьох місяців, який може бути подовжено, але не більше шести місяців), виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин.

Патронатним вихователем не може бути особа, зазначена в ст. 212 СК України. Коментована стаття також наводить вичерпний перелік осіб, яким охоплюється поняття «інші родичі». Такими особами є: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука)¹.

Прийомні батьки – подружжя або особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли для спільного проживання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування у прийомну сім'ю. Приймною сім'єю є сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (ч. 1 ст. 256-1, ч. 1 ст. 256-2 СК України).

Прийомні діти – діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, влаштовані на виховання та спільне проживання до прийомної сім'ї (ч. 1 ст. 256-3 СК України).

Батьки-вихователі – подружжя або окрема особа, що не перебуває у шлюбі, які взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для виховання та спільного проживання до дитячого будинку сімейного типу. Дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (ч. 1 ст. 256-5, ч. 1 ст. 256-6 СК України).

---

¹ Деякі питання здійснення патронату над дитиною: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-%D0%BF>.

Вихованцями дитячого будинку сімейного типу є діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування (ч. 1 ст. 256-7 СК України)¹.

3. Законодавство у сфері запобігання та протидії домашньому насильству до суб'єктів, на які поширюється його дія, відносить інших родичів, та інших осіб, крім визначених у вичерпному переліку ч. 2 ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», які можуть як перебувати в родинних відносинах, що визначаються за ступенем спорідненості, так і не мати спорідненості між собою. У законодавстві не визначено суб'єктного складу осіб, які є іншими членами сім'ї та іншими родичами.

За СК України до таких осіб належать, зокрема, особи, які взяли у свою сім'ю дитину на виховання, а також інші родичі, які на підставах, визначених цим Кодексом наділені правами і обов'язками щодо участі у вихованні та утриманні дітей (розділ V СК України).

Відповідно до приписів вищезазначених законів, ними можуть вважатися ті суб'єкти, які мають необхідний обсяг сімейної правосуб'єктності, що пов'язується з одночасним існування сукупності умов, а саме такі особи: 1) спільно проживають; 2) пов'язані спільним побутом; 3) мають взаємні права та обов'язки.

Спільний побут є однією з ознак сім'ї. Ця ознака може мати різноманітні вияви: спільне ведення господарства, влаштування відпочинку, набуття певних речей, дотримання певних сімейних традицій тощо.

Ознакою сім'ї є наявність взаємних прав та обов'язків між її членами. Це не означає, що права та обов'язки виникають одночасно, як у цивільних правочинах (наприклад, купівля-продаж, будівельний підряд та ін.). Навпаки, ці обов'язки можуть виникати після виконання, наприклад, обов'язків батьків перед дітьми, і в цьому випадку в дітей виникатиме «зворотний» обов'язок щодо своїх батьків. Такі права і обов'язки виникають автоматично в результаті реєстрації шлюбу, народження дитини, усиновлення, тому наявність зазначених юридичних фактів сама собою свідчить про виникнення юридичного зв'язку чоловіка і дружини, батьків і

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

дітей, усиновителів й усиновлених, незалежно від характеру їхніх особистих відносин та інших факторів. Деякі науковці вважають наявність взаємних прав та обов'язків більше наслідком сімейних відносин, ніж їх ознакою. Але саме за цією ознакою не можна вважати сім'єю спільне проживання кількох студентів в одній кімнаті в гуртожитку¹.

Щодо переліку суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, див. коментар до розділу III цього Закону.

СТАТТЯ 4. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Діяльність, спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству, ґрунтується на таких засадах:

1) гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканість, на повагу до приватного та сімейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

2) належна увага до кожного факту домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) врахування непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

4) визнання суспільної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких проявів домашнього насильства;

5) повага та неупереджене і небайдухе ставлення до постраждалих осіб з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та

---

¹ Дудко А. О., Мних С. Р. Поняття та ознаки сім'ї за законодавством України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Юридичні науки*. Львів, 2014. № 3. С. 102.

безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

б) конфіденційність інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства;

7) добровільність отримання допомоги постраждалими особами, крім дітей та недієздатних осіб;

8) врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку;

9) ефективна взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації та іншими заінтересованими особами.

2. У разі якщо постраждалою особою є дитина, будь-якої дії, що вчиняються щодо неї, базуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини.

3. Заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здійснюються без дискримінації за будь-якою ознакою.

4. Звичаї, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства, передбачених цим Законом, або бути підставою для звільнення кривдника від відповідальності.

Предметом регулювання статті є визначення змісту дев'яти основних засад та заходів, відповідно до яких здійснюється запобігання та протидія домашньому насильству. Визначення таких основних засад та заходів є ключовим для розуміння суті та характеристики запобіжної діяльності і для належного застосування Закону.

1. Діяльність, спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству, ґрунтується на таких засадах:

Особливістю ч. 1 ст. 4 є те, що деякі пункти викладено у невірних відмінках, а саме: п.п. 2, 5, 6, 7, та 9. Так, якщо діяльність ґрунтується на засадах то:

– належної уваги, а не «належна увага», як викладено у п. 2;

– поваги та неупередженого і небайдужого ставлення, а не «повага та неупереджене і небайдуже ставлення, як викладено у п. 5 і т. д.

Вказане можна віднести до помилки юридичної техніки, яка звичайно не має суттєвого впливу на правозастосування коментованої норми, проте свідчить про не зовсім належну граматичну підготовку цієї статті.

Окрім цього даний пункт майже повністю ідентичний п. 3 Загальної частини «Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹, але вже у вказаній постанові усі засади вказані у правильних відмінках. Відповідно у нормативно-правових актах, що регламентують запобіжну діяльність щодо домашнього насильства, наявне ідентичне дублювання деяких норм.

1) гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканість, на повагу до приватного та сімейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Даний пункт ч. 1 ст. 4 визначає особу, якій мають гарантуватися безпека і основоположні права, як постраждалу в наслідок домашнього насильства. Слід звернути увагу, що поняття постраждалий не є процесуальним терміном, тому для гарантування таким особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина не потрібно набувати відповідного процесуального статусу (наприклад – потерпілого).

У коментованому пункті серед прав постраждалого **право на безпеку** посідає особливе місце. Особливе тому, що воно обумовлює всі інші права. В українському конституційному праві сьогодні немає норми-визначення права на безпеку. Це означає, що будь-яке звернення до даної категорії можливе лише в рамках професійно-доктринального тлумачення. В той же час невід'ємні права людини в сучасному їх розумінні отримали відносну

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

інституціоналізацію, завдяки якій невід'ємні права людини в міжнародних і внутрішньодержавних конституційних і інших законодавчих актах набули характер загальноновизнаних. Саме це дозволяє вважати право на безпеку реально існуючою юридичною категорією, що вимагає конкретизації.

Відповідно безпеку можемо визначити як стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди, в даному випадку: шкоди від домашнього насильства.

В свою чергу під *основоположними правами і свободами людини і громадянина варто розуміти* певні можливості людини, необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичному середовищі, які об'єктивно зумовлюються досягнутим рівнем розвитку людства й мають бути загальними та рівними для всіх людей. Варто зазначити, що основоположні права і свободи людини визнані на міжнародному рівні й закріплені у Загальній декларації прав людини.

Ключовим у визнанні права людини на життя за Конституцією України є положення, згідно з яким це право є невід'ємним (ч. 1 ст. 27), невідчужуваним та непорушним (ст. 21). **Право на життя** належить людині від народження і захищається державою.

Конституція України регламентує, що конституційні права і свободи, зокрема право людини на життя, гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2 ст. 22), що забороняється внесення будь-яких змін до Конституції України, якщо вони передбачають скасування прав і свобод людини і громадянина (ч. 1 ст. 157). Не допускається також звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, зокрема невід'ємного права людини на життя, у разі прийняття нових або внесення змін до чинних законів (ч. 3 ст. 22)¹.

Водночас конституційне забезпечення невід'ємного права на життя кожної людини, як і всіх інших прав і свобод людини і громадянина в Україні, ґрунтується на засаді, що винятки стосовно прав і свобод людини і громадянина встановлюються самою Конституцією України, а не законами чи іншими нормативними актами. Відповідно до положення ч. 1 ст. 64 Конституції України «конституційні права і свободи людини і

---

¹ Конституція України від <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

від 28.06.1996. URL:

громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України».

Серед фундаментальних цінностей дієвої конституційної демократії є свобода і особиста недоторканість, наявність яких в особи є однією з передумов її розвитку та соціалізації. Право на свободу означає, що особа є вільною у своїй діяльності від зовнішнього втручання, за винятком обмежень, які встановлюються Конституцією та законами України.

Обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканість має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина.

Право на свободу та особисту недоторканість, як і будь-яке інше право, потребує захисту від свавільного обмеження, для чого вимагається періодичний судовий контроль за обмеженням чи позбавленням свободи та особистої недоторканості, що має здійснюватися у визначені законом часові інтервали.

Згідно з положеннями ч. 1, 2 ст. 29 Основного Закону України, а також положеннями міжнародних правових актів щодо захисту права людини на свободу та особисту недоторканість, слід вважати, що право на свободу та особисту недоторканість не є абсолютним і може бути обмежене, але тільки на підставах та в порядку, визначених законами України. Обмеження конституційного права на свободу та особисту недоторканість має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина та виключно на підставі вмотивованого рішення суду.

Кожен має право на повагу до свого **приватного і сімейного життя**, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Сімейне життя – це особисті майнові та немайнові відносини між подружжям, іншими членами сім'ї, яке здійснюється на засадах, визначених Сімейним кодексом України: кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя (ч. 4 ст. 4); ніхто не може

заснавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України (ч. 5 ст. 5); регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя (ч. 4 ст. 7)¹ та ін.

Неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах приватного (особистого) та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними, і реалізуються в різноманітних та динамічних відносинах майнового і немайнового характеру, стосунках, явищах, подіях тощо. Право на приватне та сімейне життя є засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту людини в демократичному суспільстві, та розглядається як право фізичної особи на автономне буття незалежно від держави, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб.

Аналіз положень ч. 1–2 ст. 24, ч. 1 ст. 32 Конституції України дає підстави вважати, що реалізація права на недоторканність особистого і сімейного життя гарантується кожній особі незалежно від статі, політичних, майнових, соціальних, мовних чи інших ознак, а також статусу публічної особи, зокрема державного службовця, державного чи громадського діяча, який відіграє певну роль у політичній, економічній, соціальній, культурній або іншій сфері державного та суспільного життя.

Таким чином, інформація про особисте та сімейне життя особи (персональні дані про неї) – це будь-які відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а саме: національність, освіта, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, адреса, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються в побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, за винятком даних стосовно виконання

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

повноважень особою, яка займає посаду, пов'язану зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування. Така інформація про фізичну особу та членів її сім'ї є конфіденційною і може бути поширена тільки за їх згодою, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Положення ч. 2 ст. 32 Основного Закону України передбачають вичерпні підстави можливого правомірного втручання в особисте та сімейне життя особи (у тому числі й тієї, яка обіймає посаду, пов'язану з функціями держави або органів місцевого самоврядування, та членів її сім'ї). Такими підставами є згода особи на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації стосовно неї, а також, за відсутності такої згоди, випадки, визначені законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Право *на справедливий суд* є ключовим правом людини, основоположним елементом права у демократичній та правовій державі, воно має комплексну структуру, складається з багатьох елементів і ототожнення цього права виключно з справедливою процедурою є не завжди вірним. Адже поняття справедливості і законності співвідносяться як не одне і те саме: іноді цілком законне рішення суду може бути не справедливим. Відповідно, реалізація права на справедливий суд має полягати у доступі до суду, публічності судового розгляду, незалежності суду, розумних строках розгляду справи, рівності учасників, належній процедурі розгляду справи як елементів права на справедливий суд.

Зміст права на справедливий суд знаходимо в міжнародних стандартах, серед яких найширше розкривається у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка передбачає, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного типу або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.¹

Публічність передбачає відкритий розгляд справи, усність процесу, публічність рішення та доступність рішення

---

¹ Коваль І. Право на справедливий суд: практика Європейського суду з прав людини щодо України. *Право України*. 2006. № 10. С. 129–132.

для сторін, громадськості, засобів масової інформації. Закритість судового процесу не вважається правовою перепорою для недотримання принципу публічності.

Судове рішення має проголошуватися публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені до зали засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

Під **правовою допомогою** слід розуміти надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення в разі порушення. У даному пункті законодавцем не визначено, що допомога має бути безоплатною, тому трактування засади гарантування правової допомоги має базуватися на основних засадах запобігання і протидії домашньому насильству і все ж таки розумітися як безоплатна.

При реалізації права на безоплатну правову допомогу не допускається застосовування привілеїв чи обмежень до осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складання документів процесуального характеру.

Надання допомоги та захисту постраждалим особам здійснюється за такими напрямками:

- 1) надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості реалізації таких прав зрозумілою їм мовою або через перекладача чи залучену третю особу, яка володіє мовою, зрозумілою постраждалим особам;

2) забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги;

3) надання в разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб;

4) забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги в порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;

5) утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства, визначених статтею 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», абонентам анонімно або з належним дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом.

Щодо *урахування практики Європейського суду* з прав людини при наданні правової допомоги варто вказати, що п. 1 ч. 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р., на підставі якого відбулася ратифікація Конвенції та окремих протоколів до неї, зазначено, що: «Україна повністю визнає на своїй території [...] щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції».

Таке законодавче визнання обов'язкової юрисдикції ЄСПЛ в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції, зумовлює вивчення практики ЄСПЛ та застосування національного законодавства з урахуванням позиції ЄСПЛ, оскільки саме в рішеннях ЄСПЛ розкривається зміст більшості положень Конвенції. Окрім того, стаття 17 Закону України № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (з подальшими змінами) передбачає застосування судами Конвенції та практики ЄСПЛ як джерела права, а стаття 18 цього Закону визначає порядок посилання на Конвенцію та практику Суду. При цьому варто зауважити, що йдеться саме

про «практику Суду» у значенні, розкритому у статті 1 цього Закону, тобто практику ЄСПЛ та Європейської комісії з прав людини, а не лише про рішення щодо України. Важливо пам'ятати, що у Законі України № 3477-IV немає положень, які б забороняли застосовувати рішення чи ухвали ЄСПЛ, постановлені щодо інших країн¹;

2) належна увага до кожного факту домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Цей пункт визначає конкретну вимогу під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству – це належна увага до кожного факту такого насильства, незалежно від суспільно-небезпечних наслідків у результаті домашнього насильства та частоти випадків в одній і тій самій сім'ї.

Йдеться про вжиття усіх можливих і потрібних заходів необхідних для ефективного впливу на процес запобігання домашньому насильству. Щоб у запобіжній діяльності був відсутній формалізм та профанація і заходи реалізовувалися більше у практичній складовій ніж у заангажованій розробці на папері декларативних положень.

З метою реалізації зазначеного принципу запобігання та протидії домашньому насильству здійснюються такі заходи:

ефективне виявлення та узгоджене реагування на факти вчинення насильства з урахуванням результатів оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі, своєчасне взаємне інформування суб'єктів та направлення постраждалої особи до служб підтримки постраждалих осіб. Взаємне інформування про факти насильства у випадках, передбачених законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, проводиться не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти з подальшим письмовим підтвердженням, а після запровадження Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі – шляхом внесення інформації до нього;

---

¹ Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид., випр., допов. Київ, 2015. 208 с. С. 6.

дієва допомога і захист постраждалих осіб, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної насильством, з урахуванням віку, стану здоров'я, статі, релігійних переконань, етнічного походження, спеціальних потреб таких осіб. Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення і не повинна залежати від факту звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному, адміністративному або цивільному провадженні;

належне розслідування фактів насильства, своєчасне та ефективне вжиття щодо кривдника спеціальних заходів у сфері протидії насильству та контроль за їх виконанням, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їх поведінки;

3) врахування непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Надання соціальних послуг жертвам домашнього насильства на практиці виявляється в доцільності створення притулків для таких осіб за гендерною ознакою – окремо для чоловіків, де соціальними працівниками будуть виключно особи чоловічої статі, та жінок, до надання соціальних послуг яким чоловіки залучатися не будуть. У зв'язку з переважанням серед кривдників саме осіб чоловічої статі, абсолютна більшість програм допомоги та соціальних послуг постраждалим надається жінкам. Створення ж притулків для постраждалих від домашнього насильства чоловіків ускладнюється необхідністю якнайефективнішого використання коштів, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству, що є вкрай обмеженими. У сучасних умовах є досить сумнівною можливість дотримання збалансованості між принципом врахування непропорційності впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків та принципом забезпечення рівних прав та можливостей осіб різної статі. Україна обрала гендерно-нейтральний підхід до вирішення проблеми запобігання домашньому насильству на законодавчому рівні та створила юридичний механізм захисту від сімейного насильства не тільки для жінок, а й для всіх осіб, які страждають від насильницьких дій з боку інших членів сім'ї, при цьому жоден нормативно-правовий акт не враховує гендерну складову соціальних послуг,

що надаються у зв'язку зі складною життєвою обставиною, зумовленою домашнім насильством;

4) визнання суспільної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких проявів домашнього насильства.

Під визнанням суспільної небезпеки домашнього насильства мається на увазі по-перше: сприйняття будь-якого факту домашнього насильства як кримінального правопорушення, незалежно від його попередньої кваліфікації, а по-друге: сприйняття домашнього насильства як негативного соціального явища, тобто як виду злочинності. Вказане дасть змогу ефективніше і жорсткіше реалізовувати та застосовувати запобіжні заходи.

Крім цього, визначається засада щодо забезпечення у суспільстві нетерпимого ставлення до домашнього насильства та його осуду. У даному випадку розуміється виклик стурбованості і привернення посиленої уваги громадян, саме до негативних наслідків домашнього насильства;

5) повага та неупереджене і небайдуже ставлення до постраждалих осіб з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Загалом *повага* – оціночне поняття, яке становить моральну норму спілкування і є однією з найголовніших складових соціуму. *Повага* також проявляється в оцінюванні почуття гідності особи, до якої звертаються, тобто у ставленні до людини, яке ґрунтується на визнанні людської гідності. Тому діяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, має відповідати маральним нормам спілкування та визнанню людської гідності постраждалих осіб.

Неупереджене ставлення – це таке, яке не має обманної, негативної, заздалегідь сформованої думки, упередження проти кого-небудь, в даному випадку – проти постраждалих осіб. Адже упередженість у діях або з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству може виявлятися у відвертому необ'єктивному, іноді негативному чи захопленому ставленні до постраждалої особи яке сформувалося завчасно, а саме до моменту контакту з постраждалою особою.

Ст. 6 коментованого закону чітко визначає коло суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до них належать:

1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;

4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

У даному випадку коло суб'єктів запобіжної діяльності визначено досить широко, тому будь-який орган, установа чи громадянин задіяний у сфері запобігання домашньому насильству повинен проявляти повагу та неупереджене і небайдуже ставлення до постраждалих осіб і в межах своїх повноважень забезпечувати пріоритетність їх прав, законних інтересів та безпеки;

б) конфіденційність інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства.

Інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному виді.

За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом. Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. Відносини, пов'язані з правовим режимом конфіденційної

інформації, регулюються статтями 1, 20, 21, 30 Закону України «Про інформацію»¹.

Окрім цього, обробка персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства, або про постраждалу особу здійснюється за згодою такої особи або її законного представника уповноваженими особами суб'єктів з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних»²;

7) добровільність отримання допомоги постраждалими особами, крім дітей та недієздатних осіб.

За наявності добровільної поінформованої згоди постраждалої особи уповноважені особи, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (або інші суб'єкти, до яких звернулася постраждала особа), інформують інших суб'єктів у випадках, передбачених законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» про звернення та потреби постраждалої особи. Така згода не вимагається у випадках вчинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб, а також виявлення актів насильства кримінального характеру, обґрунтовану підозру щодо вчинення яких підтверджено за результатами оцінки ризиків;

8) врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку.

Під час виконання завдань суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, враховують природу насильства, його непропорційний вплив на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку, необхідність підтримки та захисту постраждалих осіб, наслідки насильства, що призводять до порушення прав людини;

9) ефективна взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації та іншими заінтересованими особами.

---

¹ Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

² Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

Громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, інші заінтересовані юридичні та фізичні особи можуть брати участь у заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі за власною ініціативою та/або залучатися до них суб'єктами відповідно до ст. 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також здійснювати інші заходи, передбачені ст. 14 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»¹.

З метою узгодження між суб'єктами заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, залучення до участі в таких заходах громадських об'єднань і заінтересованих осіб, забезпечення взаємного інформування про виявлені суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, факти насильства у випадках, з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом, обміну досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі організовується проведення інформаційних кампаній та інших заходів інформаційного характеру.

2. Частина 2 коментованої статті передбачає, що в разі, якщо **постраждалою особою є дитина**, будь-які дії, що вчиняються щодо неї, ґрунтуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини.

Також такий захист у національному законодавстві передбачено Конституцією України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Цивільним кодексом України, Сімейним кодексом України, законами України: «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про захист суспільної моралі», «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про

---

¹ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

обмеження місць куріння тютюнових виробів», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» тощо. Основні положення зазначених законів ґрунтуються на міжнародно-правових актах, ратифікованих Україною.

Так, Закон України «Про охорону дитинства» визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет та встановлює основні засади державної політики у цій сфері з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток.

Стаття 10 даного Закону гарантує право на захист від усіх форм насильства.

Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, освітніх та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.

Держава здійснює захист дитини від:

усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого, жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють;

втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин;

залучення до екстремістських релігійних психокультурних угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

Також держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу в запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства.

Дитина вправі особисто звернутися до органу опіки та піклування, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інших уповноважених органів за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів.

Крім цього, розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється.

Процедура розгляду скарг дітей на порушення їхніх прав і свобод, жорстоке поводження, насильство і знущання над ними в сім'ї та поза її межами встановлюється законодавством.

У Законі «Про запобігання та протидію домашньому насильству» виділено положення та статті, що стосуються захисту дітей (ст. 9, 16, 20, 22 тощо).

3. Основоположним положенням національного права України, яке закріплює принцип рівності та *недискримінації*, є ст. 24 Конституції України, яка передбачає, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом¹. У коментованому Законі, як і в зазначеній статті Конституції України, вказується на те, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Дискримінація може існувати у різних формах: від образ і нападів до відмови в основних потребах, послугах та реалізації інших прав. Жертви дискримінації можуть опинитися в невігідному становищі або мати обмежений доступ до інформації (в тому числі і правової) та необхідної медичної допомоги. Дискримінація ж в процесі запобігання та протидії домашньому насильству проявляється у відмові дотримання належної уваги до факту насильства, процесу оформлення матеріалів та високу ймовірність, що певні особи стануть жертвами домашнього насильства повторно.

Рамковим законодавчим актом, що містить узагальнювальне визначення поняття «дискримінація», надає чіткі визначення її ключових форм та забороняє будь-які форми дискримінації стосовно відкритого переліку індивідуальних і

---

¹ Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

групових ознак, є Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

Так, у цьому Законі визначено, що під дискримінацією слід розуміти ситуацію, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними¹.

Також Закон встановлює такий перелік ознак, за якими заборонена дискримінація:

- раса,
- колір шкіри,
- політичні переконання,
- релігійні та інші переконання,
- стать,
- вік,
- інвалідність,
- етнічне походження,
- соціальне походження,
- громадянство,
- сімейний стан,
- майновий стан,
- місце проживання,
- мова,
- або інші ознаки².

Саме словосполучення «або інші ознаки» означає те, що наведений у положенні Закону перелік є невичерпним та ілюстративним, тому і в коментованій частині Закону України

---

¹ Пономарьов С.Ю., Федорович І.Ю. Запобігання та протидія дискримінації в Україні: Посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. К.: Міжнародна організація з міграції, Представництво в Україні, 2014. 74 с. С. 9.

² Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

«Про запобігання і протидію домашньому насильству» вказується на те, що заходи здійснюються *без дискримінації за будь-якою ознакою*.

4. Звичай – певне правило поведінки, що склалося внаслідок фактичного застосування протягом тривалого періоду часу.

Звичаєм у юриспруденції визначається правило поведінки, яке не встановлене актами законодавства, але є усталеним у певній сфері юридичних відносин. Звичай може носити як позитивний так і негативний характер.

Релігійними є переконання у правильності певного світогляду – тієї чи іншої віри або атеїзму. Право на свободу вибору релігії включає свободу мати, приймати та змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноосібно чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання. Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду (ст. 3 Закону «Про свободу совісті та релігійні організації»)¹.

Свобода віросповідання як загальносоціальне (природне) право людини – це невіддільне, невід'ємне право людини; можливість сповідувати певну віру, дотримуватись обрядів, пов'язаних з нею, проповідувати або не дотримуватися жодних релігійних поглядів.

Сучасне інтерпретування поняття **традиція** полягає у передачі не матеріальних речей, а інформації і не в просторовому, а в часовому вимірі – з минулого в майбутнє. При цьому під поняттям традиції можна розуміти як сам процес передачі, так і її зміст (тобто те, що передається).

Сьогодні в побутовому мовленні панує розуміння традиції (або ж традиційності) як змісту, а не процесу. «Традиціями» є ті чи інші фольклорні обряди. «Традиційним» є фольклорний одяг. «Традиційними» є доіндустріальні промисли. Існують «сімейні традиції» (наприклад, періодичний відпочинок «на природі»). Свої «традиції» існують в інших малих колективах, зокрема робочих. «Традиціями» називають тривалі у часі суспільно-

---

¹ Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>.

політичні характеристики («демократичні традиції», «республіканські традиції», «традиції світськості» або «традиційна расова нетерпимість»). Нарешті, для когось «традицією» є щоп'ятниці, після вживання алкоголю вчиняти будь-яку форму домашнього насильства щодо дружини.

Наголосимо: в усіх перелічених випадках ідеться про ідеальний, інтелектуальний, інформаційний зміст традиції, про традицію-як-інформацію. Для прикладу є традиційні українські прислів'я, які вказують на негативні традиції саме у сфері сімейних стосунків: не бита жінка, як не клепана коса; б'є – значить любить і так далі.

Саме тому зміст коментованої частини покликаний виключити виправдання будь-яких форм домашнього насильства, саме з підстав існування звичаїв, релігійних переконань та традицій.

У контексті даної частини статті варто вказати, що **звичаї, релігія, традиції** чи так звана «честь» не повинні служити виправданням будь-яких актів насильства, які охоплюються Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та Конвенцією Ради Європи «Про запобігання та протидію насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». У національному законодавстві не має бути прогалин для тлумачення за такими переконаннями. Крім того, це зобов'язання поширюється на недопущення будь-яких офіційних заяв, звернень або декларацій, які потурають насильству на засадах культури, звичаїв, релігії, традицій чи так званої «честі». Цей принцип має важливе значення для суспільства, в якому разом уживаються окремі етнічні й релігійні спільноти з різним ставленням до прийнятності насильства за гендерною ознакою на культурному й релігійному ґрунті.

Стаття 5. Основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, надання всебічної допомоги

постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків.

2. Основними напрямками реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

1) запобігання домашньому насильству;

2) ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством;

4) належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки.

1. Під поняттям державної політики слід розуміти цілеспрямовану діяльність органів держави для розв'язання проблем, що існують в суспільстві, та практичну реалізацію певних рішень. Вітчизняним законодавством передбачено здійснення комплексу заходів, як напрям державної політики, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству. Заходи інформаційного і виховного впливу поєднані з заходами державного примусу, який передбачає юридичну відповідальність.

Правову основу державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти.

2. Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначаються повноваження державних органів у сфері усунення причин та умов домашнього насильства, **запобігання та протидію домашньому насильству**, відновлення прав постраждалих осіб та притягнення до відповідальності осіб, що його вчиняють. Саме положенням цієї статті створюють фундамент для спільної діяльності органів державної влади, громадських організацій та фізичних осіб, на які покладається здійснення заходів щодо

недопущення будь-якого факту домашнього насильства та реагування на нього.

Основними **напрямами запобігання домашньому насильству** є: 1) реалізація охорони життя та здоров'я особи на позитивних прикладах при формуванні світогляду та ненасильницького способу життя громадян, особливо серед осіб молодого віку; 2) захист та відновлення прав постраждалих осіб; 3) притягнення винних осіб, а саме кривдника, до юридичної відповідальності і відшкодування ним завданої шкоди потерпілій особі.

Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству може здійснюватися різноманітними шляхами – внесенням змін до законів України, участю у підготовці та прийнятті міжнародних документів щодо запобігання домашньому насильству, їх ратифікації тощо.

Така діяльність має комплексний інтегрований характер, під яким розуміється **спільне здійснення заходів**, спрямованих на усунення причин та умов, запобігання та протидію вчиненню домашнього насильства з боку органів державної влади, громадських об'єднань, міжнародних організацій, юридичних та фізичних осіб. Така діяльність забезпечується взаємним інформуванням уповноважених суб'єктів про виявлені випадки домашнього насильства, узгодженням заходів між суб'єктами, що здійснюють запобіжні заходи.

Зазначені напрями реалізуються через надання громадянам інформації щодо можливості отримання соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги.

Суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству здійснюють проведення різноманітних заходів інформаційного характеру, підготовку методичних матеріалів, наукових розробок, обмін досвідом при застосуванні ефективних запобіжних заходів, а також аналіз криміногенної ситуації. Актуальним при реалізації державної політики є експертно-аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів запобігання домашньому насильству, а також розробка системи моніторингу ситуації у суспільстві та запровадженні критеріїв оцінки ефективності застосованих заходів.

Забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від домашнього насильства, здійснюються у формі звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до адміністративної або кримінальної відповідальності, а також застосування до таких осіб інших заходів, передбачених

законодавством. Важливим є реалізація права на отримання безоплатної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу»¹. Ця діяльність спрямована на захист прав постраждалої особи, у формі відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством. Держава гарантує всім громадянам рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом.

Здійснення державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є діяльністю, що спрямована на захист життєво важливих для суспільства та особи прав і свобод, інтересів людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації заходів недопущення вчинення домашнього насильства, а також **притягнення осіб**, які його вчинили (кривдників), до юридичної відповідальності.

Саме на органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації покладається здійснення запобіжних заходів, за результатами яких розробляються та уточнюються концептуальні документи, що забезпечують здійснення діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, визначаються заходи, спрямовані на досягнення ними необхідних завдань у поточних і прогнозованих термінах.

Важливим елементом державної політики у сфері запобігання домашньому насильству є **розробка регіональних програм**, що визначають відповідні цілі, завдання, механізми запобігання та протидії домашньому насильству в Україні; затвердження **типової програми для постраждалих осіб**, а також удосконалення **типової програми для кривдників** з визначенням особливостей проходження такої програми дітьми-кривдниками².

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17/card3#Files>.

² Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: Указ Президента України від 21.09.2020 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/2020#Text>.

Стаття 6. СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є:

1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;

4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

2. Спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

4) сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

3. До інших органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

1) служби у справах дітей;

2) уповноважені підрозділи органів Національної поліції України;

3) органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти;

4) органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я;

5) центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

6) суди;

7) прокуратура;

8) уповноважені органи з питань пробації.

4. До загальних служб підтримки постраждалих осіб належать заклади, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам:

1) центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

2) притулки для дітей;

3) центри соціально-психологічної реабілітації дітей;

4) соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка);

5) центри соціально-психологічної допомоги;

6) територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

7) інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

5. У здійсненні заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам, можуть брати участь підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання та іноземні неурядові організації, фізичні особи – підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, у тому числі послуги патронату над дітьми.

1. Діяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямована

на виявлення, реагування на факти вчинення насильства з урахуванням результатів оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі, та направленням постраждалих осіб до відповідних служб підтримки¹.

Суб'єкти проводять інформаційні кампанії щодо запобігання та протидії насильству серед усіх категорій населення із роз'ясненням його форм прояву і наслідків. Особлива роль належить розповсюдженню інформації у закладах освіти та формуванню небайдужого ставлення до будь-яких фактів домашнього насильства.

2. Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі (постанова КМ України від 22 серпня 2018 р. № 658) діяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, ґрунтується на таких засадах²:

гарантування безпеки постраждалим особам та надання правової допомоги, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

конфіденційності інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення насильства;

врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку.

Уповноважені особи в органах виконавчої влади здійснюють координацію запобіжних заходів у сфері запобігання домашньому насильству.

Активну участь у здійсненні запобіжних заходів (проведенні інформаційних кампаній, тренінгів, обміну інформацією, надання допомоги) можуть брати громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, інші юридичні та фізичні особи, відповідно до ст. 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF>.

² Там само.

насилъству»¹, а також ст. 14 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»².

3. Одним з суб'єктів, на який покладається здійснення запобіжних заходів у сфері протидії домашньому насилъству, є Служба у справах дітей³, яка реалізує державну політику з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень. Спільно з органами виконавчої влади, громадськими організаціями або самостійно здійснює захист прав, свобод і законних інтересів дітей, а саме – організує роботу із запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, влаштовує дітей в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї.

Служба відповідно до покладених на неї завдань: 1) здійснює заходи, що спрямовані запобігання бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень; 2) надає методичну та консультаційну допомогу у вирішенні питань щодо соціального захисту дітей; 3) сприяє усиновленню, влаштуванню дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування, до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей; 4) здійснює контроль за додержанням законодавства щодо соціального захисту дітей і запобігання вчиненню дітьми правопорушень; 5) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу через засоби масової інформації⁴.

Служба під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими структурними підрозділами відповідної держадміністрації та органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, об'єднаннями громадян і громадянами.

Важливим суб'єктом, що здійснює протидію домашньому насилъству, є Уповноважені підрозділи органів **Національної**

---

¹ Про запобігання та протидію домашньому насилъству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Типове Положення про службу у справах дітей обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Там само.

поліції України¹, які виявляють осіб, які вчиняють домашнє насильство або схильні до такої поведінки. На уповноважені підрозділи Національної поліції покладено обов'язок вжиття превентивних заходів, передбачених законодавством і спрямованих на запобігання правопорушенням, пов'язаним з домашнім насильством, відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашнього насильства»², наказів МВС «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»³ та «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції»⁴.

Дільничний офіцер поліції застосовує профілактичні заходи, спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення. Також він виявляє на поліцейській дільниці осіб, які вчиняють домашнє насильство або осіб, схильних до такої поведінки.

У разі виявлення випадків домашнього насильства дільничний застосовує всі можливі заходи для надання невідкладної, зокрема домедичної і першої медичної, допомоги особам, які постраждали, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я. При виявленні фактів насильства на дільничного офіцера поліції покладається застосування не лише запобіжних, а й примусових заходів.

Особи, що імовірно вчинили домашнє насильство, затримуються в порядку, визначеному законом, та доставляються до територіального органу поліції. Відомості щодо затриманих осіб заносяться до Журналу обліку доставлених осіб, які вчинили правопорушення⁵. Дільничний

---

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: затв. наказом МВС України від 28.07.2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁵ Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення та приймає рішення про застосування адміністративних стягнень, а потім забезпечує їх виконання.

Осіб, які вчинили домашнє насильство або схильні до такої поведінки, ставлять на превентивний облік (з подальшим ужиттям дільничним офіцером поліції щодо таких осіб індивідуальних профілактичних заходів). Поставлення особи на облік здійснюється на підставі подання матеріалів, що готує дільничний, а рішення приймає керівник відділу (відділення) поліції.

Патрульна поліція реагує на заяви та повідомлення про правопорушення або події, пов'язані з домашнім насильством, що надходять телефоном за скороченим номером екстреного виклику поліції «102»¹, після прибуття на місце події шляхом встановлення особи, яка здійснила відповідний виклик, особи кривдника, ймовірних свідків події, інших обставин, важливих для прийняття рішення суб'єктом владних повноважень.

За наявності в учиненому кривдником діянні ознак адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, поліцейській патрульної поліції складає протокол про адміністративне правопорушення², який надалі з іншими матеріалами, що підтверджують факт учинення адміністративного правопорушення, передається в місцевий адміністративний суд для розгляду і прийняття рішення у справі.

Поліцейськими патрульної поліції до кривдника також можуть застосовуватись спеціальні заходи протидії домашньому насильству відповідно до Закону.

У разі виявлення у вчиненому кривдником діянні ознак злочину, передбаченого статтею 126-1 Кримінального кодексу України, на місце події поліцейськими патрульної поліції викликаються уповноважені працівники кримінальної поліції для подальшого реагування в межах компетенції.

---

¹ Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

На підрозділи ювенальної превенції¹ покладається здійснення заходів протидії домашньому насильству, яке може вчинитися дітьми та стосовно них. Співробітники підрозділів розробляють та реалізують просвітницько-профілактичні, корекційні програми щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство. Вони інформують служби у справах дітей, відділи охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади, органи місцевого самоврядування щодо направлення дитини для надання необхідної медичної, психологічної допомоги.

Застосування запобіжних заходів до дитини, яка не досягла 18 років і вчинила домашнє насильство вклучає заведення обліково-профілактичної справи (ОПС) та взяття на профілактичний облік. Дані про те, що дитина-кривдник взята на профілактичний облік заносяться до єдиної інформаційної системи МВС. У разі зміни дитиною, яка перебуває на профілактичному обліку, місця фактичного проживання поліцейській ювенальної превенції обов'язково повідомляє про це орган поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина. Коли дитина перебуває до нового місця проживання до органу поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина, надсилається ОПС для подальшого здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини².

У разі переїзду дитини за кордон або на тимчасово окуповану територію, якщо з моменту переїзду минув рік, профілактичний облік автоматично припиняється.

Активну участь у запобіганні та протидії домашньому насильству беруть заклади загальної середньої освіти. Вони проводять з учнями виховну роботу, організують інформаційно-просвітницькі заходи стосовно дітей та за участю дітей. Залучають в своїй діяльності практичного психолога та/або соціального педагога, уповноважених спеціалістів закладів освіти для роботи з постраждалими дітьми³.

---

¹ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само.

Обов'язком уповноваженої особи закладу загальної середньої освіти при виявленні факту насильства щодо дитини є інформування протягом доби уповноваженого підрозділу органу Національної поліції та службу у справах дітей. При цьому необхідно забезпечити, у разі потреби, надання правової, медичної або психологічної допомоги та негайну фіксацію необхідної інформації в журналі реєстрації фактів виявлення (звернення) про вчинення домашнього насильства закладу освіти.

Надання невідкладної медичної допомоги здійснюють заклади охорони здоров'я, які проводять необхідне медичне обстеження постраждалих осіб, документують результати такого обстеження. Зкладами охорони здоров'я проводяться діагностичні, лікувально-профілактичні заходи щодо постраждалих осіб від домашнього насильства. Для недієздатних осіб, які вчинили домашнє насильство, з метою діагностики психічних і поведінкових розладів передбачено здійснення психіатричного огляду, надання психіатричної та медичної допомоги та організації госпіталізації у психіатричні заклади, зокрема в примусовому порядку, відповідно до Закону України «Про психіатричну допомогу»¹.

Закон України «Про безоплатну правову допомогу»² закріплює право громадян України на отримання безоплатної правової допомоги, яка повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

Національним законодавством передбачена безоплатна первинна правова допомога, яка здійснюється в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни України, іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, коли такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу. Особи мають право на отримання такої допомоги не більше

---

¹ Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

шести разів протягом бюджетного року та не більше ніж за шістьома дорученнями/наказами про надання безоплатної вторинної правової допомоги, виданими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, одночасно.

Суб'єктами надання безоплатної вторинної правової допомоги є центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, які включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу.

Звернення про надання одного з видів правових послуг подаються до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або до територіального органу юстиції. Таке звернення подається особами, які досягли повноліття, а звернення про надання правових послуг, щодо дітей, подаються їх законними представниками. Опікунами або піклувальниками подаються звернення щодо осіб, визнаних судом недієздатними, або дієздатність яких обмежена судом. Звернення в будь-якому випадку подаються їх за місцем фактичного проживання осіб або їх опікунів чи піклувальників незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи. Разом із зверненням особа або законний представник особи подають документи, що підтверджують належність особи або осіб, стосовно яких звертається законний представник, до однієї з вразливих категорій осіб, передбачених ч. 1 ст. 14 Закону «Про безоплатну правову допомогу»¹.

Протягом десяти днів з дня надходження звернення Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний прийняти рішення щодо надання такої допомоги.

У разі звернення до територіального органу юстиції протягом трьох днів з дня подання звернення, воно надсилається до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, діяльність якого поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці і у семиденний строк з дня отримання звернення особи приймається рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги.

У разі звернення осіб, зазначених у п. 3-6 ч. 1 ст. 14 Закону «Про безоплатну правову допомогу»², про надання безоплатної вторинної правової допомоги або надходження інформації про

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

затриманих осіб від близьких родичів та членів їхніх сімей, перелік яких зазначено Кримінальним процесуальним кодексом України, Центр надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний прийняти рішення про надання безоплатної вторинної правової допомоги з моменту затримання особи.

У разі отримання постанови слідчого, прокурора, ухвали слідчого судді, суду про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний негайно призначити захисника.

4. Законодавством передбачена діяльність суб'єктів, що здійснюють запобігання домашньому насильству та надають соціальні послуги постраждалим особам. Це, насамперед, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центри соціально-психологічної допомоги, притулки для постраждалих осіб, притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, центри надання соціальних послуг в громадах, кризові центри, інші заклади, установи та організації.

При зверненні особи та/або її законного представника до такого центру у зв'язку із вчиненням стосовно неї насильства протягом однієї доби надається тимчасовий притулок для постраждалих осіб та їх дітей. Також в цих закладах передбачено невідкладне надання соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги на безоплатній основі.

В центрі передбачено видачу направлення за формою, затвердженою Мінсоцполітики, до відповідного центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги або інформування працівників центру про необхідність надання такої допомоги у приміщеннях служб підтримки постраждалих осіб, якщо такі особи не можуть відвідати центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги самостійно¹; здійснюють інші повноваження, визначені законами України

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

«Про запобігання та протидію домашньому насильству»¹, «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»².

Центри з надання соціальних послуг інформують уповноважений підрозділ органу Національної поліції, службу у справах дітей у разі, коли постраждалою особою є дитина. Їх обов'язком є невідкладне інформування закладів охорони здоров'я про всі факти звернення до них осіб з тілесними ушкодженнями кримінального характеру (вогнепальними, колотими, різаними, рубаними ранами, забиттям), що могли виникнути внаслідок вчинення насильства. Також в діяльності центрів передбачено залучення фахівців, які володіють українською жестовою мовою, або перекладачів жестової мови для забезпечення комунікації з особами, які мають порушення слуху.

Одним з суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству є **притулок для дітей служби у справах дітей відповідної місцевої державної адміністрації** – це заклад соціального захисту, створений для тимчасового перебування у ньому дітей віком від 3 до 18 років. Основними завданнями притулку є здійснення соціального захисту дітей, які опинилися в складних житлово-побутових умовах, залишили освітні заклади. В притулку створюються належні житлово-побутові та психолого-педагогічні умови для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, надання їм можливості навчання, праці та дозвілля.

До притулку приймаються діти, що заблукали, покинуті батьками або піклувальниками, жебракують, залишили сім'ю чи заклад освіти; вилучені уповноваженим підрозділом органу Національної поліції із сімей, перебування в яких загрожувало їх життю і здоров'ю. Також до притулку приймаються діти, що не мають постійного місця проживання і засобів до життя, відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

До притулку не приймаються діти, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, психічно хворі з вираженими симптомами хвороби, а також такі, що вчинили

---

¹ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

правопорушення і щодо яких є відомості про винесення компетентними органами чи посадовими особами рішення про розшук, затримання, арешт або поміщення до приймальника-розподільника для дітей Національної поліції.

Прийняття дітей та надання їм необхідної допомоги здійснюється притулком цілодобово протягом календарного року¹. Притулок забезпечує своєчасність, доступність і ефективність різних видів допомоги дітям.

У притулку реалізуються заходи профілактичної та корекційно-виховної роботи з врахуванням віку, ступеня розвитку та індивідуальних особливостей дитини. Під час перебування дитини в притулку здійснюється психологічний супровід дитини та корекційно-виховна робота з нею психологом. При реалізації особистих прав та інтересів дітей у притулку, надається практична допомога юристом.

Центром соціально-психологічної реабілітації дітей, що створюється для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, надається комплексна соціальна, психологічна, педагогічна, медична, правова та інша допомога. Основними завданнями центру є здійснення соціального захисту дітей та надання дітям комплексу соціальних послуг, створення соціально-побутових умов для забезпечення нормальної життєдіяльності дітей, навчання, праці та змістовного дозвілля².

Важливу роль у здійсненні заходів запобігання домашньому насильству є **діяльність спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, кол-центрів з питань запобігання та протидії домашньому насильству, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги** постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також закладів та установ, що призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі³.

---

¹ Про Типове положення про притулок для дітей служби у справах дітей: постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Типове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Притулок утворюється місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства з урахуванням непропорційного впливу насильства на жінок і чоловіків. На притулок покладається забезпечення місцем безпечного тимчасового цілодобового перебування постраждалих осіб та надання комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-медичних, інформаційних, юридичних та інших послуг) на основі оцінки їх потреб та індивідуального підходу до особи з урахуванням віку, статі, стану здоров'я та соціального становища¹.

Відповідно до законодавства в притулку створюються безпечні соціально-побутові умови для перебування постраждалих осіб від домашнього насильства. Постраждалі особи забезпечуються в межах наявних ресурсів продуктами харчування, зберіганням документів, користування санітарними приміщеннями, пральною машиною, м'яким інвентарем тощо².

Постраждалим особам надаються юридичні послуги – консультації, підготовка документів для правового захисту прав та законних інтересів, їх інформують про можливість отримання безоплатної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу»³.

Передбачено також надання інформаційних та інших консультативних послуг, необхідних для комплексної допомоги постраждалим, зокрема, госпіталізації й транспортування до місць отримання ними необхідних послуг, які у притулку не надаються.

До притулку може бути влаштовані повнолітні постраждалі особи, особи, що не досягли повноліття, але перебувають

---

¹ Типове Положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Типове Положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

(перебували) у зареєстрованому шлюбі, дитина приймається до притулку разом з матір'ю/батьком або особою, яка їх замінює¹.

Направляються до притулку особи підрозділом місцевої держадміністрації або органу місцевого самоврядування, уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільною бригадою соціально-психологічної допомоги постраждалим особам.

Не може перебувати у притулку особа, яка вчинила насильство щодо постраждалих осіб, які також перебувають у притулку. Перебування в одній будівлі притулку повнолітніх постраждалих осіб різної статі заборонено.

Перебування постраждалої особи у притулку не може перевищувати трьох місяців, у разі потреби строк перебування постраждалої особи може бути продовжено до шести місяців.

На мобільні бригади як суб'єкти запобігання домашньому насильству покладається здійснення підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства². Основними видами діяльності є надання психологічної допомоги постраждалим особам, що включає в себе діагностику (оцінювання) психологічного стану постраждалої особи, оцінювання ризиків продовження чи повторного вчинення щодо неї насильства, направлення та/або транспортування до притулку для постраждалих осіб або до центру медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб.

До складу мобільної бригади можуть залучатися (у разі потреби) фахівці уповноважених підрозділів органів Національної поліції, служб у справах дітей, інших суб'єктів³. Постраждалим надаються **соціально-психологічна допомога**, а також додаткові послуги, виходячи з повноважень учасників мобільної бригади та потреб постраждалих.

---

¹ Типове Положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Типове Положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само.

Про випадки насильства працівники мобільної бригади інформують інших суб'єктів, зокрема уповноважені підрозділи органів Національної поліції, органи опіки та піклування, не пізніше однієї доби з моменту виявлення таких випадків.

Працівники мобільних бригад надають фахові консультації за допомогою телефонного зв'язку, або при виїзді до місця проживання (перебування) постраждалих осіб. Ними надається інформація про найближчі лікувальні заклади, в яких наявні медичні набори термінової постконтактної профілактики ВІЛ/СНІДу, інфекцій, що передаються статевим шляхом, і можливості отримати постконтактну профілактику протягом 72 годин з моменту небажаного та/або незахищеного сексуального контакту (в разі потреби).

Співробітники мобільної бригади мають право застосовувати кризове та екстрене втручання з метою негайного усунення або мінімізації наслідків насильства. Вони викликають екстрену медичну допомогу, уповноваженого підрозділу органу Національної поліції та інших суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству.

Також законодавством передбачено **здійснення заходів із соціальної та реабілітаційної підтримки постраждалих осіб**, яка полягає в отриманні додаткових медичних, соціальних, психологічних, правових послуг, забезпеченні тимчасового притулку.

Постраждалі особи інформуються щодо надання послуг (медичних, соціальних, психологічних, правових тощо) та надавачів таких послуг, їм роз'яснюються їх права, можливості отримання допомоги від суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству.

Мобільні бригади надають соціально-психологічну допомогу не тільки повнолітнім особам, але й дітям, відповідно до їх індивідуальних потреб. На основі дослідження потреб особи, що постраждала від домашнього насильства, складається план заходів щодо безпеки постраждалих осіб.

Мобільні бригади утворюються при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або інших загальних або спеціалізованих службах підтримки постраждалих осіб.

Надання мобільною бригадою послуг постраждалій особі за фактом вчинення стосовно неї насильства може тривати не більше ніж три місяці.

5. У здійсненні заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема виявленні фактів домашнього насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам, беруть участь **підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання та іноземні неурядові організації, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги**, у тому числі послуги патронату над дітьми.

Залучення заінтересованих суб'єктів, що надають соціальні послуги із запобігання та протидії насильству, до роботи з постраждалими особами та кривдниками відбувається на підставі угод про співпрацю, укладених із районними, районними у містах Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад.

РОЗДІЛ II

СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Стаття 7. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

1) формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) нормативно-правове регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) координація діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

4) забезпечення розроблення та затвердження типових програм для постраждалих осіб, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання;

5) забезпечення розроблення та затвердження типових програм для кривдників, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, у тому числі з урахуванням віку, стану здоров'я, статі кривдника;

6) здійснення методичного забезпечення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

7) затвердження стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам та методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб;

8) здійснення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

1) реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) забезпечення створення та функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, здійснення повноважень держателя цього реєстру;

3) забезпечення функціонування служб підтримки постраждалих осіб та здійснення контролю за їх діяльністю;

4) координація підготовки фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

5) організація та проведення загальнонаціональних соціологічних, правових, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо домашнього насильства, його причин і наслідків;

6) збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації про домашнє насильство, удосконалення системи показників у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству;

7) забезпечення здійснення моніторингу ефективності законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, практики його застосування, заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надання методичної та практичної допомоги суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) підготовка та оприлюднення щорічного звіту про стан реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

9) ведення обліку даних про діяльність загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб на загальнодержавному рівні.

Частина перша коментованої статті визначає коло повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. У зв'язку з цим, на центральний орган виконавчої влади покладено такі повноваження.

Пунктом 1 частини першої коментованої статті на центральний орган покладено формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Відповідно до коментованої статті Закону, законодавець передбачив можливість розподілу повноважень між центральними органами виконавчої влади, які забезпечують формування державної політики, та центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»¹, систему центральних органів виконавчої влади складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади. Система центральних органів виконавчої влади є складовою системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є Кабінет Міністрів України.

Міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики. Повноваження міністерств, інших центральних органів виконавчої влади поширюються на всю територію держави.

Організація, повноваження і порядок діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади визначаються Конституцією України, цим та іншими законами України. Положення про міністерства, інші центральні органи виконавчої влади затверджує Кабінет Міністрів України.

Таким чином, на Міністерство соціальної політики України як на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує **формування державної політики** у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, покладено такі завдання:

- 1) формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 2) нормативно-правове регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) координація діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 4) забезпечення розроблення та затвердження типових програм для постраждалих осіб, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання;

---

¹ Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

5) забезпечення розроблення та затвердження типових програм для кривдників, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, у тому числі з урахуванням віку, стану здоров'я, статі кривдника;

6) здійснення методичного забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

7) затвердження стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам та методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб;

8) здійснення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Пунктом 2 частини першої коментованої статті на Міністерство соціальної політики України покладено нормативно-правове регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. На підставі зазначеної правової норми Міністерством ініційовано та розроблено низку нормативно-правових актів, які затверджені Кабінетом Міністрів України, або ж безпосередньо Міністерством соціальної політики України відповідно до його повноважень. Так, Кабінетом Міністрів України прийнято постанови «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658, «Деякі питання реалізації експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян, запитів на публічну інформацію, звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства» від 19 лютого 2020 р. № 128¹, «Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію на опрацювання звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі

---

¹ Деякі питання реалізації експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян, запитів на публічну інформацію, звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства: постанова Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства» від 27 грудня 2019 р. № 1145¹, «Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 21 серпня 2019 р. № 824², «Деякі питання надання послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей» від 26 червня 2019 р. № 553³ та ін. Прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» від 10 жовтня 2018 р. № 728-р⁴.

Відповідно до підпункту 2 ч. 1 ст. 7, 14, 20 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», п. 23, 27 Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від

---

¹ Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію на опрацювання звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 824. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Деякі питання надання послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей: постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 553. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

22 серпня 2018 року № 655, та з метою уніфікування форм документів, з яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі Міністерством соціальної політики України видано наказ «Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 03 липня 2019 р. № 1037¹. Зокрема, затверджено такі форми:

направлення особи (сім'ї), яка постраждала від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;

заяви постраждалої особи про зарахування до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;

договору про надання соціальних послуг притулком для осіб, які постраждали від домашнього насильства;

індивідуального плану роботи.

Пунктом 3 частини першої коментованої статті передбачено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить координація діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

На підставі зазначеного положення та відповідно до ч. 3 ст. 8, ч. 3 ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та ч. 2 ст. 21-7 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» Кабінетом Міністрів України прийнято постанову «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і

---

¹ Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: наказ Міністерства соціальної політики України від 03.07.2019 № 1037. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насилъству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658¹. Координацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству і насилъству за ознакою статі та моніторинг їх реалізації на місцевому рівні здійснюють уповноважені особи (координатори) в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, на яких покладено функції щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насилъству за ознакою статі. Див. ст. 8 коментованого Закону.

Пунктом 5 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення розроблення та затвердження типових програм для кривдників, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, у тому числі з урахуванням віку, стану здоров'я, статі кривдника.

Міністерство соціальної політики України затвердило наказ «Про затвердження Типової програми для кривдників» від 01 жовтня 2018 р. № 1434², який підготовлено відповідно до пункту 5 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насилъству», абз. 13 ст. 11 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», п. 8 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 (зі змінами). Цією Типовою програмою передбачено комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Пунктом 7 частини першої коментованої статті передбачено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству, та центрального органу виконавчої влади, що

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству і насилъству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Типової програми для кривдників: наказ Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить затвердження стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам та методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

Особи, які постраждали від насильства за ознакою статі, у тому числі діти, які стали його свідками, мають отримати належний захист та підтримку, зокрема, якщо заходи з попередження не мали необхідного ефекту. Захист та підтримка означають, з одного боку – активне втручання поліції (правоохоронної системи), а з іншого – залучення системи соціальних послуг для надання підтримки особам, які постраждали від такого насильства.

Для попередження та захисту постраждалих осіб невід'ємним елементом механізму протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі є розвиток системи допомоги, зокрема шляхом розбудови системи соціальних послуг для таких осіб. Стамбульська конвенція передусім зазначає такі засоби та служби підтримки:

забезпечення недискримінаційного доступу постраждалої до належної зрозумілої інформації: постраждалі особи мають бути поінформовані доступною мовою про наявні служби, до яких вони можуть звернутися, а також послуги, які вони можуть отримати. Доцільно, щоб таку інформацію вони отримували також і від співробітників поліції;

шелтери (притулки та кризові центри для тимчасового безпечного проживання постраждалих осіб): держава (у тому числі через активізацію ресурсів місцевих громад) має забезпечити розвиток мережі шелтерів у достатній кількості та за належного географічного розташування, щоб врахувати потреби як міських, так і сільських мешканок. Передусім йдеться про два види шелтерів – для жертв домашнього насильства та жертв зґвалтування та інших статевоїх злочинів. Важливо підкреслити, що доступ до таких послуг не має обумовлюватися тим, чи подала постраждала заяву про вчинене щодо неї насильство до поліції;

телефонні гарячі лінії допомоги та інші загальні та спеціальні служби підтримки: Стамбульська конвенція, зокрема, зобов'язує держави гарантувати функціонування загальнодержавних цілодобових (24/7) безоплатних телефонних ліній допомоги для надання консультацій, конфіденційно або з належним урахуванням анонімності, стосовно всіх форм

домашнього насильства чи насильства щодо жінок. Як і в разі з шелтерами, гарячі лінії з широкого кола питань не замінюють собою функціонування спеціалізованих гарячих ліній. Цікаво, що в Європі досить поширеною є практика, коли діяльність таких гарячих ліній (як і надання інших «спеціалізованих» послуг підтримки) забезпечують фахові громадські організації. Вони фінансуються не лише за сприяння благодійних фондів, міжнародних донорів, соціально відповідального бізнесу, а й за рахунок державного (місцевого) бюджетів, зокрема в порядку соціального замовлення.

Загалом, надання соціальних послуг особам, які постраждали від насильства щодо жінок та домашнього насильства, має відбуватись відповідно до уніфікованих мінімальних стандартів, які відповідають кращим європейським практикам¹.

Див. коментар до статей 9, 11 цього Закону.

Пунктом 8 частини першої коментованої статті передбачено, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить здійснення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Важливу роль у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відіграє Стамбульська конвенція, яка була відкрита до підписання 11 травня 2011 р. та набула чинності 1 серпня 2014 р. На сьогодні вона підписана чи ратифікована 45 з 47 держав – членів Ради Європи та Європейським Союзом², з яких 34 держави ратифікували Стамбульську конвенцію, тоді як інші, включаючи Україну, підписали, але ще не ратифікували її. Серед країн, що вже ратифікували Стамбульську конвенцію – Австрія, Бельгія, Данія, Іспанія, Італія, Польща, Фінляндія, Франція та інші найбільш розвинуті країни Європи, а також ті держави, що прагнуть наблизитись до кращих європейських практик та

---

¹ Формування стандарту: Дослідження і пропозиції щодо мінімальних стандартів надання послуг підтримки жінкам, постраждалим від насильства. URL: <http://www.coe.int/uk/web/stop-violence-against-womenukraine/publications/project>.

² Рада Європи: оф. сайт. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210gi0>.

стандартів (Албанія, Сербія, Румунія та ін.). Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами стала першим юридично обов'язковим документом в Європі з цього питання і найбільш масштабною міжнародною угодою за обсягом правового регулювання відповідної проблематики.

Стамбульська конвенція застосовується «як у мирний час, так і в ситуаціях збройного конфлікту», на що прямо вказує ч. 3 ст. 2 Конвенції. Конвенцію розроблено з урахуванням Римського статуту Міжнародного кримінального суду (2002 р.), а також основних принципів міжнародного гуманітарного права, зокрема, Женевської конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни (1949 р.) та Додаткових протоколів I й II (1977 р.) до неї. Це, зокрема, означає визнання триваючих порушень прав людини під час збройних конфліктів, що зачіпають цивільне населення, особливо жінок, у формі поширеного або систематичного звалтування та сексуального насильства, а також можливості збільшення насильства за гендерною ознакою як під час конфліктів, так і після них.

До основних цілей Стамбульської конвенції, що викладені у статті 1, належить захист жінок від усіх форм насильства; запобігання, переслідування й усунення такого явища, як насильство щодо жінок та домашнє насильство, а також сприяння ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і досягненню рівності між жінками та чоловіками, зокрема шляхом розширення прав і можливостей жінок. Стамбульська конвенція поширюється на всі форми насильства щодо жінок, включаючи домашнє насильство, що, як стверджується, зачіпає жінок непропорційно. Утім держави-учасниці можуть також застосовувати положення цієї конвенції до чоловіків, постраждалих від домашнього насильства. Стамбульська конвенція виходить з того, що діти є жертвами домашнього насильства, зокрема, якщо вони стають свідками (очевидцями) насильства, що відбувається в сім'ї.

До основних принципів і зобов'язань у галузі прав людини, на яких ґрунтується Стамбульська конвенція, належать¹:

---

¹ Тручеро Х., Христова Г. Відповідність окремих законів України вимогам Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Аналітичний звіт. С. 10–12. URL: <http://www.coe.int/uk/web/stop-violenceagainst-women-ukraine/publications/project>.

підхід, заснований на правах людини (англ. «human rightsbased approach»), і недискримінація. Стамбульська конвенція визнає насильство стосовно жінок порушенням прав людини та проявом дискримінації за гендерною ознакою. Стамбульська конвенція підкреслює, що насильство стосовно жінок є серйозним порушенням прав жінок, а також зменшує чи знищує їхню можливість користуватися правами людини, зокрема правом на життя та безпеку, правом на повагу до людської гідності, до приватного та сімейного життя, правом бути вільною від дискримінації, а отже, держави не можуть його ігнорувати. Такий підхід неодноразово підтверджував Європейський суд з прав людини, який вже вирішив низку справ, що стосувалися домашнього насильства та насильства щодо жінок, на користь постраждалих осіб (А. проти Сполученого Королівства, Контрова проти Словаччини, Бівакуа та С. проти Болгарії, Беваква та С. проти Болгарії, Бранко Томасік та інші проти Хорватії, Опуз проти Туреччини, Е.С. та інші проти Словаччини, А. проти Хорватії та Хайдуова проти Словаччини та ін.).

Суд при цьому виходив не лише з «негативних» зобов'язань держави утримуватись від порушень прав людини, від будь-яких форм неправомірного втручання у їх реалізацію, а й і з позитивних зобов'язань. Останні передбачають активні дії держави, спрямовані на забезпечення, захист та сприяння реалізації прав людини, у тому числі захист від насильства. Позитивні зобов'язання держави охоплюють обов'язки держави вжити всіх розумних та належних заходів для захисту індивідів від порушень їх прав людини іншими приватними особами. На базовому рівні цей позитивний обов'язок може бути забезпечений відповідною державою у разі ухвалення нею достатніх положень національного законодавства, що криміналізують поведінку особи, яка зазіхає на основоположні права інших осіб. Більш обтяжлива для держави форма цього позитивного обов'язку вимагає, щоб держава в особі її правоохоронних органів вжила фізичних заходів безпеки стосовно потенційної жертви, щодо якої відомо про наявну загрозу насильства. Такий підхід відтворює принцип «належної уваги», який є одним з ключових невід'ємних стандартів Стамбульської конвенції;

забезпечення належної сумлінності (уваги, турботи). Стаття 5 Стамбульської конвенції визначає принцип «належної уваги», у межах якого держави зобов'язані застосовувати

активні дії (позитивні заходи) для захисту жертв насильства та запобігання, розслідування, покарання і надання відшкодування за акти такого насильства, скоєні державними Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі 8 та недержавними суб'єктами. Принцип належної уваги є сталою і важливою складовою сучасної концепції прав людини, до якої завдяки розвитку в цьому напрямі включено й насильство щодо жінок та домашнє насильство. Згідно з цим принципом, сторони зобов'язані розробити заходи реагування на усі форми домашнього насильства та насильства за ознакою статі, які охоплюються сферою дії цієї Конвенції, таким чином, щоб дозволити відповідним органам належним чином запобігати, розслідувати, карати і надавати відшкодування за такі акти насильства. За невиконання цієї вимоги передбачено відповідальність держави;

гендерна перспектива (англ. «gender perspective»). Стамбульська конвенція підтверджує, що насильство щодо жінок, у тому числі й домашнє насильство, є гендерно зумовленим явищем, і закликає сторони включати гендерну перспективу до процесу виконання положень цієї Конвенції та оцінку їхнього впливу. Сучасне розуміння гендерної рівності передбачає «рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їх однакову значущість, можливості, обов'язки та участь у всіх сферах суспільного й особистого життя. Так само вона означає рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та розподіл цих ресурсів між ними» (Рада Європи, Стратегія гендерної рівності на 2018–2023 роки)¹. Сприяння встановленню рівності між жінками та чоловіками (гендерної рівності), зокрема шляхом розширення прав і можливостей жінок, має бути істотним і невід'ємним компонентом реакції держави на домашнє насильство та насильство щодо жінок.

Викладені зобов'язання визначають основні напрями державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству щодо жінок. Його основу становить так звана концепція чотирьох «П»: профілактика (англ. «prevention»), захист (англ. protection), кримінальне переслідування (англ. «prosecution») та комплексна, всеосяжна політика (англ. «comprehensive policies»). Три основоположні стовпи

---

¹ Рада Європи, Стратегія гендерної рівності на 2018–2023 роки. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>.

передбачають запобігання актам домашнього насильства та, загалом, насильства щодо жінок, захист від таких дій і кримінальну відповідальність винних. Ці елементи взаємопов'язані та взаємозалежні. Вони вимагають розроблення і реалізації комплексної та скоординованої політики, яка пропонує цілісний підхід до боротьби з усіма формами насильства щодо жінок та домашнього насильства. Досвід європейських країн показує, що комплексне та скоординоване реагування в законодавчій та практичній площині, яке спрямоване на запобігання такому насильству, захист жертв та переслідування злочинців, діє найкраще. І саме тому досягнення правильного балансу між запобіганням, захистом та переслідуванням, із дотриманням пріоритетності потреб жертв, є життєво необхідним. Основні цілі та принципи запобігання домашньому насильству й насильству стосовно жінок та боротьби з цими явищами, акумульовані в Стамбульській конвенції, усебічно втілено в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Йдеться, передусім, про такі статті:

статтю 1 Закону, у якій надано сучасні визначення термінів, зокрема, розширено поняття домашнього насильства як фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчинюється в сім'ї чи в межах місця проживання;

статтю 4 Закону, в якій визначаються основні засади запобігання та протидії домашньому насильству;

статтю 5 Закону, де вказуються основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству згідно з принципом «належної сумлінності»;

статтю 6 Закону, в якій істотно розширено коло суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких тепер віднесено також суди та прокуратуру.

З метою забезпечення комплексного, скоординованого підходу постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658 затверджено Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Частина друга коментованої статті визначає коло повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Основними завданнями Мінсоцполітики є:

1) забезпечення формування та реалізація державної політики:

у сфері соціальної політики, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, **запобігання домашньому насильству, протидії торгівлі людьми**, а також відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання гуманітарної допомоги, соціальних послуг особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати;

щодо соціального захисту, зокрема осіб з інвалідністю, ветеранів праці, ветеранів військової служби, жертв нацистських переслідувань, дітей війни та жертв політичних репресій;

2) забезпечення формування та реалізації державної політики щодо:

пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню;

соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються, осіб, звільнених з військової служби;

здійснення державного нагляду та контролю за додержанням вимог законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб;

забезпечення державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій для населення;

здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та з питань захисту прав дітей;

3) здійснення в межах повноважень, передбачених законом, державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування¹.

У зв'язку з цим, Мінсоцполітики відповідно до покладених на нього завдань:

---

¹ Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

координує діяльність уповноважених підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування із запобігання домашньому насильству;

узагальнює відомості про домашнє насильство, визначає потребу в утворенні спеціалізованих установ для жертв домашнього насильства в регіонах;

здійснює контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв домашнього насильства;

розробляє і затверджує методичні рекомендації щодо проходження корекційної програми кривдниками;

приймає і розглядає заяви та повідомлення про факти вчинення домашнього насильства і реальну загрозу його вчинення;

направляє жертв домашнього насильства та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для жертв домашнього насильства;

здійснює міжнародне співробітництво, бере участь у підготовці міжнародних договорів України, готує пропозиції щодо укладення, денонсації таких договорів, у межах повноважень, передбачених законом, укладає міжнародні договори України та забезпечує виконання зобов'язань України за міжнародними договорами з питань, що належать до компетенції Мінсоцполітики¹.

Відповідно до частини 2. ст. 7 коментованого Закону, до повноважень Міністерства соціальної політики України, що **реалізує державну політику** у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

1) реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) забезпечення створення та функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, здійснення повноважень держателя цього реєстру;

3) забезпечення функціонування служб підтримки постраждалих осіб та здійснення контролю за їх діяльністю;

4) координація підготовки фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

---

¹ Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

5) організація та проведення загальнонаціональних соціологічних, правових, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо домашнього насильства, його причин і наслідків;

6) збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації про домашнє насильство, удосконалення системи показників у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству;

7) забезпечення здійснення моніторингу ефективності законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, практики його застосування, заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надання методичної та практичної допомоги суб'єктам, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) підготовка та оприлюднення щорічного звіту про стан реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

9) ведення обліку даних про діяльність загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб на загальнодержавному рівні.

На виконання п. 1.1 ст. 7 коментованого Закону Мінсоцполітики підготувало Концепцію Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству, яку було затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» від 10 жовтня 2018 р. № 728-р¹.

На підставі визначених повноважень Мінсоцполітики та відповідно до ч. 2 ст. 14 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закону України «Про протидію торгівлі людьми», п. 8, підпункту 12 п. 10 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 (зі змінами), утворені Державні установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому

---

¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»¹.

Відповідно до п. 13 постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658»² Мінсоцполітики як координатор взаємодії на загальнодержавному рівні:

формує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі;

забезпечує нормативно-правове регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі відповідно до законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та інших нормативно-правових актів, прийнятих на їх виконання;

забезпечує розроблення і затвердження типових програм для постраждалих осіб, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання;

забезпечує розроблення та затвердження типових програм для кривдників, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, у тому числі з урахуванням віку, стану здоров'я, статі кривдника;

здійснює методичне забезпечення місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі;

організовує та проводить загальнонаціональні соціологічні, правові, психолого-педагогічні та інші дослідження щодо форм, причин і наслідків насильства;

збирає, аналізує та поширює відповідно до законодавства інформацію з питань насильства, розробляє пропозиції для

---

¹ Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей: наказ Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

удосконалення системи показників, які відображаються у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії насильству;

здійснює інші повноваження, визначені законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Центральні органи виконавчої влади та інші суб'єкти, визначені в ч. 4 ст. 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», подають щокварталу до Мінсоцполітики узагальнені дані за результатами звітності служб у справах дітей, уповноважених підрозділів органів Національної поліції, органів управління освітою, закладів освіти, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я місцевих держадміністрацій, закладів охорони здоров'я, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про результати здійснення ними повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Стаття 8. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні, зокрема шляхом здійснення постійного контролю за своєчасністю та належністю вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) забезпечення розроблення, затвердження та виконання регіональних програм у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) забезпечення координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та їх взаємодії на регіональному рівні;

4) облік даних про суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні;

5) забезпечення підготовки фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників;

6) забезпечення підготовки методичних рекомендацій щодо організації і забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству;

7) забезпечення здійснення інформаційно-просвітницької діяльності (у тому числі підготовка та поширення відповідних матеріалів) щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, формування нетерпимого ставлення громадян до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках;

8) організація та/або проведення регіональних соціологічних, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства;

9) здійснення моніторингу стану виконання суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, поставлених завдань у процесі реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні, надання їм методичної та практичної допомоги, з'ясування проблемних питань у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та вжиття вичерпних заходів для їх вирішення;

10) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. До повноважень районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій та виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

2) забезпечення надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, у тому числі шляхом соціального замовлення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) визначення потреби у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, забезпечення їх створення та функціонування, здійснення контролю за їхньою діяльністю;

4) участь у підготовці фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників;

5) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, забезпечення застосування заходів для його припинення, надання допомоги постраждалим особам;

6) забезпечення координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та їх взаємодії на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

7) інформування постраждалих осіб про права, заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

8) збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації про домашнє насильство на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

10) виконання повноважень органу опіки та піклування.

3. Особливості здійснення районними державними адміністраціями та виконавчими органами сільських, селищних, міських (міст районного підпорядкування) рад повноважень, передбачених частиною другою цієї статті, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особливості здійснення виконавчими органами районних у місті рад повноважень, передбачених частиною

другою цієї статті, визначаються міською радою відповідного міста.

4. Структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є структурні підрозділи з питань сім'ї.

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є виконавчі органи з питань сім'ї.

Частина 1 коментованої статті визначає коло повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Щодо повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері запобігання та протидії домашньому насильству законодавець визначив комплекс заходів, які дозволяють суттєво запобігати та протидіяти домашньому насильству на регіональному рівні, а саме:

Підпунктом 1 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні, зокрема шляхом здійснення постійного контролю за своєчасністю і належністю вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Так, на виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» на регіональному рівні – голови облдержадміністрацій своїми розпорядженнями визначають заступників голів, які координують питання здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на території області, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та в межах своїх повноважень організовують роботу в цій сфері.

На прикладі Закарпатської обласної державної адміністрації: розпорядженням голови облдержадміністрації визначено заступника голови облдержадміністрації, який є координатором з питань здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на території

області, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та в межах своїх повноважень організовує роботу в цій сфері. Відповідні зміни закріплено в розподілі обов'язків між головою та заступниками голови облдержадміністрації;

розпорядженням голови облдержадміністрації від 29 листопада 2018 р. № 783 затверджено обласний план заходів на 2018–2019 роки для реалізації норм Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», відповідно до якого керівники райдержадміністрацій, міськвиконкомів, виконавчих органів об'єднаних територіальних громад, сільських, селищних рад виконали такі завдання:

визначено відповідальних заступників, внесено зміни до посадових та розподілів обов'язків;

створено структурні підрозділи з питань сім'ї;

визначено відповідальних працівників (структурні підрозділи) центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, відповідних підрозділів національної поліції, які проводять роботу з прийому та реєстрації заяв і повідомлень про вчинення насильства, координації заходів реагування на факти вчинення насильства, надання допомоги і захисту постраждалим особам, а також роботу з кривдниками;

сформовано відповідні переліки з адресами, номерами телефонів, адресами електронної пошти та даними про контактних осіб суб'єктів взаємодії і розповсюджено їх на відповідній території;

упроваджено корекційні програми для кривдників (в окремих районах виділено фінансування);

забезпечено створення мобільних бригад і спеціалізованих закладів¹.

Підпунктом 2 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення розроблення, затвердження та виконання регіональних програм у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Коментованим підпунктом передбачено вимогу щодо забезпечення розроблення, затвердження та виконання регіональних програм у сфері запобігання і протидії домашньому насильству. Зокрема, зобов'язано на регіональному рівні, відповідно до законів України «Про запобігання та

---

¹ Закарпатська обласна державна адміністрація. URL: <https://carpathia.gov.ua>.

протиديو домашньому насильству», «Про забезпечення рiвних прав та можливостей жiнок i чоловiкiв»¹, «Про соцiальнi послуги»², розпорядження Кабiнету Міністрiв України «Концепцiю Державної соцiальної програми запобiгання та протидiї домашньому насильству та насильству за ознакою статi на перiод до 2023 року» вiд 10 жовтня 2018 р. № 728-р»³ та iнших нормативно-правових актiв розробити конкретнi рiональнi програми у сферi запобiгання та протидiї домашньому насильству. Розроблення зазначених програм є досить складним i творчим процесом, що має вiдповiдати головним засадам запобiгання та протидiї домашньому насильству, якi визначенi ст. 4 коментованого Закону, а саме:

1) гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав i свобод людини i громадянина, зокрема права на життя, свободу та особисту недоторканнiсть, на повагу до приватного та сiмейного життя, на справедливий суд, на правову допомогу, з урахуванням практики Європейського суду з прав людини;

2) належна увага до кожного факту домашнього насильства пiд час здiйснення заходiв у сферi запобiгання та протидiї домашньому насильству;

3) урахування непропорцiйного впливу домашнього насильства на жiнок i чоловiкiв, дiтей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рiвних прав та можливостей жiнок i чоловiкiв пiд час здiйснення заходiв у сферi запобiгання та протидiї домашньому насильству;

4) визнання суспiльної небезпеки домашнього насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких проявiв домашнього насильства;

5) повага та неупереджене i небайдуже ставлення до постраждалих осiб з боку суб'єктiв, якi здiйснюють заходи у сферi

---

¹ Про забезпечення рiвних прав та можливостей жiнок i чоловiкiв: Закон України вiд 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2866-15>.

² Про соцiальнi послуги: Закон України вiд 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про схвалення Концепцiї Державної соцiальної програми запобiгання та протидiї домашньому насильству та насильству за ознакою статi на перiод до 2023 року: Розпорядження Кабiнету Міністрiв України вiд 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

б) конфіденційність інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства;

7) добровільність отримання допомоги постраждалими особами, крім дітей та недієздатних осіб;

8) врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку;

9) ефективна взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації та іншими заінтересованими особами.

У разі, якщо постраждалою особою є дитина, будь-які дії, що вчиняються стосовно неї, ґрунтуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дітей та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини.

Заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здійснюються без дискримінації за будь-якою ознакою.

Звичай, релігійні переконання, віросповідання, традиції не можуть розглядатися як виправдання будь-яких форм домашнього насильства, передбачених цим Законом, або бути підставою для звільнення кривдника від відповідальності.

Так, Хмельницьким обласним центром практичної психології та соціальної роботи узагальнено пропозиції щодо організації і проведення інноваційних заходів з питань протидії домашньому насильству, зокрема:

включення до інваріантної частини типових навчальних планів предмета «Етика і психологія сімейного життя», оскільки сьогодні він вивчається вибірково як факультатив;

розроблення навчального курсу для здобувачів освіти щодо нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до осіб, які постраждали від домашнього насильства;

підготовка й запровадження навчально-виховних та просвітницьких програм для роботи з дітьми й учнями різних

вікових категорій з питань попередження всіх форм і проявів насильства;

організація та проведення навчальних семінарів, вебінарів, тренінгів для практичних психологів, соціальних педагогів системи освіти за уніфікованими програмами надання психолого-педагогічної підтримки постраждалим від сімейного насильства;

розроблення інформаційно-методичних матеріалів для психологічного й соціально-педагогічного забезпечення профілактичної роботи в закладах освіти з питань попередження домашнього насильства;

підготовка наказів, інших розпорядчих документів, листів щодо відпрацювання алгоритму взаємодії та розширення співпраці закладів освіти, фахівців психологічної служби з центрами, службами у справах дітей, поліцією, іншими громадськими й благодійними організаціями, які опікуються цією проблематикою¹. Зазначені заходи заслуговують уваги для запровадження й в інші регіональні програми.

Підпунктом 3 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення **координації** діяльності суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та їх взаємодії на регіональному рівні. У зв'язку з цим, для чіткого розмежування повноважень Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658.

Так, п. 7 «Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» визначено, що взаємодія суб'єктів координується:

на загальнодержавному рівні – Мінсоцполітики;

на регіональному рівні – Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями;

на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці – районними, районними у містах Києві і Севастополі держадміністраціями та виконавчими органами сільських,

---

¹ Виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обговорили на розширеному засіданні колеги облдержадміністрації. URL: <https://www.adm-km.gov.ua>.

селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад¹.

Пунктом 8 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, передбачено, що координацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та моніторинг їх реалізації на місцевому рівні здійснюють уповноважені особи (координатори) в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, на яких покладено функції щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі².

Громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, інші заінтересовані юридичні та фізичні особи можуть брати участь в заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі за власною ініціативою та/або залучатися до них суб'єктами відповідно до ст. 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також здійснювати інші заходи, передбачені ст. 14 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»³.

З метою належного забезпечення реалізації повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству протягом 2018–2019 років, відповідно до коментованого Закону, Кабінетом Міністрів України було прийнято низку підзаконних актів, які регулюють питання, зокрема:

організації взаємодії усіх суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі;

– зміст послуг, що надаються мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги та притулками для осіб, які постраждали від насильства.

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

³ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main>.

Також див. коментар ч. 3 ст. 8, ч. 3 ст. 15 Закону.

Підпунктом 4 частини першої коментованої статті передбачено ведення обліку даних про суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні.

На виконання зазначеної норми та ст. 16 коментованого Закону було прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 20 березня 2019 р. № 234 «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі». Держателем Реєстру є Мінсоцполітики, а метою формування та ведення зазначеного Реєстру є:

захист життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема дітей;

запобігання повторним випадкам насильства;

забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству;

облік випадків насильства, узагальнення та аналіз інформації про насильство;

надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству, визначеними ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та ст. 7-1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (далі – суб'єкти);

координація діяльності суб'єктів шляхом оптимізації інформаційної взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству.

Підпунктом 5 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення підготовки фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників.

За участю ОБСЄ підготовлено Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї¹. Метою даного посібника є підвищення ефективності роботи фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили домашнє насильство,

---

¹ Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / укл.: Г. Ю. Мустафаєв, І. І. Довгаль. Київ, 2011. 192 с.

розроблене саме для надавачів соціальних послуг. Конкретною метою цього посібника є також надання фахівцям знань та навичок, які дозволять їм проводити практичну індивідуальну і групову роботу з кривдниками. Тому посібник насамперед призначений для тренерів та фахівців, що впроваджують корекційні програми, проте може бути корисним для всіх, хто цікавиться проблемами протидії і попередження насильства в родині.

У посібнику наведено теоретичну та практичну бази з основ корекційної роботи з особами, які вчинили домашнє насильство, а також кращі прикладні практики та інструменти (групові та індивідуальні) для кожного етапу корекційної програми.

Видання містить огляд правових засад і наявних соціальних ресурсів, а також пропонує зразок програми роботи з особами, які вчиняють домашнє насильство (для дорослих та дітей).

Підпунктом 6 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення підготовки методичних рекомендацій щодо організації і забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству.

Так, спеціалісти відділу правової роботи та систематизації законодавства Управління державної реєстрації нормативно-правових актів, правової роботи та правової освіти Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області підготували методичні рекомендації на тему: «Запобігання та протидія домашньому насильству»¹.

Див. коментар підпунктів 5, 7, 10 ч. 1 коментованої статті.

Підпунктом 7 частини першої коментованої статті передбачено забезпечення здійснення інформаційно-просвітницької діяльності (у тому числі підготовка та поширення відповідних матеріалів) щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, формування нетерпимого ставлення громадян до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках.

Так, листом Міністерства освіти та науки України «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії

---

¹ Запобігання та протидія домашньому насильству: метод. рек. URL: <http://obljust.gov.ua/uploads/PDF>.

насилльству» від 18 травня 2018 р. № 1/11-5480 підготовлено детальні рекомендації з метою проведення інформаційно-просвітницької діяльності в закладах освіти. Зокрема, запропоновано конкретні заходи щодо запобігання та протидії домашньому насилльству, а також профілактичні заходи серед різних категорій учнів та студентів, зокрема, певні заходи запобігання та реагування на цькування серед молодших школярів та старшокласників. Запропоновано й конкретні заходи щодо вирішення таких ситуацій самостійно, надано рекомендації батькам та педагогічним працівникам.

Підпунктом 8 частини першої коментованої статті передбачено, що Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству належать організація та/або проведення регіональних соціологічних, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо форм, причин і наслідків домашнього насилльства.

Див. коментар до статей 7, 11, 13 Закону.

Підпунктом 9 частини першої коментованої статті передбачено здійснення моніторингу стану виконання суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству, поставлених завдань у процесі реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству на регіональному рівні, надання їм методичної та практичної допомоги, з'ясування проблемних питань у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству та вжиття вичерпних заходів для їх вирішення.

На виконання коментованого підпункту Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Деякі питання Державної соціальної служби України» від 18 грудня 2019 р. № 1053, якою Державну соціальну службу України (Держсоцслужба) визнано центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує Кабінет Міністрів України через Міністра соціальної політики, який реалізує державну політику з питань державного контролю за додержанням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки та з питань захисту прав дітей. Головними завданнями Держсоцслужби є здійснення державного контролю за:

додержанням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (державні допомоги, пільги, житлові субсидії та інші виплати, що здійснюються за рахунок коштів

державного бюджету, соціальні послуги) та з питань захисту прав дітей;

використанням коштів державного бюджету, спрямованих на надання соціальної підтримки, зокрема під час проведення перерахунків розміру виплаченої або наданої з порушенням законодавства соціальної підтримки;

діяльністю служб у справах дітей¹.

Серед важливих завдань Держсоцслужба у своїй діяльності наділена правом:

забезпечення в межах повноважень, визначених законом, здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, а також контролю за додержанням антикорупційного законодавства в апараті Держсоцслужби та її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління; упровадження правил етики поведінки державних службовців Держсоцслужби та здійснення контролю за їх виконанням;

проведення добору кадрів в апарат Держсоцслужби, на посади керівників та заступників керівників її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління, організації роботи з підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації посадових осіб і працівників Держсоцслужби та її територіальних органів;

організації планово-фінансової роботи в апараті Держсоцслужби, її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, здійснення внутрішнього аудиту і контролю за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечення організації та вдосконалення бухгалтерського обліку, ефективного й цільового використання коштів в установленому законодавством порядку;

організації, координації і контролю діяльності територіальних органів Держсоцслужби, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління; їх взаємодії з державними органами та органами місцевого самоврядування;

надання територіальним органам Держсоцслужби методичної і практичної допомоги щодо організації виконання своєї роботи, проведення перевірки стану такої роботи;

---

¹ Деякі питання Державної соціальної служби України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2019 № 1053. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

здійснення комплексу заходів для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності Держсоцслужби та її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління;

проведення внутрішнього аудиту, спрямованого на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності Держсоцслужби та її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління та інші завдання.

Підпунктом 10 частини першої коментованої статті передбачено звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

10 жовтня 2018 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України № 728-р схвалено Концепцію Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року¹. Метою програми є забезпечення розбудови системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі відповідно до міжнародних стандартів і Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» в умовах децентралізації та запровадження комплексних дій і заходів, спрямованих на зменшення масштабу такого явища.

Актуальним також залишається спільний наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї,

---

¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» від 7 вересня 2009 р. № 3131/386¹.

Відповідно до п. 15–17 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, взаємодію суб'єктів на регіональному рівні координують Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації. Зокрема, вони здійснюють:

реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на регіональному рівні, зокрема шляхом здійснення постійного контролю за своєчасністю та належністю вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі;

розроблення, затвердження та виконання регіональних програм у цій сфері;

координацію діяльності суб'єктів та їх взаємодію на регіональному рівні;

облік даних про суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на регіональному рівні;

підготовку фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників;

підготовку методичних рекомендацій щодо організації і забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії насильству;

збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації з питань насильства;

інформаційно-просвітницьку діяльність (у тому числі підготовку та розповсюдження відповідних матеріалів) щодо форм, причин і наслідків насильства, заходів у сфері запобігання

---

¹ Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, формування нетерпимого ставлення громадян до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках;

організацію та/або проведення регіональних соціологічних, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо форм, причин і наслідків насильства;

моніторинг стану виконання суб'єктами поставлених завдань у процесі реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на регіональному рівні, надання їм методичної та практичної допомоги, виявлення проблемних питань у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та вживають вичерпних заходів для їх вирішення;

звітування щокварталу Мінсоцполітики про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі у визначеному ним порядку;

інші повноваження, визначені законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»¹.

Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських держадміністрацій визначає заступника голови, відповідального за координацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, який є координатором з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі та в межах своїх повноважень організовує роботу у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі відповідно до ст. 13 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Для забезпечення міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на регіональному рівні, узгодженості заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, підвищення їх

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

ефективності, координації проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська і Севастопольська міські держадміністрації можуть утворювати дорадчі органи – регіональні координаційні ради, до складу яких входять уповноважені представники служб у справах дітей, уповноважені підрозділів органів Національної поліції, органів управління освітою, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я місцевих держадміністрацій, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, органів прокуратури та суду, громадських об'єднань, релігійних організацій, міжнародних організацій та іноземних неурядових організацій (за згодою).

Частиною 2 коментованої статті до повноважень районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій та виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

Підпунктом 1 частини другої коментованої статті передбачено забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Коментована правова норма вимагає районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад у сфері запобігання та протидії домашньому насильству забезпечити реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Для цього розробити комплекс організаційно-правових заходів, визначити відповідальних посадових осіб та встановити конкретні строки їх виконання. Крім цього, забезпечити належний контроль за їх виконанням. Так, рішенням Старокостянтинівської районної державної адміністрації¹ визначено конкретних відповідальних осіб у сільських радах за якими закріплено:

1) розроблення та виконання на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці місцевих програм із запобігання та протидії насильству;

---

¹ Старокостянтинівська районна державна адміністрація. URL: http://staradm.gov.ua/protydia_dom_nasylstvu.html.

2) координацію діяльності та взаємодію суб'єктів на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, реалізацію ними заходів із запобігання насильству;

3) відповідно до законодавства збирання, аналіз і поширення інформації про насильство на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

4) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, забезпечення застосування заходів для його припинення, надання допомоги постраждалим особам;

5) інформування постраждалих осіб про права, заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.

До повноважень органів опіки й піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, належать:

1) вирішення питання щодо отримання соціальних послуг постраждалою особою, яка є недієздатною особою, у разі, якщо законного представника такої особі не призначено або законний представник є кривдником чи ухиляється від захисту прав та інтересів такої особи;

2) надання згоди на внесення персональних даних про недієздатну особу, яка повідомила про вчинення насильства або є постраждалою особою, до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, якщо законний представник такої особи є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієздатної особи;

3) влаштування постраждалої особи, яка є недієздатною особою, до закладу соціального захисту у разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу її життю та здоров'ю;

4) ужиття заходів для надання недієздатній особі, яка є кривдником, психіатричної допомоги у примусовому порядку в разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу життю та здоров'ю членів сім'ї або опікуна;

5) порушення перед судом питання про звільнення в установленому законодавством порядку від повноважень опікуна або піклувальника у разі вчинення ними домашнього насильства стосовно недієздатної особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена;

6) захист прав та представлення інтересів постраждалої особи, яка є недієздатною особою, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування чи в суді (у разі потреби);

7) порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення в установленому законодавством порядку до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення та роботи з постраждалими особами, які є недієздатними особами або особами, цивільна дієздатність яких обмежена;

8) здійснення інших передбачених законодавством заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, чи за їх участю.

Підпунктом 2 частини другої коментованої статті передбачено забезпечення надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, у тому числі шляхом соціального замовлення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

В Україні створено Сервіс, який цілодобово доступний за номером 15-47. Дзвінки є безкоштовними зі стаціонарних та мобільних телефонів, анонімними та конфіденційними. У Мінсоцполітики зазначають, що оператор кол-центру не просто фіксує звернення чи переадресовує його до відповідних компетентних відомств, а й в онлайн-режимі може надавати психологічну допомогу потерпілим від насильства. Тобто у разі потреби людина отримує практичну інформацію, що робити та куди звертатися при виявленні загрози чи проблеми.

«Гаряча лінія» працює в тестовому режимі і є результатом спільної роботи різних міністерств та відомств. Вона створена на базі Урядового контактного центру за ініціативи Міністерства соціальної політики та Секретаріату Кабінету Міністрів України, за підтримки Олени Зеленської та Марії Єфросиніної, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства юстиції, Міністерства освіти і науки.

У січні 2020 р. відбулася перша навчальна сесія Школи підготовки консультантів Державної установи «Урядовий контактний центр» з питань запобігання та протидії домашньому насильству за європейськими стандартами у

рамках програми #UNFPAУкраїна за фінансової підтримки уряду Великої Британії¹.

Крім того, в областях розроблено комплекс заходів щодо забезпечення надання соціальних послуг у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Як приклад, Розпорядженнями голови Хмельницької обласної державної адміністрації призначено уповноважену особу (координатора) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, оновлено склад обласної Координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми, внесено зміни до положення про неї, створено міжвідомчу робочу групу з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Протягом 2019 року до служб у справах дітей райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міських (міст обласного значення) рад надійшло одне звернення від дітей з питань насильства над ними з боку інших осіб. Поставлено на облік 40 дітей, у тому числі за фізичне насильство – 15, психологічне – 25. Здійснено 54 заходи щодо захисту прав дитини від домашнього насильства.

З метою своєчасного виявлення неповнолітніх, які виховуються у неблагополучних сім'ях, службами у справах дітей здійснюються систематичні перевірки умов утримання та виховання дітей, ведеться їх облік. Проведено обстеження умов проживання дітей у 645 сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах. За порушення прав дітей ініційовано притягнення до відповідальності 97 батьків. Ведеться регіональний банк даних дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у якому перебуває 1349 дітей, які проживають у 619 неблагополучних родинах².

Підпунктом 3 частини другої коментованої статті передбачено визначення потреби у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, забезпечення їх створення та функціонування, здійснення контролю за їхньою діяльністю.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про денний центр соціально-

---

¹ На базі Урядового контактного центру розпочала роботу «гаряча лінія» для осіб, які постраждали від домашнього насильства. URL: <http://kr-admin.gov.ua/start.php?q=News1/Ua/2020/12022005.html>.

² Виконання Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обговорили на розширеному засіданні колеги облдержадміністрації. URL: <https://www.adm-km.gov.ua>.

психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 21 серпня 2019 р. № 824¹ затверджено Типове положення про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, а також Типове положення про спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Так, Денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі визнано спеціалізованою службою підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Денний центр створюється для надання комплексної соціально-психологічної та первинної правової допомоги, а також соціальних послуг постраждалим особам, у тому числі у випадках, коли такі особи звернулися разом із дитиною, та для забезпечення їм (за потреби) можливості короткострокового або цілодобового перебування у спеціально обладнаному при денному центрі приміщенні, що забезпечене комунальними послугами і призначене для надання постраждалим особам, які звернулися до такого центру, послуг короткострокового або цілодобового перебування. Основними завданнями денного центру є:

надання комплексної соціально-психологічної та первинної правової допомоги постраждалим особам;

виконання програм для постраждалих осіб відповідно до типових програм для постраждалих осіб, затверджених Мінсоцполітики;

організація та підтримка груп взаємодопомоги постраждалих осіб;

---

¹ Про затвердження типових положень про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 824. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

організація та проведення семінарів і тренінгів для постраждалих осіб;

проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання повторним випадкам насильства щодо постраждалої особи та формування нульової толерантності до його проявів у суспільстві;

інформування населення про права постраждалих осіб та соціальні послуги, які надаються денним центром;

надання короткострокового (до десяти діб) або цілодобового перебування у «кризовій кімнаті» (за її наявності у денному центрі) постраждалим особам.

Див. також коментар до підпункту 5 ч. 2 коментованої статті.

Підпунктом 4 частини другої коментованої статті передбачено участь у підготовці фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників.

Міністерство соціальної політики України прийняло наказ 01 жовтня 2018 року № 1434 «Про затвердження Типової програми для кривдників», який було підготовлено відповідно до пункту 5 частини першої статті 7 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», абзацу тринадцятого статті 11 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», пункту 8 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 (зі змінами). Цією Типовою програмою передбачено комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Див. коментар 5 до підпункту ч. 1 коментованої статті та ст. 12 коментованого Закону.

Підпунктом 5 частини другої коментованої статті передбачено прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, забезпечення застосування заходів для його припинення, надання допомоги постраждалим особам.

З цієї метою Міністерством соціальної політики України було прийнято наказ «Про утворення Державної установи «Кол-

центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» від 11.12.2018 № 1852. Кол-центр є неприбутковою державною бюджетною установою, створеною для забезпечення виконання завдань щодо належного реагування на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей. Заяви та повідомлення Кол-центр приймає цілодобово сім днів на тиждень (у тому числі у вихідні та святкові дні) відповідно до регламенту роботи Кол-центру за типами звернень, затвердженого Міністерством соціальної політики України.

Усі переговори працівники Кол-центру проводять з використанням відповідного цифрового реєстратора документування мовленнєвої інформації з обов'язковим повідомленням про це особи, яка звернулася. Порядок запису аудіоінформації щодо заяв і повідомлень, її зняття з реєстратора та строки зберігання визначаються в установленому порядку.

Основними завданнями Кол-центру є:

1) забезпечення належного реагування в межах компетенції на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей;

2) інформування та консультування з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, насильству стосовно дітей;

3) взаємодія із суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, відповідно до Порядку взаємодії;

4) забезпечення реагування в межах компетенції на звернення громадян щодо фактів торгівлі людьми шляхом взаємодії із суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, визначеними ст. 5 Закону України «Про протидію торгівлі людьми»;

5) ведення, наповнення та оновлення бази даних для надання консультацій з питань, що належать до компетенції Кол-центру;

6) проведення моніторингу та аналізу громадської думки з питань, що належать до компетенції Кол-центру;

7) обмін інформацією із суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Підпункт 6 частини другої коментованої статті вимагає забезпечення координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та їх взаємодії на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

У період з 3 вересня по 30 листопада 2018 р. в межах проекту ПРООН «Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту» проведено дослідження щодо інституційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у Луганській області щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству¹.

Для Луганської обласної державної адміністрації та місцевих рад області щодо попередження та реагування на гендерно зумовлене та домашнє насильство шляхом створення гендерно орієнтованих програм та бюджетів напрацьовано такі рекомендації:

1) керівникам місцевих рад активніше ініціювати заходи, спрямовані на забезпечення якісної роботи із запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству;

2) розробити регіональну Стратегію гендерної рівності та План дій як загальні стратегічні документи, що передбачають заходи із запобігання та реагування на гендерно зумовлене та домашнє насильство;

3) із залученням місцевих лідерок/лідерів та захисниць/захисників гендерної рівності створити регіональні консультативні групи громадянського суспільства для зміцнення громадянської активності за напрямом запобігання насильству щодо жінок та дівчат;

4) забезпечити надання соціально-психологічних послуг постраждалим від гендерно зумовленого та домашнього насильства в кожній громаді, зокрема через соціальне замовлення;

5) здійснити аналіз роботи координаційних рад з питань сім'ї, гендерної рівності, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми і розробити перспективний план міжсекторальної взаємодії;

---

¹ Стислий огляд звіту про результати дослідження інституційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у Луганській області щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству. URL: <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/report%20-ukr.pdf>.

6) забезпечити проведення щоквартальних зустрічей вищезазначених координаційних рад з метою покращення взаємодії між усіма відповідними суб'єктами для швидкого реагування на гендерно зумовлене та домашнє насильство;

7) включити до складу зазначених координаційних рад усіх рівнів представників місцевих неурядових громадських і жіночих організацій для проведення моніторингу і оцінки координації дій за цим напрямом;

8) створити довгострокову регіональну та місцеві програми щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству, передбачивши їх щорічне бюджетне фінансування;

9) сприяти систематичному проведенню спільних зустрічей поліції та населення для обговорення проблем безпеки в громаді, а також реалізації спільних проєктів: «Безпечне місто», «Сусідська варта», «Безпечний дім» тощо;

10) залучати до співпраці соціально орієнтований бізнес для виділення коштів на проведення інформаційних заходів з питань гендерно зумовленого та домашнього насильства, а також розвиток системи послуг постраждалим від насильства та кривдникам, які його вчиняють;

11) запропонувати громадським організаціям, активним громадянам та представникам жіночих організацій увійти до робочих груп, які розробляють програми соціального та економічного розвитку на місцевому рівні;

12) провести «круглі столи» із представниками органів місцевого самоврядування, органів виконавчої влади та громадянського суспільства для обговорення можливості впровадження державного соціального замовлення соціальних послуг, що надаються місцевими неурядовими громадськими організаціями, їх умов та фінансування з місцевих та регіональних бюджетів;

13) ініціювати виділення коштів у видатках регіонального та місцевих бюджетів на підтримку цільових грантів для місцевих громадських організацій, які надають послуги та адресну допомогу постраждалим від насильства та кривдникам, які його вчиняють;

14) сприяти залученню громадськості до участі в забезпеченні громадського порядку та безпеки (наприклад, через

створення громадських формувань для спільного з поліцією патрулювання)¹.

Підпунктом 7 частини другої коментованої статті передбачено інформування постраждалих осіб про права, заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.

У період з 3 вересня по 30 листопада 2018 р. в межах проекту ПРООН «Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту» проведено дослідження щодо інституційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у Луганській області щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству². Для Луганської обласної державної адміністрації та місцевих рад області щодо попередження та реагування на гендерно зумовлене та домашнє насильство шляхом створення гендерно орієнтованих програм та бюджетів було напрацьовано наступні рекомендації з метою подальшого розвитку системи послуг у цьому напрямі:

1) сприяти процесу передачі мобільних бригад соціально-психологічної допомоги під управлінням МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», які фінансуються Фондом ООН у галузі народонаселення та Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), під управління і фінансове забезпечення територіальних громад або виділенню регіональної субвенції місцевим бюджетам на утримання вищезазначеної послуги;

2) розвинути місцеву систему якісної переадресації постраждалих від насильства від суб'єкта, який виявив факт насильства, до суб'єкта, який надає комплексну допомогу;

3) створити та забезпечити систематичну роботу денних центрів для індивідуальних та групових психологічних консультацій для мешканців громад.

4) забезпечити соціальних фахівців у віддаленій від районного центру сільській місцевості автотранспортом за рахунок місцевого бюджету;

5) створити притулки/ безпечні місця для постраждалих від насильства, включаючи дітей: денні центри для жінок, які

---

¹ Стислий огляд звіту про результати дослідження інституційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у Луганській області щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству. URL: <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/report%20-ukr.pdf>.

² Там само.

опинилися у складних життєвих обставинах, соціальні готелі для тимчасового перебування тощо;

6) сприяти функціонуванню кабінетів довіри для жінок, які постраждали від сексуального насильства, які фінансуються за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення;

7) запровадити соціально-психологічні послуги у громадах із корекції поведінки кривдників, які вчиняють насильство, та забезпечити їхню доступність та систематичне надання на місцевому рівні;

8) надати підтримку службам психологічних консультацій, центрам підтримки сім'ї, забезпечити проведення активних заходів для сімейного відпочинку, функціонування творчих, ігрових і освітніх просторів для дітей та молоді, зон відпочинку тощо¹.

Підпунктом 8 частини другої коментованої статті передбачено збір, аналіз і поширення, згідно із законодавством, інформації про домашнє насильство на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

З метою удосконалення збору, аналізу і поширення, згідно із законодавством, інформації про домашнє насильство на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці підготовлено наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124, яким встановлено процедуру взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку з учиненням домашнього насильства.

Так, Новомиколаївська районна державна адміністрація підготувала Методичні рекомендації для органів місцевого

---

¹ Стислий огляд звіту про результати дослідження інституційної спроможності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Луганській області щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому та домашньому насильству. URL: <https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/report%20-ukr.pdf>.

самоврядування щодо запобігання та протидії домашньому насильству¹.

Підпунктом 9 частини другої коментованої статті звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

Підпунктом 10 частини другої коментованої статті покладено виконання повноважень органу опіки та піклування.

Див. ст. 9, 17, 20, 22, 26 коментованого Закону

Частина 3 коментованої статті визначає, що особливості здійснення районними державними адміністраціями та виконавчими органами сільських, селищних, міських (міст районного підпорядкування) рад повноважень, передбачених частиною другою цієї статті, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особливості здійснення виконавчими органами районних у місті рад повноважень, передбачених частиною другою цієї статті, визначаються міською радою відповідного міста.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658, координація взаємодії суб'єктів на місцевому рівні забезпечується структурними підрозділами районних, районних у містах Києві і Севастополі держадміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, є структурні підрозділи з питань сім'ї².

Голова районної, районної у містах Києві і Севастополі держадміністрації визначає заступника голови, який є координатором з питань здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі

---

¹ Новомиколаївська районна державна адміністрація. URL: <http://nmda.gov.ua/content/metodychni-rekomendaciyi-dlya-organiv-miscevogo-samovryaduvannya-shchodo-zapobigannya-ta>.

² Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та в межах своїх повноважень організовує роботу у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі відповідно до ст. 13 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Координатор є персонально відповідальним за забезпечення своєчасного та ефективного вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Районні, районні в містах Києві і Севастополі держадміністрації з метою забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі визначають уповноважених осіб (структурний підрозділ), які (який) проводять (проводить) роботу з прийому та реєстрації заяв і повідомлень про вчинення насильства, координації заходів реагування на факти вчинення насильства, надання допомоги і захисту постраждалим особам, а також роботу з кривдниками відповідно до законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та цього Порядку.

Районні, районні в містах Києві і Севастополі держадміністрації забезпечують організацію надання соціальних послуг постраждалим особам, у тому числі шляхом укладення угод про співпрацю з об'єднаними територіальними громадами на території району.

У разі, коли районною держадміністрацією та об'єднаною територіальною громадою укладено угоду про співпрацю, уповноважена особа, визначена відповідно до цього Порядку, направляє постраждалих осіб до відповідних загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, інших установ та закладів, утворених районною держадміністрацією (радою об'єднаної територіальної громади).

Частина 4 коментованої статті визначає, що структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є структурні підрозділи з питань сім'ї.

Виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є виконавчі органи з питань сім'ї.

Міський голова, голова виконавчого органу ради об'єднаної територіальної громади, міської (у місті обласного значення), районної в місті (у разі її утворення) ради визначає заступника голови (за наявності), який є координатором з питань здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та в межах своїх повноважень організовує роботу у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі відповідно до ст. 13 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Координатор є персонально відповідальним за забезпечення своєчасного та ефективного вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

Виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад з метою забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі визначають відповідальних працівників виконавчого комітету (структурний підрозділ), які (який) проводять (проводить) роботу з прийому та реєстрації заяв і повідомлень про вчинення насильства, координації заходів реагування на факти вчинення насильства, надання допомоги і захисту постраждалим особам, а також роботу з кривдниками відповідно до Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та цього Порядку.

Виконавчі органи сільських, селищних рад з метою забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі визначають відповідальних працівників виконавчого комітету, які проводять роботу з прийому та реєстрації заяв і повідомлень про вчинення насильства, координації заходів реагування на факти вчинення насильства, надання допомоги і захисту постраждалим особам, а також роботу з кривдниками відповідно до законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та цього Порядку.

У селах, селищах староста (у разі його обрання) забезпечує виявлення фактів насильства та повідомляє про них не пізніше однієї доби уповноваженим на те особам. Староста/сільський, селищний голова є персонально відповідальним за забезпечення

своєчасного та ефективного вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на території села, селища.

Для забезпечення міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на місцевому рівні, узгодженості заходів у цій сфері, підвищення їх ефективності, координації проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування районними, районними в містах Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами рад об'єднаних територіальних громад, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад утворюються дорадчі органи – місцеві координаційні ради, до складу яких входять уповноважені представники місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прокуратури та суду, громадських об'єднань, релігійних організацій, міжнародних та іноземних неурядових організацій (за згодою).

Діяльність органів місцевого самоврядування здійснюється відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»¹, який визначає правовий статус, засади організації та діяльності, повноваження органів місцевого самоврядування.

Повноваження органів місцевого самоврядування можна поділити на три види:

- власні повноваження органів місцевого самоврядування;
- передані державою на основі закону окремі повноваження органів виконавчої влади (ч. 3 ст. 143 Конституції України)²;
- повноваження, передані на договірній основі.

Серед повноважень у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку особливе місце посідає розроблення і виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про перебіг і результати виконання цих програм.

Серед зазначених програм мають бути і такі, що спрямовані на забезпечення соціального та правового захисту

---

¹ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

дітей, молоді, жінок і сім'ї, рівних прав і можливостей для участі жінок і чоловіків у політичному, економічному і культурному житті, сприяння соціальному становленню та розвитку дітей і молоді, запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми, організацію оздоровлення, відпочинку і довілля дітей та молоді.

Стосовно повноважень у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту слід звернути увагу на те, що органи місцевого самоврядування здійснюють фінансування громадських і неприбуткових організацій, які займаються протидією домашньому насильству; сприяють дитячим і молодіжним організаціям, іншим об'єднанням громадян, фізичним особам у реалізації ними власних соціально значущих ініціатив і проєктів, зокрема ініціативи та проєкти з попереджувальної та роз'яснювальної роботи серед населення з проблеми домашнього насильства; розробляють і здійснюють систему заходів по створенню умов, достатніх для життєдіяльності різних категорій дітей, молоді, жінок, сімей, які потерпіли від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Повноваження у сфері соціального захисту населення включають вирішення, відповідно до законодавства, питань надання соціальних послуг особам та сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема пов'язаних із насильством, та потребують сторонньої допомоги, забезпечення утримання і виховання дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема тих, які постраждали від жорстокого поводження; вирішення, відповідно до законодавства, питань про надання пільг і допомоги, пов'язаних з охороною материнства і дитинства; вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування; визначення видів безоплатних суспільно корисних робіт для осіб, яким призначено покарання у вигляді громадських робіт, зокрема осіб, які вчинили насильство.

Повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян передбачають розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесені законом до їх відання; утворення адміністративних комісій і комісій з питань боротьби зі злочинністю, спрямування їх діяльності; а також створення служб у справах дітей та спостережної комісії, спрямування їх діяльності.

Важлива роль органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, жорстокого поводження з дітьми полягає в тому, що вони за поданням центрального органу виконавчої влади, який здійснює реалізацію державної політики з питань запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до соціальних потреб регіону, можуть створювати мобільні бригади соціально-психологічної допомоги та притулки для осіб, постраждалих від насильства.

Органи місцевого самоврядування через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб у порядку, встановленому законодавством, надають дитині та особам, які піклуються про неї необхідну допомогу в запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження, передачі інформації про ці випадки на розгляд до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства.

Таким чином, органи місцевого самоврядування, згідно з чинним законодавством, відповідно до зазначених повноважень щодо запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, а також жорстокого поводження з дітьми, несуть повну відповідальність і мають забезпечувати фінансове підкріплення необхідних заходів у цьому напрямі.

Стаття 9. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ, СЛУЖБ У СПРАВАХ ДІТЕЙ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. До повноважень органів опіки та піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дитини та за участю дитини належать:

1) захист прав та інтересів постраждалої дитини, дитини-кривдника, у тому числі шляхом звернення до суду, представництва прав та інтересів дитини у суді при розгляді питань, пов'язаних із здійсненням актів домашнього насильства, зокрема про видачу обмежувального припису;

2) безпосереднє надання допомоги та захисту постраждалим дітям, дітям-кривдникам, які мають статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

3) розгляд у порядку, встановленому Сімейним кодексом України, питання про доцільність відібрання дитини або позбавлення батьківських прав стосовно дитини,

якщо кривдниками дитини є батьки (усиновлювачі) або один із них;

4) розгляд у порядку, встановленому законодавством, питань про доцільність відібрання дитини в опікуна (піклувальника), прийомних батьків, батьків-вихователів, про звільнення особи від обов'язків опікуна (піклувальника) дитини, розірвання договору про патронат над дитиною, скасування рішення про влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу або до прийомної сім'ї у разі здійснення домашнього насильства стосовно дитини або за участю дитини;

5) надання згоди на отримання соціальних послуг постраждалою дитиною, дитиною-кривдником, якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини;

6) надання згоди на внесення персональних даних про дитину, яка повідомила про вчинення насильства або є постраждалою особою, до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини;

7) влаштування дитини в сім'ю патронатного вихователя у разі неможливості проживання дитини із своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участю.

2. До повноважень служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей належать:

1) розроблення та виконання заходів із захисту прав та законних інтересів постраждалої дитини;

2) розроблення та виконання заходів із захисту прав та законних інтересів дитини-кривдника;

3) прийом та розгляд заяв і повідомлень про домашнє насильство стосовно дітей та за участю дітей, у тому числі повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

4) інформування постраждалої дитини, її батьків, інших законних представників, якщо вони не є

кривдниками дитини, про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися;

5) інформування дитини-кривдника, її батьків, інших законних представників про права дитини, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися;

6) влаштування дитини в центр соціально-психологічної реабілітації дітей, притулок для дітей служби у справах дітей, інші установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб, а також здійснення контролю за умовами її перебування та надання допомоги у разі неможливості проживання дитини із своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі;

7) проведення профілактичної роботи з батьками, іншими законними представниками дитини із запобігання домашньому насильству стосовно дітей та за участю дітей;

8) порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, роботи з постраждалою дитиною, дитиною-кривдником;

9) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

10) здійснення інших передбачених законодавством заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей чи за участю дітей;

11) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

3. До повноважень органів опіки та піклування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, належать:

1) вирішення питання щодо отримання соціальних послуг постраждалою особою, яка є недієздатною особою, у разі якщо законного представника такої особі не призначено або законний представник є кривдником чи ухиляється від захисту прав та інтересів такої особи;

2) надання згоди на внесення персональних даних про недієздатну особу, яка повідомила про вчинення насильства або є постраждалою особою, до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, якщо законний представник такої особи є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієздатної особи;

3) влаштування постраждалої особи, яка є недієздатною особою, до закладу соціального захисту у разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу її життю та здоров'ю;

4) вжиття заходів для надання недієздатній особі, яка є кривдником, психіатричної допомоги у примусовому порядку у разі, якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу життю та здоров'ю членів сім'ї або опікуна;

5) порушення перед судом питання про звільнення в установленому законодавством порядку від повноважень опікуна або піклувальника у разі вчинення ними домашнього насильства стосовно недієздатної особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена;

6) захист прав та представлення інтересів постраждалої особи, яка є недієздатною особою, в органах державної влади, органах місцевого самоврядування чи в суді (у разі потреби);

7) порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення в установленому законодавством порядку до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення та роботи з постраждалими особами, які є недієздатними особами або особами, цивільна дієздатність яких обмежена;

8) здійснення інших передбачених законодавством заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, чи за їх участю.

1. Частина перша цієї статті містить **перелік повноважень органів опіки та піклування** у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дитини та за участю дитини.

Безпосереднє ведення справ і координація діяльності стосовно здійснення передбачених законодавством заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству стосовно дітей та за участю дітей покладаються на служби у справах дітей районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад¹.

Органи опіки та піклування, з метою захисту постраждалої дитини, дитини-кривдника, можуть звернутись до суду або ж представляти інтереси зазначених суб'єктів. Видача **обмежувального припису**, про який ідеться у коментованій статті, здійснюється шляхом ухвалення рішення суду в порядку окремого провадження, для цього розділ IV Цивільного процесуального кодексу України доповнено новою главою 13. Заява про видачу обмежувального припису подається органами опіки та піклування до суду за місцем проживання (перебування) особи, яка постраждала від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, а якщо зазначена особа перебуває у закладі, що належить до загальних чи спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, – за місцезнаходженням цього закладу.

У заяві про видачу обмежувального припису має бути зазначено: найменування суду, до якого подається заява; ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) заявника та заінтересованої особи, їх місце проживання чи перебування, поштовий індекс, відомі номери засобів зв'язку та адреси електронної пошти, у разі якщо заява подається особою, зазначеною у п. 3 і 4 ч. 1 ст. 350-2 Цивільного процесуального кодексу України, – процесуальне становище особи, яка подає заяву, із зазначенням її імені (прізвища, імені та по батькові), місця проживання чи перебування, поштового індексу, відомих номерів засобів зв'язку та адреси електронної пошти, а також ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) дитини або недієздатної особи, в інтересах

---

¹ Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: постановою КМУ від 01.06.2020 № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

якої подається заява, місце її проживання чи перебування, поштовий індекс, відомі номери засобів зв'язку та адреси електронної пошти, якщо такі відомі; обставини, що свідчать про необхідність видачі судом обмежувального припису, та докази, що їх підтверджують (за наявності)¹.

Якщо кривдниками дитини є опікун (піклувальник), прийомні батьки, батьки-вихователі, орган опіки та піклування ініціює у порядку, встановленому законодавством, розгляд питань щодо доцільності відібрання постраждалої дитини та / або дитини-кривдника в опікуна (піклувальника), прийомних батьків, батьків-вихователів, звільнення особи від обов'язків опікуна (піклувальника) дитини, прийняття рішення щодо припинення функціонування прийомної сім'ї або дитячого будинку сімейного типу, влаштування дитини до дитячого будинку сімейного типу або до прийомної сім'ї.

Якщо кривдниками дитини є патронатний вихователю або члени його сім'ї, орган опіки та піклування ініціює у порядку, встановленому законодавством, розгляд питань щодо доцільності вилучення постраждалої дитини та / або дитини-кривдника в патронатного вихователя, звільнення особи від обов'язків патронатного вихователя, скасування рішення про влаштування дитини до сім'ї патронатного вихователя в разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини або за участю дитини.

Захист прав та інтересів постраждалої дитини, у тому числі звернення до суду, представництво її прав та інтересів у суді, здійснюють батьки, інші законні представники, якщо вони не є кривдниками дитини. У разі відсутності батьків, інших законних представників або обмеження їх у правах відповідно до підстав, визначених законодавством, захист прав та інтересів постраждалої дитини здійснюють родичі дитини (баба, дід, повнолітній брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, якщо вони не є кривдниками дитини, у разі їх відмови або неспроможності представляти інтереси дитини та у всіх інших випадках – орган опіки та піклування. Для здійснення такого захисту орган опіки та піклування, служба у справах дітей, батьки, інші законні представники можуть звернутися до центру безоплатної правової допомоги.

---

¹ Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Якщо постраждала дитина та / або дитина-кривдник залишилися без піклування батьків, орган опіки та піклування за поданням служби у справах дітей вживає заходів для визначення законного представника дитини згідно з Порядком провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24 вересня 2008 р. № 866¹.

Під час розгляду заяви, повідомлення про вчинення дитиною домашнього насильства береться до уваги вік дитини та вчинене діяння. Дитина у віці старше 11 років і більше може бути визнана такою, яка вчинила домашнє насильство, судом, або згідно з рішенням органу опіки та піклування у разі, коли нею вчинено діяння, які за ознаками належать до домашнього насильства, але не є кримінальним або адміністративним правопорушенням. Таке рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено в судовому порядку.

З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства, розроблення та виконання заходів із захисту прав та законних інтересів дитини-кривдника та забезпечення виконання нею програми для дитини-кривдника орган опіки та піклування може ухвалити рішення про тимчасове влаштування такої дитини в *сім'ю патронатного вихователя*, до родичів або у виняткових випадках до притулку для дітей служб у справах дітей, центру соціально-психологічної реабілітації, або центру соціальної підтримки дітей та сімей, у яких створено належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. Дитина-кривдник не може бути влаштована до того ж закладу, в якому перебуває постраждала від її дій дитина.

2. У разі надходження повідомлення про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження або життю чи здоров'ю якої загрожує небезпека, разом з уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, фахівцем із соціальної роботи, представниками закладу охорони здоров'я, служба у справах дітей невідкладно проводить оцінку рівня безпеки дитини.

---

¹ Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

До проведення такої оцінки можуть бути додатково залучені інші суб'єкти виявлення та/або організації соціального захисту дітей в межах їх повноважень.

У разі виявлення (підтвердження) під час проведення оцінки рівня безпеки дитини фактів загрози її життю чи здоров'ю розглядається можливість негайного направлення дитини до закладу охорони здоров'я для обстеження та надання необхідної медичної допомоги, у тому числі лікування в стаціонарних умовах та документування факту жорстокого поводження.

За результатами проведення оцінки рівня безпеки дитини складається Акт (*Додаток 10 до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866*)¹.

У разі безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини орган опіки та піклування за клопотанням служби у справах дітей приймає рішення про негайне відібрання дитини в батьків або осіб, які їх замінюють, відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866.

Приймається рішення про взяття дитини на облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, шляхом видання відповідного наказу, з унесенням інформації до журналу обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах (*Додаток 2 до постанови КМУ № 800 від 03 жовтня 2018 р.*).

Якщо кривдник продовжує проживати разом з дитиною, вчинювати насильство щодо дитини, а так само законний представник дитини не вчинює активних дій щодо захисту дитини, розглядається можливість тимчасового влаштування дитини в центр соціально-психологічної реабілітації дітей, притулок для дітей служби у справах дітей, інші установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. Так само дитина може бути влаштована до родичів або у сім'ю патронатного вихователя.

---

¹ Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Після тимчасового влаштування дитини вживаються заходи щодо:

соціального супроводження сімей з дітьми з метою відновлення батьківського потенціалу та формування навичок відповідального батьківства;

відібрання дитини відповідно до ст. 170 Сімейного кодексу України.

Здійснюється контроль за умовами перебування дитини та надається допомога в разі неможливості проживання дитини із своїми батьками, іншими законними представниками у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно цієї дитини або за її участі.

Протягом двох тижнів після взяття дитини на облік утворюється міждисциплінарна команда з числа працівників суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей, до повноважень яких належить надання послуг дітям, сім'ям з дітьми, насамперед спеціалістів служби у справах дітей, соціального закладу та/або фахівця із соціальної роботи, педагогічних працівників закладів освіти, медичних працівників відповідно до пропозицій керівників суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей.

Міждисциплінарна команда – це тимчасово утворена команда фахівців, які є працівниками суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей, для забезпечення найкращих інтересів дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю.

Головними завданнями міждисциплінарної команди є: розроблення, виконання, систематичний (цоквартальний) перегляд і коригування індивідуального плану соціального захисту дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах (далі – індивідуальний план), із забезпеченням відповідності її найкращим інтересам, а також плану соціального супроводу сім'ї дитини;

ініціювання в разі потреби та складності випадку розгляду питання щодо соціального захисту дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, на засіданні комісії з питань захисту прав дитини.

Протягом місяця після взяття дитини на облік на основі результатів проведення оцінки потреб дитини та її сім'ї розробляє **індивідуальний план** надання допомоги дитині та здійснює координацію діяльності щодо його виконання.

Індивідуальний план підписується членами міждисциплінарної команди та затверджується службою у справах дітей або комісією з питань захисту прав дитини залежно від необхідних заходів із соціального захисту дитини.

Індивідуальний план розробляється та виконується за місцем проживання (перебування) дитини й обов'язково має містити заходи із соціальної підтримки сім'ї дитини (у разі наявності). Тому в такому разі важлива співпраця служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Оцінка потреб дитини проводиться центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою встановлення факту перебування дитини в складних життєвих обставинах.

За результатами проведеної оцінки потреб складається Акт оцінки потреб сім'ї/особи та Висновок оцінки потреб дитини (постанова КМУ № 896 від 21 листопада 2013 р.).

Зняття з обліку дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, якщо були усунені умови та обставини, які стали підставою для взяття дитини на облік, може підтверджуватися:

оцінкою потреб дитини та її сім'ї;

інформацією про результати надання соціальних послуг дитині або висновком за результатами соціального супроводу сім'ї дитини;

відомостями суб'єктів виявлення та/або організації соціального захисту дітей щодо позитивної динаміки подолання складних життєвих обставин.

3. У разі надходження інформації від суб'єктів щодо отримання заяви чи повідомлення про факт насильства стосовно **недієздатної особи чи особи, дієздатність якої обмежена**, або за її участю уповноважена особа:

1) приймає та реєструє заяву (повідомлення) від такого суб'єкта в журналі реєстрації заяв про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі (районної, районної у містах Києві і Севастополі держадміністрації та виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її утворення) ради, у тому числі об'єднаної територіальної громади) за визначеною формою або в журналі реєстрації повідомлень про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі (районної, районної у містах Києві і Севастополі держадміністрації та виконавчого органу сільської, селищної,

міської, районної у місті (у разі її утворення) ради, у тому числі об'єднаної територіальної громади) за визначеною формою;

2) не пізніше однієї доби інформує уповноважений підрозділ органу Національної поліції щодо отримання повідомлення про вчинення насильства за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти;

3) долучається до оцінки ризиків (за потреби), проведеної уповноваженим підрозділом органу Національної поліції в порядку, визначеному Мінсоцполітики разом із Національною поліцією;

4) з урахуванням результатів оцінки ризиків у строк, що не перевищує трьох робочих днів з дня надходження її результатів, подає голові районної, районної у містах Києві і Севастополі держадміністрації або виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі утворення) ради, у тому числі об'єднаної територіальної громади, пропозиції для прийняття рішення щодо:

вирішення питання надання постраждалій недієздатній особі соціальних послуг, якщо їй не призначено опікуна або опікун є кривдником чи ухиляється від захисту її прав та інтересів;

влаштування постраждалої недієздатної особи до закладу соціального захисту населення, якщо у зв'язку з вчиненням насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу її життю та здоров'ю;

порушення перед судом питання про звільнення в установленому законодавством порядку від повноважень опікуна або піклувальника у разі вчинення ними насильства стосовно недієздатної особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена;

порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення в установленому законодавством порядку до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час роботи з постраждалими особами, які є недієздатними особами або особами, цивільна дієздатність яких обмежена;

необхідності госпіталізації недієздатної особи, яка є кривдником, до закладу з надання психіатричної допомоги, якщо у зв'язку з вчиненням насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу життю та здоров'ю членів сім'ї або опікуна.

Стаття 10. Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує

формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

1. До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать основні та додаткові повноваження поліції визначені в розділі IV Закону України «Про Національну поліцію».

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них

Згідно зі ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція відповідно до покладених на неї завдань вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі¹;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України

Розгляд звернень та особистий прийом громадян в органах та підрозділах поліції є складовою механізму реалізації прав громадян на внесення до органів державної влади пропозицій

---

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>.

щодо поліпшення їх діяльності, виявлення недоліків у роботі, оскарження дій посадових осіб та органів державної влади.

Громадяни України мають право звернутися до органів (підрозділів) поліції, їх керівників із зауваженнями, скаргами та пропозиціями з питань, пов'язаних з діяльністю Національної поліції України, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління, із заявами або клопотаннями про реалізацію своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також зі скаргами про їх порушення. Особи, які не є громадянами України і законно перебувають на її території, можуть також подавати звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено законодавством України та міжнародними договорами. Забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення. Громадяни мають право звертатися до органів (підрозділів) поліції українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Звернення від громадян надходять до органів (підрозділів) поліції у вигляді листів, під час їх особистого прийому посадовими особами, з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку або за допомогою засобів телефонного зв'язку через контактні центри, телефонні «гарячі лінії».

Звернення може бути усним (викладеним громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні «гарячі лінії» та записаним (зарєстрованим) посадовою особою) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до законодавства України (у тому числі під час особистого прийому). Письмове звернення також може бути надісланим із використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення)¹;

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися

---

¹ Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Постраждала особа має право на: дієвий, ефективний та невідкладний захист в усіх випадках насильства, недопущення повторних випадків насильства; звернення особисто або через свого представника до органів поліції; отримання від органів поліції повної та вичерпної інформації про її права, соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися; безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб; безоплатну правову допомогу у порядку; повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку органів поліції; дотримання конфіденційності інформації особистого характеру, яка стала відома органам поліції під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних; вибір фахівця залежно від статі (за можливості); відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю; звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії насильству; своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї насильства, зокрема пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням; інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України¹;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників

У разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України (далі – уповноважений підрозділ поліції) **виноситься кривднику терміновий заборонний припис стосовно кривдника** (далі – припис).

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівника уповноваженого підрозділу поліції за результатами оцінки ризиків.

Припис може містити такі заходи: зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Припис не може містити заходів (зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи), якщо кривдником є особа, яка на день винесення припису не досягла вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою¹;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством

Профілактичний облік кривдників та профілактична робота з ними в органах Національної поліції України здійснює уповноважений підрозділ органів Національної поліції України (далі – уповноважений підрозділ поліції).

Уповноважений підрозділ поліції бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Профілактичний облік дитини-кривдника, яка вчинила домашнє насильство, здійснюють працівники підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є такі: складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173² КУпАП; терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції; отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику; рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене

---

¹ Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

статтею 173² КУпАП; відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі; повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі¹;

б) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії

Уповноважений підрозділ поліції та інші підрозділи поліції, уповноважені на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, **забезпечують контроль за поведінкою кривдника** за місцем проживання/перебування та проведення з ним профілактичної роботи з метою недопущення скоєння повторних фактів домашнього насильства.

Уповноважений підрозділ поліції здійснює контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а в разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи.

Контроль за організацією роботи щодо взяття на профілактичний облік кривдника, проведення з ним профілактичної роботи та зняття з такого обліку здійснюється керівником уповноваженого підрозділу поліції²;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством

Органи поліції не мають права давати згоду керівникам підприємств, установ, організацій та суб'єктам господарювання

---

¹ Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: наказ МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

на укладення трудових договорів на виконання таких робіт, а також видавати дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, пневматичної чи холодної зброї, пристроїв та патронів до них громадянам, а також проводити їх перереєстрацію в разі наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально¹;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону

Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, передбачає: взаємне інформування не пізніше однієї доби про виявлені факти домашнього насильства, з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом; реагування на випадки домашнього насильства відповідно до компетенції та з урахуванням оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі; узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами; розроблення та виконання відповідно до компетенції програм для кривдників; розроблення та виконання відповідно до компетенції програм із запобігання та протидії домашньому насильству; організацію здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції; обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; скоординовану міжвідомчу підготовку фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; здійснення спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству моніторингу

---

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

дотримання вимог законодавства суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розроблення пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, залучають до співпраці з організації та здійснення таких заходів і надання дієвої допомоги постраждалим особам громадські об'єднання, іноземні неурядові організації та інших заінтересованих осіб, а також забезпечують висвітлення таких заходів і діяльності в засобах масової інформації з дотриманням правового режиму інформації з обмеженням доступом¹;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

Органи Національної поліції, подають щокварталу до Мінсоцполітики узагальнені дані про результати здійснення ними повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі².

2. Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Органи Національної поліції здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів, зокрема, Конвенції про захист прав

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

людини і основоположних свобод; Європейської соціальної хартії; Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми; Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства; Міжнародного пакту про громадянські і політичні права; Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права; Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права дітей; Конвенції Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів; Римського статуту Міжнародного кримінального суду; Женевської конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни.

Оцінку ризиків здійснює поліцейський уповноваженого підрозділу органу Національної поліції України (далі – уповноважений підрозділ поліції) за фактом вчинення домашнього насильства.

Оцінка ризиків здійснюється за факторами небезпеки/ризиків щодо вчинення домашнього насильства, передбачених у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, шляхом спілкування/бесіди з постраждалою від такого насильства особою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи.

Фактори небезпеки/ризиків щодо вчинення домашнього насильства визначаються за результатами оцінки дій кривдника, які свідчать про ймовірність настання летальних наслідків у разі вчинення домашнього насильства, і представлені у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства у вигляді питань, на які відповідає поліцейський уповноваженого підрозділу поліції за результатами спілкування з постраждалою особою, та загальної оцінки ситуації вчинення домашнього насильства з метою виявлення вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті такої особи¹.

Відповідно до ст. 30 Конституції України кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення

---

¹ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку¹.

У статті 38 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція може проникнути до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках, пов'язаних із: рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій; безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину; припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні. Проникнення поліцейського до житла чи іншого володіння особи не може обмежувати її права користуватися власним майном. Про застосування вказаного поліцейського заходу обов'язково складається протокол².

Стаття 13 Кримінального процесуального кодексу України передбачає недоторканність житла чи іншого володіння особи. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України³.

Стаття 233 Кримінального процесуального кодексу України визначає підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи. Ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді. Слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише в невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину⁴.

---

¹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Там само.

Стаття 11. Повноваження органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. До повноважень органів управління освітою у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції належать:

1) забезпечення підготовки фахівців відповідної кваліфікації та галузі знань з метою належного виконання ними функцій із запобігання та протидії домашньому насильству;

2) забезпечення впровадження в навчально-виховний процес на всіх освітніх рівнях, у тому числі включення до навчальних програм і планів, питань запобігання та протидії домашньому насильству;

3) забезпечення включення до освітньо-професійних програм під час встановлення державних стандартів освіти питань запобігання та протидії домашньому насильству;

4) участь у підготовці (перепідготовці, підвищенні кваліфікації) фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

5) забезпечення включення до навчальних та виховних програм питань запобігання та протидії домашньому насильству;

6) методичне забезпечення навчальних закладів з питань запобігання та протидії домашньому насильству;

7) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. Навчальні заклади та установи системи освіти під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству:

1) проводять з учасниками навчально-виховного процесу виховну роботу із запобігання та протидії домашньому насильству;

2) повідомляють не пізніше однієї доби службу у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України у разі виявлення фактів домашнього насильства стосовно дітей або отримання відповідних заяв чи повідомлень;

3) проводять інформаційно-просвітницькі заходи з учасниками навчально-виховного процесу з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей та за участю дітей, приділяючи особливу увагу формуванню небайдужого ставлення учнів до постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного інформування вчителів про випадки домашнього насильства, що стали їм відомі, повідомлення про такі випадки до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

4) організують роботу практичного психолога та/або соціального педагога з постраждалими дітьми;

5) взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

6) звітують центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Стаття 11 визначає коло повноважень органів управління освітою, закладів освіти та установ системи освіти у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

1. Частина перша цієї статті містить перелік повноважень органів управління освітою у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Закон України «Про освіту» визначає коло органів управління освітою (вживається також визначення «орган управління у сфері освіти, п. 25 ст. 1, ст. 62 Закону). Відповідно до ст. 62 Закону України «Про освіту», до органів управління у сфері освіти належать:

1) Кабінет Міністрів України (Уряд України, вищий орган у системі органів виконавчої влади (далі – КМУ);

2) центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (Міністерство освіти і науки України (далі – МОН));

3) центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти (Державна служба якості освіти України (далі – ДСЯО));

4) постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО));

5) державні органи, яким підпорядковані заклади освіти (у тому числі органи державної влади, інші державні органи);

б) Верховна Рада Автономної Республіки Крим (далі – ВР АР Крим);

7) Рада міністрів Автономної Республіки Крим (далі – РМ АР Крим);

8) органи місцевого самоврядування (обласні, районні, міські, районні в містах, селищні, сільські ради)¹.

Повноваження органів управління освітою наведені у статтях 63–67 Закону України «Про освіту», спеціальних законах (у розумінні Закону України «Про освіту»), законах України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про Автономну Республіку Крим», «Про місцеве самоврядування в Україні», положеннях про центральні органи виконавчої влади, затверджені КМУ тощо.

Забезпечення підготовки фахівців відповідної кваліфікації та галузі знань з метою належного виконання ними функцій із запобігання та протидії домашньому насильству.

Забезпечення підготовки фахівців здійснюється під час здобуття професійної (професійно-технічної) освіти (п. 2 ст. 15 Закону України «Про освіту»), фахової передвищої (п. 4 ст. 16 Закону України «Про освіту»), а також вищої освіти (ст. 17 Закону України «Про освіту»). Реалізація цього повноваження полягає в набутті здобувачами освіти соціальних компетентностей як одного з результатів навчання (знання і навички із запобігання та протидії домашньому насильству), закладених у державних стандартах освіти відповідного рівня.

Загальні повноваження щодо забезпечення підготовки фахівців із запобігання та протидії домашньому насильству покладається на КМУ, який забезпечує проведення державної

---

¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

політики у сфері освіти; затверджує стратегію розвитку освіти України; розробляє, затверджує та виконує державні цільові програми у сфері освіти; здійснює повноваження засновника державних закладів освіти або доручає їх здійснення уповноваженому ним органу; затверджує державні пріоритети з підготовки фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у розрізі галузей знань; затверджує перелік галузей знань та спеціальностей для підготовки фахівців вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти тощо (ст. 63 Закону України «Про освіту»).

Так, відповідно до положень Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року, схваленої розпорядженням КМУ від 10 жовтня 2018 р. № 728-р¹, серед основних причин домашнього насильства та насильства за ознакою статі належить низька доступність осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, до якісних комплексних послуг у зв'язку з недостатністю у суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, спеціальних знань і навичок, необхідної кількості людських ресурсів, зокрема фахівців із соціальної роботи, психологів. Одним із способів розв'язання цієї проблеми КМУ визначив з'ясування потреб територіальних громад у забезпеченні фахівцями із соціальної роботи та психологами, проведення спеціальної підготовки фахівців з числа суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, що забезпечуватиме підвищення якості надання відповідної допомоги. За рахунок державних цільових програм у сфері освіти.

Забезпечення впровадження в навчально-виховний процес на всіх освітніх рівнях, у тому числі включення до навчальних програм і планів, питань запобігання та протидії домашньому насильству. Під навчально-виховним процесом розуміється освітній процес у визначенні, наведеному у ст. 1

---

¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Закону України «Про освіту», у якому це система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. Включення цього питання до навчальних програм і планів полягає в реалізації завдання науково-методичного забезпечення системи освіти (розроблення і видання навчальних програм – ст. 41 Закону України «Про загальну середню освіту»). Здійснення науково-методичного забезпечення системи освіти покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, підпорядковані йому органи із забезпечення якості освіти, науково-методичні установи та вищі навчальні заклади, а також Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, Кримський республіканський, обласні, Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти, заклади освіти, інші науково-методичні та методичні установи. Ст. 54 Закону «Про освіту» передбачено право педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання, у тому числі у сфері протидії домашньому насильству¹.

Відповідно до Додатку до листа Міністерства освіти і науки України від 18 травня 2018 р. № 1/11-5480, яким затверджені методичні рекомендації «Запобігання та протидія насильству»², одним із важливих заходів профілактики насильства в освітньому середовищі є формування у здобувачів освіти умінь і навичок розвитку і підтримки здорових міжособистісних відносин. Для цього до освітнього плану закладу освіти необхідно включити програми, які навчають дітей навичкам керування своєю поведінкою, шанобливого ставлення до однолітків і дорослих, конструктивного вирішення конфліктів, самостійного прийняття рішень. Подібні програми допомагають учням засвоювати загальнолюдські цінності,

---

¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/11-5480. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view>.

вчитися поважати права і гідність людини, гендерну рівність і різноманіття, формуватися як особистість, підвищувати самоповагу і зміцнювати самооцінку. Такі програми слід: розробляти за участю різних фахівців у галузі дитячої підліткової психології, педагогіки, права та ін.; складати з урахуванням реальних потреб учнів, їх вікових особливостей і пізнавальних можливостей; засновувати на принципі цілеспрямованого формування поведінкових установок, що враховують ключові пізнавальні, соціально-психологічні та індивідуально-особистісні чинники зміни поведінки. У цих програмах необхідно: використовувати ціннісно-мотиваційний підхід, щоб актуалізувати в учнів цінність здорових міжособистісних відносин без насильства і дискримінації; активно залучати учнів до обговорення і зміни гендерних стереотипів і норм, які підживлюють гендерне насильство; застосовувати інтерактивні методи навчання для активного залучення учнів в освітній процес; враховувати вплив навколишнього соціального середовища, поширені в суспільстві стереотипи (в тому числі гендерні), соціокультурні особливості і національні традиції, існуючі моделі поведінки дорослих, дітей та підлітків; розглядати приклади ситуацій, пов'язаних з проявом насильства, способи попередження таких ситуацій і виходу з них; враховувати рівень професійної підготовки педагогів і ресурсні можливості закладу освіти.

Забезпечення включення до освітньо-професійних програм під час встановлення державних стандартів освіти питань запобігання та протидії домашньому насильству.

Освітньо-професійна програма є одним із різновидів освітніх програм у системі позашкільної освіти та відповідно до п. 17 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту»¹ є системою освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Включення питання запобігання та протидії домашньому насильству до освітньо-професійних програм може бути

---

¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

обумовленим затвердженням державних стандартів освіти або власної ініціативою закладів освіти. Відповідно до ст. 1, 5, 10, 18, 32 Закону України «Про вищу освіту» та листа МОН від 05 червня 2018 р. № 1/9-377¹, заклади вищої освіти мають право розробляти та реалізовувати одну або декілька освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм у межах ліцензованої спеціальності, у тому числі у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Освітні програми в межах спеціальності є профільними спеціалізованими програмами. Для запровадження окремих спеціалізацій є можливість створювати профільні освітні програми, які мають різні назви або їх назви (у випадку однієї освітньої програми за кожною спеціалізацією) збігаються з назвами спеціалізацій. Такі освітні програми акредитуються як окремі. При цьому освітня програма спеціалізації повинна забезпечувати виконання стандарту вищої освіти за спеціальністю і може бути спрямована на здобуття компетентностей, характерних для певної професії, визначених професійним стандартом або іншим документом. Назви освітніх програм повинні мати ознаки (ключові слова) назви відповідних спеціальностей (спеціалізації, спеціалізацій), припускаючи повний збіг або використання парафраза, або за змістом відповідати цим назвам з урахуванням особливостей реалізації освітніх програм на основі сформованих кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного потенціалу закладу вищої освіти, його академічних традицій, інших особливостей освітнього процесу (спільне та подвійне дипломування, використання іноземних мов в освітньому процесі тощо).

Участь у підготовці (перепідготовці, підвищенні кваліфікації) фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про вищу освіту»², освіта дорослих є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Складовими такої

---

¹ Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм: лист Міністерства освіти і науки України від 05.06.2018 №1/9-377. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-ukrayini-vid>.

² Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

освіти є післядипломна освіта; професійне навчання працівників; курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації; безперервний професійний розвиток; будь-які інші складові, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.

Післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду і включає у себе: а) спеціалізацію – профільну спеціалізовану підготовку з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності; б) перепідготовку – освіту дорослих, спрямовану на професійне навчання з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями); в) підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. При цьому на органи державної влади та органи місцевого самоврядування покладаються обов'язки створення умов для освіти дорослих. Ці заходи мають бути спрямовані на здобуття працівниками професійних знань та вмінь з метою набуття навичок, необхідних для виконання заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

У даному контексті підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації стосується суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до ст. 6 цього Закону:

1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб;

4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Відповідно до листа МОН від 05 червня 2018 р. № 1/9-377¹, формування професійної готовності до діяльності забезпечується,

---

¹ Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм: лист Міністерства освіти і науки України від 05.06.2018 №1/9-377. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-ukrayini-vid>.

зокрема, спеціальною підготовкою майбутніх учителів у закладах вищої освіти і через систему перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Також питання щодо запобігання насильству та дискримінації можуть вивчатися в межах інших курсів у вигляді окремих тематичних модулів. Навчання педагогічних працівників з проблематики насильства не обмежується проведенням лише одного семінару або тренінгу. Це систематична робота з урахуванням ситуації, що складається в освітній установі. Підвищення компетенцій працівників із питань профілактики насильства та їх залучення до обговорення цієї проблеми може здійснюватися не тільки в межах спеціально організованих навчальних занять, а й під час проведення робочих нарад, засідань педагогічних ради, ради з профілактики, розбору конкретних випадків та аналізу ефективності вжитих заходів. Наразі в закладах післядипломної педагогічної освіти впроваджені курси (спецкурси) спрямовані на профілактику проявів насильства та конфліктів серед дітей, над дітьми в суспільстві та в шкільному середовищі, на запровадження медіації та відновних практик у закладах освіти, які схвалені відповідними вченими радами та науково-методичними комісіями.

Також повноваження щодо підготовки методичних рекомендацій з організації і забезпечення діяльності та підвищення кваліфікації фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії насильству покладаються на Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації (п. 15 постанови КМУ від 22 серпня 2018 р. № 658¹).

Окремі функції з даного питання покладаються й на інших уповноважених суб'єктів. Так, відповідно до Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, затвердженого постановою КМУ від 22 серпня 2018 р. № 655², на директора притулку або керівник закладу/установи

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

соціального чи іншого спрямування покладаються обов'язки організувати навчання, підвищення кваліфікації та атестацію працівників притулку.

Забезпечення включення до навчальних та виховних програм питань запобігання та протидії домашньому насильству полягає у вжитті заходів органами управління освітою усіх рівнів щодо включення до типових навчальних планів навчальних дисциплін, предметів, спецкурсів тощо з питань запобігання та протидії домашньому насильству; розробки навчальних курсів для здобувачів освіти щодо нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до осіб, які постраждали від домашнього насильства; підготовка й запровадження навчально-виховних та просвітницьких програм для роботи з дітьми й учнями різних вікових категорій з питань попередження всіх форм і проявів насильства. Такі заходи можуть відбуватися шляхом прийняття наказів, інших розпорядчих документів уповноважених суб'єктів.

Такі повноваження, зокрема, передбачені п. 28 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹, де зазначено, що з метою виконання завдань у сфері запобігання насильству районні, районні у містах Києві і Севастополі держадміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад, здійснюють розроблення та впровадження у закладах освіти навчальних і виховних програм з питань запобігання та протидії насильству, зокрема стосовно дітей.

Методичне забезпечення навчальних закладів з питань запобігання та протидії домашньому насильству

Стаття 64 Закону України «Про освіту» наділяє МОН повноваженням надання методичних рекомендацій щодо освітньої діяльності та управління закладами освіти. Національна академія педагогічних наук України також згідно зі ст. 75 Закону України «Про освіту» надає наукову, **методичну**,

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

консультативну підтримку відповідним органам державної влади з метою виконання завдань, визначених державними пріоритетами у сфері освіти.

Отже, повноваженням надання методичних рекомендацій серед органів управління освітою Законом України «Про освіту» наділено лише МОН.

Також суб'єкти освітньої діяльності мають право самостійно приймати рішення з будь-яких питань у межах своєї автономії, визначеної Законом України «Про освіту», спеціальними законами та/або установчими документами, зокрема з питань, не врегульованих законодавством – педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на розроблення та впровадження освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання (стаття 56 Закону України «Про освіту»).

Звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері мають здійснювати органи управління освітою у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Такий порядок наразі не затверджений, однак стаття 15 цього Закону визначає, що таке звітування має відбуватись через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти (у сфері освіти і науки – МОН)¹.

2. Частина друга даної статті визначає ***коло повноважень освітніх закладів та установ системи освіти під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству***. Під такими закладами та установами, відповідно до положень Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року, слід розуміти систему закладів освіти, тобто юридичних осіб публічного чи приватного права (можуть діяти як державний, комунальний, приватний чи корпоративний заклад), основним видом діяльності яких є освітня діяльність. При цьому повноваження у сфері запобігання та протидії

---

¹ Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

домашньому насильству поширюються на заклади освіти незалежно від рівня освіти (дошкільна, початкова, середня, професійна, вища та ін.).

Проведення з учасниками навчально-виховного процесу виховної роботи із запобігання та протидії домашньому насильству полягає в системі науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування як у здобувачів освіти, так в їх батьків, а також педагогічних і науково-педагогічних працівників, цілісної моделі виховної системи, спрямованої на підвищення рівня їх обізнаності щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються. Проведення виховної роботи здійснюється за такими пріоритетними напрямками, як родинно-сімейне виховання (головним завданням якого є гармонійний усебічний розвиток людини, підготовка її до життя в існуючих соціальних умовах, формування в неї моральних цінностей з позиції добра, справедливості, правди, людяності, розуміння пріоритету виховання дітей у сім'ї та гуманних взаємин між членами кожної родини, важливості ролі сім'ї у житті суспільства, активної участі у всенародних і сімейних святах тощо), моральне виховання (спрямоване на прищеплення і розвиток моральних почуттів, міцних переконань і потреби поводити себе згідно з моральними нормами, прийнятими в суспільстві, виховання непримиренності до вчинків кривдників, формування цілісної моральної особистості, яка включає такі гуманістичні риси, як доброта, чуйність, милосердя, увага, толерантність, совість, чесність, справедливість, людська гідність, повага і любов до людей, правдивість і скромність, сміливість і мужність), формування здорового способу життя, превентивне виховання, сприяння творчому розвитку особистості тощо.

Повідомлення не пізніше однієї доби служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України в разі виявлення фактів домашнього насильства стосовно дітей або отримання відповідних заяв чи повідомлень. Зміст даного обов'язку працівників закладів освіти полягає в належному реагуванні на факти домашнього насильства та своєчасному (не пізніше однієї доби) повідомленні конкретних

органів та установ, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії такому насильству. Такі факти можуть бути виявлені безпосередньо педагогічними (науково-педагогічними) працівниками освітніх закладів під час спілкування зі здобувачами освіти, їх батьками або повідомлені їм іншими особами. Відповідно до змісту розглядуваної норми, повідомляти про такі факти слід як службу у справах дітей, так і уповноважені підрозділи органів Національної поліції України. Прийняття заяв і повідомлень органами Національної поліції незалежно від місця і часу вчинення домашнього насильства, повноти отриманих даних, особи заявника здійснюється цілодобово, безперервно та невідкладно відповідно до Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України 08 лютого 2019 р. № 100¹.

Проведення інформаційно-просвітницьких заходів з учасниками навчально-виховного процесу з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей та за участю дітей, формування небайдужого ставлення учнів до постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного інформування вчителів про випадки домашнього насильства, що стали їм відомі. Метою проведення таких заходів є підвищення обізнаності дітей та батьків що є проявами домашнього насильства, як їх попереджувати, конструктивно та цивілізовано долати конфліктні ситуації у сім'ї, закладах освіти, знаходити компроміси тощо. Такими заходами можуть бути: роз'яснення законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, різноманітні цільові тренінги, бесіди, відеолекторії, спрямовані на усвідомлення та закріплення знань з проблемних питань, трансляція відеороликів щодо попередження насильства, обговорення наслідків негативних ситуацій, які виникають у сім'ї, закладах освіти, визначення форм і методів їх попередження або вирішення. Також до повноважень закладів освіти Закон відносить обов'язок *повідомлення про випадки домашнього насильства до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі*

---

¹ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ Міністерства внутрішніх справ України 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

та насильству стосовно дітей. Основними завданнями кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, є забезпечення належного реагування в межах компетенції на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей; інформування та консультування з цих питань; взаємодія із суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству тощо (див. коментар до ст. 14 Закону).

Організація роботи практичного психолога та/або соціального педагога з постраждалими дітьми. Відповідно до ст. 76 Закону України «Про освіту»¹ від 5 вересня 2017 р., у системі освіти діє психологічна служба, психологічне забезпечення освітнього процесу в закладах освіти покладається на практичних психологів. Психологічна служба забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших індивідуальних особливостей, сприяє створенню умов для виконання освітніх і виховних завдань закладів освіти. Структуру психологічної служби, організацію управління нею, основні завдання, принципи, функції, зміст та порядок діяльності працівників психологічної служби установ освіти, закладів дошкільної освіти, загальної середньої освіти, позашкільної освіти, спеціалізованої освіти, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та вищої освіти, правові та організаційно-методичні основи їх роботи з постраждалими внаслідок домашнього насильства дітьми визначено Положенням про психологічну службу у системі освіти України, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України 22 травня 2018 р. № 509².

Взаємодія закладів освіти з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, здійснюється відповідно до статті 15 цього Закону та Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і

---

¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насилльству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹.

На заклади освіти покладається обов'язок *звітувати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству, про результати здійснення зазначених вище повноважень*. Порядок звітування визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству.

СТАТТЯ 12. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ, УСТАНОВ І ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЛЬСТВУ

1. До повноважень органів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству належать:

1) розроблення та затвердження стандарту надання медичної допомоги постраждалим особам або особам, які ймовірно постраждали від домашнього насилльства;

2) затвердження порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб;

3) методичне забезпечення установ і закладів охорони здоров'я з питань запобігання та протидії домашньому насилльству;

4) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству.

2. Установи і заклади охорони здоров'я під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству:

1) повідомляють уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилльству і насилльству за ознакою статі : постанова КМ України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини – також службу у справах дітей;

2) у разі виявлення тілесних ушкоджень забезпечують в установленому порядку проведення медичного обстеження постраждалих осіб;

3) у разі виявлення ушкоджень сексуального характеру направляють постраждалих осіб на тестування на ВІЛ-інфекцію;

4) надають медичну допомогу постраждалим особам з урахуванням індивідуальних потреб;

5) інформують постраждалих осіб про заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

6) взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

7) звітують центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

1. Основними повноваженнями органів, установ і закладів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насильству доцільно визначити такі:

надання невідкладної медичної допомоги;

забезпечення проведення необхідного медичного обстеження постраждалих осіб, які звернулися особисто або направлені іншими суб'єктами, та документування результатів обстеження;

забезпечення проведення діагностичних, лікувально-профілактичних заходів згідно з галузевим стандартом у сфері охорони здоров'я;

направлення постраждалих осіб до інших профільних закладів охорони здоров'я, відповідно до показань, з метою проведення відповідного лікування;

забезпечення психіатричного огляду недієздатних осіб, які є кривдниками, з метою діагностики психічних і поведінкових розладів та надання їм відповідної допомоги;

госпіталізація до психіатричних закладів, зокрема в примусовому порядку, відповідно до Закону України «Про психіатричну допомогу»¹.

Доцільно визначити основні підстави за наявності яких проводиться госпіталізація осіб у примусовому порядку до спеціалізованих закладів, які здійснюють надання психіатричної допомоги.

Особа, яка страждає на психічний розлад, може бути госпіталізована до закладу з надання психіатричної допомоги без її усвідомленої письмової згоди або без письмової згоди її законного представника, якщо її обстеження або лікування можливі лише в стаціонарних умовах, та при встановленні в особи тяжкого психічного розладу, внаслідок чого вона вчиняє чи виявляє реальні наміри вчинити дії, що являють собою безпосередню небезпеку для неї чи оточуючих, або неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність².

Органи, установи і заклади охорони здоров'я щоквартально звітують Міністерству соціальної політики України про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі у визначеному ним порядку через Міністерство охорони здоров'я України³.

За потреби для надання медичної допомоги особі, яка постраждала, викликають екстрену медичну допомогу або ж інформують заклади охорони здоров'я. Для госпіталізації цієї особи їй надають направлення для госпіталізації встановленого зразка.

Стандарт надання медичної допомоги постраждалим особам або особам, які ймовірно постраждали від домашнього

---

¹ Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>.

³ Характеристика наказу МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства та надання їм медичної допомоги». URL: <https://www.apteka.ua/article/488788>.

насильства, визначає механізм проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі (постраждали особи) та надання їм медичної допомоги з метою забезпечення міжсекторального підходу до подолання і протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, які від нього постраждали. Він є обов'язковим для виконання в усіх закладах охорони здоров'я, незалежно від форми власності та підпорядкування¹.

Медичне обстеження та надання медичної допомоги постраждалим особам не залежить від звернення таких осіб до правоохоронних органів, суду, органів та установ, на які покладаються функції здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, від їх участі у кримінальному або цивільному провадженні. Медичне обстеження та надання медичної допомоги постраждалим особам здійснюються без дискримінації за будь-якою ознакою.

Під час надання медичної допомоги постраждалим особам працівники закладів охорони здоров'я дотримуються вимог таких нормативно-правових актів: міжнародних договорів, Конституції України, законів України: «Основи законодавства про охорону здоров'я», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про захист персональних даних», постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» тощо.

У разі, якщо постраждала особа відмовляється від отримання медичної допомоги, а також від лікування та госпіталізації, медичні працівники не несуть відповідальності за її здоров'я.

Керівник закладу охорони здоров'я або визначена ним особа з числа його заступників організовує професійну тематичну підготовку медичних працівників з питань проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих

---

¹Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

осіб та надання їм медичної допомоги¹. Він також відповідає за порядок та організацію проведення і документування усіх результатів медичного обстеження зазначеної категорії осіб.

При зверненні осіб, які постраждали від насильства, за медичною допомогою працівник зобов'язаний зібрати анамнез, зафіксувати звернення цієї особи (скарги), здійснити огляд цієї особи та визначити ступінь ураження, за потреби застосувати додаткові лабораторні та інструментальні обстеження. Усі звернення фіксуються у відповідному журналі.

Наприклад, у постраждалої від домашнього насильства особи, яка звернулася до будь-якого лікувального закладу за медичною допомогою, медичні працівники повинні зібрати анамнез, до якого входить уся інформація про стан її здоров'я, перенесені раніше захворювання, особливості лікування попередніх захворювань, спадкові захворювання, наявність алергічних реакцій. Далі необхідно здійснити загальний огляд постраждалої особи, щоб з'ясувати ступінь фізичних пошкоджень, виявити ступінь психічних розладів тощо. Після цього необхідно, за потреби, провести УЗД дослідження, рентген-дослідження, МТР та КТ дослідження, зробити аналізи крові, сечі, за потреби, інші необхідні лабораторні дослідження.

2. Медичні працівники установ і закладів охорони здоров'я під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству інформують постраждалу особу та/або її законного представника (якщо такий представник не є кривдником) про права, заходи та соціальні послуги, якими може скористатися постраждала особа, про права постраждалої особи, визначені ст. 21 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», у тому числі про відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством².

---

¹ Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ МОЗ України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19> та <https://www.apteka.ua/article/488788>.

² Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ МОЗ України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Заклад охорони здоров'я не пізніше однієї доби засобами телефонного зв'язку, електронною поштою, з подальшим письмовим підтвердженням, інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та уповноважених осіб (структурний підрозділ) районних, районних у містах Києві і Севастополі держадміністрацій, відповідальних працівників виконавчого комітету (структурний підрозділ) виконавчих органів рад об'єднаних територіальних громад, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, які (який) проводять (проводить) роботу з прийому та реєстрації заяв і повідомлень про вчинення насильства, координації заходів реагування на факти вчинення насильства, надання допомоги і захисту постраждалим особам, а також роботу з кривдниками відповідно до законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹.

Якщо постраждалою особою є дитина, заклад охорони здоров'я не пізніше однієї доби засобами телефонного зв'язку, електронною поштою з подальшим письмовим підтвердженням, крім зазначених вище суб'єктів, також інформує службу у справах дітей, про виявлення фактів насильства шляхом оформлення «Повідомлення про дитину, яка постраждала від жорстокого поводження або стосовно якої існує загроза його вчинення» за затвердженою формою з обов'язковим зазначенням на полях позиції «Зміст повідомлення»: – «Постраждала або ймовірно постраждала від домашнього насильства» і заповненням Журналу обліку звернень та повідомлень про жорстоке поводження з дітьми або загрозу його вчинення з обов'язковим зазначенням у розділі «Примітка» – «Постраждала або ймовірно постраждала від домашнього насильства».

Усі заклади охорони здоров'я зобов'язані щокварталу до 25 числа останнього місяця подавати інформацію до Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства охорони здоров'я АРК та інших структурних підрозділів сфери охорони здоров'я про усі

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

звернення осіб, які постраждали, про надання їм медичної допомоги або направлення їх до інших медичних закладів.

Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи з питань охорони здоров'я обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій узагальнюють надану закладами охорони здоров'я інформацію та перенаправляють її електронною поштою з подальшим письмовим підтвердженням, щоквартально до 30 числа останнього місяця кварталу, до Медичного департаменту Міністерства охорони здоров'я України для звітування Міністерства соціальної політики України про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству¹.

У разі звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру, відомості про них записуються у відповідний Журнал обліку фактів звернення та доставлення згідно із встановленою формою, що затверджена наказом МВС та МОЗ України від 06 липня 2016 р. № 612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції»².

Медичний працівник закладу охорони здоров'я, який виявив в особи ушкодження, що могли виникнути внаслідок домашнього насильства та насильства за ознакою статі, документує результати їх виявлення, обстеження, надання медичної допомоги та передає їх відповідальній особі для подальшого інформування протягом доби (з часу звернення постраждалої особи) підрозділи органів і підрозділів Національної поліції та уповноважену особу, визначену відповідно до абзацу першого пункту 20 або пункту 23 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: наказ МВС України, МОЗ України від 06.07.2016 № 612/679. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹.

Залежно від надання необхідної медичної допомоги, дані загального медичного обстеження і результати досліджень заносяться до форми первинної облікової документації:

1) у разі надання амбулаторної медичної допомоги до форми № 025/о «Медична карта амбулаторного хворого № ___» (далі – ф. № 025/о), затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14 лютого 2012 р. № 110 (далі – наказ МОЗ України від № 110);

2) за необхідності надання стаціонарної медичної допомоги – форми первинної облікової документації № 003/о «Медична карта стаціонарного хворого № ___»;

3) у разі відмови від госпіталізації хворого до стаціонару, за необхідності такої госпіталізації, інформація вноситься до журналу первинної облікової документації форми № 001/о «Журнал обліку прийому хворих у стаціонар та відмов у госпіталізації», затвердженої наказом МОЗ України № 110;

4) під час проведення оперативного втручання в разі надання медичної допомоги відповідна інформація вноситься до форми первинної облікової документації № 069 «Журнал запису амбулаторних операцій» або до форми первинної облікової документації № 008/о «Журнал запису оперативних втручань у стаціонарі», затверджених наказом МОЗ України № 110;

5) у разі вимоги надати постраждалій особі або її законному представнику необхідну інформацію про надання медичної допомоги надається довідка згідно з формою первинної облікової документації № 028/о «Консультативний висновок спеціаліста», або формою «027/о «Виписка із медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого», затверджених наказом МОЗ України № 110 або Медична довідка згідно з додатком 4 до цього Порядку.

6) за необхідності надання листка непрацездатності постраждалій особі інформація про особу вноситься до форми первинної облікової документації № 036/о «Журнал реєстрації листків непрацездатності», затвердженого наказом МОЗ

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

України № 110, та видається листок непрацездатності із закладу охорони здоров'я, з якого було виписано цю особу¹.

Суб'єкти сфери охорони здоров'я, які проводять судово-медичну або судово-психіатричну експертизи, зобов'язані своєчасно обстежити осіб, котрі постраждали від насильства, а також вони мають врахувати інформацію, яка зазначена у медичній документації попереднього огляду цих осіб.

Увесь масив надання медичної допомоги від домашнього насильства має ґрунтуватися на визначених принципах, а саме: законності, верховенства права, доступності, безпечності, ефективності, своєчасності, економічної ефективності, недискримінації, людиноцентризмі тощо. Уся допомога постраждалим має надаватися на усіх рівнях медичної допомоги: первинному, вторинному-спеціалізованому, третинному високоспеціалізованому рівнях. Саме медичний працівник має визначитися з видом надання медичної допомоги: це має бути амбулаторне чи стаціонарне лікування.

Особа, яка постраждала від насильства, має право на вибір лікаря, методики лікування, а також вибір закладу охорони здоров'я, у якому вона буде проходити лікування.

Медична допомога постраждалій особі надається за наявності добровільної поінформованої письмової згоди постраждалої особи або її законного представника, якщо він не є кривдником. Згода постраждалої особи або її законного представника на медичне втручання не потрібна в разі наявності ознак прямої загрози життю постраждалої особи, за умови неможливості отримання з об'єктивних причин згоди на таке втручання від самої постраждалої особи або її законного представника².

У разі звернення постраждалої особи до закладу охорони здоров'я первинної медичної допомоги (ПМД), коли постраждала особа не потребує екстреної, вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої)

---

¹ Розроблено порядок надання медичної допомоги постраждалим від домашнього насильства. URL: www.umj.com.ua/article/136655.

² Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ МОЗ України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19> та <https://www.apteka.ua>.

медичної допомоги, необхідна медична допомога надається в закладі охорони здоров'я ПМД.

За необхідності, відповідно до медичних показань постраждалої особи, яка не потребує екстреної медичної допомоги, а потребує надання планової вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги їй надається направлення для надання необхідної допомоги.

За потреби, якщо в постраждалої особи виникає невідкладний стан на первинному рівні надання медичної допомоги, лікар повинен викликати екстрену (швидку) медичну допомогу, а до її прибуття надати невідкладну допомогу.

У разі ушкоджень (або підозри щодо їх нанесення) сексуального характеру здійснюється збір скарг, анамнезу, огляд статевих органів, огляд хірурга-проктолога, проводиться необхідне обстеження (за можливості безоплатне): обстеження на ВІЛ, гепатит В, тест на вагітність або bХГЧ, тестування на сифіліс, інфекції, які передаються статевим шляхом (далі – ППШ: хламідіоз, гонорея, трихомоніаз), аналізи на бактеріоскопічне дослідження, за необхідності проведення або переадресування для вакцинації проти правця, проти гепатиту В, згідно з наказами Міністерства охорони здоров'я України «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості обігу медичних імунобіологічних препаратів» від 16 вересня 2011 р. № 595 та Міністерства охорони здоров'я України «Про вдосконалення профілактики, діагностики та лікування правця» від 05 серпня 1999 р. № 198, та документується в медичній документації.

У разі звернення постраждалої особи до найближчого відділення екстреної (невідкладної) допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, який може забезпечити надання такої допомоги, медичні працівники відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги зобов'язані надати екстрену медичну допомогу постраждалій особі з моменту її прибуття незалежно від того, чи супроводжує її бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги або інші особи.

Увесь спектр надання медичної допомоги особі, яка постраждала від насильства і перебуває у невідкладному стані (чи це на місці події, чи під час її транспортування, чи в закладі охорони здоров'я) здійснюється відповідно до медичних показань та клінічних протоколів, що визначені Міністерством охорони здоров'я України.

Надання медичної допомоги особі, яка постраждала від насильства, на будь-яких рівнях відбувається як у плановому, так і позаплановому порядку (ургентному).

Усі встановлені клінічні діагнози мають бути зашифрованими відповідно до МКХ або ІСРС.

При госпіталізації повнолітніх постраждалих осіб для отримання ними стаціонарної медичної допомоги працівник закладу охорони здоров'я під час опитування встановлює, чи є в такої особи діти та чи забезпечені вони належним доглядом і влаштуванням на період її госпіталізації, а також інформує постраждалу особу про права, заходи та соціальні послуги, якими вона може скористатися¹.

У разі наявності дітей, які після госпіталізації постраждалої особи залишаються без належного догляду/батьківського опікування, працівник закладу охорони здоров'я невідкладно повідомляє про це відповідальній особі закладу охорони здоров'я для подальшого інформування служби у справах дітей.

Наприклад, якщо у постраждалої від насильства особи є неповнолітні діти й відсутні дідусі, бабусі та інші близькі родичі, які можуть забезпечити належний нагляд за такими дітьми, то в такому разі необхідно звертатися із повідомленням до служб у справах дітей, які зобов'язані надати уповноваженого працівника для догляду за такими дітьми на період одужання постраждалої особи.

Якщо особа, яка госпіталізується, є опікуном недієздатної особи (піклувальником особи, цивільна дієздатність якої обмежена, або здійснює догляд за особою, яка потребує постійного догляду, і внаслідок госпіталізації постраждалої особи такі особи залишаються без належного догляду), працівник закладу охорони здоров'я невідкладно повідомляє про це відповідальній особі закладу охорони здоров'я для подальшого інформування уповноваженої особи, визначеної відповідно до абзацу першого пункту 20 або пункту 23 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання

---

¹ Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: наказ МОЗ України від 01.02.2019 № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі¹.

Наприклад, якщо донька, яка зазнала насильства, унаслідок якого потребує госпіталізації, була опікуном своєї матері чи іншої особи, медичний працівник, який приймає на лікування цю особу зобов'язаний повідомити соціальні служби, які відповідають даному району про такий випадок та мають здійснювати нагляд за тією особою, яка була під опікою особи, яка зазнала насильства і потрапила на лікування.

Медичні працівники сприяють в отриманні постраждалими особами безоплатної правової допомоги шляхом інформування працівників центрів безоплатної вторинної правової допомоги про необхідність її надання у приміщеннях закладів охорони здоров'я, якщо такі особи не можуть відвідати центр з надання безоплатної правової допомоги самостійно.

Наприклад, якщо особа постраждала від домашнього насильства у формі психічного чи фізичного насильства та не в змозі самостійно звернутися за правовою допомогою, лікуючий лікар, медична сестра чи будь-яка інша уповноважена на це особа зобов'язані забезпечити цю особу правовою допомогою, запросивши до лікувального закладу представника із центру надання безоплатної правової допомоги.

Разом з тим, при виявленні тілесних ушкоджень під час вчинення домашнього насильства працівники органів Національної поліції викликають швидку медичну допомогу, яка проводить медичне обстеження, визначає ступінь тілесних ушкоджень та, при потребі госпіталізує до відповідного медичного закладу.

Відповідно установи і заклади охорони здоров'я під час виявлення тілесних ушкоджень під час здійснення домашнього насильства забезпечують необхідне медичне обстеження постраждалих осіб та надають медичну допомогу.

При здійсненні сексуального насильства та відповідних ушкоджень сексуального характеру постраждалим особам у встановленому порядку проводять тестування на ВІЛ-інфекцію.

Необхідно також звернути увагу постраждалої від домашнього насильства особи на її права, відповідно до яких вона може:

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

отримувати від суб'єктів повної та вичерпної інформації про її права, соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якою вона може скористатися;

безоплатно отримувати соціальні послуги, медичну, соціальну та психологічну допомогу для задоволення її потреб;

безоплатно отримувати правову допомогу у відповідності до Закону України «Про безоплатну правову допомогу»¹;

вибирати відповідного фахівця залежно від статі (за можливості);

вимагати відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю та інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України².

З метою надання соціально-психологічної допомоги постраждалим від насильства особам в Україні створено Центри соціально-психологічної допомоги, які надають соціальні послуги цим особам щодо надання притулку, кризового та екстреного втручання, консультування, особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, що сприятиме якнайшвидшому їх поверненню до нормальних умов життєдіяльності.

Разом з тим для постраждалих від домашнього насильства та/або насильства створені спеціалізовані служби щодо підтримки зазначеної категорії осіб під назвою мобільні бригади.

Вони надають соціально-психологічну допомогу постраждалим особам, зокрема соціальні послуги з консультування, кризового та екстреного втручання, соціальної профілактики відповідно до їх потреб. Необхідно акцентувати увагу на тому, що мобільні бригади надають зазначені соціальні послуги за допомогою проведення безпосередньої фахової консультації за допомогою телефонного та іншого онлайн-зв'язку через відповідні платформи, з виїздом на спеціальному організованому транспорті до місця проживання (перебування) постраждалих осіб чи іншого вказаного ними місця, у приміщенні загальної чи спеціалізованої служби підтримки

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінет Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

постраждалих осіб, в іншому приміщенні, визначеному місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування. Послуги постраждалим особам надаються незалежно від місця їх реєстрації або місця проживання (перебування), наявності заяви чи повідомлення про вчинення насильства, реєстрації випадку в Єдиному державному реєстрі випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Надання послуг постраждалій особі за фактом вчинення стосовно неї насильства може тривати не більше ніж три місяці¹.

Стосовно запобігання та протидії домашньому насильству нормативно встановлюється механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству. Зазначена взаємодія суб'єктів спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу з метою подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства. Вона здійснюється шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до юридичної відповідальності.

В загальному вигляді безпосередніми суб'єктами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

місцеві управління у справах сім'ї та молоді;

центри соціально-психологічної допомоги;

центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

денного центру соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;

мобільної бригади соціально-психологічної допомоги тощо.

Згадана взаємодія суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству координується на відповідних рівнях наступним чином:

на загальнодержавному рівні – Міністерством соціальної політики України;

---

¹ Інформація про «гарячі лінії», центри допомоги для постраждалих від насильства. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги. URL: <http://lcpmsd2.lutsk.ua>.

на регіональному рівні - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями;

на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці – районними, районними у містах Києві і Севастополі держадміністраціями та виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад¹.

Громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, інші заінтересовані юридичні та фізичні особи можуть брати участь в заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за власною ініціативою та/або залучатися до них суб'єктами, а також здійснювати інші заходи, згідно чинного законодавства².

Обробка персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства, або про постраждалу особу здійснюється за згодою такої особи або її законного представника уповноваженими особами суб'єктів з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних»³.

Стаття 13. Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. До повноважень центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) забезпечення надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу», у тому числі на базі загальних та спеціальних служб підтримки постраждалих осіб;

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінет Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінет Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

2) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;

3) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству».

1. Законом України «Про безоплатну правову допомогу» до повноважень центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги віднесено **забезпечення безоплатною правовою допомогою** постраждалих осіб від домашнього насильства або насильства за ознакою статі.

Так, постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі мають право на безоплатну первинну правову допомогу, що може полягати в наданні правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складенні заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру) та забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги.

Водночас особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, також мають право на безоплатну вторинну правову допомогу – гарантованих державою можливостей отримання таких правових послуг, як здійснення представництва інтересів осіб у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, а також складення документів процесуального характеру¹.

Разом із зверненням про надання безоплатної вторинної правової допомоги особа повинна подати документи, що підтверджують належність її до постраждалих від домашнього насильства або насильства за ознакою статі.

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577; Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання безоплатної правової допомоги місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги: наказ Координаційного центру з надання правової допомоги від 19.07.2019 № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show>.

Документами, що підтверджують належність таких осіб до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу, можуть бути, зокрема:

витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, у якому міститься інформація про вчинення злочину, пов'язаного з насильством;

талон-повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з насильством, виданий уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, за формою, затвердженою МВС України;

копія протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

копія постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з насильством;

копія заяви до суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника;

рішення суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника;

копія винесеного працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції термінового заборонного припису;

направлення постраждалих осіб до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, складене за формою, затвердженою Мінсоцполітики (видається районними, районними в містах Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад, чи загальними/спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб) (п. 52 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658)¹.

У разі звернення постраждалих від домашнього насильства або насильства за ознакою статі про надання безоплатної вторинної правової допомоги Центр з надання

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання або відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги.

Законодавством встановлені обмеження щодо отримання безоплатної вторинної правової допомоги постраждалими від домашнього насильства або насильства за ознакою статі. Так, зазначені особи мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги не більше шести разів протягом бюджетного року та не більше ніж за шістьома дорученнями/наказами про надання безоплатної вторинної правової допомоги, виданими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, одночасно¹.

2. Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 2 липня 2012 р. № 967/5, визначено повноваження регіональних та місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Так, відповідно до пункту 13 згаданого положення, саме на місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги покладено повноваження із забезпечення безоплатною правовою допомогою постраждалих від домашнього насильства або насильства за ознакою статі².

Також місцеві центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги додатково:

забезпечують відвідування осіб, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, на базі загальних та спеціальних служб підтримки постраждалих осіб з метою надання зазначеним особам безоплатної правової допомоги³;

інформують (письмово або електронною поштою) про надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам уповноважену особу, яка видала направлення про надання безоплатної правової допомоги, протягом п'яти робочих днів з дати надання такої допомоги або прийняття рішення про її надання;

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 № 967/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

³ Там само.

звітують Мінсоцполітики про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі у визначеному ним порядку через Координаційний центр з надання правової допомоги¹.

Так, практика правозастосування ст. 13 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» показала неоднозначність правових позицій місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги щодо питань підтвердження належності особи до постраждалих від домашнього насильства як суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу. Зокрема, на їх думку, єдиним документом, що підтверджував право постраждалих від домашнього насильства на безоплатну вторинну правову допомогу, має бути витяг з Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Проте у зв'язку з тим, що Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі не функціонує, отримати такий витяг неможливо.

Тому прийняття Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658, в якому значно розширено перелік таких документів, вирішило згадану проблему, а також спростило доступ до безоплатної вторинної правової допомоги постраждалих від домашнього насильства.

СТАТТЯ 14. ПОВНОВАЖЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ ПІДТРИМКИ ПОСТРАЖДАЛИХ ОСІБ

1. Загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб у межах своїх повноважень здійснюють:

1) прийом і розгляд заяв від постраждалих осіб або їхніх представників про отримання допомоги, зокрема

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

соціальних послуг для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;

2) інформування місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про виявлення фактів домашнього насильства за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалих осіб, крім випадків вчинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб або виявлення актів насильства кримінального характеру, коли така згода не вимагається; у разі виявлення факту домашнього насильства стосовно дитини – інформування не пізніше однієї доби служби у справах дітей та уповноважених підрозділів органів Національної поліції України;

3) оцінку потреб постраждалих осіб;

4) надання постраждалим особам повної та вичерпної інформації про їхні права і можливості отримання ними дієвої допомоги;

5) надання відповідно до компетенції постраждалим особам соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги на безоплатній основі, сприяння наданню правової допомоги, а також забезпечення тимчасового притулку для таких осіб та їхніх дітей у порядку, передбаченому законодавством;

б) інформування в установленому законодавством порядку місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування про осіб, яким надавалася допомога, та про результати її надання.

2. Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб (крім кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей) утворюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства та діють на основі типових положень про спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей утворюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії

домашньому насильству, належить до сфери його управління та діє на основі положення, затвердженого цим органом. Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей є державною установою, що має територіальні відділення в усіх регіонах України.

3. Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб функціонують в установленому законодавством порядку за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ, організацій, професійних спілок, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

4. Питання щодо перебування постраждалих осіб у спеціалізованих службах підтримки таких осіб та надання їм соціальних послуг регулюються установчими документами зазначених служб відповідно до стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з урахуванням вимог міжнародних правових актів».

1. Статтею 14 Закону регламентовано повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

Зокрема, у розумінні ст. 14 Закону до загальних служб підтримки постраждалих осіб належать:

заклади та установи, які, у тому числі, надають допомогу постраждалим особам (центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка),

центри соціально-психологічної допомоги, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) тощо) (ст. 7-1 Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»).

До спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать:

притулки для постраждалих осіб;
центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб;
кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

мобільні бригади соціально-психологічної допомоги для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від домашнього насильства;

заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від домашнього насильства, відповідно до ст. 7-1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»¹.

Повноваження таких служб умовно слід поділити на три групи:

інформаційно-консультативні (надання постраждалим особам повної та вичерпної інформації про їхні права і можливості отримання ними дієвої допомоги);

координаційні (прийом і розгляд заяв від постраждалих осіб або їхніх представників про отримання допомоги, зокрема соціальних послуг для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах; інформування місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про виявлення фактів домашнього насильства за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалих осіб, крім випадків вчинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб або виявлення актів насильства кримінального характеру, коли така згода не вимагається; у разі виявлення факту домашнього насильства стосовно дитини – інформування не пізніше однієї доби служби у справах дітей та уповноважених підрозділів органів Національної поліції України; інформування в установленому законодавством порядку місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування про осіб, яким надавалася допомога, та про результати її надання);

відновлювальні (оцінку потреб постраждалих осіб; надання відповідно до компетенції постраждалим особам соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги на безоплатній основі, сприяння наданню правової допомоги, а також забезпечення тимчасового притулку для таких осіб та їхніх дітей у порядку, передбаченому законодавством).

2. Спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб (крім кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та

---

¹ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насильству стосовно дітей) утворюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства та діють на основі типових положень про спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Так, законодавчо визначений порядок діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від домашнього насильства, як спеціалізованої служби підтримки постраждалих осіб. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 654, мобільна бригада надає соціальні послуги шляхом проведення фахової консультації за допомогою телефонного зв'язку, з виїздом у спеціально організованому транспорті до місця проживання (перебування) постраждалих осіб чи іншого вказаного ними місця, у приміщенні загальної чи спеціалізованої служби підтримки постраждалих осіб, в іншому приміщенні, визначеному місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування. Мобільна бригада утворюється при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді або інших загальних або спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб (далі – засновник). Мобільна бригада є структурним підрозділом засновника або об'єднанням фахівців різних суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству (далі – суб'єкти)¹.

Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей утворюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить до сфери його управління та діє на основі положення, затвердженого цим органом. Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та

---

¹ Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насильству стосовно дітей є державною установою, що має територіальні відділення в усіх регіонах України.

Порядок його функціонування визначається наказом Міністерства соціальної політики України «Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» від 11 грудня 2018 р. № 1852. Кол-центр є неприбутковою державною бюджетною установою, створеною для забезпечення виконання завдань щодо належного реагування на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей. Кол-центр належить до сфери управління Міністерства соціальної політики України.

Такий Кол-центр має територіальні відділення (у тому числі міжрегіональні) в областях та м. Києві, основними завданнями яких є, зокрема, забезпечення належного реагування в межах компетенції на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей; інформування та консультування з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, насильству стосовно дітей; взаємодія із суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі¹.

3. Загальною є норма, яка визначає, що спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб функціонують в установленому законодавством порядку за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ, організацій, професійних спілок, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

Проте слід враховувати, що підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські

---

¹ Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: наказ Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, фізичні особи-підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, відповідно до законодавства можуть долучатися до утворення притулку та забезпечення його функціонування на засадах державно-приватного партнерства (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 655)¹.

4. Питання щодо перебування постраждалих осіб у спеціалізованих службах підтримки таких осіб та надання їм соціальних послуг регулюються установчими документами зазначених служб відповідно до стандартів надання соціальних послуг постраждалим особам, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з урахуванням вимог міжнародних правових актів.

Такі стандарти регламентовані наказом Міністерства соціальної політики України «Про затвердження стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми» від 30 липня 2013 р. № 458. Згадані стандарти розроблено з метою реалізації прав громадян на отримання належного соціального захисту, визначення мінімуму послуг, необхідних для надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми та представникам групи ризику².

Зокрема, стандартами передбачено, що надавач послуг підлягає зовнішньому моніторингу (здійснюється зовнішніми експертами) та внутрішньому моніторингу (здійснюється структурними підрозділами надавача послуг) і контролю з метою визначення відповідності його діяльності вимогам чинного законодавства.

---

¹ Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження стандартів надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми: наказ Міністерства соціальної політики України від 30.07.2013 № 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

СТАТТЯ 15. ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, передбачас:

1) взаємне інформування не пізніше однієї доби про виявлені факти домашнього насильства у випадках, передбачених цим Законом, з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом;

2) реагування на випадки домашнього насильства відповідно до компетенції та з урахуванням оцінки ризиків, що загрожують постраждалій особі;

3) узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами;

4) розроблення та виконання відповідно до компетенції програм для кривдників;

5) розроблення та виконання відповідно до компетенції програм із запобігання та протидії домашньому насильству;

6) організацію здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до компетенції;

7) обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) скоординовану міжвідомчу підготовку фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

9) здійснення спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству моніторингу дотримання вимог законодавства суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розроблення пропозиції щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

2. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, залучають до співпраці з організації та здійснення таких заходів і надання дієвої допомоги постраждалим особам громадські об'єднання, іноземні неурядові організації та інших заінтересованих осіб, а також забезпечують висвітлення таких заходів і діяльності в засобах масової інформації з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом.

3. Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, звітують центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень, визначених цим Законом, у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, який, зокрема, передбачає:

1) звітування служб у справах дітей через Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації;

2) звітування уповноважених підрозділів органів Національної поліції України через центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

3) звітування органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти;

4) звітування органів охорони здоров'я, установ та закладів охорони здоров'я через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

5) звітування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги через Координаційний центр з надання правової допомоги.

1. Взаємодія суб'єктів, визначених статтею 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає:

1) взаємне інформування про факти домашнього насильства, що проводиться не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти з подальшим письмовим підтвердженням, а після запровадження Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства – шляхом внесення інформації до нього;

2) прийняття та реєстрацію заяви (повідомлення) з урахуванням *результатів оцінки ризиків* у строк, що не перевищує трьох робочих днів з дня надходження її результатів, з поданням органу опіки та піклування пропозиції для прийняття рішення відповідно до частини третьої статті 9, частини першої статті 17, частини третьої статті 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» щодо:

вирішення питання надання постраждалій недієздатній особі соціальних послуг, якщо їй не призначено опікуна або опікун є кривдником чи ухиляється від захисту її прав та інтересів;

влаштування постраждалої недієздатної особи до закладу соціального захисту населення, якщо у зв'язку з вчиненням насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу її життю та здоров'ю;

порушення перед судом питання про звільнення в установленому законодавством порядку від повноважень опікуна або піклувальника у разі вчинення ними насильства стосовно недієздатної особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена;

порушення перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення в установленому законодавством порядку до відповідальності посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час роботи з постраждалими особами, які є недієздатними особами або особами, цивільна дієздатність яких обмежена;

необхідності госпіталізації недієздатної особи, яка є кривдником, до закладу з надання психіатричної допомоги, якщо у зв'язку з вчиненням насильства проживання такої особи в сім'ї чи з опікуном становить загрозу життю та здоров'ю членів сім'ї або опікуна;

3) *дієву допомогу і захист* постраждалих осіб, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної насильством, з урахуванням віку, стану здоров'я, статі, релігійних переконань, етнічного походження, спеціальних потреб таких осіб. Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення і не повинна залежати від факту звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному, адміністративному або цивільному провадженні;

4) виконання відповідно до компетенції комплексу заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках,

відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків відповідно до *Типової програми для кривдників* (наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року № 1434)¹;

5) розроблення та виконання програм із запобігання та протидії насильству;

6) участь громадських об'єднань, іноземних неурядових організацій, міжнародних організацій, інших заінтересованих юридичних та фізичних осіб у заходах в сфері запобігання та протидії домашньому насильству за власною ініціативою та/або залучатися до них суб'єктами відповідно до статті 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;

7) забезпечення взаємного інформування про виявлені суб'єктами факти домашнього насильства у випадках, передбачених законом, з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом, обміну досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству організовується проведення інформаційних кампаній та інших заходів інформаційного характеру;

8) скоординована міжвідомча підготовка фахівців, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програми для кривдників;

9) щорічне оприлюднення інформації про ситуацію у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та результати вжитих заходів².

2. Громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації та інші заінтересовані особи можуть самостійно ініціювати та розробляти заходи щодо запобігання насильству і брати участь у їх здійсненні відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також висвітлювати заходи і діяльність в засобах

---

¹ Типова програма для кривдників: наказ Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства: Указ Президента України від 21.09.2020 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

масової інформації з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом.

3. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658 затверджено **Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі**, яким визначено механізм взаємодії суб'єктів, спрямованої на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства, шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги постраждалим особам та їх захисту, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності¹.

4. Центральні органи виконавчої влади та інші суб'єкти, визначені у частині четвертій статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», подають щокварталу до Мінсоцполітики **узагальнені дані за результатами звітності:**

- служб у справах дітей;
- уповноважених підрозділів органів Національної поліції;
- органів управління освітою, закладів освіти;
- структурних підрозділів з питань охорони здоров'я місцевих держадміністрацій, закладів охорони здоров'я;
- центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про результати здійснення ними повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

СТАТТЯ 16. ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ВИПАДКІВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ТА НАСИЛЬСТВА ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

1. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі (далі - Реєстр) - це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система,

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення (розповсюдження, реалізації, передачі), знеособлення і знищення визначених цим Законом даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

2. Реєстр ведеться з метою:

1) захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема постраждалих дітей;

2) попередження повторних випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

3) забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

4) надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

5) обліку випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

6) координації діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

3. До Реєстру вносяться відомості (окремо за кожним випадком насильства) про:

1) працівника суб'єкта, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, або суб'єкта, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, який вніс відомості про випадок насильства до Реєстру або відкоригував їх (дата внесення; прізвище, ім'я, по батькові; посада; номер контактного телефону; найменування та адреса відповідного суб'єкта);

2) особу, яка повідомила про вчинення насильства (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; місце проживання; номер контактного телефону), – за згодою, наданою у порядку, визначеному частиною четвертою цієї статті;

3) постраждалу особу (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; стать; громадянство; місце проживання; місце навчання та/або місце роботи; номер контактного телефону) – за згодою, наданою у порядку, визначеному частиною четвертою цієї статті;

4) кривдника (прізвище, ім'я, по батькові; число, місяць, рік народження; стать; громадянство; місце проживання; місце навчання та/або місце роботи; номер контактного телефону) та про характер відносин між кривдником і постраждалою особою, у тому числі відповідно до статті 3 цього Закону;

5) випадок домашнього насильства, насильства за ознакою статі (дата вчинення; місце вчинення; форма домашнього насильства; вид шкоди чи страждань, завданих внаслідок насильства за ознакою статі; короткий опис);

6) потреби постраждалої особи;

7) суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, або суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, у зв'язку з виявленням випадку насильства (найменування; повноваження; місцезнаходження та номер контактного телефону (крім спеціалізованих служб підтримки);

8) вичерпний перелік заходів, здійснених у зв'язку з виявленням випадку насильства, та їх результат.

4. Згода на внесення персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства, або про постраждалу особу надається відповідною особою з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

У разі якщо зазначена особа є дитиною, така згода надається її батьками або іншими законними представниками, а якщо батьки (інші законні представники дитини) є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, – органом опіки та піклування. У разі якщо зазначена особа є недієздатною, така згода надається її законним представником, а якщо її законний представник є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієздатної особи, – органом опіки та піклування.

5. Персональні дані про особу, яка повідомила про вчинення насильства, зберігаються у Реєстрі протягом одного року з дня надходження відповідної інформації про вчинення насильства.

Персональні дані про постраждалу особу зберігаються у Реєстрі протягом трьох років з дня вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Персональні дані про кривдника зберігаються у Реєстрі:

1) у разі відсутності кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням домашнього насильства, насильства за ознакою статі або інших форм насильства стосовно постраждалої особи, рішення суду про застосування обмежувального припису або накладення адміністративного стягнення, вироку суду про визнання кривдника винуватим за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі або інших форм насильства стосовно постраждалої особи, що набрали законної сили, – протягом року з дня надходження відповідної інформації про вчинення насильства;

2) у разі виправдувального вироку суду, що набрав законної сили, – до часу набрання чинності відповідним рішенням суду;

3) у разі порушення кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням домашнього насильства чи насильства за ознакою статі або інших форм насильства стосовно постраждалої особи – протягом періоду розслідування кримінального провадження;

4) у разі ухвалення рішення суду, що набрало законної сили, про застосування обмежувального припису або накладення адміністративного стягнення – протягом трьох років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду;

5) у разі винесення вироку суду, що набрав законної сили, про визнання кривдника винуватим за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі або інших форм насильства стосовно постраждалої особи з відбуванням покарання – протягом десяти років з дня закінчення строку відбування покарання;

6) у разі винесення вироку суду, що набрав законної сили, про визнання кривдника винуватим за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі або інших форм насильства стосовно постраждалої особи без відбування покарання – протягом десяти років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду.

У разі спростування факту вчинення насильства, а також після закінчення строку зберігання у Реєстрі персональних даних такі дані підлягають видаленню або знищенню в порядку, встановленому законом.

6. Формування Реєстру здійснюється окремо за кожним випадком домашнього насильства, насильства за

ознакою статі шляхом внесення до нього відповідної інформації.

Відомості до Реєстру (крім відомостей про кривдника) вносяться усіма суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, або суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі (крім громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах).

Відомості про кривдника вносяться до Реєстру:

1) відповідальними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству або у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

2) відповідальними виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству або у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

3) уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України.

Відомості про кривдника вносяться до Реєстру у разі наявності обґрунтованої підозри вчинення ним насильства, зокрема після підтвердження такого факту шляхом проведення перевірки відповідної інформації згідно з порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та/або порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

7. Доступ до Реєстру надається:

1) працівникам спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, до посадових обов'язків яких відносяться запобігання та протидія домашньому насильству, насильству за ознакою статі;

2) уповноваженим особам (координаторам) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі

місцевих державних адміністрацій та сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад;

3) працівникам відповідальних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій та відповідальних виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад з питань запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

4) працівникам уповноважених підрозділів органів Національної поліції України;

5) працівникам служб у справах дітей – у частині випадків насильства, в яких кривдниками або потерпілими особами є діти.

Доступ відповідних працівників до Реєстру здійснюється з використанням електронного цифрового підпису, сумісного з програмним забезпеченням цього Реєстру.

8. Держателем Реєстру є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

9. Адміністратором Реєстру є державне підприємство, визначене центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, що належить до сфери його управління, здійснює заходи із створення, впровадження і супроводження програмного забезпечення Реєстру, відповідає за його технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних Реєстру, здійснює технічні і технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до Реєстру, організовує та проводить навчання щодо роботи з Реєстром.

10. Сукупність відомостей про фізичних осіб (персональні дані), що містяться в Реєстрі, є інформацією з обмеженим доступом. Обробка цих відомостей здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

11. Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру визначається Кабінетом Міністрів України».

1. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі (далі – Реєстр) являє собою автоматизовану інформаційно-телекомунікаційну систему – сукупність технічних і програмних засобів, призначених для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, поновлення, використання, поширення

(розповсюдження, реалізації, передачі), знеособлення і знищення визначених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» даних про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру визначений у постанові Кабінету Міністрів України від 20 березня 2019 р. № 234 (набрала чинності 04 квітня 2019 р.)¹.

2. Реєстр створюється з метою захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб, зокрема постраждалих дітей; попередження повторних випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі; забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству; надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам; обліку випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

3. Функціонування Реєстру має надати можливість **запровадити єдиний загальнодержавний облік** усіх випадків домашнього насильства; коригувати заходи у сфері запобігання насильству (проведення інформаційних кампаній та ін.) відповідно до найбільш проблемних територій (областей), форм насильства, місць вчинення насильства, відносин жертви з кривдником та ін.; забезпечити своєчасне вжиття заходів реагування на випадки домашнього насильства; здійснювати відстеження випадку, координацію та контроль щодо вжиття передбачених законодавством заходів реагування, що забезпечить оперативне втручання (за необхідності) та захист жертви. Аналіз інформації в Реєстрі дозволить здійснювати превентивну роботу з метою уникнення повторних випадків насильства.

4. Терміни, що використовуються в Реєстрі, вживаються у значенні, наведеному в законах України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про соціальні послуги» та постанові Кабінету Міністрів України «Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі» від 20 березня 2019 р. № 234.

---

¹ Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

5. Держателем Реєстру є Міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики). Держатель забезпечує розроблення нормативно-правової бази для функціонування реєстру, затвердження методичних рекомендацій щодо його ведення; організацію взаємодії з базами даних Мінсоцполітики, МВС, Офісу Генерального прокурора¹, Державної судової адміністрації, Адміністрації державної кримінально-виконавчої служби, уповноважених органів з питань пробації та базами даних інших центральних органів виконавчої влади з питань запобігання та протидії насильству.

Держатель має право отримувати від міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, громадських формувань, інформацію та документи, необхідні для забезпечення належного формування та ведення Реєстру.

6. Адміністратором Реєстру є Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України», яке здійснює заходи із створення, упровадження, супроводження програмного забезпечення Реєстру; відповідає за технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних Реєстру; здійснює технічні й технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до Реєстру, ведення обліку користувачів; забезпечує проведення перевірки дотримання дисципліни та системи безпеки, навчання щодо внесення даних і користування Реєстром.

7. Реєстраторами Реєстру є особи, до повноважень яких належить внесення, редагування (зміна, оновлення чи доповнення) зафіксованих у Реєстрі відомостей про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі. До реєстраторів належать працівники усіх суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі (ч. 6 ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»):

працівники уповноважених структурних підрозділів Мінсоцполітики; структурних підрозділів місцевих державних

---

¹ Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури»: постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2020 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

адміністрацій, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству або у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі; уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі місцевих держадміністрацій та сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад; уповноважені особи районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх утворення) рад, до функціональних обов'язків яких належить приймання та реєстрація заяв і повідомлень про вчинення насильства; працівники уповноважених підрозділів органів Національної поліції; працівники служб у справах дітей (у частині випадків насильства, в яких кривдниками або постраждалими особами є діти); керівники та уповноважені працівники центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

8. Суб'єкти інформування – суб'єкти, які інформують реєстраторів про факти надходження заяв (повідомлень) про насильство, ухвалення судових рішень щодо насильства для внесення відповідних даних до Реєстру (згідно з *«Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»*, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658¹; ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Суб'єктами інформування є керівники та уповноважені працівники центрів соціально-психологічної допомоги, притулків для постраждалих осіб, центрів медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, центрів надання соціальних послуг у громадах, притулків для дітей, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, інших закладів, установ та організацій, які надають соціальні послуги постраждалим особам; центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги; закладів

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

освіти; установ (зкладів) охорони здоров'я; уповноважених органів з питань пробації; органів прокуратури; судів¹.

9. Користувачами Реєстру є особи, які мають право доступу до реєстру для ознайомлення з даними, що у ньому містяться, та використання їх у своїй діяльності щодо запобігання та протидії насильству за ознакою статі (ч. 7 ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»), саме: працівники уповноважених структурних підрозділів Мінсоцполітики; працівники уповноважених структурних підрозділів Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій; заступники голів (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі місцевих держадміністрацій та сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад; уповноважені особи районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх утворення) рад, до функціональних обов'язків яких належать приймання та реєстрація заяв і повідомлень про вчинення насильства; працівники уповноважених підрозділів органів Національної поліції; працівники служб у справах дітей (у частині випадків насильства, в яких кривдниками або постраждалими особами є діти); уповноважені працівники центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; судді.

10. Формування Реєстру здійснюється окремо за кожним випадком домашнього насильства або насильства за ознакою статі шляхом внесення до нього реєстратором відповідних відомостей про надходження заяви, повідомлення про вчинення насильства або отримання інформації шляхом інформаційної взаємодії від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі (згідно з ч. 6 ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Відповідно до положень ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», вносити до Реєстру інформацію про звернення щодо домашнього насильства

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. П. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

мають право усі суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству (соціальні служби, установи та організації, органи місцевого самоврядування та Національної поліції), а надалі доповнювати ці записи мають право уповноважені особи районних, районних у містах Києві і Севастополі державних адміністрацій або виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, а також підрозділів органів Національної поліції.

11. Відомості про постраждалу особу вносяться до Реєстру на підставі отримання реєстратором Реєстру заяви чи повідомлення про вчинення насильства; надходження до реєстратора Реєстру відомостей від суб'єкта інформування (після перевірки на предмет повторного внесення до Реєстру одного випадку різними реєстраторами Реєстру), а також за наявності документа про добровільну поінформовану згоду постраждалої особи, крім випадків, передбачених законом (вчинення насильства стосовно дітей і недієздатних осіб або виявлення фактів насильства кримінального характеру).

Для внесення до Реєстру відомостей про постраждалу особу суб'єкт інформування має подати заповнену форму повідомлення за підписом керівника суб'єкта інформування або його заступника про отримання заяви чи повідомлення про факт насильства та про вжиті заходи до постраждалої особи (надання медичної, психологічної допомоги тощо), затверджену Мінсоцполітики; скановану копію заяви чи заяви у вигляді електронного документа постраждалої особи або повідомлення про вчинення насильства; скановані копії інших документів або електронні документи щодо випадку насильства, надані постраждалою особою (її представником) або особою, яка повідомила про насильство (за наявності); документи, що підтверджують надання послуг (допомоги), вжиті заходи.

Відомості надаються реєстратору листом через систему електронного документообігу з використанням системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів або на паперовому носії (згідно з *«Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»*)¹.

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

12. Відомості про отримання заяви чи повідомлення про вчинення насильства надсилаються (завантажуються з електронної системи документообігу) суб'єктом інформування реєстратору Реєстру з числа працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці за місцем проживання (перебування) постраждалої особи, відомості про вжиті заходи до постраждалої особи, випадок насильства стосовно якої внесено до Реєстру, – реєстратору Реєстру з числа уповноважених осіб районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у місті (у разі їх утворення) рад за місцем перебування постраждалої особи, а якщо кривдниками або постраждалими особами є діти, - реєстратору Реєстру з числа працівників відповідних служб у справах дітей.

13. До Реєстру (окремо за кожним випадком) вносяться відомості про:

1) випадок насильства:

дата та час вчинення, місце вчинення, форма насильства (фізичне, сексуальне, психічне та ін.), вид шкоди чи страждань, завданих внаслідок насильства, обставини вчинення насильства, первинне чи повторне вчинення насильства кривдником;

прізвище, ім'я та по батькові особи, яка повідомила про вчинення насильства щодо іншої особи, серія та номер паспорта або реквізити іншого документа, що посвідчує особу (за наявності), номер контактного телефону;

наявність дітей у постраждалої особи та кривдника, належність сім'ї постраждалої особи до таких, що перебувають у складних життєвих обставинах;

повідомлення уповноваженого підрозділу органів Національної поліції (дата, час, найменування підрозділу, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка прийняла повідомлення), у разі коли заяву (повідомлення) про вчинення насильства зареєстровано уповноваженою особою районної, районної у містах Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її утворення) ради;

повідомлення службі у справах дітей (дата, час, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка прийняла повідомлення), у разі коли постраждалою особою або кривдником є дитина;

інформація про вжиття уповноваженим підрозділом органу Національної поліції заходів реагування;

інформація про органи (установи, заклади), залучені до реагування на випадок насильства;

інформація про внесення відомостей про випадок насильства до Єдиного реєстру досудових розслідувань та результати його розслідування (у тому числі за інформацією органів прокуратури);

інші відомості, передбачені первинними обліковими документами суб'єктів, внесення до Реєстру яких відповідає меті обробки таких даних, визначеній Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;

2) постраждалою особою та вжиті заходи з надання їй допомоги:

Під постраждалою особою слід розуміти дитину, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала дитина), – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства в будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства (п. 2 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»); особу, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала особа), та особу, яка зазнала домашнього насильства в будь-якій формі (п. 8 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»), щодо якої зазначається:

час і дата надходження заяви, повідомлення про вчинення насильства, прізвище, ім'я та по батькові, посада, номер контактного телефону уповноваженої особи, яка прийняла заяву (повідомлення), найменування та адреса відповідного суб'єкта;

прізвище, ім'я та по батькові постраждалої особи (законного представника), серія та номер паспорта або реквізити іншого документа, що посвідчує особу (за наявності), дата народження постраждалої особи, стать, адреса фактичного місця проживання (перебування), місце роботи, навчання (за наявності), номер контактного телефону;

у разі, коли постраждалою особою є **дитина**, вносяться відомості про її **законних представників**: прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, адреса фактичного місця проживання (перебування), номер контактного телефону; ким вони є дитині (батьки, опікуни або піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу); якщо функції законного представника виконує дитячий заклад, в якому вона проживає, його реквізити; відомості про те, чи є законні представники (один з них) кривдниками, чи ухиляються від виконання батьківських обов'язків, чи ухиляються від

захисту прав та інтересів дитини (у разі наявності); результати оцінки рівня безпеки; відомості про тимчасове влаштування дитини (у разі такого влаштування) до сім'ї родичів, знайомих, патронатного вихователя, закладу соціального захисту дітей;

категорія постраждалої особи (недієздатна, обмежено дієздатна, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, особа з інвалідністю, одинока мати (батько) тощо);

відомості про потребу постраждалої особи в невідкладній медичній допомозі (так/ні, вжиті заходи, дата і номер виданого направлення, найменування закладу, установи);

відомості про потребу в невідкладній психологічній допомозі на безоплатній основі (так/ні, вжиті заходи, дата і номер виданого направлення, найменування закладу, установи);

реквізити (дата і номер) направлень до інших організацій, установ, закладів та їх найменування;

інформація про інші потреби постраждалої особи.

У разі, коли постраждалою особою є дитина, вноситься інформація про її взяття службою у справах дітей на облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, або первинний облік дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

відомості про проведені оцінки потреб постраждалої особи, оцінку ризиків вчинення домашнього насильства (дата, органи, установи, що проводили);

відомості про затверджену програму для постраждалої особи (дата і номер), результати виконання;

інформація про надані постраждалій особі послуги: види (соціальні послуги, послуги медичної, соціальної, психологічної допомоги на безоплатній основі), строк надання, орган, установа, заклад, що надав послуги або допомогу, інформація про надання тимчасового притулку (строк, установа, заклад, що надали притулок);

відомості про відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю постраждалої особи (дата подання позовної заяви, найменування суду, дата і номер рішення суду про стягнення збитків або відмову в їх стягненні, сума завданих збитків згідно з рішенням суду);

інформація про надання безоплатної правової допомоги постраждалій особі (найменування центру, опис наданої допомоги і дата її надання);

інші відомості, передбачені в первинних облікових документах суб'єктів інформування, внесення яких до Реєстру відповідає меті обробки таких даних, визначеній Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;

3) кривдника:

Під кривдником слід розуміти: кривдник – особа, яка досягла 18 років та вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (п. 6 ст. 1 Закону); дитина-кривдник – особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі (п. 1 ст. 1 Закону). Такими особами-кривдниками можуть бути: родичі, особа з колишнього чи теперішнього подружжя, інші особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою (п. 3 ст. 1 Закону)¹.

14. Відомості про кривдника вносяться до Реєстру реєстратором лише після проведення перевірки та підтвердження факту насильства і мають містити інформацію про:

прізвище, ім'я та по батькові кривдника, стать, дата народження, інформація про характер відносин між кривдником і постраждалою особою, мова спілкування з постраждалою особою, у тому числі відповідно до ст. 3 Закону;

адреса, місце роботи, навчання (за наявності), номер контактного телефону;

винесений уповноваженим підрозділом органу Національної поліції терміновий заборонний припис кривднику (дата, номер) і застосування передбачених приписом заходів;

взяття кривдника на профілактичний облік (дата і підстави взяття на облік) і зняття його з обліку;

направлення кривдника судом на проходження програми для кривдника (дата і номер рішення суду, строк реалізації програми);

результати проходження кривдником програми для кривдника;

кримінальне провадження, в якому кривднику повідомлено про підозру у вчиненні насильства (дата і номер провадження, орган досудового розслідування) та результати досудового розслідування;

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. п. 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

прийнята щодо кривдника судом постановва у справі про адміністративне правопорушення за фактом насильства (дата і номер, суб'єкт, що виніс постановву, вид постановви та адміністративного стягнення (у разі його призначення);

рішення суду у кримінальній справі щодо кривдника за фактом насильства (дата і номер, суд, що виніс рішення, вид запобіжного заходу, обмежувального заходу, кримінального покарання);

судові рішення про застосування (видачу або продовження) обмежувального припису (дата і номер судового рішення, найменування суду, що ухвалив рішення, строк застосування заходів);

строк закінчення відбування кримінального покарання кривдником (за даними уповноважених підрозділів органів Національної поліції – щодо кримінальних покарань у виді обмеження або позбавлення волі, за даними уповноважених органів з питань пробації – щодо кримінальних покарань, не пов'язаних з обмеженням або позбавленням волі, та щодо кривдників, звільнених від відбування покарання з випробуванням);

затверджена судом пробаційна програма для кривдника (за даними уповноважених органів з питань пробації);

інші відомості, передбачені первинними обліковими документами суб'єктів, внесення до Реєстру яких відповідає меті обробки таких даних, визначеній Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

15. Відомості до Реєстру вносяться шляхом фіксації (введення) реєстратором Реєстру інформації за формами первинного обліку (обліковими картками), затвердженими Мінсоцполітики, та шляхом інформаційної взаємодії (згідно з *«Регламентом технічного доступу та взаємодії»*, затвердженим адміністратором Реєстру).

Після внесення реєстратором відповідних відомостей про надходження заяви чи повідомлення про вчинення насильства в Реєстрі автоматично фіксуються дані реєстратора, дата внесення інформації та присвоюється номер випадку. Факт реєстрації випадку настає з моменту підтвердження реєстратором Реєстру таких відомостей шляхом накладення кваліфікованого електронного підпису.

16. Відомості до Реєстру вносяться реєстраторами Реєстру у встановлені строки (згідно з п. 19 *«Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків*

домашнього насильства та насильства за ознакою статі»¹), зокрема:

1) щодо випадку насильства:

про наявність дітей у постраждалої особи та кривдника, належність сім'ї постраждалої особи до тих, що перебувають у складних життєвих обставинах; про повідомлення уповноваженого підрозділу органів Національної поліції (дата, час, найменування підрозділу, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка прийняла повідомлення), у разі коли заяву (повідомлення) про вчинення насильства зареєстровано уповноваженою особою районної, районної у містах Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її утворення) ради – невідкладно, але не пізніше ніж протягом доби з моменту подання заяви (повідомлення);

2) щодо постраждалої особи та вжиті заходи з надання їй допомоги:

прізвище, ім'я та по батькові постраждалої особи (законного представника), серія, номер паспорта або реквізити іншого документа, що посвідчує особу (за наявності), дату народження постраждалої особи, стать, адресу фактичного місця проживання (перебування), місце роботи, навчання (за наявності), номер контактного телефону;

відомості про законних представників, у разі, коли постраждалою особою є дитина, : прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, адреса фактичного місця проживання (перебування), номер контактного телефону; ким вони є дитині (батьки, опікуни або піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу); якщо функції законного представника виконує дитячий заклад, в якому вона проживає, його реквізити; відомості про те, чи є законні представники (один з них) кривдниками, чи ухиляються від виконання батьківських обов'язків, чи ухиляються від захисту прав та інтересів дитини (у разі наявності); результати оцінки рівня безпеки; відомості про тимчасове влаштування дитини (у разі такого влаштування) до сім'ї родичів, знайомих, патронатного вихователя;

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. П. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

категорія постраждалої особи (недієздатна, обмежено дієздатна, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, особа з інвалідністю, одинока мати (батько) тощо);

відомості про потребу постраждалої особи в невідкладній медичній допомозі (так/ні, вжиті заходи, дата і номер виданого направлення, найменування закладу, установи);

відомості про потребу в невідкладній психологічній допомозі на безоплатній основі (так/ні, вжиті заходи, дата і номер виданого направлення, найменування закладу, установи);

реквізити (дата і номер) направлень до інших організацій, установ, закладів та їх найменування; та інформація про інші потреби постраждалої особи – *невідкладно, але не пізніше ніж протягом доби з моменту подання заяви (повідомлення)*;

інформація про внесення відомостей про випадок насильства до Єдиного реєстру досудових розслідувань та результати його розслідування (у тому числі за інформацією органів прокуратури) – *не пізніше ніж протягом доби з моменту внесення відомостей про випадок насильства до Єдиного реєстру досудових розслідувань*¹.

Інформація про надання постраждалій особі соціальних послуг, тимчасового притулку, безоплатної правової допомоги, взяття службою у справах дітей такої дитини на облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, або первинний облік дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, – *не пізніше ніж протягом доби з моменту отримання від суб'єктів інформування відомостей про надання таких послуг (допомоги), поселення особи до притулку, взяття на облік*.

17. Відомості про кривдника вносяться до Реєстру реєстратором після підтвердження факту насильства, отримання листа в системі документообігу або отримання на паперовому носії (згідно з «Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»)².

18. Внесення відомостей до Реєстру та редагування (зміна, оновлення, доповнення або видалення) зафіксованих у Реєстрі

---

¹ Єдиний реєстр досудових розслідувань. URL: <https://erdr.gp.gov.ua/erdr/erdr.web.system.LoginPage.cls>.

² Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

відомостей здійснюється шляхом внесення реєстратором оновлених даних до відповідного пункту форми відомостей, а також відповідно до письмового подання (в електронній або паперовій формі) суб'єктів інформування та користувачів Реєстру у разі виявлення неточностей, технічних помилок або неповноти інформації, і проводиться з використанням кваліфікованого електронного підпису (п. 20, 22-23 «Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі»).

19. Персональні дані про особу, яка повідомила про вчинення насильства, зберігаються у Реєстрі протягом одного року з дня надходження відповідної інформації про вчинення насильства. Персональні дані про постраждалу особу зберігаються у Реєстрі протягом трьох років з дня вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі. В подальшому вказані персональні дані знеособлюються для використання в наукових і статистичних цілях відповідно до законодавства.

20. Персональні дані про кривдника зберігаються в Реєстрі на підставах і у строки, вказані у пп. 1-6 ч. 5 ст. 16 Закону.

У разі спростування факту вчинення насильства, а також після закінчення строку зберігання у Реєстрі персональних даних такі дані підлягають видаленню. Видалення даних здійснюється реєстратором Реєстру, яким внесено такі дані, або іншим реєстратором Реєстру, уповноваженим вносити дані про випадки насильства, вчинені на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, шляхом їх знищення у формах первинного обліку (облікових картках) (п. 24 «Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі»).

21. Правом доступу до інформації, що міститься у Реєстрі згідно із законом (ч. 7 ст. 16 Закону) наділені:

працівники уповноваженого структурного підрозділу Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій - щодо випадків насильства, постраждалих осіб та кривдників на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі місцевих

держадміністрацій та сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад – щодо випадків насильства, постраждалих осіб і кривдників на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

голови та уповноважені особи районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій, голови та уповноважені особи виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад – щодо випадків насильства, облік яких ведеться зазначеними уповноваженими особами;

керівники та працівники уповноважених підрозділів органів Національної поліції – щодо випадків насильства, облік яких ведеться зазначеними уповноваженими особами;

керівники та працівники служб у справах дітей – щодо випадків насильства, в яких кривдниками або потерпілими особами є діти;

судді – щодо випадків насильства, справи стосовно яких перебувають на розгляді суду, у тому числі про відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю постраждалої особи.

22. Відомості у формі витягу з Реєстру можуть також надаватися:

керівникам та уповноваженим особам центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центрів соціально-психологічної допомоги, притулків для постраждалих осіб, центрів медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, центрів надання соціальних послуг у територіальних громадах, інших закладів, установ та організацій, які надають соціальні послуги постраждалим особам, – щодо випадків, за якими постраждалим особам видано направлення до зазначених служб;

керівникам та уповноваженим працівникам центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (у тому числі адвокатам таких центрів) – щодо випадків, за якими постраждалим особам видано направлення до зазначених центрів;

прокурорам – щодо випадків насильства, відомості про які внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань і за якими оголошено підозру кривднику;

керівникам і працівникам уповноважених органів з питань пробації – щодо випадків, за якими кривдників засуджено до кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням або обмеженням волі, та накладено адміністративні стягнення;

службам у справах дітей – щодо позбавлення батьківських прав кривдника.

23. Доступ реєстраторів та користувачів до Реєстру здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису, логіна та пароля, а суб'єктів інформування – з використанням логіна та пароля. Реєстратор самостійно вчиняє дії, пов'язані з отриманням кваліфікованого електронного підпису в акредитованому центрі сертифікації ключів. Логіни та паролі надаються адміністратором Реєстру.

24. Доступ суб'єктів до Реєстру та можливість внесення до нього інформації надаються (припиняються) за заявою їх керівника або заступника керівника, поданою до уповноважених структурних підрозділів, зазначених у п. 6 «Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі»¹.

25. Адміністратор Реєстру затверджує Регламент технічного доступу та взаємодії, забезпечує ознайомлення з Регламентом реєстраторів, користувачів та суб'єктів інформування Реєстру.

26. Обробка персональних даних, що вносяться до Реєстру, здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про захист персональних даних», ст. 16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та порядку обробки персональних даних, визначеного Мінсоцполітики.

Обробка персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства, або про постраждалу особу проводиться за згодою такої особи або її законного представника уповноваженими особами суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству, з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних»². Під час надання такої згоди особа повинна бути поінформована про мету збору інформації, обсяг даних та осіб, що матимуть доступ до її персональних даних.

У разі, коли постраждалою особою є дитина, така згода надається її батьками або іншими законними представниками, а якщо батьки (інші законні представники дитини) є кривдниками

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, - органом опіки та піклування.

Якщо постраждалою особою є недієздатна особа, така згода надається її законним представником, а якщо її законний представник є кривдником або ухиляється від захисту прав та інтересів недієздатної особи, – органом опіки та піклування.

Відмова особи, яка постраждала від насильства, щодо внесення даних про неї до Реєстру не є підставою для ненадання такої особі будь-якого виду допомоги, передбаченого законодавством.

Примітка. Ще до створення Єдиного реєстру в літературі та ЗМІ висловлювалися певні побоювання з боку Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, громадської міжнародної правозахисної організації «Ла Страда–Україна», інших громадських організацій. Суть зводиться до такого, що існування Реєстру несе дуже багато загроз – для постраждалих і тих, хто повідомив про насильство. Основна загроза полягає у тому, що Реєстр містить інформацію щодо персональних даних жертв, свідків, людей, які проінформували про злочин, а до Реєстру має доступ значна кількість людей – від посадовців сільського, районного, міського, обласного рівнів – до міністра. Це створює потенційну небезпеку розголосу інформації про персональні дані, що може негативно позначитися на долі людей.

Крім цього, як зазначає Урядова уповноважена з питань гендерної політики, реєстр суперечить міжнародним стандартам, оскільки «Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 11 травня 2011 р. (Стамбульська конвенція) передбачається необхідність збору узагальненої інформації, а не персональних даних постраждалих.

Наявність положення про внесення доволі докладних відомостей про постраждалу особу, зокрема, даних паспорта або іншого документа (ч. 2 ст. 13 «Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі»¹) та згоди на це постраждалих, дозволяє дійти висновку, що умовою отримання

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

допомоги є занесення інформації про постраждалих в Реєстр. Враховуючи вищенаведене, слід очікувати випадків відмови постраждалих повідомляти про випадки домашнього насильства або насильства за ознакою статі до правоохоронних органів, інших державних структур і, надалі, неотримання реальної картини щодо випадків насильства та, відповідно, відсутність реагування на них.

Стосовно передбаченого Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обмежувального припису: у судовій практиці вже зафіксовано випадки, коли у винесенні такого припису суди відмовлялися з огляду на те, що постраждалих не був внесений до такого Реєстру.

Відповідно до зазначеної в ч. 1 ст. 16 мети створення Реєстру як інформаційної системи, головним слід вважати облік випадків насильства (п. 5 ч. 1 ст. 16 Закону). Тому недоцільним є внесення до Реєстру надто докладної інформації щодо постраждалих: зокрема, паспортних чи даних інших документів, місць перебування і розташування тимчасових притулків.

Стаття 17. УЧАСТЬ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СУБ'ЄКТІВ, ЩО НАДАЮТЬ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, фізичні особи-підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, відповідно до законодавства залучаються суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до:

1) виконання пріоритетних завдань у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

2) проведення тренінгів, семінарів, інших заходів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі працівників сфери освіти, сфери охорони здоров'я, працівників правоохоронних органів та для осіб, які належать до вразливих верств населення;

3) виконання програм для кривдників та постраждалих осіб;

4) надання соціальних послуг постраждалим особам, у тому числі постраждалим дітям, виключно за згодою

постраждалих осіб або їхніх законних представників, а якщо батьки, інші законні представники дитини, законні представники недієздатної особи є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини або недієздатної особи – за згодою органу опіки та піклування;

5) проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо форм, проявів і наслідків домашнього насильства, інших заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

б) утворення спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб і забезпечення їх функціонування.

1. Метою залучення заінтересованих суб'єктів, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству громадян, до заходів є участь у запобіганні домашньому насильству, надання можливості для отримання послуг постраждалими особами, навчання фахівців. Залучення заінтересованих суб'єктів має сприяти як покращенню надання послуг із запобігання і протидії домашньому насильству, так і налагодженню системного діалогу органів державної влади з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями, іноземними неурядовими організаціями, фізичними особами-підприємцями, а також фізичними особами, які надають соціальні послуги.

Визначаючи засади участі громадськості в особі заінтересованих суб'єктів, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» забезпечує гармонізацію застосовуваних в Україні стандартів із міжнародними стандартами, зокрема положеннями Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), принципом інтегрованої політики. Даний принцип передбачає здійснення комплексної та скоординованої політики держави з протидії насильству із залученням широкого кола учасників, таких як державні органи, національні, регіональні та місцеві парламенти та органи, національні установи з прав людини та організації

громадянського суспільства¹. В окремих статтях Стамбульської конвенції конкретизуються форми залучення громадського сектору до реалізації державної політики у сфері протидії домашньому насильству.

Наприклад, статтею 9 Стамбульської конвенції передбачено, що держави визнають, заохочують і підтримують на всіх рівнях роботу відповідних неурядових організацій та громадянського суспільства, які активно діють у боротьбі з насильством стосовно жінок загалом та домашнім насильством зокрема, і встановлюють ефективне співробітництво із цими організаціями². Стаття 13 закликає держави до проведення кампаній та програм з підвищення обізнаності щодо різних проявів насильства проти жінок та домашнього насильства, у тому числі в співробітництві з громадянським суспільством та неурядовими організаціями. Стаття 17 зазначає, що держави мають заохочувати приватний сектор брати участь у розробленні та здійсненні політики для запобігання насильству стосовно жінок і, зокрема, домашньому насильству.

Коментованою статтею 17 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлено напрями залучення заінтересованих осіб, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, до здійснення заходів у цій сфері. До таких заінтересованих осіб, відповідно до коментованої статті, належать: підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, фізичні особи-підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги. Критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, яким мають відповідати всі суб'єкти, що надають соціальні послуги, незалежно від форми власності та

---

¹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>. Ст. 7; Explanatory Report to the Council of Europe Convention in preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://rm.coe.int/16800d383a>, paras. 63–65.

² Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>. Ст. 7; Explanatory Report to the Council of Europe Convention in preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://rm.coe.int/16800d383a>, paras. 69.

господарювання, затверджені Кабінетом Міністрів України¹. Вимога щодо необхідності відповідати встановленим критеріям застосовується до всіх заінтересованих осіб, зазначених у статті 17, крім фізичних осіб, які надають соціальні послуги та не є суб'єктами підприємницької діяльності. Порядок призначення та виплати компенсації таким особам був затверджений Кабінетом Міністрів України².

Питання класифікації, системи надання соціальних послуг та її суб'єктів, соціального замовлення, оплати, а також порядку надання соціальних послуг детально охарактеризовані в Законі України «Про соціальні послуги» та в Порядку організації надання соціальних послуг. Так, згідно з Законом «Про соціальні послуги», *соціальні послуги* визначаються як «дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають»³. До осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах законодавство відносить, з-поміж інших, осіб та сім'ї, які не можуть самостійно подолати негативний вплив обставин, зумовлених такими чинниками як домашнє насильство, насильство за ознакою статі та жорстоке поводження з дитиною⁴.

Стаття 17 закону України «Про соціальні послуги» передбачає, що соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державного, комунального, недержавного секторів незалежно від джерел фінансування відповідно до державних стандартів соціальних послуг⁵. До надавачів соціальних послуг недержавного сектору згідно даного Закону належать підприємства, установи, організації (крім тих, що відносяться до надавачів соціальних послуг державного/ комунального сектору), громадські об'єднання, благодійні,

---

¹ Критерії діяльності надавачів соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2004 № 558. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Порядок організації надання соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁵ Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

релігійні організації, фізичні особи – підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності¹. Надавачі соціальних послуг недержавного сектору залучаються до їх надання різними шляхами, зокрема шляхом державно-приватного партнерства, соціального замовлення, конкурсу соціальних проєктів, соціальних програм тощо².

Якщо порівняти перелік надавачів соціальних послуг недержавного сектору, визначений у Законі України «Про соціальні послуги» та перелік заінтересованих суб'єктів, визначений в коментованій статті, можна помітити, що загалом вони співпадають. Водночас перелік заходів у сфері боротьби та протидії домашньому насильству, що наведений у ст. 17, є ширшим, ніж перелік форм та видів соціальних послуг, визначених у Законі України «Про соціальні послуги» та Класифікаторі соціальних послуг³. Так, з усіх наведених заходів лише пункти 3, 4 ч. 1 ст. 17 відповідають змісту власне «соціальних послуг», водночас як інші заходи здебільшого відображають форми залучення громадськості до участі в здійсненні політики у сфері запобігання та боротьби з домашнім насильством, зокрема як це визначено в Стамбульській конвенції.

Далі наведено коротку характеристику кожного із заходів, передбачених статтею 17.

1. Виконання пріоритетних завдань у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Завдання у сфері запобігання домашньому насильству визначені в ст. 18 Закону. Зокрема, вони включають: визначення стану, причин і передумов поширення домашнього насильства; підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства; сприяння розумінню суспільством природи домашнього насильства, його непропорційного впливу на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку; формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення

¹ Критерії діяльності надавачів соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок організації надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587. П. 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Класифікатор соціальних послуг: наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення домашнього насильства як порушення прав людини; викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються; заохочення всіх членів суспільства, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству. Очевидно, що, зважаючи на складність та багатоаспектність проблеми домашнього насильства, перелік таких завдань не є вичерпним. Визначення того, які з них є пріоритетними, залежатиме від конкретних цілей при визначенні політики держави у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Такі цілі може бути сформульовано в національних концепціях, стратегіях, планах дій на відповідний період¹.

Прикладом успішної діяльності суб'єкта, який забезпечує виконання цілої низки із зазначених пріоритетних завдань, є діяльність Національної «гарячої» лінії із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, утвореної ГО «Ла Страда–Україна». Крім надання консультацій з питань домашнього насильства, що сприяє більшій поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства, на даній «гарячій» лінії періодично проводяться опитування, анкетування, за результатами яких складаються моніторинги та публікуються дослідження, що сприяють висвітленню стану, причин і передумов поширення домашнього насильства, поглиблюють розуміння суспільством природи домашнього насильства, допомагають формуванню в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб тощо.

---

¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р; Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини»: Указ Президента України від 25.08.2015 № 501/2015; розділ «Протидія гендерному насильству, торгівлі людьми та рабству. Створення ефективної системи протидії усім формам гендерного насильства, торгівлі людьми та рабства, надання якісної допомоги жертвам «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р.

2. Проведення тренінгів, семінарів, інших заходів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі працівників сфери освіти. Проведення освітніх заходів для фахівців, які працюють із випадками домашнього насильства, є важливим інструментом боротьби з цим явищем. Стаття 19 коментованого Закону визначає таку діяльність як один з пріоритетних заходів, який має здійснюватись уповноваженими суб'єктами у сфері запобігання домашньому насильству. На важливості проведення освітньої підготовки фахівців у сфері запобігання та протидії домашньому насильству наголошено і в ст. 15 Стамбульської конвенції, яка передбачає, що держави мають забезпечувати або посилювати належну підготовку спеціалістів, які займаються постраждалими особами або кривдниками, які вчинили акти домашнього насильства, зокрема з питань недопущення та виявлення такого насильства, забезпечення рівності між жінками та чоловіками, потреб і прав жертв, а також стосовно того, як запобігти повторній віктимізації¹.

Залучення громадського сектору до проведення освітніх заходів для фахівців у відповідній сфері є ефективним доповненням системи освітньої підготовки, яку має забезпечувати держава. Це пов'язано з наявністю в них необхідного досвіду та спеціалізації у цій сфері, застосуванням більш гнучких підходів до навчання та можливості охоплення ширшого кола фахівців, які можуть бути залучені до розгляду випадків домашнього насильства.

Фахівці, про яких йдеться у коментованому положенні, можуть включати суддів, практикуючих юристів, працівників правоохоронних органів, органів опіки і піклування, медичних працівників, фахівців у сфері соціальної роботи та в галузі освіти тощо².

3. Виконання програм для кривдників та постраждалих осіб. Згідно зі ст. 23 та 28 Закону, за виконання програм для постраждалих осіб та програм для кривдників відповідальні місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, що означає, що відповідні органи

---

¹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. Ст. 15. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>.

² Explanatory Report to the Council of Europe Convention in preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://rm.coe.int/16800d383a>, para. 100.

організують та забезпечують проходження зазначеними категоріями осіб таких програм. Кривдник направляється на проходження програми для кривдників за рішенням суду. Також кривдник може брати участь у відповідній програмі за власною ініціативою¹. Водночас участь у програмах для постраждалих осіб можлива тільки за їх згодою.

Під час реалізації програм для кривдників та для постраждалих осіб районні, районні в містах Києві і Севастополі держадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, міських, районних у містах рад, виконавчі органи сільських, селищних рад можуть залучати заінтересованих суб'єктів, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, визначених у ст. 17². Залучення заінтересованих суб'єктів до роботи з постраждалими особами та кривдниками відбувається на підставі угод про співпрацю, укладених із відповідними місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування³.

4. Надання соціальних послуг постраждалим особам, у тому числі постраждалим дітям, виключно за згодою постраждалих осіб або їхніх законних представників, а якщо батьки, інші законні представники дитини, законні представники недієздатної особи є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини або недієздатної особи – за згодою органу опіки та піклування.

Згідно Закону України «Про соціальні послуги» надавачами соціальних послуг є юридичні та фізичні особи, фізичні особи – підприємці, включені до розділу «Надавачі соціальних послуг» Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг⁴. Надавачі соціальних послуг провадять свою діяльність на підставі установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг та категорії осіб, яким

---

¹ Типова програма для кривдників: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434. П. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само. П. 56.

⁴ Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

надаються такі послуги. Усі надавачі соціальних послуг мають відповідати Критеріям діяльності надавачів соціальних послуг¹.

Особи, які бажають отримати соціальні послуги від надавачів соціальних послуг недержавного сектору, або інші особи, які діють в інтересах таких осіб, мають подати до відповідних надавачів заяву, звернення або повідомлення про надання соціальних послуг. Однак якщо запитувані послуги надаватимуться за рахунок бюджетних коштів, заява або звернення мають бути подані до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення місцевої державної адміністрації, виконавчого органу місцевої ради за місцем проживання/перебування отримувача соціальних послуг².

Між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником укладається договір про надання соціальних послуг. Зазвичай договір укладається в письмовій формі. Виняток становить лише надання одноразових, екстрених соціальних послуг³.

Слід зазначити, що закон встановлює підстави для відмови в наданні та припинення надання соціальних послуг. При цьому робиться спеціальне застереження щодо того, що не може бути відмовлено у наданні чи припинено надання соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі або жорстокого поводження з дітьми⁴.

Залучення недержавного сектору, зокрема заінтересованих осіб до надання соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства особам може відбуватися як із виділенням, так і без виділення бюджетних коштів.

Однією з найбільш поширених та ефективних форм залучення до надання соціальних послуг надавачів недержавного сектору є соціальне замовлення. Суть соціального замовлення полягає в забезпеченні уповноваженими органами системи надання соціальних послуг надання таких послуг шляхом компенсації надавачам вартості наданих ними послуг за рахунок бюджетних коштів.

---

¹ Критерії діяльності надавачів соціальних послуг : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. Ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само. Ст. 22.

⁴ Там само. Ст. 24.

Соціальне замовлення на надання соціальних послуг здійснюється через оголошення та проведення уповноваженими органами системи надання соціальних послуг конкурсу.

Даний процес є конкурентним способом визначення надавачів соціальних послуг на підставі результатів рейтингового оцінювання конкурсних пропозицій¹. Детально порядок здійснення соціального замовлення визначено в Порядку надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 450².

Механізм, через який здійснюється соціальне замовлення, має ряд переваг, оскільки через конкурентну боротьбу надавачів соціальних послуг дозволяє підвищувати стандарти надання послуг понад мінімальний рівень, встановлений державними стандартами соціальних послуг. Також через соціальне замовлення держава може залучати недержавні організації з багаторічним досвідом, експертизою та спеціалізацією в наданні відповідних соціальних послуг. Це є особливо актуальним в галузі запобігання та протидії домашньому насильству, оскільки дана сфера є порівняно новою для нашої держави і поки що відчувається нестача спеціалістів на всіх рівнях.

Взаємодія між державними та недержавними суб'єктами, що надають соціальні послуги, здійснюється також на засадах державно-приватного партнерства. Організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі встановлено Законом України «Про державно-приватне партнерство»³. На місцевому рівні безпосереднє залучення заінтересованих суб'єктів до роботи з постраждалими особами та кривдниками відбувається у формі угод про співпрацю, які укладаються з районними, районними у містах

---

¹ Порядок надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. Ст. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад¹.

Коментоване положення також перекликається з відповідними положеннями коментованого Закону та Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі щодо необхідності згоди особи або у випадку, якщо це дитина чи недієздатна особа, – її представника чи органу опіки і піклування, на отримання допомоги, і зокрема соціальних послуг (п. 2 ч. 1 ст. 14, ч. 2 ст. 23 коментованого Закону та п. 32 Порядку). Закон України «Про соціальні послуги» серед основних прав отримувачів соціальних послуг передбачає право на відмову від соціальних послуг, крім випадків обов'язкового надання соціальних послуг, визначених законом². Крім того, даним законом передбачено, що реалізація прав отримувачів соціальних послуг здійснюється з урахуванням необхідності забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг³. Забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг, з-поміж іншого, включає в себе необхідність урахування думки отримувачів соціальних послуг, якщо вони за віком, рівнем розвитку та станом здоров'я можуть її висловити⁴.

5. Проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо форм, проявів і наслідків домашнього насильства, інших заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Дана група заходів у сфері запобігання домашньому насильству, яка спрямована на підвищення обізнаності серед населення щодо проблем домашнього насильства, загалом узгоджується з положенням ст. 13 Стамбульської конвенції. Хоча здійснення відповідних заходів належить до компетенції одразу декількох груп суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 8, п. 3 ч. 2 ст. 11 та п. 3 ч. 1 ст. 19 коментованого Закону, водночас

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. Ст. 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само. Ст. 12.

⁴ Там само. Ст. 1.

залучення громадського сектору, і зокрема громадських об'єднань, іноземних неурядових організацій, міжнародних організацій та інших заінтересованих осіб, що спеціалізуються у сфері домашнього насильства, може надати неоціненні переваги. Насамперед, ідеться про наявність необхідних знань та досвіду в таких організацій, яких може не вистачати у відповідних державних суб'єктів¹. По-друге, враховуючи складність та масштабність проблеми домашнього насильства, вирішення якої потребує гнучкого підходу, може знадобитись долучення якнайширшого кола заінтересованих учасників. По-третє, залучення недержавних суб'єктів може допомогти у випадку нестачі в держави фінансових ресурсів для підтримки необхідної кількості інформаційних кампаній.

Прикладами успішних кампаній, в яких громадський сектор відіграв вирішальну роль, можуть слугувати інформаційні кампанії в Німеччині й Туреччині. Так, у 2001 р. у Німеччині, в м. Саарбрюкен, коаліція громадських організацій з нагоди Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок вперше ініціювала кампанію, під час якої на паперових пакетах, що використовувались для пакування хліба в мережі місцевих пекарень, була надрукована інформація про факти, статистику та лінії допомоги жертвам домашнього насильства². З того часу такі акції успішно проводяться в інших містах по всій Німеччині³. У 2004 році в Туреччині уряд, у співпраці з Фондом народонаселення ООН та найбільшим

---

¹ Хайсеке К. Підвищення обізнаності щодо проявів насильства стосовно жінок: Стаття 13 Стамбульської конвенції. *Серія документів, які стосуються Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами*. С. 14–15. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices>.

² Хайсеке К. Підвищення обізнаності щодо проявів насильства стосовно жінок: Стаття 13 Стамбульської конвенції. *Серія документів, які стосуються Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами*. С. 25. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices>; Entstehung und Weiterentwicklung der Kampagne Gewalt kommt nicht in die Tüte – Für ein Zuhause ohne Gewalt. URL: <https://www.berlin.de>.

³ Aktion «Vergewaltigung kommt nicht in die Tüte» ein voller Erfolg. URL: <http://hmf-uhl.de/infomaterial/archiv/news-zeige/eintrag/16/>; Gewalt kommt nicht in die Tüte. URL: <http://www.maz-online.de>; Gewalt kommt nicht in die Tüte: Berliner Unternehmen engagieren sich gegen Gewalt an Frauen. URL: <https://www.big-berlin.info/medien>.

щоденним друкованим виданням *Hürriyet*, провів загальнонаціональну кампанію «Зупинити насильство стосовно жінок». Основною цільовою аудиторією цієї кампанії були чоловіки. Одним з важливих чинників її успішності стало залучення відомих особистостей, зокрема, актриси, яка стала «обличчям» кампанії, а також колишнього капітана турецької збірної з футболу. Згодом приєднались Федерація футболу Туреччини, Федерація журналістів, місцеві релігійні лідери¹. Також до кампанії були залучені пів тисячі турецьких фірм, які за підтримки Турецької асоціації виробників одягу розповсюдили близько двох мільйонів одиниць одягу із зображенням на етикетках головного салогана кампанії².

В Україні також діють інформаційні кампанії із залученням широкого кола недержавних суб'єктів. Так, у 2016 р. ГО «Ла Страда-Україна», за підтримки Ради Європи та у співпраці із Фондом народонаселення ООН, Міністерством соціальної політики України, Міністерством закордонних справ України, Міністерством внутрішніх справ, Національною поліцією та іншими партнерами, була проведена інформаційна кампанія «Я – сильний! Я проти насильства». У межах даної кампанії підготовлено відеоролики «Політики проти насильства»³, «Поліцейські проти насильства»⁴ та «Військові проти насильства»⁵, в яких Голова Офісу Ради Європи в Україні Мортен Енберг, а також працівники поліції та військові засудили домашнє насильство й закликали до ратифікації Стамбульської конвенції.

Інша інформаційна кампанія, «Розірви коло», що реалізується в межах програми Фонду ООН у галузі народонаселення «Комплексний підхід до вирішення проблеми насильства щодо жінок та дівчат в Україні» у співпраці з

---

¹ Хайсеке К. Підвищення обізнаності щодо проявів насильства стосовно жінок: Стаття 13 Стамбульської конвенції. *Серія документів, які стосуються Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами*. С. 15–16. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent>.

² The Private Sector Joins Turkey's Campaign to End Violence Against Women. URL: <https://www.unfpa.org/es/node/6489>.

³ Політики проти насильства. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Jp8JZBlzWRU>.

⁴ Поліцейські проти насильства. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DnJFgYeBDpA>.

⁵ Військові проти насильства. URL: https://www.youtube.com/watch?v=x-P_r0PdcJU.

Міністерством соціальної політики України за підтримки урядів Великої Британії, Канади й Естонії, ставить за мету підвищення нетерпимості суспільства до домашнього насильства та насильства за ознакою статі. У межах кампанії проводяться інформаційні заходи, конкурси, знімаються відеоролики, розповсюджуються друковані матеріали тощо. З 2017 р. в Україні Міністерством юстиції України у співпраці із системою безоплатної правової допомоги, територіальними органами юстиції, за підтримки юридичних клінік, програми USAID «Нове правосуддя», Міжнародного фонду «Відродження», інших міжнародних партнерів реалізується масштабний загальнонаціональний правопросвітницький проєкт «Я маю право!». Протидія домашньому насильству є одним з пріоритетних напрямів цього проєкту¹.

6. Утворення спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб і забезпечення їх функціонування. Відповідно до статті 6 коментованого Закону, до спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі. Заінтересовані суб'єкти, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, можуть долучатися до утворення та забезпечення функціонування таких спеціалізованих служб на засадах державно-приватного партнерства².

Станом на червень 2019 р. розроблені та прийняті типові положення про притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі³,

---

¹ Протидія домашньому насильству – новий напрямок проєкту Мін'юсту «Я МАЮ ПРАВО!». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news>.

² Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF.П.2>.

³ Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв.

мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства¹, Положення про Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей².

Прикладом успішної діяльності спеціалізованої служби підтримки є робота Національної «гарячої» лінії із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, утворена ГО «Ла Страда–Україна», що розпочала свою діяльність у 1997 р. як «гаряча» лінія з питань запобігання торгівлі жінками, а починаючи з 2004 р. серед основних напрямів її діяльності виокремився напрям попередження домашнього насильства. З 2017 р. «гаряча» лінія функціонує за єдиним гармонізованим загальноєвропейським номером 116 123. Її діяльність відповідає міжнародним стандартам, зокрема, визначеним у статті 24 Стамбульської конвенції, а саме: загальнодержавне покриття (доступ з усієї території країни), цілодобова робота без вихідних та перерв (24/7), безоплатність, конфіденційність, належне урахування анонімності щодо всіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції³. За 2019 р. на «гарячу» лінію надійшло 33,9 тис. звернень, майже 95 % – з питань попередження домашнього насильства. З наданих консультацій 70,9 % – інформаційно-просвітницькі, 20,4 % – психологічні, 8,7 % – правові.

постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. П. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF>.

¹ Типове положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: затв. наказом Міністерства соціальної політики України 11.12.2018 № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми і гендерної дискримінації: стандартні операційні процедури консультування, взаємодії та допомоги в ситуаціях насильства в сім'ї та інших видів гендерно зумовленого насильства / Калашник О. А., Краснова О. В., Кривуляк А. О., Глазкова А. С., Сотніченко І. А., Бороздіна К. А., Саєнко А. В., Устінова Т. В.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, канд. філософ. наук, проф. К. Б. Левченко. Київ, 2017. 60 с. С. 5.

7. Перелік вищенаведених заходів не є вичерпним. Так, заінтересовані особи, перераховані у ст. 17, можуть брати участь у виявленні фактів насильства, наданні допомоги та захисту постраждалим особам шляхом повідомлення районним держадміністраціям та органам місцевого самоврядування, уповноваженим підрозділам органу Національної поліції, службам у справах дітей про факти насильства, що вони мають зробити не пізніше однієї доби з дня виявлення таких фактів, а також шляхом залучення до здійснення будь-яких інших заходів, що передбачені чинним законодавством¹. Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження передбачає, що виявлення дитини, окрім виявлення безпосередньо посадовими особами та працівниками уповноважених суб'єктів під час виконання професійних чи службових обов'язків, здійснюється також через звернення та надсилання повідомлень підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, зокрема з використанням дитячої «гарячої» телефонної лінії, кол-центрів з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, громадських об'єднань та міжнародних неурядових організацій, фізичних осіб – підприємців та фізичних осіб, які надають соціальні послуги, до будь-якого уповноваженого суб'єкта².

Поряд з участю шляхом залучення уповноваженими суб'єктами заінтересованих осіб, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, до заходів з протидії домашньому насильству, Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658, передбачає також можливість громадських об'єднань, іноземних неурядових організацій, міжнародних організацій та

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

інших заінтересованих осіб (незалежно від відповідності критеріям діяльності суб'єктів, які надають соціальні послуги) самостійно ініціювати, розробляти і за власною ініціативою брати участь у заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі¹.

Крім того, передбачено також можливість вищеперахованих суб'єктів за їх згодою брати участь у діяльності дорадчих органів – регіональних та місцевих координаційних радах. Метою діяльності таких органів є забезпечення міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі на регіональному та місцевому рівнях, узгодженості заходів у цій сфері, підвищення їх ефективності, координації проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування обласними й районними державними адміністраціями, виконавчими органами місцевих рад тощо.

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

РОЗДІЛ III

ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Стаття 18. Завдання у сфері запобігання домашньому насильству

1. До завдань у сфері запобігання домашньому насильству належать:

1) визначення стану, причин і передумов поширення домашнього насильства;

2) підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства;

3) сприяння розумінню суспільством природи домашнього насильства, його непропорційного впливу на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку;

4) формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення домашнього насильства як порушення прав людини;

5) викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються;

6) заохочення всіх членів суспільства, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству.

1. Коментована стаття окреслює низку завдань, які становлять зміст одного з важливих напрямів соціального управління, а саме: попередження домашнього насильства. Серед цих завдань законодавець виокремлює такі:

що сприяють більш глибокому розумінню сутності домашнього насильства як деструктивного феномена щодо формування сімейних відносин на засадах взаємоповаги, толерантності та гуманізму; як детермінанти руйнування позитивних тенденцій у формуванні цивілізованого громадянського суспільства в країні;

що спрямовані на виховання нетерпимості до виявів жорстокості та інтолерантності, дискримінації, сексизму в

окремих родин і суспільстві загалом; опрацювання дієвих ідеологічних, правових і громадських механізмів профілактики та протидії домашньому насильству.

Дослідження **стану, причин і передумов** домашнього насильства, поінформованість громадянського суспільства про його форми, вияви та конкретні факти орієнтує органи державної влади та українську спільноту щодо глибокого розуміння природи цього явища, визначення найбільш ефективних засобів запобігання домашньому насильству, корекції негативних суспільних дискримінаційних уявлень, формування цілісної системи виховання підростаючого покоління на засадах рівності та взаємоповаги.

Явище жорстокого поводження людей один з одним, насильство над жінками і дітьми, у тому числі домашнє, характерне для усіх соціально-економічних прошарків, усіх культур і усіх країн сучасного світу. Домашнє насильство має свої історичні корені і ґрунтується на традиціях та звичаях, що панували в суспільстві упродовж віків і тисячоліть. Воно вважалося справою звичайною, а виховання дітей із застосуванням фізичної сили було нормою не лише в сім'ї, а й в освітніх установах. Особливу заклопотаність прогресивної громадськості воно стало викликати, починаючи з ХІХ ст.

Зазвичай, жертвами домашнього насильства стають жінки і діти як найбільш слабкі і залежні суб'єкти сімейних стосунків. Латентність домашнього насильства є надзвичайно високою, а самі факти насильства стають предметом гласності та офіційних розслідувань, коли набувають характеру злочинів, які вже важко приховати. У сучасному вітчизняному суспільстві сімейні стосунки становлять основу приватного життя громадян, їх особисту і сімейну таємницю, недоторканність якої гарантована змістом ст. 21, 23, 27, 28 та 29 Конституції України¹.

Правове забезпечення питань запобігання та протидії сімейного насильства, насамперед стосовно жінок та дітей ґрунтується на низці нормативно-правових актів, а саме: постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22 серпня 2018 р. № 658; спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту,

---

¹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді і спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді і відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» від 07 вересня 2009 р. № 3131/386; наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах» від 24 листопада 2014 р. № 935. Захист вразливих у фізичному та психічному розумінні членів родини передбачений низкою статей Сімейного кодексу України. Зокрема, п. 2 ст. 1 наголошує, що «...Регулювання сімейних відносин здійснюється цим Кодексом з метою:

зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб;

утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї;

побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки;

забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку». Згідно з п. 4, 5, та 6 ст. 7 «Регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя... Учасник сімейних відносин не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, матеріального стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками... Жінка та чоловік мають рівні права і обов'язки у сімейних відносинах, шлюбі та сім'ї».

2. На жаль, ефективність застосування зазначених нормативно-правових документів досить низька, про що свідчить наявність бездоглядних і безпритульних дітей, психологічного, сексуального та інших форм насилля стосовно до осіб з інвалідністю, вагітних жінок, недієздатних осіб, осіб похилого віку.

Упродовж 2019 р. у поліції зареєстрували 142 тис. заяв і повідомлень про вчинення домашнього насильства, понад 115 тис. викликів про домашнє насильство надійшло на лінію «102» для реагування поліції. Загалом, поліцейські у 2019 р.

склали 107 тис. адміністративних протоколів та розслідували більше 2 тис. злочинів, учинених у сімейному середовищі. Нині на обліку перебувають понад 70 тис. сімейних кривдників. Щодня поліція фіксує 348 фактів домашнього насильства, і в 70–80 % випадків його жертвами стають жінки. У 2019 році в ЄРДР зареєстровано майже 1600 кримінальних проваджень щодо домашнього насильства¹. Загалом, майже 70 % жінок зазнали різних форм знущань і принижень.

Станом на серпень 2020 року до поліції надійшло 121,9 тис. звернень, складено 80,9 тис. адміністративних протоколів за ст. 173-2 КУпАП, винесено 27,4 тис. термінових заборонних приписів стосовно кривдників, перебуває на обліку кривдників 79 тис. осіб.

Відомості у сфері запобігання та протидії домашньому насильству розміщено на офіційному сайті Національної поліції у блоці Протидія домашньому насильству².

Перший вирок на території України, з моменту вступу в законну силу відповідних нормативно-правових актів, було оголошено за вчинене домашнє насильство (ст. 126-1 Кримінального кодексу України) на Миколаївщині у квітні 2019 р. (обвинуваченого було заарештовано на місяць із зобов'язанням пройти спеціальну програму для кривдників, які здійснювали психологічне та фізичне насилля над людиною)³.

За даними МВС України, 23 % тяжких насильницьких злочинів учиняють у сім'ї. Згідно з розрахунками Фонду народонаселення ООН (2019 р.), в Україні від фізичного насильства страждають 4 млн жінок, а від сексуального – 1,8 млн.

Не оминає домашнє насильство і дітей. Системні дослідження проблеми жорстокого поводження з дітьми, що започатковані у 70-х роках ХХ ст., довели його значне розповсюдження. Загалом, згідно з експертними даними, на теренах європейських країн від насильства щороку потерпають

---

¹ Звіт Голови Національної поліції України про результати роботи відомства у 2019 році. URL: https://www.npu.gov.ua/assets/userfiles/files/zvity/zvit_NPU_2019.pdf

² Відомості у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. URL: <https://www.npu.gov.ua/gromadyanam/protidiya-domashnomu-nasilstvu-main/protidiya-domashnomu-nasilstvu.html>.

³ За домашнє насильство – за ґрати: Як в Україні та світі борються зі знущанням у родині https://zik.ua/news/2019/11/22/za_domashnie_nasylstvo_za_hraty_yak_v_ukraini_ta_sviti_boriatsia_zi_z_nushchanniam_u_rodyni_946146.

понад 600 тис. дітей, а принаймні 5 млн – щорічно наражаються на ризик насильства. Соціологічні опитування в Україні свідчать, що до 80 % маленьких громадян страждають від розмаїтого жорстокого поводження. Нині батьківська жорстокість є звичайним явищем, що притаманне приблизно 45–49 % сімей. Протягом 2019 р. в Україні від різноманітних протиправних дій дорослих постраждало понад 2 тис. дітей, з яких свідками й жертвами домашнього насильства стали понад 3 млн дітей. Найбільше страждають від нього діти у віці до 10 років. Понад 3 млн дітей в Україні щороку спостерігають за актами насильства в родині або є їхніми вимушеними учасниками. Діти скривджених матерів у шість разів частіше зазнають важких психологічних травм: намагаються накласти на себе руки, замикаються в собі, мають суїцидні нахили та занижену самооцінку; 50 % із них схильні до зловживання наркотиками й алкоголем. Насильницькі батьківські зловживання стосуються навіть заборони відвідувати школу та інші суспільні й культурні заходи.

3. Розуміння природи (причин, детермінант та чинників) домашнього насильства сприяє формуванню негативного ставлення до цього соціального явища, подоланню негативних соціальних та індивідуальних стереотипів дискримінаційної та інтолерантної поведінки щодо уразливих у цьому розумінні осіб.

Причини домашнього (сімейного) насильства зазвичай поділяють на декілька груп: соціальні та психологічні. Соціальними називають економічні, політико-ідеологічні, демографічні тощо. Саме вони визначають бідність, низький рівень доходу сім'ї, поляризацію суспільних прошарків, безробіття, соціальну ізоляцію і закритість, перенаселеність. До психологічних належать низький освітній і культурний рівень батьків, інерція негативних соціокультурних стереотипів, традиційні методи виховання, конфлікти в сім'ї, а також відсутність навичок і умінь у вихованні дітей. Відтак гендерні сімейні конфлікти, недолік турботи про дітей з боку батьків може бути неумисним наслідком стихійних лих, соціальних потрясінь, хвороби, бідності, недосвідченості або неуцтва дорослих членів родини. Тому насильство необхідно трактувати як багатоаспектне явище, що породжується взаємодією особистісних особливостей батьків і дитини, внутрішніх сімейних процесів, соціально-економічних умов.

Поширеними є ситуації, в яких жінка «ламається» внаслідок сильної стресової ситуації, коли вона не здатна самотужки утримувати дитину, перебуває в повній психологічній залежності від насильника і не може її позбутись. Можливі ситуації поступової деформації насильника – від демонстративного піклування до емоційного насильства, яке згодом поступово переходить у фізичне.

4. Особливості дискримінації жінок у суспільстві виступають підґрунтям культивування щодо них домашнього насильства. До цих особливостей належать:

1) масштаби і форми обмеження їх прав у будь-якій сфері громадського життя, передусім виробничої, сімейно-побутової, соціальної, політичної, духовної. Розуміння цього дозволяє визначити механізм інтеграції жінок у всю систему управління державою, суспільством, економікою;

2) стереотипи побутової психології українського суспільства і жіночого соціуму зокрема, що зумовлює вплив психологічних, емоційних чинників на поведінку жінок, на їх протистояння будь-яким проявам інтолерантності;

3) диференціація форм дискримінації зумовлюється складовими загальної демографічної спільності – різних соціально-професійних, вікових, статусно-посадових груп. Досягнення рівності прав і можливостей, усунення дискримінації за ознакою статі можливе за умов широкої взаємодії жіночого соціуму з різними соціальними інститутами і спільнотами;

4) ліквідація дискримінації жінок полягає в досягненні гендерної рівності в суспільстві і реалізації її соціальних функцій трудівниці, матері, громадської діячки;

5) форми дискримінації жінок залежно від сфер їх діяльності можуть бути різними – насильницькими і ненасильницькими. Однак у будь-якому разі в основі дискримінаційних дій лежить насильство над особистістю жінки;

6) дискримінація жінок змінює їх соціальний статус і соціальні установки в конкретній ситуації (як сімейно-побутової, так і громадській);

7) методологія вивчення проблеми дискримінації і насильства стосовно жінок, що перебуває «на перехресті» декількох наук: юридичної, історичної, філософської, психологічної і власне соціологічної, передбачає міждисциплінарне її вивчення.

Серед детермінант насильства над дітьми можливо, з урахуванням соціокультурної та економічної ситуації в країні, виокремити такі:

1) історичні стереотипи (установки) виховання дітей, притаманні національній ментальності і демографії. Тому прояви насильства (ляпанець, запотиличник, покарання ременем) вважаються природним методом виховання;

2) насильство як наслідок розчарування через невиправдані завищені очікування батьків від наслідків перебільшеної кількості видів діяльності дитини, ігнорування вікових особливостей розвитку особистості дитини;

3) кардинальні зміни в громадських та ідеологічних установках, ціннісних орієнтирах, посилення тривоги й агресії призводять до насильства стосовно дітей і людей похилого віку;

4) несприятлива економічна ситуація, падіння рівня життя, поява безробіття. Власна невпевненість батьків у майбутньому часто виявляється в емоційно жорсткому поводженні з дитиною;

5) вимушена міграція населення з країни в пошуках роботи внаслідок зупинки великих виробництв, реструктуризації армії, локальних воєн. Розлука батьків з дітьми призводить до порушення емоційних зв'язків і ризику прояви насильства над дитиною.

5. Формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, викорінення дискримінаційних уявлень та заохочення всіх членів суспільства до активного сприяння запобіганню домашньому насильству становить основу протидії та запобігання домашньому насильству, опрацюванню найбільш ефективних заходів і створення сприятливих для цього умов.

До запобігання домашньому насильству мають належати:

загальні попереджувальні заходи – правова роз'яснювальна робота серед населення, формування громадської думки, нетерпимої до домашнього насильства, удосконалення законодавчої бази захисту від домашнього насильства, поширення діяльності центрів допомоги потерпілим від домашнього насильства тощо;

здійснення спеціальних попереджувальних заходів з представниками різних соціальних прошарків та груп населення;

індивідуальна попереджувальна діяльність усіх суб'єктів профілактики стосовно безпосереднього виявлення, припинення

домашнього насильства і реабілітація постраждалих від домашнього насильства.

Суто запобігання домашнього насильства слід розуміти як комплекс соціальних, психолого-педагогічних і правових заходів, спрямованих на попередження, виявлення і усунення негативних наслідків насильницької поведінки в сім'ї.

В організації безпосередньої роботи щодо попередження проявів домашнього насильства необхідно керуватися Методичними рекомендаціями, що містяться в листі Міністерства освіти і науки України за № 1/11-5480 від 18 травня 2018 р.

6. Проблему домашнього насильства не можна розв'язати тільки правовими засобами, які, залежно від їх ефективності, можуть лише стримувати подібні прояви, що породжуються жорстокістю й агресією, відсутністю належного виховання і культури, озлобленістю, що є наслідком невлаштованості й родинного неблагополуччя. Її негативні прояви усуваються науково обґрунтованою державною політикою, спрямованою на забезпечення гідного життя громадян.

СТАТТЯ 19. ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. На виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечують:

1) вивчення ситуації та збір згрупованих за статтю статистичних даних про факти домашнього насильства;

2) організацію і проведення галузевих та міжгалузевих досліджень стану, причин і передумов поширення домашнього насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та практики його застосування;

3) організацію і проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо запобігання та протидії домашньому насильству, роз'яснення його форм, проявів і наслідків;

4) розроблення та впровадження у навчальних закладах навчальних і виховних програм з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей;

5) залучення засобів масової інформації до проведення просвітницьких кампаній, спрямованих на виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству, зокрема формування небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного повідомлення про випадки домашнього насильства, зокрема до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей;

б) організацію та проведення спільних і спеціалізованих тренінгів та семінарів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також для працівників правоохоронних органів і суддів.

2. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання домашньому насильству, враховують природу домашнього насильства, його непропорційний вплив на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку, необхідність підтримки та захисту постраждалих осіб, наслідки домашнього насильства, що призводять до порушення прав людини.

3. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, яким стало відомо про вчинення домашнього насильства, зокрема якщо постраждалими особами стали або можуть стати діти, зобов'язані невідкладно повідомити про це до районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад, уповноважених підрозділів органів Національної поліції України або до цілодобового кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей.

1. Перелік суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству зазначено у статті 6 *коментованого Закону*.

1) Вивчення ситуації та збір згрупованих за статтю даних належать до повноважень суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Комплексна робота, пов'язана зі збиранням даних і опитуваннями, є надійною основою для державного планування,

розробки ефективної політики та виділення належних ресурсів для запобігання домашньому насильству.

Вивчення ситуації та збір даних полягає, по-перше, в організації та проведенні загальнонаціональних соціологічних, правових, психолого-педагогічних та інших досліджень щодо домашнього насильства, вивчення його причин і наслідків. По-друге, здійснюється збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації про домашнє насильство. Зібрана інформація систематизується за показниками у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Серед основних даних, які збирають різні установи щодо випадків домашнього насильства та в подальшому надають у вигляді звіту для узагальнення у Мінсоцполітики є дані про стать особи, відносно якої вчинено насильство (чоловік, жінка, хлопчик, дівчинка) та дані щодо виду вчиненого насильства (фізичне, сексуальне, психологічне, економічне).

2) Мінсоцполітики як координатор взаємодії на загальнодержавному рівні організує та проводить загальнонаціональні соціологічні, правові, психолого-педагогічні та інші дослідження щодо форм, причин і наслідків насильства; збирає, аналізує та поширює відповідно до законодавства інформацію з питань насильства; розробляє пропозиції для удосконалення системи показників, які відображаються у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії насильству¹.

Центральні органи виконавчої влади та інші суб'єкти, визначені у ч. 4 ст. 15 *коментованого Закону*, подають щокварталу до Мінсоцполітики узагальнені дані за результатами звітності служб у справах дітей, уповноважених підрозділів органів Національної поліції, органів управління освітою, закладів освіти, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я місцевих держадміністрацій, закладів охорони здоров'я, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про результати здійснення ними повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова КМУ від 22.08.2015 № 658. Ст. 13. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Мінсоцполітики щоквартально здійснюється аналіз результатів діяльності суб'єктів, до компетенції яких належить реалізація державної політики щодо запобігання домашнього насильства та готується інформаційно-аналітична довідка про стан реалізації державної політики з цього питання.

3) Проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення спрямовано на підвищення обізнаності з питань прав і гарантій у сфері соціального захисту, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, протидії жорсткому поведженню з дітьми, а також запобігання і протидії домашньому насильству; спонукання людей до переходу «від очікування допомоги до самореалізації»; формування сімейних цінностей, почуття причетності до розв'язання важливих соціальних завдань об'єднаної територіальної громади¹.

До проведення серед населення, у тому числі серед дітей та молоді, інформаційних кампаній щодо форм, проявів і наслідків домашнього насильства, інших заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству відповідно до законодавства залучаються підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, фізичні особи – підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги.

4) З метою запобігання та протидії домашньому насильству у навчальних закладах здійснюється включення адаптованого до рівня розвитку учнів **навчального матеріалу з таких питань, як рівність між жінками та чоловіками, нестереотипні гендерні ролі, взаємна повага, вирішення конфліктів у міжособистісних стосунках без застосування насильства, насильство стосовно жінок за гендерною ознакою та право на особисту цілісність, у формальні навчальні плани на всіх рівнях навчання.**

Заклади освіти та установи системи освіти під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству проводять з учасниками навчально-виховного процесу **виховну роботу** із запобігання та протидії домашньому насильству; проводять інформаційно-просвітницькі заходи з

---

¹ Методичні рекомендації щодо організації та забезпечення діяльності об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та захисту прав дітей: наказ «Про внесення змін до наказу Міністерства соціальної політики України від 14.06.2018 № 890» від 18.07.2018 № 1029а. П. 18, п. 2. URL: <https://www.msp.gov.ua/files/dec/1029a.pdf>.

учасниками навчально-виховного процесу з питань запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі стосовно дітей та за участю дітей, приділяючи особливу увагу формуванню небайдужого ставлення учнів до постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного інформування вчителів про випадки домашнього насильства, що стали їм відомі, повідомлення про такі випадки до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей; організують роботу практичного психолога та/або спеціального педагога з постраждалими дітьми; взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

У закладі освіти **формується та поновлюється банк даних про дітей**, які опинилися у складних життєвих обставинах. Відповідальним за формування банку даних та передачу зазначеної інформації до районного, міського відділу, управління освіти є соціальний педагог.

Керівником навчального закладу із числа заступників директора призначається координатор з протидії насильства над дітьми, який здійснює загальну координацію діяльності закладу щодо роботи з дитиною, яка має ознаки складних життєвих обставин або ризиків їх настання, а також координацію профілактичної роботи в закладі щодо запобігання насильства над дітьми. Координатор складає план роботи закладу щодо попередження насильства, захисту прав дітей.

Будь-яка робота з дитиною та сім'єю, яка опинилася у складних життєвих обставинах, має проводитись з дотриманням принципу конфіденційності. Розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника дитини забороняється¹. Недопустимим є розголошення відомостей про особисте життя членів сім'ї, яка опинилась у складних життєвих обставинах, та іншої інформації особистого характеру.

Законодавством України, зокрема Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», передбачено включення до навчальних програм вищих закладів освіти курсів перепідготовки кадрів дисциплін, які вивчають питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі, та

---

¹ Про охорону дитинства: Закон України від 25.07.2018 № 2402-XIV. Ст. 10. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

факультативне вивчення правових засад гендерної рівності на основі гармонізації національного і міжнародного законодавства¹.

5) Недостатня обізнаність громадян часто є суттєвою умовою порушень їхніх основних прав і свобод. Тому **підвищення рівня обізнаності населення** спрямовано на виконання завдань у сфері запобігання домашньому насильству, зокрема формування небайдужого ставлення до постраждалих осіб, постраждалих дітей, усвідомлення необхідності невідкладного повідомлення про випадки домашнього насильства.

Проведення просвітницьких кампаній має формувати ставлення суспільства щодо необхідності дотримання прав людини, поваги до її честі та гідності, відповідальності за порушення прав і законних інтересів людини, заподіяння їй шкоди, недопустимості дискримінації за ознакою статі, раси, мови, кольору шкіри, віку, національного чи соціального походження, стану здоров'я, релігії, культури, звичаїв і традицій, сімейного стану та інших ознак. А також формувати нетерпимість до випадків домашнього насильства, толерантне ставлення до осіб, які постраждали від домашнього насильства тощо.

Залучення засобів масової інформації для проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення передбачено нормативно, зокрема в наказі Міністерства соціальної політики². Інформацію про результати діяльності уповноваженого соціального підрозділу (посадової особи) та служби у справах дітей про актуальні питання та позитивний досвід щодо надання соціальної підтримки населенню, захисту прав дітей та про зміни в законодавстві рекомендовано систематично висвітлювати в ЗМІ, на сайті, в інформаційних матеріалах, розміщених у місцях, зручних для заявників³.

Відповідно до п. 2 ст. 14 розділу 2 коментованого Закону «Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому

---

¹ Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-15. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорсткого поводження з дітьми або загрози його вчинення: наказ Міністерства соціальної політики України від 19.08.2014 № 546/836/945/577. П. 2, пп. 2. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей: наказ Міністерства соціальної політики від 14.06.2018 № 890. П. 6, пп. 6.2. URL: https://www.msp.gov.ua/files/norm_baza/890.pdf.

насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей утворюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить до сфери його управління та діє на основі положення, затвердженого цим органом. Кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей є державною установою, що має територіальні відділення в усіх регіонах України».

б) До проведення тренінгів, семінарів, інших заходів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у тому числі працівників сфери освіти, сфери охорони здоров'я, працівників правоохоронних органів та для осіб, які належать до вразливих верств населення суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, залучаються підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, фізичні особи – підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги.

Проведення освітніх заходів для фахівців, які працюють із випадками домашнього насильства, є важливим інструментом боротьби з цим явищем. На важливості проведення освітньої підготовки фахівців у сфері запобігання та протидії домашньому насильству окремо наголошується і в ст. 15 Стамбульської конвенції, яка передбачає, що держави мають забезпечувати або посилювати належну підготовку спеціалістів, які займаються постраждалими особами або кривдниками, які вчинили акти домашнього насильства, зокрема з питань недопущення та виявлення такого насильства, забезпечення рівності між жінками та чоловіками, потреб і прав жертв, а також стосовно того, як запобігти повторній віктимізації¹.

Залучення громадського сектору до проведення освітніх заходів для фахівців у відповідній сфері пов'язано з наявністю в них необхідного досвіду та спеціалізації у цій сфері, застосуванням більш гнучких підходів до навчання та можливості охоплення ширшого кола фахівців, які можуть стикатися з випадками домашнього насильства.

---

¹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. Ст. 15. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>.

Фахівці, про яких йдеться у коментованому положенні, можуть включати суддів, практикуючих юристів, працівників правоохоронних органів, органів опіки і піклування, медичних працівників, фахівців у сфері соціальної роботи та в галузі освіти тощо¹.

2. Надання допомоги (підтримки) та захисту особам, постраждалим від домашнього насильства, здійснюється з метою поновлення їх порушених прав і свобод. Відповідно до п. 3 та 8 ст. 4 коментованого Закону, врахування непропорційного впливу домашнього насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання і протидії домашньому насильству й урахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку належать до переліку основних засад запобігання та протидії домашнього насильства.

Необхідно враховувати не тільки спеціальні потреби відповідних категорій осіб, а й ознаки, за якими вони належать до відповідних категорій, що саме по собі є дискримінаційним.

Спеціальні потреби можуть виникнути і в осіб похилого віку, які проживають у віддалених районах та не можуть своєчасно звернутись до Національної поліції чи служб підтримки постраждалих осіб для надання їм допомоги.

Люди похилого віку – одна з найбільш вразливих категорій населення через низьку мобільність, дуже обмежені доходи та нестачу належного догляду.

Вагітність – це особливий стан жінки, це процес, який захоплює весь організм загалом, включаючи фізичне тіло, психіку, а так само тонкі енергетичні складові людини. Однією з особливостей процесу вагітності є різке посилення природної здатності жінки до надчуттєвого сприйняття.

Діти через особливості свого розвитку, незахищеність та вразливість не здатні самостійно захищати власні права.

3. Кожній дитині гарантується право на захист від усіх форм насильства².

---

¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://rm.coe.int/16800d383a>, para. 100.

² Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. Ст. 10. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

Повідомлення про факти жорсткого поводження з дітьми або загрози їх вчинення можуть подаватися до будь-якого суб'єкта. Усі звернення та повідомлення з приводу жорсткого поводження з дітьми або загрози щодо його вчинення реєструються суб'єктами, до яких надійшла інформація протягом однієї доби направляються до уповноваженого підрозділу/органу Національної поліції за місцем проживання (перебування) дитини.

Постраждалою від домашнього насильства вважається не тільки дитина, яка безпосередньо зазнала домашнього насильства, а й та, яка стала його свідком (очевидцем). Також у разі виявлення факту домашнього насильства стосовно дитини для визначених Законом суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, яким стало відомо про такий факт, встановлено обов'язок поінформування не пізніше однієї доби служби у справах дітей та уповноважених підрозділів органів Національної поліції України.

За ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, при можливості надати таку допомогу або неповідомлення про такий стан особи належним установам чи особам, якщо це спричинило тяжкі тілесні ушкодження або смерть потерпілого, передбачено кримінальну відповідальність за ст. 136 КК України. Кримінальна відповідальність за ненадання допомоги малолітній дитини, настає навіть у разі відсутності будь-яких наслідків¹.

---

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII. Ст. 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

РОЗДІЛ IV НАДАННЯ ДОПОМОГИ ТА ЗАХИСТУ ПОСТРАЖДАЛИМ ОСОБАМ

Стаття 20. Надання допомоги та захисту постраждалим особам

1. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до компетенції забезпечують надання дієвої допомоги та захисту постраждалим особам з урахуванням основних засад запобігання та протидії домашньому насильству, визначених статтею 4 цього Закону.

2. Надання допомоги та захисту постраждалим особам здійснюється за такими напрямками:

1) надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості реалізації таких прав зрозумілою їм мовою або через перекладача чи залучену третю особу, яка володіє мовою, зрозумілою постраждалим особам;

2) забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги;

3) надання у разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб;

4) забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;

5) утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства, визначених статтею 1 цього Закону, абонентам анонімно або з належним дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом.

3. Під час надання допомоги та захисту постраждалим особам враховуються вік, стан здоров'я, стать, релігійні переконання, етнічне походження, спеціальні потреби таких осіб.

4. Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення.

5. Надання допомоги постраждалим особам не залежить від звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному або цивільному провадженні.

6. Питання надання допомоги постраждалим недієздатним особам вирішують їхні опікуни, а якщо опікуни є кривдниками постраждалих осіб або ухиляються від захисту їхніх прав та інтересів, – органи опіки та піклування.

7. Питання надання допомоги постраждалим дітям вирішують їхні батьки, інші законні представники дитини, а якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками дитини або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, – органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини (баби, діда, повнолітніх брата, сестри), мачухи або вітчима дитини, якщо вони не є кривдниками.

1. Одним з основоположних принципів діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є принцип допомоги та захисту постраждалим особам. Цей принцип передбачений Конвенцією Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Зокрема, у ст. 18 Конвенції визначається зобов'язання держави вживати необхідних законодавчих або інших заходів для захисту всіх постраждалих від домашнього насильства осіб від будь-яких подальших актів насильства. Відповідні заходи повинні ґрунтуватися на гендерному розумінні домашнього насильства та зосереджуватися на правах людини й безпеці жертви; ґрунтуватися на комплексному підході, який враховує стосунки між постраждалими особами, кривдниками, дітьми та їх більш широким соціальним оточенням; бути спрямованими

на уникнення повторної віктимізації; урахувати особливі потреби вразливих осіб та бути доступними для них¹.

Постраждалим особам гарантується безпека та основоположні права і свободи людини і громадянина; суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, повинні поважати і ставитись з неупередженістю та небайдужістю до постраждалих осіб, а також забезпечувати пріоритетність їх прав, законних інтересів та безпеки під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; мають враховуватись особливі потреби та інтереси постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку тощо. Постраждали від домашнього насильства особи мають право на дієвий, ефективний та невідкладний захист увсіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства.

2. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надають допомогу постраждалим особам за різними напрямками:

1) надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості реалізації таких прав зрозумілою їм мовою або через перекладача чи залучену третю особу, яка володіє мовою, зрозумілою постраждалим особам. Інформування постраждалих осіб про їх права та можливості в ситуації домашнього насильства є одним з ключових компонентів для забезпечення усвідомленого вибору цими особами подальших дій, що допоможуть вирішити такі ситуації з найменшими втратами та найбільшою ефективністю. Зокрема, ідеться про обрання найбільш термінового та необхідного виду допомоги постраждалим особам, ефективного засобу правового захисту від дій кривдника, способів забезпечення притягнення кривдника до відповідальності за вчинений ним акт домашнього насильства тощо. Інформацію про права постраждалих осіб та можливості їх практичної реалізації, зокрема через звернення до наявних у відповідному регіоні служб підтримки постраждалих осіб, центрів надання безоплатної правової допомоги, інших органів та установ у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, можливість проходження програм для

---

¹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. Ст. 18. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>.

постраждалих осіб тощо, мають надавати всі суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, незалежно від місця звернення постраждалої особи. Така інформація має бути повна та вичерпна, а також надаватися в доступній для постраждалої особи формі, за необхідності – із залученням перекладача. Особа може звертатися по допомогу особисто або через свого представника. У передбачених законом випадках таке інформування повинно включати також своєчасне надання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення домашнього насильства стосовно постраждалої особи, у тому числі пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;

2) забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг медичної, соціальної, психологічної допомоги. Направлення постраждалої особи до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб є одним з пріоритетних завдань у сфері протидії домашньому насильству¹, а також важливою складовою в механізмі взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів № 658 від 22 серпня 2018 року, безпосередньо передбачено, що райдержадміністрації та органи місцевого самоврядування², органи Національної поліції³ направляють постраждалих осіб до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

Крім законодавчого закріплення обов'язку уповноважених суб'єктів перенаправити постраждалих осіб до загальних та спеціалізованих служб підтримки, доступ до цих служб підтримки забезпечується також закріпленням у спеціалізованих підзаконних актах, що регулюють діяльність таких служб,

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само. П. 20, 23, 33.

³ Там само. П. 36.

безоплатності надання таких послуг¹; доступністю відповідних служб у всіх населених пунктах, незалежно від фактичного місця проживання/перебування постраждалих осіб; зведення до мінімуму необхідних документів, що надають право на отримання певного виду соціальних послуг, які має подати постраждала особа. У цьому контексті слід зауважити, наприклад, що в Типовому положенні про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 р. № 1434, передбачено, що влаштування до притулку здійснюється на підставі лише трьох документів: направлення, виданого постраждалій особі одним із суб'єктів, зазначених у пункті 19 цього Положення, за формою, встановленою Мінсоцполітики; особистої заяви постраждалої особи; копії документа, що посвідчує особу (за наявності)². Водночас на сьогодні відповідну форму ще не затверджено Мінсоцполітики, тому направлення фактично здійснюється за усним направленням відповідних суб'єктів;

3) надання в разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб. Притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі – спеціалізована служба підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 655. Притулки для постраждалих осіб утворюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. На засадах державно-приватного партнерства до утворення та забезпечення функціонування таких притулків можуть також

---

¹ Типове положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>; Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

долучатися підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, фізичні особи-підприємці, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги. Притулки здійснюють свою діяльність з урахуванням міжнародних стандартів діяльності притулків без розголошення інформації про своє місцезнаходження, що передбачає, зокрема, відсутність вивіски на приміщенні (будівлі, споруді або частині будівлі), в якому розташовано притулок.

Право на влаштування до притулку мають такі категорії постраждалих від домашнього насильства осіб: повнолітня постраждала особа, направлена структурним підрозділом місцевої держадміністрації або органу місцевого самоврядування, до повноважень якого належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству, уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільною бригадою соціально-психологічної допомоги постраждалим особам; особа, яка не досягла повноліття, але перебуває (перебувала) у зареєстрованому шлюбі; дитина у разі її прийняття до притулку разом з матір'ю/батьком або особою, яка їх замінює.

Надання притулком послуг, зокрема психологічних, соціально-побутових, соціально-медичних, інформаційних, юридичних та інших, здійснюється на безоплатній основі, в обсязі, визначеному державними стандартами надання соціальних послуг. Також можуть надаватись платні соціальні послуги згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку» від 14 січня 2004 р. № 12.

Перебування в притулку для постраждалих осіб є тимчасовим. Строк перебування таких осіб у притулку не може перевищувати трьох місяців, однак в разі потреби може бути продовжено до шести місяців.

4) забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги в порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Особи, які постраждали від домашнього насильства, повинні мати доступ як до загальних, так і до спеціальних заходів правового захисту. До загальних заходів правового захисту може належати можливість звернення до суду для притягнення кривдника до адміністративної відповідальності,

зокрема за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, або до кримінальної відповідальності за ст. 126-1 Кримінального кодексу України чи за інші злочини, ознаки яких можуть міститися в конкретному акті домашнього насильства.

Спеціальні заходи правового захисту постраждалих від домашнього насильства осіб визначені в ст. 24 коментованого Закону. Зокрема, це терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Крім коментованого Закону, особливості та процедура застосування відповідних заходів прописані в загальному законодавстві: питання видачі обмежувального припису щодо кривдника врегульовані в главі 13-1 Цивільного процесуального кодексу України; порядок направлення кривдника судом на проходження програми для особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, в адміністративному порядку визначено в ст. 39-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення; ст. 91-1 Кримінального кодексу України визначено застосування судом обмежувальних заходів до осіб, які вчинили домашнє насильство, у порядку кримінального судочинства.

Відповідно до ст. 8, п. 13 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, належать до категорій осіб, що мають право на надання як безоплатної первинної, так і безоплатної вторинної правової допомоги. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують надання безоплатної правової допомоги постраждалій особі за зверненням такої особи або її законного представника. Крім відповідних центрів, безоплатна вторинна правова допомога може надаватись особам, постраждалим від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, також у приміщенні загальної/спеціалізованої служби підтримки постраждалих осіб, якщо постраждала особа не може відвідати центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги самостійно.

Документами, що підтверджують право постраждалих від домашнього насильства осіб на отримання вторинної безоплатної правової допомоги, можуть бути: витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, у якому міститься інформація про вчинення злочину, пов'язаного з насильством; талон-повідомлення ЄО про прийняття та реєстрацію заяви

(повідомлення) про кримінального правопорушення та іншу подію, виданий уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, за формою, затвердженою МВС; копія протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; копія постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з насильством; копія заяви до суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника; рішення суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника; копія винесеного працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції термінового заборонного припису; направлення постраждалих осіб до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, складене за формою, затвердженою Мінсоцполітики (видається районними, районними у містах Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад, чи загальними/спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб)¹;

5) утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства, визначених ст. 1 цього Закону, абонентам анонімно або з належним дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом. З метою реалізації ч. 2 ст. 14 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Мінсоцполітики прийнято Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей», затверджене наказом Міністерства соціальної політики України від 11 грудня 2018 р. № 1852. Даним положенням передбачено створення відповідного кол-центру, неприбуткової державної бюджетної

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

установи, для забезпечення виконання завдань щодо належного реагування на звернення громадян про факти торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей, куди можуть звернутися, зокрема, і постраждали від домашнього насильства особи.

На Кол-центр покладено виконання функцій, пов'язаних з наданням допомоги постраждалим від домашнього насильства особам: приймання, реєстрація та розгляд у межах компетенції звернень постраждалих осіб, їхніх законних представників та інших громадян, органів, підприємств, установ, організацій у телефонному та електронному режимі щодо фактів домашнього насильства; інформування, за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалої особи, про отримання таких звернень не пізніше ніж до закінчення однієї доби уповноважених підрозділів органів Національної поліції, якщо постраждалою особою є дитина, також служб у справах дітей (згода не вимагається у випадках вчинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб, а також актів насильства кримінального характеру, обґрунтовану підозру щодо вчинення яких підтверджено за результатами оцінки ризиків); інформування постраждалих осіб та/або їхніх законних представників чи інших осіб, які звернулися до Кол-центру, про їхні права та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися, можливість відшкодування кривдником завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, про контактні дані уповноважених підрозділів органів Національної поліції, уповноважених осіб, визначених відповідно до абзацу першого п. 20 або п. 23 Порядку взаємодії, загальних і спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, центрів безоплатної правової допомоги, закладів охорони здоров'я, а також про можливості участі у програмах для кривдників; фіксація відомостей у журналі реєстрації фактів виявлення (звернення про) вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі; за необхідності – переадресація вхідних звернень до правоохоронних органів, співпраця з громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями з метою забезпечення оперативного і якісного реагування на випадки, інформацію про які отримано; якщо постраждала особа не зверталася до органів Національної поліції та не бажає співпрацювати з ними, інформування органу Національної поліції про факт та обставини вчинення злочину (дата, місце, ймовірні кривдники, обставини вербування та потрапляння в ситуацію,

інші відомості) без розголошення персональних даних і конфіденційної інформації, що може нашкодити особі, з поміткою про відмову особи співпрацювати з відповідними органами тощо.

Заяви та повідомлення Кол-центр приймає цілодобово сім днів на тиждень. Обробка персональних даних про особу, яка повідомила про вчинення насильства або про постраждалу особу, проводиться за згодою такої особи або її законного представника з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних». Важливою умовою для ефективної роботи кол-центру та її відповідності стандартам, встановленим ст. 24 Стамбульської конвенції, а також основним засадам у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, визначених ст. 4 коментованого Закону, є дотримання конфіденційності та створення належних умов для забезпечення анонімності абонентів.

Станом на грудень 2019 р. Кол-центр, передбачений у Положенні про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей», затверджене наказом Міністерства соціальної політики України від 11 грудня 2018 р. № 1852, не створено. Тож, 27 грудня 2019 р. прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію на опрацювання звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства» від 27 грудня 2019 р. № 1145. Цим нормативно-правовим актом передбачено, що функція прийому звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства покладається на державну установу «Урядовий контактний центр». Також цим документом передбачалось внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України «Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію» від 27 листопада 2019 р. № 972. Згідно з цими змінами, на державну установу «Урядовий контактний центр» покладено права та обов'язки Кол-центру з питань запобігання

та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей. У січні 2020 р. на базі «Урядового контактного центру» розпочала свою діяльність Національна гаряча лінія для жертв домашнього насильства, що працює за телефонним номером 1547. Тож, всі вищенаведені повноваження Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей наразі здійснює Національна гаряча лінія для жертв домашнього насильства «Урядового контактного центру».

Кол-центри з питань запобігання та протидії домашньому насильству можуть утворюватися не лише органами державної влади, а й іншими заінтересованими суб'єктами, зокрема тими, що визначені ст. 17 коментованого Закону. Прикладом може бути діяльність Національної «гарячої» лінії із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, утвореної ГО «Ла Страда-Україна». Нещодавно необхідність функціонування даної «гарячої» лінії як одного з механізмів захисту прав людини була підтверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року» від 23 листопада 2015 р. № 1393-р. До початку роботи Національної гарячої лінії для жертв домашнього насильства «Урядового контактного центру» в січні 2020 р. національна «гаряча» лінія була єдиною загальнонаціональною «гарячою» лінією з питань запобігання та протидії домашньому насильству в Україні.

3. Відповідно до ч. 3 коментованої статті, під час надання допомоги та захисту постраждалим особам суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, повинні враховувати вік, стан здоров'я, стать, релігійні переконання, етнічне походження, спеціальні потреби таких осіб. Необхідність врахування вищезазначених чинників обумовлена тим, що через різні обставини відповідні категорії постраждалих осіб можуть бути особливо вразливими до домашнього насильства, порівняно з іншими особами.

Необхідність урахування інтересів дітей, які постраждали від домашнього насильства, підкреслюється безпосередньо коментованим Законом та Порядком взаємодії суб'єктів. Так, постраждалою від домашнього насильства вважається не тільки

дитина, яка безпосередньо зазнала домашнього насильства, а й стала його свідком (очевидцем). Також у разі виявлення факту домашнього насильства стосовно дитини для визначених Законом суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, яким стало відомо про такий факт, встановлено обов'язок поінформувати не пізніше однієї доби службу у справах дітей та уповноважені підрозділи органів Національної поліції України. Спеціальні потреби можуть виникнути і в осіб похилого віку, які проживають у віддалених районах та не можуть своєчасно звернутись до Національної поліції чи служб підтримки постраждалих осіб для надання їм допомоги. Інший приклад – особи з інвалідністю, які можуть потребувати здійснення особливих пристосувань у притулках для постраждалих осіб або залучення спеціальних фахівців для надання їм соціальних послуг.

Розподіл місць у притулках для постраждалих від домашнього насильства осіб потрібно здійснювати пропорційно, з урахуванням того факту, що переважну більшість (до 95 %) постраждалих від домашнього насильства становлять жінки. Утім не можна допускати повного ігнорування потреб постраждалих від домашнього насильства чоловіків, для яких забезпечення притулком також є необхідним. При опитуванні поліцією постраждалих від домашнього насильства жінок, навіть незважаючи на превалювання співробітників-чоловіків, потрібно забезпечити, щоб відповідні дії здійснювали співробітниці жіночої статі, тобто особи однієї статі з постраждалою особою. Те саме стосується опитування постраждалих чоловіків.

При наданні допомоги постраждалим особам слід зважати на їх особливі потреби, зумовлені релігійними переконаннями та етнічним походженням, зокрема необхідність відправлення окремих релігійних обрядів, дотримання посту, носіння спеціального одягу, потребу в послугах перекладача для осіб, які належать до відповідних етнічних і національних меншин та не можуть спілкуватися державною мовою тощо.

Існує певна недосконалість законотвірчої техніки при конструюванні положення частини третьої. Очевидно, що в цьому положенні наголошується на необхідності врахування спеціальних потреб осіб, які стали вразливими внаслідок особливих обставин, обумовлених їх ознаками, зокрема віком, станом здоров'я, статтю, релігійними переконаннями, етнічним походженням. Аналогічне формулювання цієї вимоги міститься і в ч. 3 ст. 12 Стамбульської конвенції. З буквального

тлумачення коментованого положення вбачається, що слід урахувати не тільки спеціальні потреби відповідних категорій осіб, а й самі ознаки, за якими вони належать до відповідних категорій, що саме по собі є дискримінаційним.

4. Допомога постраждалим особам надається за місцем звернення до будь-якого із суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Якщо до компетенції відповідного суб'єкта не належить надання того виду допомоги, яка необхідна постраждалій особі, він має перенаправити таку особу до компетентного органу чи служби, що надає відповідний вид допомоги. Водночас, незалежно від своєї компетенції надати необхідну допомогу або необхідності перенаправлення, будь-який суб'єкт, до якого звернулася постраждала особа та на який покладено здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у будь-якому разі повинен за її вимогою поінформувати таку особу про права, заходи та соціальні послуги, якими вона може скористатися¹.

5. Допомога постраждалим особам не повинна залежати від факту звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, від їх участі у кримінальному, адміністративному або цивільному провадженні². З утворенням Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, мають вносити відомості про випадки домашнього насильства, включаючи інформацію про постраждалих осіб, до цього реєстру. Відповідно до п. 10 Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі відмова особи, яка постраждала від насильства, щодо внесення даних про неї до Реєстру не є підставою для ненадання такій особі будь-якого виду допомоги, передбаченого законодавством³. Це

---

¹ Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

² Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 2003.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

означає, що жоден суб'єкт, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, не може відмовити постраждалій особі в наданні будь-якого виду допомоги, зокрема медичної, соціальної, психологічної, соціальних послуг, первинної та вторинної безоплатної правової допомоги, інформування, проходження програм для постраждалих осіб тощо, якщо ця особа з міркувань анонімності чи будь-яких інших міркувань вирішила не надавати згоду на внесення даних про неї до Реєстру.

6-7. Питання надання допомоги постраждалим недієздатним особам вирішують їхні опікуни, а якщо опікуни є кривдниками постраждалих осіб або ухиляються від захисту їхніх прав та інтересів, – органи опіки та піклування. Питання надання допомоги постраждалим дітям вирішують їхні батьки, інші законні представники дитини, а якщо батьки, інші законні представники дитини є кривдниками дитини або ухиляються від захисту прав та інтересів дитини, – органи опіки та піклування, у тому числі за зверненням родичів дитини (баби, діда, повнолітніх брата, сестри), мачухи або вітчима дитини, якщо вони не є кривдниками. За загальним правилом, постраждалі особи отримують допомогу від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, добровільно. Виняток передбачений лише стосовно дітей та недієздатних осіб. Питання про надання допомоги цим категоріям осіб, а також внесення відомостей про них до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, вирішують їхні батьки або опікуни відповідно, а якщо батьки, інші законні представники дитини або опікуни недієздатних осіб є кривдниками або ухиляються від захисту прав та інтересів постраждалих осіб, – органи опіки та піклування.

Вищезазначені зобов'язання фактично є позитивними зобов'язаннями держави у сфері прав людини, тобто обов'язками держави, які вимагають від національних органів влади здійснення необхідних заходів для гарантування прав людини. Ці заходи можуть бути юридичними, якщо на державу покладається обов'язок накладення санкцій на осіб або встановлення юридичних правил для здійснення певного виду діяльності чи регламентації поведінки певних категорій осіб, а також практичними.

СТАТТЯ 21. ПРАВА ПОСТРАЖДАЛИХ ОСІБ

1. Постраждала особа має право на:

1) дієвий, ефективний та невідкладний захист у всіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства;

2) звернення особисто або через свого представника до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

3) отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;

4) безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб;

5) безоплатну правову допомогу у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;

6) повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

7) конфіденційність інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, під час роботи з постраждалою особою та захист персональних даних;

8) вибір спеціаліста за статтю (за можливістю);

9) відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством;

10) звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів із протидії домашньому насильству;

11) своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення щодо неї домашнього насильства, у тому числі пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;

12) інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також

міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України.

Стаття 21 Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ґрунтується на статтях Конвенції Ради Європи № 210 про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську Конвенцію). Зміст Конвенції розгортається навколо двох основних принципів, її головних засад, а саме: захисту постраждалих від насильства та покарання кривдників. Утім до них варто додати ще один не менш важливий принцип – це відповідальність держави за здійснення ефективної політики запобігання та протидії насильству, а також за надання допомоги тим, хто її потребує. Конвенція встановлює зобов'язання вжити необхідних законодавчих та інших заходів щодо захисту законних прав та інтересів жертв насильства, надання їм безоплатної правової допомоги тощо. Тож держава, бажаючи наслідувати найкращим стандартам Стамбульської Конвенції, навіть до її ратифікації має впроваджувати сформульовані в ній цілі, а саме: захист жінок від усіх видів насильства та його запобігання; захист і допомога всім постраждалим від насильства щодо жінок та домашнього насильства; налагодження та запровадження інтегрованого підходу до викорінення насильства стосовно жінок та домашнього насильства.

1. Право на дієвий, ефективний та невідкладний захист реалізується через діяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Ці питання розкриті в коментарях до ст. 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 20.

Враховуючи, що відповідно до вимог нормативно-правових актів надавач допомоги повинен поінформувати відповідні установи про виявлену постраждалу особу, при здійсненні моніторингу ефективності ужиття необхідних заходів для забезпечення їй необхідної допомоги та підтримки, здійснюється також аналіз щодо дотримання термінів інформування:

правоохоронних органів (про наявність у постраждалої особи тілесних ушкоджень, що можуть мати кримінальний характер);

служби у справах дітей (у разі, якщо постраждалою особою є дитина);

уповноваженого органу місцевої влади з питань протидії насильству (про будь-який виявлений випадок учинення домашнього насильства).

Постраждала особа здебільшого потребує комплексної допомоги, що надається шляхом забезпечення соціального супроводу. При здійсненні оцінки її результативності рекомендовано враховувати вимоги Державного стандарту соціального супроводу сімей/осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах¹ (далі – Стандарт), який визначає зміст, обсяг, умови, порядок надання такого виду соціальної послуги, а також показники її якості для всіх надавачів допомоги.

Відповідно до цього Стандарту, оцінка результативності наданої допомоги постраждалій особі повинна проводитись шляхом:

перегляду Індивідуального плану надання допомоги постраждалій особі (Індивідуальний план надання соціальної послуги соціального супроводу, далі – Індивідуальний план надання допомоги);

оцінки (моніторингу) ефективності наданої допомоги;

аналізу дотримання положень Стандарту при наданні допомоги.

Заходи, що становлять зміст Індивідуального плану, залежно від потреб постраждалої особи, можуть включати:

психодіагностику;

психокорекцію;

психологічне консультування;

допомогу в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем та шляхів їх вирішення, мотивування до конструктивних життєвих навичок та стратегій поведінки;

інформування про правила безпечної поведінки для зниження ризику повторного потрапляння в ситуацію насильства;

надання інформації стосовно прав постраждалої особи, державних гарантій та соціальних допомог, які вона може отримати та умови і порядок їх отримання;

надання інформації про інших надавачів послуг із зазначенням їх місцезнаходження, контактних телефонів, переліку послуг, що ними надаються та можливих форм їх надання;

---

¹ Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: наказ Мінсоцполітики від 31.03.2016 № 318. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>.

сприяння у забезпеченні доступу до ресурсів і послуг за місцем проживання/перебування, встановлення зв'язків з іншими надавачами послуг;

сприяння в отриманні безоплатної правової допомоги та правових послуг;

ведення переговорів від імені постраждалої особи;

надання допомоги в оформленні або відновленні документів;

сприяння в реєстрації місця проживання або перебування;

надання допомоги в пошуку рідних та близьких, відновлення/встановлення родинних та соціальних зв'язків тощо;

залучення постраждалої особи до участі в групах взаємодопомоги/взаємопідтримки;

розвитку, формування та підтримки соціальних навичок і відповідального батьківства;

формування правової культури особи (правосвідомість, правомірна поведінка, правова активність) та відповідальності за своє життя;

надання інформації про процедури прийняття рішень;

інформування про існуючу підтримку в разі офіційного судового розгляду або надання правового захисту (надання інформації про послуги, що надаються в такому випадку, наприклад: супроводження до суду, юридична консультація і підтримка в процесі тощо).

«При складанні Індивідуального плану необхідно передбачити забезпечення пріоритетних потреб постраждалої особи та вирішення найбільш значущих проблем, які спричиняють або можуть спричинити ускладнення ситуації. Рекомендовано визначати загальну мету допомоги та встановити найважливіші короткострокові цілі, які мають бути реалістичними та досяжними за визначений період часу»¹. Перегляд Індивідуального плану (проміжне оцінювання) здійснюється через місяць від початку надання комплексної допомоги. Зокрема, проводиться аналіз:

результатів наданої допомоги протягом даного періоду;

---

¹ Жінки. Мир. Безпека. Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери. Левченко К.Б., Козуб Л.І, Легенька М.М., Суслова О.І. та ін. Київ, 2017. 172 с. С. 92. URL: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/386411?download=true>.

відповідності переліку та змісту наданої допомоги потребам постраждалої особи;

досягнення мети при наданні запланованої допомоги;

рівня задоволеності постраждалої особи (зворотній зв'язок).

У разі невідповідності переліку та змісту послуг потребам постраждалої особи, виявлення нових проблем, що потребують ужиття додаткових заходів для їх вирішення, або відсутності досягнення мети при наданні запланованої допомоги, здійснюється корегування Індивідуального плану надання допомоги шляхом внесення змін та доповнень, а також уточняється обсяг заходів, необхідних для досягнення результату.

Не допускається припинення надання допомоги постраждалій дитині без визначення подальших дій щодо захисту її прав та законних інтересів.

Важливим у здійсненні оцінки якості наданих соціальних послуг є моніторинг ефективності наданої допомоги, що проводиться шляхом:

анкетування та/або опитування постраждалих осіб/їх законних представників та аналізу їх відгуків щодо організації та надання допомоги;

проведення бесід/співбесід з персоналом надавача допомоги;

спостереження за процесом надання соціальних послуг;

вивчення документації;

аналізу звернень постраждалих осіб.

Основою моніторингу наданої допомоги є планова звітна та оперативна інформація.

Моніторинг ефективності наданої допомоги може проводитись як у межах внутрішнього аналізу (здійснюється представниками надавача допомоги), так і шляхом зовнішнього аудиту (здійснюється зовнішніми експертами).

Результати таких аудитів обговорюються під час проведення аналізу діяльності організації-надавача допомоги та, безпосередньо, спеціаліста, відповідального за надання допомоги, та повинен враховуватись у подальшій роботі надавача допомоги з метою підвищення ефективності та якості надання соціальних послуг постраждалим особам.

Оскільки надання комплексної допомоги постраждалим особам (соціальний супровід) здійснюється відповідно до Стандарту соціальної послуги соціального супроводу, при

плануванні та наданні необхідної допомоги постраждалим особам необхідним є дотримання його вимог.

Для визначення якості та ефективності надання допомоги постраждалим особам, надавач послуг повинен використовувати як кількісні, так і якісні показники. Серед кількісних показників важливою є інформація про кількість скарг що надійшли до надавача допомоги від постраждалих осіб, зокрема з приводу:

невідповідності наданої допомоги потребам постраждалої особи;

незадоволеності отриманою допомогою;

випадків неналежного ставлення представників надавача допомоги по відношенню до постраждалої особи;

порушення прав та законних інтересів постраждалої особи представниками надавача допомоги;

недотримання конфіденційності представниками надавача допомоги при отриманні інформації про постраждалу особу в ході надання їй допомоги.

При здійсненні аналізу якісних показників наданої допомоги враховується: адресність та індивідуальний підхід, своєчасність та результативність наданої допомоги, доступність та відкритість, повага до гідності постраждалих осіб.

Критеріями оцінювання щодо адресності та індивідуального підходу є:

термін надання допомоги та форми її надання визначаються індивідуально для кожної постраждалої особи, залежно від її потреб та характеру допомоги;

заплановані заходи в Індивідуальному плані надання допомоги відповідають основним потребам постраждалих осіб, виявленим при здійсненні оцінки їх потреб;

враховуються індивідуальні потреби та особливості постраждалих осіб (у тому числі гендерний підхід при наданні допомоги);

при плануванні допомоги враховується її актуальність для відповідного періоду в житті кожної постраждалої особи;

інформація про надавачів допомоги, які можуть забезпечити інші види допомоги постраждалим особам або надати допомогу у більш повному обсязі, подається у вигляді, доступному для сприйняття постраждалих осіб.

Критеріями оцінювання щодо своєчасності та результативності наданої допомоги є:

невідкладна допомога надана відповідно до потреб кожної постраждалої особи в обсягах, які відповідали її потребам;

строки надання запланованої конкретної допомоги постійно дотримуються;

заходи, визначені Індивідуальним планом, є ефективними для вирішення проблем кожної постраждалої особи;

відсутні скарги від постраждалих осіб про невідповідність наданої допомоги їх потребам;

відсутня незадоволеність постраждалих осіб отриманою допомогою, за результатами їх опитувань.

Екстрені послуги постраждалим від домашнього насильства надаються відповідно до Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання (затверджено наказом Мінсоцполітики 01 липня 2016 р.)¹.

2. Право постраждалої від домашнього насильства особи на звернення до суб'єктів особисто або через свого представника посилює принцип відповідальності суб'єктів за надання допомоги і неможливість відмовити в її наданні.

Представником особи, яка постраждала від домашнього насильства, можуть виступати: адвокат або інша особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження на здійснення представництва (довіреність) – така особа може представляти інтереси в органах державної влади, але не в судовому процесі; батьки, усиновлювачі та інші законні представники дитини, яка постраждала від домашнього насильства, а якщо вони є кривдниками – орган опіки та піклування, що діє в інтересах постраждалої дитини; опікуни та інші законні представники недієздатної особи, а якщо вони є кривдниками, – орган опіки та піклування.

3. Реалізація права особи, постраждалої від домашнього насильства, на отримання повної та вичерпної інформації про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися, передбачає необхідність здійснення таких дій з боку суб'єктів взаємодії та надання допомоги:

---

¹ Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання: наказ Міністерства соціальної політики України від 01.07.2016 № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

підготовка наочної інформаційної продукції, яка містить інформацію про права постраждалих від домашнього насильства осіб (плакати, буклети, листівки);

збирання та оновлення інформації щодо організацій, установ та фахівців, які надають медичну, соціальну, психологічну допомогу безпосередньо за місцем (у районі) проживання постраждалої від домашнього насильства особи для подальшого інформування;

проведення регулярних координаційних зустрічей для уточнення та оновлення такої інформації;

знання можливостей та ресурсів Національної «гарячої лінії» із запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації для співпраці із консультантами, Урядового кол-центру, регіональних «гарячих ліній», які працюють на базі органів місцевого самоврядування або громадських організацій та надання інформації про зазначені ресурси постраждалим особам;

уміння надавати першу психологічну допомогу та інші.

Надавач допомоги зобов'язаний поінформувати постраждалу особу/її законного представника про:

те, яку допомогу він може запропонувати, яка допомога не входить до його компетенції та/або на надання якої є обмеження;

види допомоги, яку постраждала особа може отримати додатково чи в більш повному обсязі, та надавачів допомоги, які можуть забезпечити їй таку допомогу та свободу вибору щодо надавача допомоги, який може забезпечити необхідну допомогу;

умови та порядок поширення інформації між іншими надавачами допомоги про вчинення над нею насильства, ризики та наслідки обміну такою інформацією;

її право робити обмеження щодо типу(-ів) інформації, яка буде передаватись, суб'єктів, що можуть та/або повинні бути поінформовані, та які не повинні володіти інформацією про вчинення по відношенню до неї насильства;

принцип добровільності у прийнятті нею рішення про отримання усіх, або одного з видів допомоги, яку вона може і хоче отримувати;

наслідки відмови від отримання допомоги;

порядок оскарження дій надавача послуг.

4. Реалізація права на безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та

психологічної допомоги згідно з потребами постраждалої особи безпосередньо пов'язано з існуючими ресурсами в адміністративно-територіальній одиниці проживання, а також наявністю закладів й установ, які можуть надавати таку допомогу.

У зв'язку із цим, важливу роль у реалізації цих прав відіграють органи місцевого самоврядування та їх виконавчі структури, які відповідальні за формування та розподіл місцевого бюджету, виділення коштів на програми надання допомоги постраждалим від домашнього насильства (обласні, міські, районні, селищні ради, об'єднані територіальні громади, обласні та районні державні адміністрації, міськвиконкоми, виконавчі органи ОТГ тощо). Інформацію про існуючі та працюючі служби підтримки можна дізнатися через Національну «гарячу лінію» (0800-500335 або 116123) або Урядовий кол-центр (15-47).

5. Відповідно до Закону «Про безоплатну правову допомогу» постраждалі від домашнього насильства належать до тих категорій осіб, які можуть **отримувати безоплатну первинну та вторинну правову допомогу**. Детальна інформація міститься в коментарі до ст. 14 Закону¹.

6. Умовами для забезпечення та реалізації права постраждалих від домашнього насильства на повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є не тільки наявність компетенцій – знань та сформованість навичок роботи з постраждалими, а й наявність етичних кодексів, правил роботи та спілкування.

Прикладом такого кодексу є правила спілкування з клієнтами Національної «гарячої лінії» із запобігання домашньому насильству, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, які можуть використовувати як модель різні суб'єкти надання допомоги².

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми і гендерної дискримінації: стандартні операційні процедури консультування, взаємодії та допомоги в ситуаціях насильства в сім'ї та інших видів гендерно зумовленого насильства / за заг. ред. К.Б. Левченко. Київ. 2017. 60 с. URL: https://lastrada.org.ua/ucp_mod_library_download_327.html.

Критерії оцінювання роботи фахівців щодо поваги до гідності постраждалої особи такі:

надання допомоги постраждалим особам здійснюється на основі добровільності (усвідомленої згоди кожної постраждалої особи), з урахуванням їх потреб та найкращих інтересів;

відсутні скарги від постраждалих осіб про недотримання надавачем допомоги безпеки при наданні допомоги;

відсутні скарги від постраждалих осіб про порушення їх прав та законних інтересів, дискримінацію, розголошення конфіденційних даних;

результати опитування постраждалих осіб за результатами наданої допомоги щодо ставлення до них з боку представників надавача допомоги та рівня їх задоволення отриманою допомогою;

формулювання записів про постраждалу особу здійснюється з дотриманням поваги, толерантного ставлення та без дискримінації;

забезпечено конфіденційність про кожну постраждалу особу, при збереженні інформації, що містить персоніфіковані дані.

7. Забезпечення конфіденційності та захист персональних даних постраждалої особи є важливою умовою ефективності надання допомоги та формування готовності постраждалих до співпраці з представниками різних структур, які надають допомогу.

Досвід спілкування з постраждалими від домашнього насильства свідчить, що конфіденційність (і часто анонімність) є важливими умовами для постраждалих, якщо вони звертаються по допомогу і мають намір говорити про свої проблеми.

Персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована (ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних»)¹.

Конфіденційність – це властивість інформації бути захищеною від несанкціонованого ознайомлення (Положення

---

¹ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України від 27 вересня 1999 р. № 1229/99)¹.

Конфіденційною інформацією є будь-які особисті та приватні дані, медико-санітарні записи або описи, за допомогою яких можна розпізнати постраждалу особу та/або місце її перебування.

Слід враховувати, що інформація про постраждалу особу, яка фіксується на паперових носіях, повинна утримуватись у місці, не доступному для сторонніх осіб. Доступ до такої інформації повинні мати лише ті представники надавача послуг, які мають право на такий доступ та потребують його в межах надання допомоги постраждалій особі.

Інформація конфіденційного характеру, що передається іншому надавачу послуг у межах надання допомоги постраждалій особі, може надаватись виключно за усвідомленої згоди постраждалої особи/її законного представника. При передачі такої інформації надавач послуг повинен переконатися, що її розголошення не спричинить виникнення ситуації, пов'язаної з ризиком для постраждалої особи, членів її родини, або надавача послуг.

Не дозволяється зазначати подробиці вчиненого насильства в листах, клопотаннях, інформуваннях тощо, які надсилаються за допомогою поштового зв'язку. Слід також враховувати заходи безпеки, якщо розмова з постраждалою особою відбувається в телефонному режимі, або в місцях скупчення людей (на вулиці, в черзі тощо).

На прохання постраждалої особи, інформація про вчинення стосовно неї насильства має бути конфіденційною і для членів сім'ї, крім випадків, якщо розголошення інформації може попередити вчинення насильницьких дій стосовно інших осіб або вчинення повторного насильства відносно постраждалої особи.

Водночас повага до конфіденційності, нерозповсюдження інформації залишаються «слабкими» місцями в системі надання допомоги постраждалим.

8. Право на вибір спеціаліста за статтю є стандартом, що міститься в Стамбульській Конвенції.

---

¹ Положення про технічний захист інформації в Україні: затв. Указом Президента України від 27.09.1999 № 1229/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Важливість такого права обумовлена тим, що, насамперед, це допомагає уникнути повторної віктимізації постраждалих особи.

Утім потрібно враховувати, що абсолютна більшість постраждалих від домашнього насильства є жінками.

Більш збалансованим за статтю є склад центрів з надання безоплатної правової допомоги. Тож керівникам та працівникам центрів і бюро безоплатної правової допомоги особливо важливо звертати увагу на забезпечення такого права постраждалих осіб.

9. Відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством, здійснюється відповідно до законодавства, як у межах кримінального, так і в межах цивільного судочинства. Інформацію з цього питання надано в коментарях до ст. 30 Закону.

10. Ні представники правоохоронних органів, ні суду не можуть відмовляти у **прийнятті заяви в постраждалої** від домашнього насильства особи з метою розгляду справи і в разі її обґрунтованості – притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Реалізація цього права забезпечується законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про Національну поліцію», Кримінальним процесуальним кодексом України, Порядком взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, а також Порядком ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

Повноваження правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України, детально розкриті *при коментуванні ст. 10 Закону.*

Важливу роль у прийнятті повідомлень про факти, пов'язані з правопорушеннями та злочинами щодо домашнього насильства, відіграють фахівці служби 102, які першими приймають звернення від постраждалих осіб і мають компетенцію щодо ідентифікації таких випадків для подальшого коректного інформування оперативних підрозділів поліції. У зв'язку із цим, навчання для фахівців служби 102 з питань попередження домашнього насильства є важливим кроком для наявності необхідної компетенції.

11. Своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення домашнього насильства, у тому числі з ізоляцією кривдника або його звільненням, є важливим у зв'язку з тим, що сприяє тому, щоб постраждала особа могла прийняти виважені та обґрунтовані рішення стосовно забезпечення власної безпеки, планувати подальші процесуальні заходи та визначати, якого подальшого захисту вона може потребувати від уповноважених суб'єктів.

12. Іншими правами, передбаченими законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України, є право на безпеку при отриманні допомоги.

Вчинення домашнього насильства – це не лише порушення прав людини та громадянина. Таке насильство становить подвійну загрозу для життя та здоров'я постраждалої особи. Така загроза може бути обумовлена не лише наслідком насильницьких дій для постраждалої особи, а й ступенем відповідальності для особи, яка його вчинила. Тому при наданні соціальних послуг постраждалій особі важливо не лише забезпечити її необхідною допомогою, а й ужити всіх необхідних заходів безпеки.

Крім того, слід враховувати, що небезпека може існувати як для постраждалої особи, так і для тих, хто їй надає допомогу. Отже, для визначення заходів, які можуть гарантувати безпеку, необхідно оцінити ризики, що можуть виникати при здійсненні роботи з постраждалою особою, як для неї, так і для спеціаліста, який надає допомогу та, зокрема, для надавача допомоги.

Оскільки такі ризики можуть виникати на кожному рівні надання допомоги, оцінювати їх також необхідно на кожному рівні, застосовуючи всі необхідні засоби для їх уникнення та/або зменшення небезпеки. Для забезпечення такого права суб'єкт надання допомоги має здійснити оцінку ризиків. При визначенні потреб постраждалої особи мають бути визначені основні загрози, які можуть виникнути на всіх рівнях надання допомоги. Однак це не означає, що оцінка ризиків здійснюється лише на початку роботи. Рівень небезпеки повинен оцінюватись на постійній основі та стосуватись як постраждалої особи, так і надавача допомоги, адже кожен окремий випадок – це комплекс

проблем та ризиків, інформацію про які можна дізнатись не відразу. Оцінка ризиків та дотримання правил безпеки мають бути частиною Індивідуального плану та передбачати заходи, дотримання яких є обов'язковим як для постраждалої особи, так і для співробітників надавача допомоги.

СТАТТЯ 22. ПРАВА ПОСТРАЖДАЛОЇ ДИТИНИ

1. Постраждала дитина має всі права постраждалої особи, реалізація яких забезпечується з урахуванням найкращих інтересів дитини, її віку, статі, стану здоров'я, інтелектуального та фізичного розвитку. Звернення та повідомлення про вчинення домашнього насильства стосовно дітей приймаються і розглядаються згідно з порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

2. Якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно дитини вона не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, на час подолання причин і наслідків домашнього насильства дитина може бути влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя, до центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей служб у справах дітей, інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

3. Захист прав та інтересів постраждалої дитини, у тому числі звернення до суду, представництво її прав та інтересів у суді, крім батьків та інших законних представників дитини, можуть здійснювати родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, якщо вони не є кривдниками дитини, а також орган опіки та піклування.

4. Під час розгляду судом та/або органом опіки та піклування спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини, відібрання дитини, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері, батька дитини, які позбавлені батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на законних підставах або не на основі рішення суду, обов'язково беруться до уваги факти вчинення

домашнього насильства стосовно дитини або за її присутності».

1. Постраждала дитина має право на:

дієвий, ефективний та невідкладний захист у всіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства;

звернення особисто або через свого представника до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;

безоплатне отримання відповідно до законодавства соціальних послуг, медичної, соціальної та психологічної допомоги відповідно до її потреб;

безоплатну правову допомогу¹;

повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

конфіденційність інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних;

вибір спеціаліста за статтю (за можливості);

відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством;

звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;

своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї домашнього насильства, у тому числі пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;

---

¹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Законом встановлено, що реалізація прав постраждалої дитини повинна здійснюватися відповідно до інтересів дитини, її віку, статі, стану здоров'я, інтелектуального та фізичного розвитку.

Поняттям «інтереси дитини» охоплюється доволі широке коло правомочностей, якими діти наділені з народження і відповідно до походження від батьків.

У юридичній літературі інтереси дитини тлумачаться як їх правильне виховання, турбота про фізичний розвиток та навчання, підготовка до суспільно-корисної праці, формування гідних громадян¹. Поняття інтересів включає в себе і належні матеріально-побутові умови життя дитини².

Отже, під інтересами дітей пропонується розуміти їх належне виховання, спрямоване на фізичний, інтелектуальний, психічний, моральний, духовний розвиток; виховання в дусі поваги до прав, свобод людини і громадянина тощо; належний батьківський нагляд, повага до них, турботливе ставлення та піклування, попередження протиправних вчинків дитини; реалізація особистості дитини в інтересах суспільства і у відповідності з тими традиціями, досягненнями української та світової культури, які не суперечать Конституції України та іншим актам законодавства.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства», забезпечення найкращих інтересів дитини – це дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити³.

Поняттям «найкращі інтереси дитини» оперує і міжнародне законодавство. Зокрема, вперше найкращі інтереси згадані в Декларації прав дитини як один із принципів законотворчості:

---

¹ Індиченко С. П., Гопанчук В. С., Дзера О. В., Савченко Л. А. Семейне право України. Київ: Вентурі, 1997. С. 136.

² Рясенцев В. А. Советское семейное право. М.: Юрид. лит., 1982. С. 153.

³ Про охорону дитинства: Закон України 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

«головним міркуванням має бути найкраще забезпечення інтересів дитини». Найкращі інтереси дитини зазначені одним із головних принципів розбудови системи соціальних послуг у постанові Ради Європи щодо прав дітей та розвитку соціальних послуг, дружніх до дітей та сімей (2010 р.)¹. Статтею 3 Конвенції ООН про права дитини проголошено, що в усіх діях стосовно дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини².

За рекомендацією експертів ООН у галузі охорони дитинства, при визначенні «найкращих інтересів дитини» повинно залучатися декілька різногалузевих спеціалістів з обов'язковим урахуванням думок самої дитини. Крім того, необхідно брати до уваги і такі обставини, як: погляди та прагнення дитини; її особистість, стать, вік, персональна історія та соціально-культурне оточення; сімейне оточення, стосунки та контакти з сім'єю; фактори вразливості, тобто ризику, з якими дитина може зіштовхнутися, і можливості захисту, забезпечення її прав і можливостей; наявні в дитини навички та розвиток її здібностей; права і потреби в галузях охорони здоров'я та освіти тощо.

Звернення та повідомлення про вчинення домашнього насильства стосовно дітей приймаються і розглядаються згідно з Порядком забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження³.

Порядок визначає механізм взаємодії органів державної влади, у тому числі територіальних органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення, інших закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому

---

¹ Декларація прав дитини: прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Конвенції ООН про права дитини від 20.11.1989 (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, під час виявлення, розгляду звернень та повідомлень про таких дітей, забезпечення їх безпеки, а також надання необхідної допомоги з урахуванням потреб.

2. Відповідно до ст. 170 Сімейного кодексу України, суд може постановити рішення про відібрання дитини в батьків, якщо залишення дитини в них є небезпечним для її життя, здоров'я і морального виховання. У виняткових випадках, у разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини, орган опіки і піклування або прокурор мають право постановити рішення про негайне відібрання дитини у батьків¹.

За нормами статті, що коментується, дитина, стосовно якої вчинено насильство, може бути тимчасово влаштована до родичів, у сім'ю патронатного вихователя, до центру соціально-психологічної реабілітації дітей, притулку для дітей служб у справах дітей, інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створено належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

Сімейний кодекс України не містить визначення родини та родинних стосунків, а лише зазначає, що є сім'єю та які особи становлять сім'ю. Так, відповідно до ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України, сім'ю становлять особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. *Згідно з вимогами Цивільного та Сімейного кодексів України, поняттями «родичі», «родинні стосунки» охоплюється коло осіб, які пов'язані між собою певним ступенем споріднення. Такими особами можуть бути близькі родичі за походженням, зокрема, чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі. Усиновлений та усиновлювач прирівнюються до родичів за походженням.*

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Законодавство України не встановлює вичерпного переліку документів, які підтверджують родинні стосунки. Перелік документів, які необхідні для того, щоб установити родинні стосунки осіб, визначається в кожному випадку окремо, залежно від ступеня їх споріднення. Такими документами, відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», можуть бути паспорт, свідоцтва про шлюб, народження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміну прізвища, імені. У разі відсутності документів про підтвердження родинних стосунків їх підтвердження здійснюється в судовому порядку¹.

Патронатна сім'я – це сім'я, в якій за згоди всіх її членів повнолітня особа, яка пройшла спеціальний курс підготовки, виконує обов'язки патронатного вихователя на професійній основі (ст. 252 Сімейного кодексу України)². Патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин.

Центр соціально-психологічної реабілітації дітей – заклад соціального захисту, що створюється для тривалого (стаціонарного) або денного перебування дітей віком від 3 до 18 років, які опинились у складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової та інших видів допомоги.

Основними завданнями центру є здійснення соціального захисту дітей, прийнятих до центру; надання дітям комплексу соціальних послуг; проведення соціально-педагогічної корекції з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини; сприяння поверненню дитини до біологічної сім'ї; забезпечення відвідування дітьми загальноосвітніх або інших навчальних закладів чи індивідуальному навчанню з урахуванням потреб та можливостей дитини; сприяння формуванню у дітей власної життєвої позиції для подолання звичок асоціальної поведінки; надання психологічної та інших видів допомоги батькам (або особам, які їх замінюють) дітей, які перебувають в центрі, спрямованої на повернення дитини до сім'ї.

---

¹ Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

² Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Центр провадить свою діяльність за такими напрямками: соціально-психологічне діагностування; соціальна, психологічна, педагогічна реабілітація; адаптація до сімейного оточення; соціально-медична реабілітація та оздоровлення; правове забезпечення.

Соціально-психологічне діагностування передбачає визначення соціально-психологічних особливостей дитини з метою оцінки її психоемоційного стану та прогнозування подальшого розвитку, встановлення та налагодження соціальних зв'язків дитини з найближчим оточенням.

Соціальна, психологічна, педагогічна реабілітація передбачає здійснення заходів виховного характеру, спрямованих на корекцію навчання, емоційного стану дитини, формування особистісних якостей, які сприятимуть інтеграції дитини в суспільство, оволодінню нею уміннями та навичками самообслуговування, правилами поведінки та спілкування з оточуючими.

Адаптація до сімейного оточення передбачає поглиблений аналіз соціальних та емоційних зв'язків дитини із сімейним та найближчим оточенням, проведення соціально-психологічної реабілітації, спрямованої на налагодження взаємовідносин з близькими людьми та адаптацію до сімейного оточення.

Соціально-медична реабілітація та оздоровлення передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на покращення здоров'я дитини, зокрема проведення корекції психічного стану, забезпечення оздоровлення, проведення інформаційно-просвітницької роботи серед дітей, батьків, персоналу закладу з питань здорового способу життя.

Правове забезпечення передбачає встановлення (за потреби) особи дитини, іншої інформації про неї та її найближче оточення, інформування про влаштування дитини до закладу батьків або осіб, які їх замінюють, служби у справах дітей, якій підпорядковується центр; надання дітям або їх батькам, опікунам (піклувальникам), прийомним батькам, батькам-вихователям, іншим законним представникам консультацій з правових питань, інформування їх про можливість отримання безоплатної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу»; сприяння органам опіки та піклування в

подальшому влаштуванні дітей; представництво законних прав та інтересів дитини в суді (за потреби)¹.

3. У коментованій статті чітко визначено перелік осіб, які мають право звернутися до суду в разі порушення прав дитини, це – батьки, законні представники, інші родичі дитини (баба, дід, повнолітній брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, за умови, якщо вони не є кривдниками дитини, а також орган опіки та піклування.

Батьками дитини є особи, батьківство яких встановлено в порядку, визначеному законом (ст. 121, 122, 123, 125, 126, 128, 130, 131, 132, 135 Сімейного кодексу України). Відповідно до закону, батьки повинні вживати будь-яких заходів для того, щоб забезпечити охорону, недоторканність особистих, майнових прав дітей, їх інтересів, поки діти не досягнуть того ступеня фізичної і духовної зрілості, з якою закон пов'язує повну самостійність людини. Батьки є законними, тобто уповноваженими за своїм правовим статусом, представниками своїх неповнолітніх дітей і виступають стосовно до будь-яких інших осіб без особливих на те повноважень (ст. 153 Сімейного кодексу України). Покладення на батьків обов'язку захищати права та інтереси дітей обумовлено тим, що діти обмежені (через вік, а відповідно, і розвиток) у можливості здійснення і захисту своїх прав та інтересів. Але навіть у тих випадках, коли діти, відповідно до закону, наділені правом самостійного захисту своїх прав та інтересів, батьки не позбавляються такого права і можуть звернутися за захистом прав та інтересів дитини до суду, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій тощо.

Законними представниками дитини можуть бути опікуни або піклувальники; усиновлювачі; патронатні вихователі, прийомні батьки та батьки-вихователя дитячого будинку сімейного типу².

Опікуни, піклувальники – це особи, які здійснюють захист особистих немайнових та майнових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є законними представниками інтересів дитини без спеціальних на те повноважень, несуть відповідальність за життя, здоров'я,

---

¹ Тимчасове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

фізичний і психічний розвиток дитини, яка перебуває під їх опікою, піклуванням.

Приймні батьки – подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та спільне проживання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Усиновлювач – це особа, яка прийняла у свою сім'ю на виховання дитину-сироту чи дитину, позбавлену батьківського піклування, на правах доньки чи сина.

Батьки-вихователі – подружжя або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, які взяли на виховання та для спільного проживання не менш як п'ять дітей-сиріт та/або дітей, позбавлених батьківського піклування, та яким, за рішенням органів опіки та піклування, надано статус батьків-вихователів.

Патронатний вихователь – це спеціально підготовлений працівник, який на договірній основі з уповноваженим закладом здійснює догляд, виховання дітей, тимчасово влаштованих у його сім'ю, та несе відповідальність за їх життя та стан здоров'я під час перебування. Це громадяни України віком від 35 до 60 років (для жінки) і від 35 до 65 років (для чоловіка), які перебувають у зареєстрованому шлюбі; проживають на спільній житловій площі; мають позитивний досвід виховання дітей; одна (один) з яких виконання обов'язків патронатного вихователя не поєднує з іншою трудовою діяльністю; пройшли курси спеціальної підготовки.

Правовий статус інших родичів дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра, мачуха або вітчим), а також їх право звернення до суду за захистом прав та інтересів дитини без спеціальних на те повноважень визначено ст. 257, 261, 262 Сімейного кодексу України.

Органами опіки та піклування є районні, районні в містах Києві та Севастополі місцеві державні адміністрації, виконавчі органи міських чи районних у містах, сільських, селищних рад.

Органи опіки та піклування забезпечують вирішення питань щодо встановлення статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування; надання опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, та застосування інших форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; соціального захисту і захисту особистих, майнових, житлових прав та інтересів дітей; забезпечення пріоритетних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; притягнення до відповідальності осіб, які порушують права дитини; надання письмової згоди або

заперечення на відчуження нерухомого майна (у тому числі житла) та іншого майна, власником якого є дитина; подання заяв, клопотань, позовів про захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування¹.

Органами опіки та піклування є районні, районні в містах Кисві та Севастополі держадміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад (далі – органи опіки та піклування), які провадять діяльність із соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі забезпечення їх права на виховання в сім'ї, надання статусу дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, встановлення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, із захисту особистих, майнових і житлових прав дітей.

Органи опіки та піклування провадять свою діяльність, пов'язану із захистом прав дитини, з дотриманням таких принципів: забезпечення найкращих інтересів дитини; недопущення дискримінації дітей; конфіденційності інформації про дитину².

4. У всіх передбачених ч. 4 ст. 22 коментованого Закону випадках **головним критерієм**, який вказує на **порушення прав дитини**, є вчинення щодо неї або за її присутності насильства.

При виявленні під час розгляду справи про передання дитини на виховання іншим особам факту вчинення ними хоча б одного з видів насильства є тією обставиною, яка не дозволить суду прийняти рішення про передання дитини в сім'ю такої особи.

---

¹ Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

² Питання діяльності органів опіки і піклування, пов'язані із захистом прав дитини: постанова Кабінету Міністрів України від 24.08.2008 № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

СТАТТЯ 23. ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ ДЛЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ОСІБ

1. Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для постраждалих осіб, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

2. Суб'єкт, відповідальний за виконання програм для постраждалих осіб, організовує та забезпечує проходження такими особами зазначених програм за їхньою згодою.

3. Програми для постраждалих осіб виконуються фахівцями, які пройшли підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також суб'єктами, визначеними статтею 17 цього Закону, в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

1. Відповідно до ст. 1 коментованого Закону, **програма для постраждалої особи** – це комплекс заходів, спрямованих на позбавлення емоційної залежності, невпевненості в собі та формування у постраждалої особи здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування. На відміну від програм для кривдників, на проходження якої кривдник може направлятися як за рішенням суду, так і за власною ініціативою¹, участь у програмах для постраждалих осіб можлива лише за їх згодою.

До розроблення та забезпечення реалізації програм для постраждалих осіб може залучатися широке коло суб'єктів, до яких, відповідно до коментованої статті, безпосередньо належать **суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству**, визначених ст. 6 коментованого Закону, та заінтересовані суб'єкти згідно зі ст. 17. Порядок та форми залучення відповідних уповноважених та заінтересованих осіб до розроблення і реалізації програм для постраждалих осіб визначено в Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у

---

¹ Типова програма для кривдників, затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434. П. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658.

Загалом можна виділити триланкову структуру залучення вищезазначених суб'єктів до здійснення програм для постраждалих осіб. Так, у межах першої ланки Мінсоцполітики є органом, відповідальним за розроблення та затвердження типових програм для постраждалих осіб, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, якими у своїй роботі мають керуватися інші суб'єкти¹. Наразі Мінсоцполітики ще не було затверджено ні типової програми для постраждалих осіб, ні методичних рекомендацій з її виконання. Також інші уповноважені органи, що представляють другу і третю ланку суб'єктів, залучених до виконання програм для постраждалих осіб, звітують Мінсоцполітики про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. Наступну ланку представляють місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, а саме: районні, районні у містах Києві і Севастополі держадміністрації, виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад, міських, районних у містах рад, виконавчі органи сільських, селищних рад. На ці **органи покладено відповідальність за виконання програм для постраждалих осіб**. Вони можуть розробляти, організувати та забезпечувати проходження постраждалими особами програм для постраждалих осіб самостійно або ж залучати до цього служби підтримки постраждалих осіб та інших заінтересованих юридичних осіб, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії насильству. Останні дві групи суб'єктів представляють третю ланку, і саме вони зазвичай здійснюють безпосередню реалізацію заходів, що передбачені програмою для постраждалої особи.

До повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з виконання програм для постраждалих осіб належать:

організація проходження постраждалою особою програми для постраждалих осіб відповідно до затвердженої Мінсоцполітики типової програми для постраждалих осіб та з

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

урахуванням методичних рекомендацій щодо її виконання, а також надсилання її іншим суб'єктам. Під час підготовки та коригування програми для постраждалої особи враховується отримана від інших суб'єктів інформація про винесення термінового заборонного припису, взяття кривдника на профілактичний облік, кримінальне провадження у зв'язку із вчиненням насильства, а також застосування до кривдників запобіжних заходів або обмежувальних заходів;

отримання від суду рішення про видачу або продовження дії обмежувального припису та врахування застосованих судом заходів тимчасового обмеження прав особи під час підготовки або коригування програми для постраждалої особи (про видачу або продовження обмежувального припису суд не пізніше однієї доби з дня ухвалення рішення інформує вищезазначені органи);

координація виконання суб'єктами заходів, передбачених програмою для постраждалої особи¹.

До служб підтримки постраждалих осіб, відповідно до п. 46 Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, належать: центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центри соціально-психологічної допомоги, притулки для постраждалих осіб, притулки для дітей, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, центри надання соціальних послуг у громадах, кризові центри, інші заклади, установи та організації (їх структурні підрозділи), які надають соціальні послуги постраждалим особам, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам². Ці служби в межах своєї компетенції беруть участь у розробленні та реалізації програм для постраждалих осіб відповідно до методичних рекомендацій, затверджених Мінсоцполітики³.

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 20, 23, 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само. П. 46.

³ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

До інших заінтересованих юридичних осіб, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії насильству, належать: підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, громадські об'єднання, іноземні неурядові організації, міжнародні організації, фізичні особи-підприємці, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичні особи, які надають соціальні послуги, у тому числі послуги патронату над дітьми. Такі особи також можуть брати участь у реалізації програм для постраждалих осіб та кривдників відповідно до типових програм, а також методичних рекомендацій щодо їх виконання, затверджених Мінсоцполітики¹. Залучення заінтересованих суб'єктів до роботи з постраждалими особами відбувається на підставі угод про співпрацю, укладених із місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування².

3. Частина 3 коментованої статті, зокрема, вимагає, щоб **фахівці**, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, які виконують програми для постраждалих осіб, **проходили підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації у відповідній сфері**.

Стаття 15 Стамбульської конвенції прямо передбачає, що держави-сторони забезпечують або посилюють належну підготовку для відповідних спеціалістів, які займаються жертвами, зокрема щодо потреб та прав жертв та питань запобігання повторній віктимізації³. Хоча окремі питання із забезпечення організації професійного навчання відповідних фахівців залишені на розсуд держав, водночас розробники Конвенції відзначають, що така підготовка має бути безперервною, а набуті знання та навички слід періодично перевіряти та доповнювати. Крім того, професійну підготовку необхідно здійснювати за спеціальними протоколами та інструкціями, які встановлюють стандарти для фахівців відповідної сфери. Дієвість цих протоколів та інструкцій слід регулярно перевіряти, переглядати і за необхідності вдосконалювати. Важливо також,

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 20, 23, 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само. П. 56.

³ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>.

щоб підготовка фахівців включала питання скоординованого міжвідомчого співробітництва¹.

Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, підготовка фахівців, до компетенції яких належать питання запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема фахівців, які реалізують програми для кривдників, здійснюється **обласними державними адміністраціями, районними, районними у м. Києві і Севастополі державними адміністраціями та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад**². Що стосується підготовки фахівців, які залучені безпосередньо до розроблення та реалізації програм для постраждалих осіб, то хоча даний обов'язок прямо не покладено на вищезазначені органи, однак очевидно, що питання розроблення та здійснення програм для постраждалих осіб належать до більш загальної групи питань із запобігання та протидії домашньому насильству. Крім того, організація та проведення спільних спеціалізованих тренінгів та семінарів для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить до заходів у сфері запобігання домашньому насильству, виконання яких у межах взаємодії суб'єктів у сфері запобігання насильству покладається на усіх суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству³. До проведення окремих освітніх заходів можуть також залучатись і зацікавлені суб'єкти, які надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до п.2 ч.1 ст.17 коментованого Закону.

Організаційні засади функціонування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних

---

¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://rm.coe.int/16800d383a>, paras. 98-101.

² Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. П. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад конкретизовані у відповідному Положенні, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106¹. У Порядку атестації соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні та реабілітаційні послуги, затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2012 р. № 612, визначено також порядок перевірки відповідності професійних вимог фахівців, які надають соціальні послуги, якщо такі фахівці не є державними службовцями. Це можуть бути як фахівці, які представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, і зокрема служб підтримки постраждалих осіб, так і фахівці, які представляють заінтересованих суб'єктів, визначених ст. 17 коментованого Закону².

Наразі, існує необхідність у розробленні та затвердженні типових програм для постраждалих осіб.

---

¹ Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок атестації соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні та реабілітаційні послуги, затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.01.2012 № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1771-12>.

РОЗДІЛ V СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Стаття 24. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству

1. До спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належать:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;**
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;**
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;**
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.**

1. Відповідно до положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11 травня 2011 р., Україна як країна-учасниця договору бере на себе зобов'язання щодо протидії домашньому насильству шляхом застосування спеціальних заходів.

Ці заходи застосовують уповноважені суб'єкти з метою забезпечення умов для належного реагування правоохоронними органами, зокрема Національною поліцією України, на всі випадки та прояви домашнього насильства.

2. Терміновий заборонний припис вноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України (підрозділи превентивної діяльності та патрульної поліції) у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення **строком до 10 діб.**

Припис може містити такі заходи (один або всі): зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

З метою запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення вжиття заходів з негайного його припинення, недопущення продовження чи повторного вчинення затверджено Порядок винесення термінового заборонного припису регламентований наказом МВС України від 1 серпня 2018 р. № 654¹.

Більш детально див. коментар до ст. 25 Закону.

3. Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків: заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; обмеження спілкування з постраждалою дитиною; заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою; заборона особисто та через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб з нею спілкуватися; заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто та через третіх осіб.

Законом визначено широке коло осіб, які мають право звернутися до суду з заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника строком **до шести місяців**.

Суди під час розгляду заяви про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають надавати оцінку всім обставинам та доказам у справі².

Більш детально див. коментар до ст. 26 Закону.

4. Взяття на профілактичний облік кривдника здійснюється уповноваженим підрозділом поліції (підрозділи ювенальної превенції та служба дільничних офіцерів поліції) з моменту виявлення факту вчинення домашнього насильств на встановлений законодавством строк з метою проведення **профілактичної роботи**.

---

¹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/hlaws/show>.

² Постанова Верховного Суду України від 21.11.2018 справа № 756/2072/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Дитину-кривдника віком до 18 років беруть на профілактичних облік працівники підрозділів ювенальної превенції відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України¹.

Профілактична робота уповноваженого підрозділу поліції спрямована на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, контроль за поведінкою кривдника за місцем проживання/перебування та проведення з ним профілактичної роботи з метою недопущення скоєння повторних випадків домашнього насильства; контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а у разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи².

Більш детально див. коментар до ст. 27 Закону.

5. У разі вчинення домашнього насильства суд під час вирішення питання про накладання стягнення про адміністративне правопорушення (ст. 39 Кодексу України про адміністративні правопорушення) або одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених Кримінальним кодексом України), має право вирішити питання про направлення особи **на проходження програми для кривдників**. Метою Типової програми є корекція насильницької поведінки кривдника та формування нової неагресивної моделі поведінки³.

Більш детально див. коментар до ст. 28 Закону.

---

¹ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: наказ МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Типова програма для кривдників: наказ Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

СТАТТЯ 25. ТЕРМІНОВИЙ ЗАБОРОННИЙ ПРИПИС СТОСОВНО КРИВДНИКА

1. Терміновий заборонний припис вноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

2. Терміновий заборонний припис може містити такі заходи:

1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;

2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;

3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

3. Під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

4. Терміновий заборонний припис вноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків.

5. Терміновий заборонний припис вноситься строком до 10 діб.

6. Терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія – постраждалій особі або її представнику.

7. Дія термінового заборонного припису припиняється у разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні.

8. Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції України за місцем вчинення домашнього насильства.

9. Особа, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис, може оскаржити його до суду в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України.

10. Терміновий заборонний припис не може містити заходів, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої цієї статті, якщо кривдником є особа, яка на день винесення припису не досягла вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою.

11. Терміновий заборонний припис вноситься в порядку, затвердженому Міністерством внутрішніх справ України.

1. У разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України (підрозділи превентивної діяльності та патрульна поліція) вноситься кривднику **терміновий заборонний припис** як один із спеціальних заходів протидії домашньому насильству.

Порядок проведення **оцінки ризиків** учинення домашнього насильства визначає процедуру проведення оцінки вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи, з метою визначення ефективних заходів реагування, спрямованих на припинення такого насильства та попередження його повторного вчинення.

Оцінка ризиків проводиться уповноваженим підрозділом Національної поліції України за факторами небезпеки/ризиків щодо вчинення домашнього насильства, передбачених у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства згідно з додатком до Порядку, шляхом спілкування/бесіди з постраждалою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють небезпеку для цієї особи¹.

2. Заходи, які можуть бути застосовані на підставі термінового заборонного припису, включають:

зобов'язання для кривдника (особи, яка вчинила домашнє насильство) залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;

заборону кривднику на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;

заборону кривднику в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Стосовно неповнолітніх кривдників, які мають спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою, зазначені перші два заходи не підлягають застосуванню².

3. Безпека постраждалої особи є пріоритетом даного заходу, що спрямований на захист життя, житла, здоров'я та майна від кривдників.

Закон надає пріоритет фундаментальному праву на життя особи, що закріплено в ст. 3 Загальної декларації прав людини, прийнятою резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (1948)³, та можливість тимчасового обмеження права користування майном його володільцем.

При визначенні питання щодо винесення термінового заборонного припису працівник поліції повинен оцінити обставини кожного окремого випадку домашнього насильства та визначити, які із зазначених вище заходів найкраще дають змогу захистити потерпілу особу та є оптимальними в конкретній ситуації.

---

¹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: затв. наказом МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

³ Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Працівники поліції можуть в установленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити¹.

Місцем спільного проживання може бути і квартира, і будинок, і будь-яке інше приміщення, у яких мешкають разом постраждала особа та кривдник. Єдина необхідна умова – фактичне спільне проживання. Ведення спільного домогосподарства не є необхідною умовою. Правовою підставою для спільного проживання може бути право власності, оренди або суборенди, а також фактичне спільне проживання на підставі сімейних чи інших відносин.

Якщо насильство відбувається поза межами місця спільного проживання (наприклад, у готелі або заміському будинку) і виконуються інші умови для винесення термінового заборонного припису, працівник поліції видає терміновий заборонний припис, що стосується лише місця спільного проживання, а не місця, у якому особи перебували тимчасово чи упродовж нетривалого часу (наприклад, номер у готелі).

Припис тимчасово обмежує можливість особи користуватись майном (яким особа одноособово або частково володіє), при цьому не обмежується право власності особи, що гарантоване та захищається Конституцією України. Відновлюється після закінчення терміну дії даного припису.

4. Заява постраждалої особи подається працівником уповноваженого підрозділу Національної поліції на місці або з власної ініціативи поліцейського за результатами оцінки ризиків.

Отже, на момент винесення даного припису особа фактично не визнана у встановленому законом порядку винною у вчиненні домашнього насильства у кримінальному провадженні або адміністративному правопорушенні.

При винесенні припису працівник уповноваженого підрозділу поліції отримує пояснення від кривдника, постраждалої особи (її представника), свідка(ів) (у разі

---

¹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

нааявності). У разі вчинення домашнього насильства кількома особами або наявності декількох постраждалих працівник уповноваженого підрозділу поліції виносить припис стосовно кожного кривдника/постраждалого окремо.

Припис стосовно кривдника складається на встановленому бланку, у разі, якщо особа, щодо якої виноситься припис, не володіє українською мовою, припис складається за участю перекладача. Усі реквізити припису заповнюються державною мовою¹.

5. Поліцейський вправі винести терміновий заборонний припис терміном до 10 діб. Строк дії припису із зазначенням кількості діб, часу та дати винесення припису, часу та дати закінчення дії припису зазначається у спеціально відведеному рядку бланка термінового заборонного припису стосовно кривдника.

6. Поліцейський складає припис в одному примірнику з двома копіями. Оригінал припису вручається кривднику під підпис, перша копія – постраждалій особі або її представнику, друга копія залишається у працівника уповноваженого підрозділу поліції.

У разі відмови кривдника підписати припис працівник поліції зазначає про це та ставить власний підпис та пропонує підписати постраждалій особі (її представникові) та свідку(ам) (у разі наявності).

Кривдникові роз'яснюються положення ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення про притягнення до відповідальності за невиконання термінового заборонного припису, а також право на оскарження застосування даного заходу у суді.

7. У разі застосування судом до кривдника адміністративного арешту або обрання іншого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні **дія термінового заборонного припису припиняється.**

8. Кривдник, щодо якого винесено терміновий заборонний припис, зобов'язаний повідомити уповноважений підрозділ органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування, у разі його невиконання

---

¹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

застосовується санкція ст.173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що передбачає накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб.

9. Кривдникові надається право на оскарження до суду дій/бездіяльності та рішення поліцейського щодо застосування термінового заборонного припису.

10. Якщо кривдником є особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку на день видачі обмежувального припису (дитина-кривдник), то до такої особи не можна застосовувати заходи що обмежують право проживання чи перебування кривдника у місці свого постійного проживання (перебування).

11. Процедура винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника регламентована наказом МВС України від 01 серпня 2018 р. № 654¹.

СТАТТЯ 26. ОБМЕЖУВАЛЬНИЙ ПРИПИС СТОСОВНО КРИВДНИКА

1. Право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають:

- 1) постраждала особа або її представник;**
- 2) у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування;**
- 3) у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування.**

2. Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;**

---

¹ Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: затв. наказом МВС України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;

3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;

4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

3. Рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків.

4. Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців.

5. За заявою осіб, визначених частиною першою цієї статті, на підставі оцінки ризиків обмежувальний припис може бути продовжений судом на строк не більше шести місяців після закінчення строку, встановленого судовим рішенням згідно з частиною четвертою цієї статті.

6. Про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.

7. Обмежувальний припис не може містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування кривдника у місці свого постійного проживання (перебування), якщо кривдником є особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку на день видачі такого припису.

8. Порядок видачі судом обмежувального припису визначається Цивільним процесуальним кодексом України.

9. Постраждала особа може вимагати від кривдника компенсації її витрат на лікування, отримання консультацій

або на оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством.

10. У разі порушення кримінального провадження у зв'язку з вчиненням домашнього насильства перелік заходів щодо тимчасового обмеження прав або покладення обов'язків на особу, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, або визнана винною у його вчиненні, а також порядок застосування таких заходів визначаються Кримінальним кодексом України та Кримінальним процесуальним кодексом України.

1. Законом визначено широке коло осіб, які мають право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника: це подружжя; колишнє подружжя; наречені; мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя); особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; особи, які мають спільну дитину (дітей);) батьки (мати, батько) і дитина (діти); дід (баба) та онук (онука); прадід (прабаба) та правнук (правнучка); вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); рідні брати і сестри; інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онука); діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя, а також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання.

Потерпілого у кримінальному провадженні може представляти **представник** – особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником відповідно до ст. 58 Кримінального процесуального кодексу України. Представник,

повноваження якого засвідчуються відповідним дорученням, користується тими самими правами, що й потерпілий, і може діяти як поряд з останнім, так і замість нього¹.

У передбачених законом випадках особа може бути **визнана судом недієздатною**, у такому разі призначається опікун (законний представник), який реалізує права та захищає його законні інтереси. Недієздатна фізична особа **не має права** вчиняти будь-якого правочину².

Заява про визнання особи недієздатною подається до суду за місцем проживання особи, щодо якої розглядатиметься справа про недієздатність, а у випадку перебування на лікуванні – за місцем розташування психіатричного закладу. Подавати заяву до суду мають право близькі родичі, члени сім'ї, орган опіки або піклування, психіатричний заклад.

Постраждала особа має право на дієвий та невідкладний захист в усіх випадках насильства, недопущення повторних випадків насильства; звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії насильству; своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно неї насильства, зокрема пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням³.

Суд розглядає справу про видачу обмежувального припису не пізніше 72 годин після надходження заяви про видачу обмежувального припису до суду (ст. 350-5 Цивільного процесуального кодексу України)⁴.

---

¹ Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 02.07.2004 № 13. (п. 9). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (ст. 41). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (ст. 350-5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Обмежувальний припис за своєю суттю не є заходом покарання особи (на відміну від норм, закріплених Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України), а є тимчасовим заходом попередження вчинення насильства та забезпечення безпеки осіб до вирішення питання про кваліфікацію дій кривдника та прийняття стосовно нього рішення у відповідних адміністративних або кримінальних провадженнях.

Рішення приймається в судовому порядку щодо тимчасового обмеження прав кривдника (на строк від одного до шести місяців) шляхом:

1) заборони перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою.

Законодавством чітко не встановлено, що саме означають поняття «спільне проживання» або «проживання однією сім'єю осіб, які не перебувають у шлюбі». Отже, і кількість доказів, і їх змістовність залежить від особи, яка доводитиме факт спільного проживання.

Про ознаки проживання однією сім'єю констатував і Конституційний Суд України у своєму рішенні від 03 червня 1999 р. №5-рп/99, в якому зазначив, що до членів сім'ї належать особи, які постійно мешкають разом та ведуть спільне господарство. Ними можуть бути не тільки близькі родичі, а й інші особи, які не перебувають у безпосередніх родинних зв'язках. Обов'язковою умовою для визнання їх членами сім'ї є факт спільного проживання, ведення спільного господарства, наявність спільних витрат, купівлі майна для спільного користування, участі у витратах на утримання житла, його ремонт тощо²;

2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи.

Майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві **спільної сумісної власності** незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Кожна річ,

---

¹ Обмежувальний припис: підстави для звернення до суду та умови для застосування. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info>.

² Кірюшин А.А. Підтвердженням факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу є лише наявність фактичних шлюбних стосунків (№ 337-5266/1-ц від 25.01.2018). URL: https://protocol.ua/ua/vs_ktss_pidtverdgenyam_faktu/.

набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя¹.

Особистою приватною власністю дружини, чоловіка є: майно, набуте нею, ним до шлюбу; майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування; майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто; житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та ін.

Верховний Суд України зробив правовий висновок, ст. 391 ЦК України – **усунення перешкод у здійсненні власником прав користування та розпорядження своїм майном**, підлягає застосуванню у тих випадках, коли між позивачем, який є власником майна, і відповідачем, який користується спірним майном, не існує договірних відносин щодо цього майна і майно перебуває у користуванні відповідача не на підставі договору, укладеного з позивачем²;

3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;

4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Прикладом застосування обмежувальних заходів є рішення Бородянського районного суду від 07 березня 2019 року (Справа № 360/239/19)

ВИРІШИВ:

Видати обмежувальний припис терміном на шість місяців, яким ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_3, уродженцю ІНФОРМАЦІЯ_4, який проживає в ІНФОРМАЦІЯ_5, визначити заходи тимчасового обмеження його прав, а саме: обмежити

---

¹ Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

² Правовий висновок Верховного Суду України щодо належного способу захисту права власності від 27.05.2015 № 6-92цс15. URL: [www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)).

спілкування ОСОБА_2 з дітьми: ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_2, і ОСОБА_4, ІНФОРМАЦІЯ_6, заборонивши ОСОБА_2 у нетверезому стані спілкуватися з дітьми; заборонити наближатися до місця проживання ОСОБА_1 в с. Мирча Бородянського району Київської області по вул. Шевченка, 74 на відстань ближче ніж 200 метрів; заборонити особисто розшукувати ОСОБА_1, якщо вона за власним бажанням буде перебувати у місці, невідомому ОСОБА_2, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; заборонити ОСОБА_2 телефонувати ОСОБА_6 та вести листування з нею особисто.

Про прийняте рішення інформувати Бородянське відділення поліції Ірпінського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Київській області для взяття ОСОБА_2 на профілактичний облік.

Рішення суду підлягає негайному виконанню.

Оскарження рішення суду не зупиняє його виконання¹.

Обмежувальний припис передбачає застосування одразу кількох зазначених заходів відповідно до ст. 350-6 Цивільного процесуального кодексу України.

За невиконання обмежувальних заходів або обмежувальних приписів та непроходження програми для кривдників (ст. 390-1 Кримінального кодексу України) передбачено кримінальну відповідальність².

3. Суд, на підставі оцінки ризиків приймає рішення про видачу обмежувального припису або про його відмову.

Фактори небезпеки/ризиків щодо вчинення домашнього насильства визначаються за результатами оцінки дій кривдника, які свідчать про ймовірність настання летальних наслідків тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті такої особи.

Результати оцінки ризиків враховує поліцейський під час винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, ужиття інших заходів для припинення такого насильства, недопущення його продовження чи повторного

---

¹ Рішення Бородянського районного суду від 07.03.2019 (Справа № 360/239/19). URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/80318086/>.

² Набули чинності зміни до ККУ та КПК щодо домашнього насильства. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine>.

вчинення та надання допомоги постраждалим особам у порядку, визначеному законодавством¹.

Під **тяжкими наслідками**, завданими злочином, у п. 5 ч. 1 ст. 67 Кримінального кодексу України розуміються ті суспільно небезпечні (майнові, фізичні, моральні та інші) зміни в об'єкті кримінально-правової охорони, які викликані вчиненням злочину, але виходять за межі його складу. Визнання наслідків учиненого злочину тяжкими належить до компетенції суду, за винятком тих випадків, де вони прямо зазначені у відповідних статтях Особливої частини Кримінального кодексу України. З урахуванням конкретних обставин справи тяжкими наслідками можуть, зокрема, визнаватися: смерть однієї чи декількох осіб; значна шкода здоров'ю людей; майнова шкода у великому й особливо великому розмірах; масова загибель об'єктів рослинного чи тваринного світу або забруднення довкілля, технологічна чи екологічна катастрофа; істотне порушення прав людини².

Постановах пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи», «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» та «Про судову практику у справах про злочини проти власності».

4. Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців рішенням суду про його видачу.

Обмежувальний припис, виданий судом стосовно особи, яка на момент винесення рішення суду **не досягла вісімнадцятирічного віку**, не може обмежувати право проживання (перебування) цієї особи в місці свого постійного проживання (перебування).

Рішення суду про видачу обмежувального припису підлягає негайному виконанню, а його оскарження не зупиняє його виконання.

5. Обмежувальний припис відповідно до ч. 1 ст. 350-7 Цивільного процесуального кодексу України може бути продовжено рішенням суду на строк не більше шести місяців

---

¹ Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Науково-практичний коментар до Кримінального Кодексу України (ст. 67). URL: <http://www.pravoznavec.com.ua>.

за заявою осіб, визначених ч. 1 цієї статті, на підставі оцінки ризиків. Таке продовження може здійснюватися лише один раз.

Закон та Цивільний процесуальний кодекс України не передбачають можливості скасування обмежувального припису, зокрема в разі визнання особи невинуватою у вчиненні злочину чи адміністративного правопорушення. Можливим способом вирішення цього питання буде скасування рішення суду за нововиявленими обставинами¹.

6. Вручення рішення суду, повідомлення про видачу або продовження обмежувального припису передбачено ст. 350-8 Цивільного процесуального кодексу (суд не пізніше наступного дня з дня ухвалення рішення повідомляє уповноважені підрозділи Національної поліції України за місцем проживання (перебування) заявника для взяття особи, стосовно якої видано або продовжено обмежувальний припис, **на профілактичний облік**, а також районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад за місцем проживання (перебування) заявника).

7. Обмежувальний припис не може містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування неповнолітнього кривдника (на момент винесення рішення суду не досягла вісімнадцятирічного віку) у місці свого постійного проживання (перебування). Стосовно неповнолітніх кривдників, які мають спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою, зазначені перші два заходи не підлягають застосуванню².

8. Порядок видачі судом обмежувального припису визначається Цивільним процесуальним кодексом України.

Відповідно до ст. 350-2 Цивільного процесуального кодексу України, заява про видачу обмежувального припису може бути подана особою, яка постраждала від домашнього насильства або її представником.

Видача обмежувального припису здійснюється шляхом ухвалення рішення суду в порядку окремого провадження з метою створення умов для здійснення особою особистих

---

¹ Простибоженко О. Заборонний і обмежувальний приписи: нові підходи у протидії домашньому насильству. URL: <https://jurliga.ligazakon.net/analitics>.

² Заборонний і обмежувальний приписи: нові підходи у протидії домашньому насильству. URL: <https://jurliga.ligazakon.net/analitics>.

немайнових чи майнових прав (ч. 7 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України).

9. Постраждала особа може вимагати від кривдника компенсації її витрат на лікування, отримання консультацій або на оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства, а також періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають (перебували) на утриманні кривдника, у порядку, передбаченому законодавством.

Суд зробив правовий висновок про те, що відповідно до ч. 1 ст. 1206 Цивільного кодексу України особа, яка вчинила злочин, зобов'язана відшкодувати витрати закладові охорони здоров'я на лікування потерпілого від цього злочину, крім випадку завдання шкоди при перевищенні меж необхідної оборони або у стані сильного душевного хвилювання, що виникло раптово внаслідок насильства або тяжкої образи з боку потерпілого.

10. Статтею 91-1 Кримінального кодексу України «Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство» визначено: а) порядок застосування судом до осіб, які вчинили домашнє насильство, обмежувальних заходів; б) перелік таких заходів із визначенням відповідних обов'язків, що можуть бути покладені на особу, яка вчинила домашнє насильство; в) вікові особливості застосування обмежувальних заходів щодо особи, яка вчинила домашнє насильство; г) тривалість обмежувальних заходів; г) органи контролю за поведінкою засуджених, до яких застосовано обмежувальні заходи¹.

У ч. 10 коментованої статті законодавець припускається певної термінологічної неточності, оскільки ототожнює кримінально-каране домашнє насильство із кримінальним правопорушенням, пов'язаним з домашнім насильством. Відповідно до цього, кримінальне провадження порушується у зв'язку з вчиненням домашнього насильства, а перелік заходів щодо тимчасового обмеження прав або покладення обов'язків стосується особи, яка підозрюється, обвинувачується у вчиненні не домашнього насильства, а кримінального правопорушення,

---

¹ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.02.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

пов'язаного з домашнім насильством. Проте визначення поняття **«кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством»** не наведено ні в коментованому Законі України, ні в Законі України від 06 грудня 2017 р. № 2227-VIII, ні в Кримінальному кодексі України.

За логікою речей за цих умов йдеться про кримінальні правопорушення, які не утворюють склад домашнього насильства (ст. 126-1 Кримінального кодексу України), але максимально до нього наближені (поєднані з ним). Це, наприклад: умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством (п. 10 ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України); умисне тяжке (ст. 121 Кримінального кодексу України), середньої тяжкості (ст. 122 Кримінального кодексу України) або легке (ст. 125 Кримінального кодексу України) тілесне ушкодження; побої та мордування (ст. 126 Кримінального кодексу України); катування (ст. 127 Кримінального кодексу України); погроза вбивством (ст. 129 Кримінального кодексу України); незаконне проведення абортів або стерилізації (ст. 134 Кримінального кодексу України); незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 Кримінального кодексу України); примушування до шлюбу (ст. 151-2 Кримінального кодексу України); зґвалтування (ст. 152 Кримінального кодексу України); сексуальне насильство (ст. 153 Кримінального кодексу України); невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або не проходження програми для кривдників (ст. 390-1 Кримінального кодексу України) та ін.

Якщо в процесі вчинення домашнього насильства вчиняються й кримінальні правопорушення, пов'язані з таким насильством, то їх кваліфікація, за наявності для цього підстав, має бути здійснена за сукупністю кримінальних правопорушень.

На практиці за вчинення більшості з перелічених вище кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, суд не зможе застосувати обмежувальні заходи, оскільки їх застосування можливе лише в разі призначення судом покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільнення з підстав, передбачених Кримінальним кодексом України, від кримінальної відповідальності чи покарання. Однак чимала кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством – це такі, у статтях про відповідальність за які передбачене насамперед покарання у виді позбавлення волі на певний строк за їх вчинення.

Порівняння обмежувального приписів і термінового заборонного припису стосовно кривдника

	Стаття 26. Обмежувальний припис стосовно кривдника	Стаття 25. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника
Визначення	Встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.	Спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства.
Заходи які забороняються / обмежуються	заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; обмеження спілкування з постраждалою дитиною; заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалої особи; заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; заборона вести листування, телефонні переговори з	зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

	Стаття 26. Обмежувальний припис стосовно кривдника	Стаття 25. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника
	постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.	
Ким видається	Судом	Уповноваженим підрозділом Національної поліції
Термін на який видається	Від одного до шести місяців; продовжується до 12 місяців.	До 10 діб
Хто може звернутися за видачею	Постраждала особа або її представник; у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування; у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування.	Терміновий заборонний припис вноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків.
Порядок інформування	Про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.	Терміновий заборонний припис вручається кривднику, а його копія – постраждалій особі або її представнику.

Приклади практики країн ЄС

Австрія. Якщо потрібен тривалий захист від особи, яка становить загрозу, особа, яка потребує захисту, може звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису (відповідно до процедури захисту жертв гендерного насильства в Європейському Союзі це має бути письмовий запит, що відповідає певним формальним вимогам). Зараз усі особи, які проживають разом із постраждалою особою (жертвою), можуть звертатися до суду за обмежувальним приписом.

Раніше цією можливістю могли скористатися лише близькі родичі. Суд тепер може видавати захисний ордер на строк до шести місяців (раніше – до трьох місяців). У разі відкриття основного провадження (наприклад, про розлучення) термін дії захисного ордеру продовжується до закінчення розгляду провадження.

Згідно з Другим законом про захист, можливість звернутися до суду за захисним ордером, що забороняє кривднику перебувати у визначених місцях або зустрічатися з постраждалою особою чи контактувати з нею, регулюється окремо як проміжний обмежувальний припис під назвою «Загальний захист від насильства». Із заявою про видачу такої судової заборони може звернутися будь-яка особа в ситуації, коли вона більше не в змозі терпіти зустрічі із кривдником (раніше ця опція була доступна лише близьким родичам). Суд може видати такий заборону на строк до одного року (раніше до трьох місяців). Якщо кривдник не виконує судову заборону, строк її дії може бути продовжений.

Існує два механізми, які використовують для моніторингу належного виконання заходів захисту: поліцейське спостереження та номери гарячої лінії для екстреного зв'язку. Жодні електронні пристрої не використовуються. У разі порушення/невиконання кривдником заходу захисту постраждала особа може звернутися до суду із клопотанням про накладення штрафу за прояв неповаги до суду.

Чехія. Звернутися до суду по обмежувальний припис може не тільки особа, яка постраждала від домашнього насильства, а й третя сторона.

Суд ухвалює рішення щодо застосування обмежувального припису якомога швидше, але не пізніше ніж упродовж 48 год, без проведення судового слухання.

Якщо є терміновий заборонний припис, виданий поліцією раніше (до моменту видачі обмежувального припису суду) і термін його дії не закінчився, строк судового обмежувального

припису продовжується на період дії термінового заборонного припису поліції. Наприклад, якщо обмежувальний припис був виданий строком на один місяць у той момент, коли до закінчення терміну дії термінового заборонного припису залишається п'ять днів, то обмежувальний припис суду буде діяти один місяць і п'ять днів.

Якщо до суду надходить заява про продовження терміну дії раніше виданого обмежувального припису, термін дії останнього подовжується *ex lege (згідно із законом)* до моменту ухвалення судом рішення щодо продовження, незалежно від того, яким буде таке рішення. Проте суд зобов'язаний ухвалити рішення щодо продовження терміну дії обмежувального припису протягом двох місяців. І хоча перший обмежувальний припис може бути виданий лише на один місяць, суд може продовжити термін дії обмежувального припису, але тільки на об'єктивно необхідний період часу, – максимум на 6 місяців.

Кривдник може звернутися до суду із клопотанням про скасування обмежувального припису. Суд зобов'язаний розглянути клопотання й ухвалити рішення протягом двох місяців. Якщо суд відмовить у скасуванні обмежувального припису, кривдник не може звертатися до суду упродовж трьох місяців.

СТАТТЯ 27. ВЗЯТТЯ НА ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ОБЛІК КРИВДНИКІВ ТА ПРОВЕДЕННЯ З НИМИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ

1. Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

2. Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, який взяв його на профілактичний облік, автоматично після завершення встановленого строку, якщо інше не передбачено законодавством.

3. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника затверджується Міністерством внутрішніх справ України.

1. 3 моменту виявлення факту вчинення домашнього насильства уповноважений підрозділ поліції бере на профілактичний облік кривдника на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу.

Дитину-кривдника (до 18 років, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі) беруть на профілактичних облік працівники підрозділів ювенальної превенції відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України¹.

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:

складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції;

отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику (п. 6 ст. 26 Закону та ст. 350-8 Цивільного процесуального кодексу);

рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування);

відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі.

Профілактичний облік дітей – це комплекс заходів із взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота. Профілактичний облік дітей із заведенням обліково-профілактичної справи триває строком один рік з моменту

---

¹ Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

взяття на облік, якщо інше не передбачено вироком суду, який набрав законної сили¹.

Взяття на профілактичний облік підлягає дитина:

1) засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) звільнена зі спеціальної виховної установи;

4) яка вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис;

5) яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності;

6) яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей;

7) яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Підставами для взяття дитини на профілактичний облік є:

1) вирок (постанова) суду, що набрав(ла) законної сили, про застосування до дитини покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) рішення суду про звільнення дитини від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, крім випадків, коли дитину направляють до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) довідка про звільнення зі спеціальної виховної установи для дітей;

---

¹ Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

4) матеріали, які підтверджують факт вчинення дитиною домашнього насильства (копія термінового заборонного чи обмежувального припису, постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

5) рапорт поліцейського підрозділу ЮП про дитину, яка впродовж року два і більше разів притягалася до адміністративної відповідальності, з долученням копій постанов суду про притягнення до адміністративної відповідальності;

6) рапорт поліцейського підрозділу ЮП щодо виявлення дитини, яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей, з долученням витягів з Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події щодо зареєстрованих фактів безвісного зникнення дитини;

7) копія постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення дитини чи батьків або осіб, які їх замінюють¹.

Суддя у разі видачі обмежувального припису кривднику у встановлений законом строк інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України **за місцем проживання (перебування) постраждалої особи** для взяття кривдника на профілактичний облік, а також районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.

Строки ведення профілактичного обліку кривдників установлюються:

відповідно до строків застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків, передбачених обмежувальним приписом стосовно кривдника, а в разі продовження припису – на встановлений судом строк;

упродовж одного року з дня виявлення останнього факту вчинення домашнього насильства у випадку, коли обмежувальний припис стосовно кривдника судом не виносився;

---

¹ Про затвердження Змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС від 25.06.2020 № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-20#Text>.

упродовж одного року з дня накладення судом адміністративного стягнення за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

до набрання законної сили вироком суду у кримінальному провадженні, відкритому стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

до погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства.

Профілактична робота уповноваженого підрозділу поліції спрямована на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, контроль за поведінкою кривдника за місцем проживання/перебування та проведення з ним профілактичної роботи з метою недопущення скоєння повторних фактів домашнього насильства; контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а у разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи.

Профілактика адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей це діяльність підрозділів НПУ, спрямована на виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень.

2. Зняття кривдника з профілактичного обліку здійснюється уповноваженим підрозділом поліції, на території обслуговування якого перебуває на профілактичному обліку кривдник, у зв'язку з настанням однієї з підстав:

відсутність повторних випадків учинення кривдником домашнього насильства впродовж одного року з дня взяття на профілактичний облік;

закінчення строку дії обмежувального припису стосовно кривдника;

закриття справи про адміністративне правопорушення стосовно кривдника;

закриття кримінального провадження за відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення, розпочатого у зв'язку з вчиненням кривдником домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства;

набрання законної сили виправдувальним вироком суду, вироком суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі за кримінальне правопорушення, пов'язане з учиненням домашнього насильства;

рішення суду про оголошення особи померлою чи визнання безвісно відсутньою або отримання свідоцтва про її смерть.

Підставами для зняття дитини з профілактичного обліку є:

- 1) досягнення нею 18-річного віку;
- 2) закінчення строку покарання, визначеного вироком суду;
- 3) набрання законної сили вироком суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі;
- 4) рішення суду про визнання дитини в установленому законом порядку померлою чи безвісно відсутньою або отримання офіційного документа про смерть дитини;
- 5) відсутність випадків вчинення домашнього насильства впродовж року після останнього такого факту;
- 6) відсутність випадків вчинення адміністративного та/або кримінального правопорушення впродовж року з моменту взяття на облік;
- 7) відсутність випадків самовільного залишення сім'ї, навчально-виховного закладу чи спеціальної установи для дітей впродовж року з моменту взяття на облік;
- 8) обрання стосовно дитини, яка перебуває на обліку, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- 9) відсутність випадків вчинення булінгу (цькування) впродовж року після останнього такого факту¹.

Працівник уповноваженого підрозділу поліції, відповідальний за організацію роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку, після завершення встановленого строку, але не пізніше трьох днів з дати виникнення підстав для зняття кривдника з профілактичного обліку за рішенням керівника уповноваженого підрозділу поліції, вносить відповідні зміни до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

3. Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку

---

¹ Про затвердження Змін до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС від 25.06.2020 № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України регламентується наказом МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124.

Рішення про поставлення кривдника на профілактичний облік приймає керівник територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції протягом доби за результатами розгляду матеріалів, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік з внесенням відомостей до журналу реєстрації осіб, які перебувають на профілактичному обліку за вчинення домашнього насильства, який ведеться в електронному вигляді, а в разі відсутності такої можливості – у друкованому вигляді.

Додаток
до Порядку взяття на профілактичний
облік, проведення профілактичної
роботи та зняття з профілактичного
обліку кривдника уповноваженим
підрозділом органу
Національної поліції України
(пункт 5 розділу II)

ЖУРНАЛ № _____
реєстрації осіб, які перебувають на профілактичному обліку за
вчинення домашнього насильства

_____ (найменування територіального (відокремленого) підрозділу територіального органу поліції)

Розпочато: « ____ » _____ 20__ року

Закінчено: « ____ » _____ 20__ року

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові кривдника, дата й місце народження	Місце проживання, телефони, рід занять	Дата і підстава взяття на облік	Дата винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, строк дії	Дата винесення обмежувального припису стосовно кривдника, строк дії	Дата початку й закінчення проходження програми для кривдників	Поліцейський, який здійснює профілактичну роботу	Дата і підстава зняття з обліку	Примітка
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

СТАТТЯ 28. ВИКОНАННЯ ПРОГРАМ ДЛЯ КРИВДНИКІВ

1. Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

2. Суб'єкт, відповідальний за виконання програм для кривдників, організовує та забезпечує проходження кривдниками таких програм.

3. Виконання програм для кривдників стосовно дітей-кривдників здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

4. З метою запобігання повторному вчиненню домашнього насильства та забезпечення виконання програми для кривдника дитину-кривдника може бути тимчасово влаштовано до родичів, у сім'ю патронатного вихователя або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб.

5. Виконання програм для кривдників забезпечують фахівці, які пройшли відповідне навчання.

6. Кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством.

7. Кривдник повинен мати можливість відвідувати програму для кривдників за власною ініціативою на добровільній основі.

8. У разі неявки кривдника для проходження програми для кривдників або ухилення від проходження програми без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм для кривдників, надають протягом трьох робочих днів письмове повідомлення про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття заходів.

9. Притягнення кривдника до відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє його від обов'язку пройти таку програму.

10. У разі притягнення кривдника, зокрема дитини-кривдника, до кримінальної відповідальності судом на нього може бути покладено обов'язок пройти пробачінну програму відповідно до пункту 4 частини другої статті 76 Кримінального кодексу України.

1. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади, яка в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою.

Особливості здійснення виконавчої влади в містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України¹.

Органи місцевого самоврядування – відносно самостійні виборні органи публічної влади і громадського управління, що реалізують гарантовані законом права (можливості) територіальних спільностей громадян самостійно, під свою відповідальність, вирішувати всі питання місцевого значення, діючи в межах закону і відповідно до інтересів населення. Органи місцевого самоврядування (на відміну від місцевих державних органів) ієрархічно не підпорядковані іншим суб'єктам влади.

Більш детально див. коментар до ст. 8 Закону.

2. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування є суб'єктом, відповідальним за виконання програм для кривдників.

Суб'єкт, після інформування про ухвалення рішення суду про направлення кривдника на проходження програми для кривдників (на строк від трьох місяців до одного року), організовує та забезпечує проходження програми. Кривдника може бути направлено на проходження програми, передбаченої законодавством за рішенням суду.

Робота з особами, які вчиняють домашнє насильство, є невід'ємною складовою механізму протидії цьому явищу, оскільки проходження індивідуальної корекційної програми допоможе кривдникові усвідомити власну протиправну поведінку, її негативні наслідки для членів родини та змінити ситуацію і налагодити гармонійні стосунки кривдника з членами власної сім'ї.

Отже, **проходження програми для кривдників** – це обов'язок пройти комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування в нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

---

¹ Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

Розроблення, організацію та виконання Типової програми для кривдників (надалі програма), її проходження кривдниками забезпечують місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, а в разі необхідності можуть залучати підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, фізичних осіб - підприємців, а також фізичних осіб, які надають соціальні послуги (за їх згодою), відповідно до законодавства¹.

3. Проходження програми дітьми-кривдниками здійснюється з метою корекції їх агресивної поведінки, формування соціально прийнятних норм, гуманістичних цінностей і ненасильницької поведінки з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей. Програму розроблено на засадах когнітивної психології та спрямована на досягнення довгострокових і тривалих позитивних результатів через зміну переконань дитини-кривдника, мотивів поведінки, розв'язання її психосоціальних проблем, а також з урахуванням віку, статі, індивідуальних особливостей кривдника та вчинених форм домашнього насильства або насильства за ознакою статі.

Віковими особливостями називаються характерні для певного періоду життя анатомо-фізіологічні і психічні якості. У кожний з вікових періодів становлення дитини важливо досягти необхідної для цього періоду повноти розвитку, психофізіологічної й духовної зрілості, яка не завжди збігається з віковими межами².

Наприклад, у підлітковий період – це вік статевого дозрівання (від 12–13 до 17–18 років) нервова діяльність підлітків відзначена загальним збудженням та послабленням усіх видів гальмувань.³

Діти-кривдники можуть ставати такими внаслідок жорстокого поводження та незадоволення їх потреб, а тому залежать від їхніх вікових особливостей, а саме:

молодший шкільний вік: схильність до асоціальних проявів – б'ють інших дітей, уживають ненормативну лексику, пошкоджують речі, говорять неправду, крадуть тощо;

---

¹ Типова програма для кривдників: затв. наказом Міністерства соціальної політики України 01.10.2018 № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с. URL: https://pidruchniki.com/11530108/pedagogika/vikovi_individualni_osoblivosti_rozvitku.

³ Вікові особливості розвитку дитини / упоряд. Балим Л. Київ: О. Москаленко, 2010. 20 с. С. 6. URL: http://www.wicc.net.ua/media/vikovi_osoblyvosti.pdf.

підлітковий вік: рівень емоційного розвитку не відповідає фізичному. Про наявність серйозних психологічних проблем свідчить виникнення розладів шлунку, зокрема такі захворювання, як анорексія та булемія. Як захисна реакція на дисфункційну ситуацію в сімейному оточенні для дитини стає характерною проблемна поведінка: вона нерегулярно відвідує школу, порушує дисципліну, буває надмірно агресивною, безпідставно критикує батьків та близьке оточення¹.

4. До повноважень органів опіки та піклування належить влаштування дитини-кривдника в сім'ю патронатного вихователя в разі неможливості проживання дитини із своїми батьками, іншими законними представниками; до родичів або до установи для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб. Ці заходи спрямовані на запобігання повторному вчиненню домашнього насильства.

Більш детально див. коментар до ст. 9 Закону щодо повноважень органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству за участю дитини-кривдника.

Патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин².

Згідно зі ст. 13 Конвенції, дитина-кривдник має право вільно висловлювати свої думки. Водночас до десятирічного віку дитина визначає місце свого проживання за згодою батьків; з десятирічного віку – за спільною згодою з батьками, а з чотирнадцяти років – самостійно (ст. 160 Сімейного кодексу України).

В Україні не існує і законодавчо визначених вікових обмежень для дитини щодо висловлення нею думок під час вирішення судом питань, що стосуються її життя, а отже, у кожній справі суддя приймає рішення щодо цього питання, враховуючи індивідуальні об'єктивні та суб'єктивні фактори.

---

¹ Запобігання та протидія насильству: метод. рек. / Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/11-5480. С. 24. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf>.

² Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III (ст. 252). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Відповідно до потреб дитини-кривдника, з метою проходження нею програми для кривдника та за рішенням органів опіки й піклування її розміщують на тимчасове проживання (не більше ніж на 6 місяців).

5. Забезпечення підготовки фахівців, до компетенції яких належить питання та запобігання протидії домашньому насильству, у тому числі фахівців, які реалізують програму, належить до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій¹.

Фахівцями, які реалізують програму, можуть бути практичний психолог, психотерапевт, психіатр, які пройшли спеціальну підготовку, перепідготовку або курси підвищення кваліфікації та представляють суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

6. Кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників на строк від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством.

Таку можливість передбачено в межах судового розгляду кримінальних справ у разі вчинення злочинів, пов'язаних з домашнім насильством, а також справ про накладання адміністративного стягнення за ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування». Притягнення кривдника до передбаченої змінами до Кримінального кодексу України кримінальної відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє його від обов'язку пройти таку програму.

Надалі реформування кримінально-виконавчого законодавства має, у разі засудження особи, передбачити можливість проведення таких програм у пенітенціарних установах, що забезпечить досягнення мети кримінального покарання – виправлення засуджених, зміну моделі їх поведінки, навіть психологічну корекцію².

---

¹ Типова програма для кривдників: затверд. наказом Міністерства соціальної політики України 01.10.2018 № 1434. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с. С. 11.

Проходження програми розпочинається діагностуванням лікарями-психіатрами особи, яка вчинила домашнє насильство або належить до групи ризику щодо його вчинення, у тому числі діагностуванням причин агресивної та насильницької поведінки кривдника.

7. Послуги з проходження програми для кривдників можна отримати як за рішенням суду, так і за власною ініціативою на добровільній основі.

За власною ініціативою на добровільній основі означає, що кривдник усвідомлює необхідність зміни свого життя, вчинки тощо, але лише за допомогою фахівців при добровільності (вільного волевиявлення) за власним бажанням.

Послуги з проведення програм з кривдниками є платними та сьогодні оплата покладається на самих кривдників.

Після проходження програми кривдник має оволодіти такими навичками:

визначати незадоволені власні потреби, які викликають агресію та прояви гніву, та шляхи задоволення потреб ненасильницькими засобами;

розпізнавати спускові механізми вияву агресії та усвідомлювати власні почуття й почуття інших людей у ситуації конфлікту;

контролювати вияви гніву та агресії щодо інших людей;

аналізувати власні дії в ситуації домашнього насильства, насильства за ознакою статі та визначати свої власні можливості на шляху до життя без насильства;

розуміти свої власні кордони та кордони інших людей (фізичні та психологічні межі);

будувати безконфліктне спілкування, ефективну комунікацію із членами сім'ї та оточенням на основі взаєморозуміння і взаємоповаги;

визначати перспективні цілі та формувати життєві плани, реалізовувати власні плани соціально прийнятним шляхом.

8. Суб'єкт, відповідальний за виконання програми для кривдників, письмово повідомляє (протягом трьох робочих днів) уповноважений підрозділ органу Національної поліції для вжиття відповідних заходів до кривдника в разі:

неприсуття для проходження програми;

ухилення від її проходження без поважних причин.

До **поважних причин**, відповідно до ст. 138 Кримінального процесуального кодексу України, належать:

1) затримання, тримання під вартою або відбування покарання;

2) обмеження свободи пересування внаслідок дії закону або судового рішення;

3) обставини непереборної сили (епідемії, військові події, стихійні лиха або інші подібні обставини);

4) відсутність особи в місці проживання протягом тривалого часу внаслідок відрадження, подорожі тощо;

5) тяжка хвороба або перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад;

6) смерть близьких родичів, членів сім'ї чи інших близьких осіб або серйозна загроза їхньому життю;

7) несвоєчасне одержання повістки про виклик;

8) інші обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи на виклик.

Наслідком неявки без поважних причин до підозрюваного, обвинуваченого, свідка може бути застосовано привід¹.

9. Кримінальне законодавство у ст. 390-1 передбачає настання відповідальності за умисне ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом.

Крім того, ця стаття передбачає настання кримінальної відповідальності за умисне невиконання обмежувальних заходів чи обмежувальних приписів, передбачених ст. 91-1 Кримінального кодексу України, це стосується й дитини-кривдника, якщо вона досягла 16-річного віку².

Законодавець зобов'язує кривдника пройти відповідну програму навіть після притягнення його до відповідальності за її непроходження.

10. При винесенні вироку суд може зобов'язати кривдника пройти пробаційну програму відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України. Саме п. 4 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України, а не ч. 2, як це зазначено в ч. 10 коментованого Закону, до якого ще не внесено відповідні зміни після змін у Кримінальному кодексі України.

Під пробаційною програмою слід розуміти програму, що призначається за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити (п. 7 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 р. № 160-VIII)¹.

У ч. 10 коментованої статті наявна певна редакційна неточність. Річ у тому, що обов'язок пройти пробаційну програму для кривдника насправді встановлено у п. 4 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України, а не в частині другій згаданої статті цього Кодексу. Ймовірно законодавець не врахував того, що за день до ухвалення коментованого Закону України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», у якому, зокрема, зазначено таке:

«4) статтю 76 після частини першої доповнити новою частиною такого змісту:

«2. На осіб, засуджених за злочини, пов'язані з домашнім насильством, суд може покласти інші обов'язки та заборони, передбачені статтею 91-1 цього Кодексу».

У зв'язку з цим, частини другу і третю вважати відповідно частинами третьою і четвертою;»².

Отже, очевидно, що ч. 2 ст. 76 Кримінального кодексу України в чинній редакції цього Кодексу не містить жодного пункту (нині вони передбачені ч. 3 цієї статті).

Також, за результатами порівняння положень п. 10 коментованої статті та п. 4 ч. 3 ст. 76 Кримінального кодексу України, законодавець намагається ототожнити юридичні конструкції «покладено обов'язок пройти пробаційну програму» та «виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою».

---

¹ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

РОЗДІЛ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Стаття 29. Відповідальність за вчинення домашнього насильства

1. Кривдник, який порушив вимоги спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, несе відповідальність відповідно до закону.

1. Назва статті, що коментується, містить певні розбіжності з її змістом (позаяк перша є ширшою за обсягом, ніж друга):

у назві статті йдеться про відповідальність за вчинення домашнього насильства, тобто про застосування компетентним органом державної влади (судом) конкретних заходів державного примусу за скоєне кривдником домашнє насильство (кримінально каране – ст. 126-1 Кримінального кодексу України; адміністративно каране – ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

у змісті ж зазначено про обов'язок кривдника нести відповідно до закону відповідальність не за домашнє насильство як таке, а лише за порушення вимог спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, тобто за недотримання (ухилення від виконання) вимог термінового заборонного припису стосовно кривдника, обмежувального припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи і направлення кривдника на проходження програми для кривдників (ст. 24, 25, 26, 27 та 28 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та коментар до них).

2. Стаття, що коментується, закріплює обов'язок особи нести відповідальність за всі порушення спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Натомість чинне законодавство передбачає відповідальність лише за:

невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений (утворює склад адміністративного правопорушення згідно зі ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

умисне невиконання обмежувальних приписів, а так само умисне ухилення від проходження програми для кривдників особою, щодо якої такі заходи застосовані судом (утворює склад злочину за ст. 390-1 Кримінального кодексу України).

Відповідальність за невзяття на профілактичний облік кривдника та непроведення з ним профілактичної роботи, а так само і відповідальність за ненаправлення кривдника на проходження програми для кривдників, не передбачена окремою статтею Кримінального кодексу України чи Кодексу України про адміністративні правопорушення. За змістом статті, що коментується, суб'єктом відповідальності за такі діяння виступає не сам кривдник, а інші службові особи. За наявності інших необхідних підстав їх діяння можуть бути кваліфіковані за статтями про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (наприклад, за ст. 364, 364-1, 365, 365-2, 367 Кримінального кодексу України¹ тощо).

3. Про поняття «кривдник», «спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству», «терміновий заборонний припис стосовно кривдника», «обмежувальний припис стосовно кривдника», «взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи», «програма для кривдників», «виконання програм для кривдників» див. ст. 1, 24, 25, 26, 27 та 28 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» і коментар до них.

До кривдника можуть бути застосовані такі спеціальні заходи:

- терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
  - обмежувальний припис стосовно кривдника;
  - взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
  - направлення кривдника на проходження програми для кривдників;
- Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України:

вносять термінові заборонні приписи стосовно кривдника – у порядку, передбаченому наказом МВС України «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного

---

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

припису стосовно кривдника» від 01 серпня 2018 р. № 654¹ (ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» і коментар до неї);

беруть кривдників на профілактичний облік та проводять із ними профілактичну роботу – у порядку, передбаченому наказом МВС України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу НПУ» від 25 лютого 2019 р. № 124² (ст. 27 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» і коментар до неї).

Обмежувальний припис стосовно кривдника виносить виключно суд на підставі звернення зацікавлених осіб у порядку, визначеному главою 13 розділу IV Цивільного процесуального кодексу України (ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» і коментар до неї).

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників, організація та забезпечення проходження такої програми покладається на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Безпосередньо виконання програм для кривдників здійснюють фахівці, які пройшли відповідне навчання (при виконанні програм стосовно дітей-кривдників повинні враховуватись їх вікові та психологічні особливості). Особа повинна мати можливість відвідувати програму для кривдників за власною ініціативою та добровільно. Строк проходження програми для кривдників – від трьох місяців до одного року у випадках, передбачених законодавством. Притягнення до відповідальності за непроходження програми для кривдників не звільняє особу від обов'язку пройти таку програму. У разі притягнення кривдника (у тому числі дитини-кривдника) до кримінальної відповідальності суд може покласти на таку особу обов'язок

---

¹ Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу НПУ: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

пройти пробачійну програму відповідно до положень п. 4 ч. 2 ст. 76 Кримінального кодексу України.

4. Адміністративній відповідальності за порушення спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству згідно зі ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення підлягає особа, зокрема, за:

невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої його винесено;

неповідомлення такою особою уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі винесення такого припису¹.

Об'єктом даного правопорушення виступають суспільні відносини в сфері запобігання домашньому насильству.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення полягає у бездіяльності, а саме в невчиненні дій, які особа зобов'язана вчинити відповідно до винесеного стосовно неї термінового заборонного припису:

незалишенні місця проживання (перебування) постраждалої особи;

входженні та перебуванні до місця проживання (перебування) постраждалої особи;

контактах із постраждалою особою у будь-якій спосіб;

неповідомленні уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування.

Склад правопорушення є формальним: діяння вважається закінченим з моменту його вчинення хоча б в одній із передбачених законом форм.

Суб'єкт правопорушення – спеціальний (особа, стосовно якої винесено терміновий заборонний припис).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується виною у формі прямого умислу (особа усвідомлює небезпеку власного діяння і бажає його вчинити).

Адміністративне стягнення за вчинення будь-якого з діянь, передбачених ч. 1 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, – штраф від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб.

---

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Ч. 2 ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено кваліфікуючу обставину даного правопорушення – вчинення його особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із правопорушень, передбачених ч. 1 цієї статті. Адміністративне стягнення – штраф від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

5. До кримінальної відповідальності за порушення спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству згідно зі ст. 390-1 Кримінального кодексу України притягається особа, яка, зокрема, умисно не виконала обмежувальний припис стосовно кривдника або умисно ухиляється від проходження програми для кривдників (якщо такі припис або програма застосовані до неї відповідно до рішення суду; при цьому відповідне рішення суду підлягає негайному виконанню, а його оскарження не зупиняє таке виконання).

Безпосереднім об'єктом даного злочину виступають суспільні відносини у сфері забезпечення відправлення правосуддя (у частині реалізації заходів, визначених судом в обмежувальному приписі, або при накладенні судом обов'язку пройти програму для кривдника).

Об'єктивна сторона злочину полягає у:

а) вчиненні одного з діянь (дії або бездіяльності) на порушення заходу, визначеного судом в обмежувальному приписі, а саме в:

перебуванні в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;

неусуненні перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;

продовженні спілкування з постраждалою дитиною;

наближенні ближче ніж на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

особистому та через третіх осіб розшуку постраждалої особи, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідуванні її та спілкуванні з нею в будь-який спосіб;

веденні листування, телефонних переговорів із постраждалою особою або контактах із нею через інші засоби

зв'язку особисто та через третіх осіб, якщо таке діяння (дія чи бездіяльність) вчинене протягом терміну дії обмежувального припису (від одного до шести місяців, а в разі продовження судом – додатково до шести місяців).

б) в ухиленні від проходження програми для кривдників. Типова програма для кривдників затверджена наказом Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 р. № 1434 (зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 29 жовтня 2018 р. за № 1222/32674); нею передбачено комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування в нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків.

Розроблення та організацію виконання програми для кривдників та її проходження кривдниками в конкретній адміністративно-територіальній одиниці забезпечують відповідна місцева державна адміністрація (її структурний підрозділ із питань сім'ї) та орган місцевого самоврядування (його виконавчий орган із питань сім'ї).

У разі неявки кривдника для проходження програми для кривдників або ухилення від проходження програми без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм для кривдників, зобов'язані протягом трьох робочих днів письмово поінформувати про це уповноважений підрозділ органів Національної поліції України для вжиття заходів.

Склад злочину – формальний: діяння вважається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї відповідної дії або бездіяльності. Не утворює склад злочину за ст. 390-1 Кримінального кодексу України

Суб'єкт злочину – спеціальний: особа, стосовно якої:

а) винесено обмежувальний припис;

б) постановлено рішення суду про направлення на проходження програми для кривдників.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі прямого умислу (особа усвідомлює небезпеку власного діяння і бажає його вчинити). Не утворює склад злочину відповідно до ст. 390-1 Кримінального кодексу України і не призводить до кримінального покарання, наприклад, випадкове наближення (перебування) особи, стосовно якої винесено обмежувальний припис, у місці, що також відвідує (відвідала)

постраждала особа, або неявка її на проходження програми для кривдників чи неучасть у заходах, передбачених такою програмою, з поважних причин (хвороба, смерть близьких родичів та ін.), що належним чином підтверджені.

Кримінальне покарання за вчинення будь-якого з діянь, передбачених ст. 390-1 Кримінального кодексу України, – арешт на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до двох років.

Стаття 30. Відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих унаслідок вчинення домашнього насильства

1. Особі, яка має право на відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих внаслідок домашнього насильства, моральна шкода відшкодовується незалежно від матеріальних збитків, які підлягають відшкодуванню, та не пов’язана з їх розміром.

2. Порядок відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих унаслідок домашнього насильства, визначається Цивільним кодексом України та іншими законодавчими актами».

1. Коментована стаття оперує двома правовими поняттями – «збитки» та «шкода». Відповідно до цивільного законодавства, ці поняття мають дещо різний зміст. Шкодою вважається сукупність несприятливих для особи, якій вона завдана, особистих немайнових, а також майнових наслідків, що виникли в разі порушення її суб’єктивних цивільних прав. Шкода може бути майновою та моральною. Майнова шкода тісно пов’язана зі збитками, оскільки збитками є грошове вираження майнової шкоди. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, поладження пошкодженої речі тощо). Отже, поняття шкоди є ширшим за обсягом, ніж поняття збитків.

Відповідно до ст. 16 Цивільного кодексу України, відшкодування збитків та моральної шкоди є способами захисту цивільних прав та інтересів.

Згідно зі ст. 22 Цивільного кодексу України, збитками є:

1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

Збитки відшкодовуються в повному обсязі, якщо законом не передбачено відшкодування в меншому або більшому розмірі. Так, зокрема, суд може зменшити розмір відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, залежно від її матеріального становища, крім випадків, коли шкоди завдано вчиненням злочину (ч. 4 ст. 1193 Цивільного кодексу України)¹.

Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право.

Крім збитків, особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням її прав унаслідок домашнього насильства.

На сьогодні особливості відшкодування моральної шкоди визначаються Цивільним кодексом України, що деталізуються постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р. № 4 та методичними рекомендаціями «Відшкодування моральної шкоди» (лист Міністерства юстиції України від 13 травня 2004 р. № 35-13/797).

Відповідно до ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України, моральна шкода полягає у:

1) фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

2) душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

---

¹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3) душевних страждань, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

4) приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб.

2. Згідно з ч. 3 ст. 23 Цивільного кодексу України, розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування суд має враховувати вимоги розумності та справедливості.

Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування.

Судова практика з розгляду зазначеної категорії справ складається неоднаково. Це можна пояснити тим, що відсутні чіткі критерії для встановлення розміру моральної шкоди і суд змушений у процесі оцінки доказів застосовувати оціночні поняття. Навіть, якщо факт завдання моральної шкоди доведено, то не можна не брати до уваги суб'єктивний фактор емоційного сприйняття конкретної особи.

Вирішення спорів, пов'язаних із домашнім насильством, у порядку цивільного судочинства здійснюється з урахуванням положень Декларації прав дитини, затвердженої Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 1386(XIV) від 20.11 листопада 1959 р.; Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р.; Європейської конвенції про здійснення прав дітей (1996 р.), ратифікованої Законом України від 03 серпня 2006 р.; Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.), ратифікованої Законом України від 17 липня 1997 р.; Віденської декларації і Програми дій від 25 червня 1993 р.

Важливе значення мають і підходи Європейського Суду щодо вирішення таких спорів, оскільки ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. визначає, що суди при розгляді справ застосовують Європейську конвенцію з прав людини та практику Суду як джерело права. Так, у практиці Європейського суду з прав

людини є рішення, що стосуються порушення прав людини, встановлених у Європейській конвенції в ситуаціях домашнього насильства. Це, зокрема, А. проти Сполученого Королівства (1998), Контрова проти Словаччини (2007), Беваква та С. проти Болгарії (2008), Бранко Томасік та інші проти Хорватії (2009), Опуз проти Туреччини (2009), Е.С. та інші проти Словаччини (2009), А. проти Хорватії (2010), Хайдуова проти Словаччини (2010), Єремія проти Республіки Молдова (2013), Мудрік проти Республіки Молдова (2013), Дурмаз проти Туреччини (2014), Володіна проти РФ (2019) тощо¹. У кожній справі встановлено порушення окремих положень Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, зокрема ст. 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) та ст. 14 (заборона дискримінації), а також присуджено компенсацію моральної шкоди.

СТАТТЯ 31. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЗА НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Посадові та службові особи, визнані винними в порушенні вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, несуть відповідальність відповідно до закону.

2. Постраждала особа та кривдник мають право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у порядку, встановленому законодавством.

1. Стаття 19 Конституції України визначає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України².

У ч. 1 ст. 19 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачено, що посадові та службові

---

¹ HUDOC: European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.

² Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

особи, визнані винними в порушенні вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, несуть відповідальність відповідно до закону. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству складається з Конституції України, міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів щодо недопущення насильства (*докладніше див.: коментар до ст. 2 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*).

У назві коментованої статті вживається термін «посадова особа», однак у ч. 1 коментованої статті поряд із «посадовими особами» одночасно згадується і про «службових осіб». І якщо Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» раніше у своєму тексті використовував терміни «посадові особи» (п. 8 ч. 2 ст. 9, п. 7 ч. 3 ст. 9) та «посадові обов'язки» (п. 1 ч. 1 ст. 16), то термін «службові особи», крім ст. 31 коментованого Закону, більше ніде не вживається. При цьому вказані два терміни згаданий Закон окремо не розтлумачує.

Для вирішення питання щодо визначення поняття «посадова особа» необхідно виходити з правозастосовної практики, яка зазначає, що головним критерієм належності особи до кола посадових осіб є наявність у неї організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій (лист Міністерства юстиції України від 22 лютого 2013 р. № 1332-0-26-13/11¹).

Організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки щодо здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності. Такі функції виконують, зокрема, керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних, колективних чи приватних підприємств, установ і організацій, їх заступники, керівники структурних підрозділів (начальники цехів, завідувачі відділами, лабораторіями, кафедрами), їх заступники, особи, які керують ділянками робіт (майстри, виконробы, бригадири тощо).

---

¹ Щодо запобігання і протидії корупції: лист Міністерства юстиції України від 22.02.2013 № 1332-0-26-13/11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такими повноваженнями в тому чи іншому обсязі наділені начальники планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідувачі складами, магазинами, майстернями, ательє, їх заступники, керівники відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо (абз. 3, 4 п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 року № 5¹).

Службова особа – це особа, яка постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснює функції представника влади чи місцевого самоврядування, а також обіймає постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконує такі функції за спеціальним повноваженням, яким вона наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом. При цьому до державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких державна чи комунальна частка перевищує 50 % або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства (пункти 1, 2 примітки до ст. 364 Кримінального кодексу України²).

Згідно зі ст. 27 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р.³, посадові особи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-

---

¹ Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

правову відповідальність відповідно до закону. Також цією статтею передбачено, що шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових осіб міністерств, інших центральних органів виконавчої влади при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави в порядку, визначеному законом.

Кримінальний кодекс та Кодекс України про адміністративні правопорушення не містять спеціальних норм про відповідальність посадових (службових) осіб за недотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Отже, такі особи нестимуть відповідальність за окремими статтями цих кодексів (наприклад, якщо посадова особа (керівник закладу освіти) не повідомила уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу, то вона нестиме відповідальність за ч. 5 ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а якщо наявна службова недбалість, то відповідальність передбачена ст. 367 Кримінального кодексу України).

У разі встановлення факту того, що порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству вчинено умисно посадовою чи службовою особою з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для себе чи іншої фізичної або юридичної особи шляхом використання наданої їй влади чи службового становища всупереч інтересам служби й завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, таке діяння слід кваліфікувати за ст. 364 Кримінального кодексу України.

Якщо ж порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству супроводжувалось прийняттям пропозиції, обіцянки або одержанням неправомірної вигоди, а так само проханням надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої особі влади чи службового становища,

відповідальність наставатиме за ст. 368 Кримінального кодексу України¹.

У разі встановлення порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству шляхом складання, видачі службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, іншого підроблення офіційних документів дії винної особи слід кваліфікувати за ст. 366 Кримінального кодексу України.

Згідно зі ст. 64 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII, за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності в порядку, встановленому законом. У ст. 65 Закону України «Про державну службу» закріплено, що підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто протиправної винної дії або бездіяльності чи прийняття рішення, що полягає в невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, встановлених цим законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення.

Відповідно до ст. 80 Закону України «Про державну службу», в якій визначаються основи матеріальної відповідальності державних службовців, матеріальна та моральна шкода, заподіяна фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави².

2. Законодавець гарантує як постраждалій особі (особа, яка зазнала домашнього насильства в будь-якій формі), так і кривднику (особа, яка вчинила домашнє насильство в будь-якій формі) право оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії

---

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

домашньому насильству, у порядку, встановленому законодавством. Перелік суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, наведено у ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (докладніше див.: коментар до статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Статтею 40 Конституції України передбачено, що всі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення та дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Стаття 55 Основного Закону гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Згідно зі ст. 56 Конституції України, кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень¹.

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI, накази центрального органу виконавчої влади або їх окремі положення можуть бути оскаржені фізичними та юридичними особами до адміністративного суду в порядку, встановленому законом². Стосовно справ, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів у нашій державі, то, згідно зі ст. 19 Кодексу адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV, юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи в публічно-правових спорах (наприклад, у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження; спорах між суб'єктами владних

---

¹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності в частині доступу до публічної інформації)¹.

Крім того, згідно зі ст. 16 Закону України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР, скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається в порядку підлеглості вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням – безпосередньо до суду².

---

¹ Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

РОЗДІЛ VII
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ
У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

СТАТТЯ 32. ФІНАНСУВАННЯ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ ТА ПРОТИДІЄЮ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Фінансове забезпечення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надання допомоги постраждалим особам, а також створення та забезпечення функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, професійних спілок, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

2. Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, державної та комунальної форм власності здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

3. Утримання спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, що не належать до державної та комунальної форм власності, забезпечення розвитку їхньої матеріальної бази та надання ними соціальних послуг здійснюються за рахунок коштів їх засновників та інших коштів, не заборонених законодавством, у тому числі на умовах соціального замовлення.

1. Фінансове забезпечення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надання допомоги постраждалим особам, а також створення та забезпечення функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі¹

---

¹ Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, професійних спілок, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством. Іншими словами, за рахунок коштів централізованих і децентралізованих фондів, а також мають фінансуватися за рахунок коштів усіх зазначених джерел, що визначені ч. 1 ст. 32 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Відповідно до ч. 1 ст. 32 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», фінансове забезпечення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, надання допомоги постраждалим особам, а також створення і забезпечення функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі має здійснюватися із джерел, що передбачені нормами даної статті.

Водночас обсяг такого фінансування має бути передбачений цільовою програмою, що розроблює та затверджує Кабінет Міністрів України на відповідний бюджетний період.

2. Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів (перелік суб'єктів зазначено в ст. 6 закону), як зазначається в ч. 2 ст. 32 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Згідно з ч. 2 ст. 32 Закону у чинному законодавстві не передбачено заборону стосовно здійснення фінансового забезпечення діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, державної та комунальної форм власності за рахунок коштів підприємств, установ та організацій, професійних спілок, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб тощо. Тому виходить, що таке фінансове забезпечення можливе. Це означає, що в ч. 1 і 2 ст. 32 Закону йдеться про можливість «фінансового забезпечення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству», чи, іншими словами, «...фінансового забезпечення діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству» з будь-яких джерел, не заборонених законодавством.

Формами такого фінансування можуть бути бюджетне фінансування, кредитування, а також самофінансування.

3. Утримання спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, які не належать до державної та

комунальної форм власності, забезпечення розвитку їхньої матеріальної бази та надання ними соціальних послуг здійснюються за рахунок коштів їх засновників та інших коштів, не заборонених законодавством, у тому числі на умовах соціального замовлення.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування не мають права здійснювати утримання спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, що не належать до їх компетенції.

Утримання таких служб здійснюється за рахунок коштів приватних власників. Приватні власники таких служб можуть на конкурсних засадах залучати для цього інші підприємства, установи та/чи організації. Приватні власники, що здійснюють утримання спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, забезпечують належне утримання та своєчасний ремонт приміщень таких служб власними силами та/чи силами інших суб'єктів господарювання¹².

До *соціального замовлення* належить комплекс заходів організаційно-правового характеру з розроблення соціальних програм і соціальних проектів за рахунок бюджетних та інших засобів шляхом підписання соціальних контрактів на конкурсній основі. Предметом же соціального замовлення є некомерційна оплачувана замовником послуга, яка надається соціально незахищеним верствам населення суб'єктом господарювання приватної форми власності³.

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, В. В. Муранова та ін. / за заг. ред. А. О. Галай. К. : КНТ, 2014. 160 с.

РОЗДІЛ VIII
КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА
У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ

СТАТТЯ 33. КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ
ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Верховна Рада України здійснює парламентський контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією України.

2. Інші органи державної влади здійснюють контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

1. Контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здійснюється суб'єктами, визначеними в розділі II, тобто суб'єктами державного управління, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Парламентський контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству – реалізація Верховною Радою України свого права в різних організаційно-правових формах, але тільки в межах, визначених п. 33 ч. 1 ст. 85 Конституцією України щодо отримання за безпосередньої участі в ньому народних депутатів України достовірної та об'єктивної інформації про фактичне виконання своїх обов'язків і повноважень уповноваженими на здійснення функцій протидії домашньому насильству органами влади та їх посадовими особами, реагування на виявлені порушення у сферах їх безпосередньої владно-управлінської діяльності.

Можна виділити декілька напрямів реалізації Верховною Радою України своїх контрольних функцій:

Парламентський контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України. Цей напрям контролю передбачено п. 13 ст. 85 Конституції України. Відповідно до положень Конституції України¹ та Закону України «Про Регламент

---

¹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Верховної Ради України»¹, можна виділити такі форми здійснення парламентського контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України:

призначення за поданням Президента України Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, призначення за поданням Прем'єр-міністра України інших членів Кабінету Міністрів України, вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України;

затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, здійснення контролю за виконанням Державного бюджету України, прийнятті рішення щодо звіту про його виконання;

схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України;

затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

розгляд звітів (про перебіг і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, про виконання Державного бюджету України) і доповідей (про перебіг і результати виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля) Кабінету Міністрів України;

проведення «години запитань до Уряду», що включає запитання до членів Кабінету Міністрів України від депутатських фракцій (депутатських груп) і відповіді на них та запитання народних депутатів до членів Кабінету Міністрів України та відповіді на них;

розгляд Верховною Радою питання про відповідальність Кабінету Міністрів України.

Хоча парламентський контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України має загальний характер, частина зазначених форм контролю безпосередньо стосується сфери запобігання та протидії домашньому насильству. Так, Кабінетом Міністрів України у 2018 році схвалено Концепцію Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та

---

¹ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

насильству за ознакою статі на період до 2023 року¹; проте, програма наразі очікує розробки, після чого потребуватиме затвердження Верховною Радою України.

Іншою формою парламентського контролю є **парламентські слухання**.

Відповідно до ч. 1 ст. 223 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», парламентські слухання проводяться з метою вивчення питань, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання. Для участі в парламентських слуханнях у Верховній Раді запрошуються представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій, інших об'єднань громадян, наукових установ, представники громадськості, автор (ініціатор) електронної петиції, які виявили бажання взяти в них участь і подали не пізніше як за п'ять днів відповідну заявку до комітету, що проводить підготовку до слухань².

Зокрема, питанням протидії домашньому насильству присвячені **парламентські слухання**: «Сімейна політика України – цілі та завдання» (17 червня 2015 р.), «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист» (12 жовтня 2016 р.), «Запобігання та протидія дискримінації жінок з вразливих соціальних груп» (10 жовтня 2018 р.).

Крім Верховної Ради України загалом, парламентський контроль можуть здійснювати окремі народні депутати, органи Верховної Ради України (комітети Верховної Ради України, тимчасові спеціальні комісії, тимчасові слідчі комісії), а також спеціальні органи, через які Верховна Рада України, відповідно до Конституції України та законів України, здійснює контроль в окремих сферах: Рахункова палата та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Так, важливими формами здійснення парламентського контролю окремими народними депутатами та органами Верховної Ради України є **депутатський запит** та **депутатське звернення**.

---

¹ Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

² Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Депутатський запит, відповідно до ч. 2 ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата України», є вимогою народного депутата, народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, яка заявляється на сесії Верховної Ради України до Президента України, до органів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, дати офіційну відповідь з питань, віднесених до їх компетенції¹.

Відповідно до ч. 4 ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата України», рішення про направлення депутатського запиту чи звернення відповідному органу або посадовій особі приймається Верховною Радою України однією п'ятою від її конституційного складу (за виключенням запитів, що направляються до Президента України, яке має бути попередньо підтримане не менш як третиною від конституційного складу Верховної Ради України). Адресат депутатського запиту зобов'язаний повідомити народного депутата, групу народних депутатів, комітет Верховної Ради України у письмовій формі про результати розгляду запиту у п'ятнадцятиденний строк з дня його одержання або в інший, встановлений Верховною Радою України, строк².

Депутатське звернення, відповідно до ч. 2 ст. 16 Закону України «Про статус народного депутата України», – це викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

Адресати депутатського звернення протягом десяти днів з моменту його одержання зобов'язані розглянути і дати письмову відповідь. У разі неможливості розгляду звернення народного депутата у визначений строк його повідомляють про це офіційним листом з викладенням причин продовження строку розгляду. Строк розгляду депутатського звернення, з урахуванням продовження, не може перевищувати 30 днів з

---

¹ Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

моменту його одержання (ч. 2 ст. 16 Закону України «Про статус народного депутата України»)¹.

Ключовими органами Верховної Ради України, що забезпечують виконання нею своїх контрольних функцій, є комітети. Сфера запобігання і протидії домашньому насильству належить до відання профільних комітетів Верховної Ради України. Важливим способом реалізації контрольної функції комітетів є проведення слухань у комітетах (п. 2 ч. 1 ст. 29 Закону України «Про комітети Верховної Ради України»)².

Зокрема, проблемам протидії домашньому насильству була присвячена низка **слухань у комітетах**: «Діяльність служб у справах дітей, підрозділів Національної поліції України, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, навчальних закладів і закладів охорони здоров'я щодо запобігання випадкам смертності дітей від зовнішніх причин, катування дітей, сексуального насильства щодо дітей» (10.10.2017, комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму), «Захист прав та інтересів дитини в цивільному процесі» (11.02.2019, комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму).

Окремо слід виділити передбачений ст. 101 парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, який здійснюється **Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини**³.

Контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству забезпечується передусім діяльністю **відділу з питань дотримання прав дитини**, утвореного у складі секретаріату, діяльність якого координується **представником Уповноваженого з питань дотримання прав дитини та сім'ї**.

Парламентський контроль за використанням коштів Державного бюджету у сфері запобігання та протидії домашньому насильству від імені Верховної Ради України здійснює **Рахункова палата** (ч. 1 ст. 98 Конституції України)⁴.

Він полягає у проведенні зовнішнього фінансового контролю (аудиту), зокрема, в оцінці продуктивності,

---

¹ Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995 № 116/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>.

³ Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

⁴ Там само.

результативності та економності використання бюджетних коштів, витрат державного бюджету, а також виконання державних цільових програм.

За підсумками проведення зовнішнього фінансового контролю (аудиту) Рахункова палата регулярно інформує Верховну Раду України про результати своєї роботи, щокварталу подає Верховній Раді України висновки про стан виконання закону про Державний бюджет України, а також пропозиції щодо усунення виявлених відхилень і порушень, подає Верховній Раді України висновки і пропозиції щодо річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України (ч. 3 ст. 7 Закону України «Про Рахункову палату»)¹.

2. Інші органи державної влади здійснюють контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України.

Суб'єктами контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (ст. 6 закону) передусім є керівники всіх ланок системи управління щодо підпорядкованих їм структур.

У відповідній структурі управління можуть створюватися спеціальні постійно діючі підрозділи прямого контролю: інспекторські служби, обліково-контрольні служби тощо.

Функцію контролю можуть виконувати і підрозділи методичного забезпечення в структурах управління (паралельно, при виконанні функцій методичного забезпечення).

За необхідності можуть бути створені тимчасові комісії, щодо перевірки за конкретно визначеними проблемами, питаннями тощо.

Суб'єктами самоконтролю можуть бути як окремі працівники, так і відповідні організаційні структури (групи, колективи, служби, підрозділи, тощо).

Об'єкти контролю в системі запобігання та протидії домашньому насильству визначаються за потребами та інтересами суб'єктів контролю.

Зокрема, насамперед, об'єктами контролю можуть бути конкретні підрозділи, за рівнями (ланками) управління, та окремі особи – співробітники підрозділу, які виконують функції запобігання і протидії домашньому насильству. Наприклад,

---

¹ Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

об'єктом контролю з боку місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у тому числі об'єднань територіальних громад, за рішенням яких утворюється така організаційна форма, як мобільні бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі (постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 65).

Також об'єктом контролю можна вважати функції конкретної складової відповідної системи, стан їх виконання. Так, до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належить забезпечення функціонування служб підтримки постраждалих осіб та здійснення контролю за їх діяльністю (підпункт 3 п. 2 ст. 7 Закону).

Отже, об'єктом контролю в системі запобігання та протидії домашньому насильству є діяльність відповідних складових (підсистем) цієї системи.

Предмети контролю в підрозділах, що здійснюють функції запобігання та протидії домашньому насильству, визначаються відповідно до об'єктів. Зокрема, це документи щодо діяльності системи управління, інформація, яка в них міститься, інша (недокументована) інформація (публічно оголошена тощо).

До органів державної влади, що здійснюють контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, належать:

Президент України, який здійснює контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ч. 2 ст. 102 Конституції України)¹.

Контроль Президента України може здійснюватися через видання на основі та на виконання Конституції і законів України указів і розпоряджень, які є обов'язковими до виконання на території України (ч. 3 ст. 106 Конституції України)².

Здійснення Президентом України контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству забезпечується діяльністю Уповноваженого Президента України з прав дитини.

До завдань Уповноваженого Президента України з прав дитини, пов'язаних зі здійсненням контролю, належать:

---

¹ Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Там само.

1) постійний моніторинг додержання в Україні конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері та внесення в установленому порядку Президентові України пропозицій щодо припинення і запобігання повторенню порушень прав і законних інтересів дитини;

2) внесення Президентові України пропозицій щодо підготовки проектів законів, актів Президента України з питань прав та законних інтересів дитини;

3) здійснення заходів, спрямованих на захист і відновлення порушених прав та законних інтересів дитини, інформування громадськості про такі заходи та їх результати¹.

З метою виконання завдань із забезпечення здійснення контрольних функцій Президента України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству **Уповноваженому надано право:**

аналізувати та узагальнювати практику застосування законодавства з питань забезпечення та захисту прав і законних інтересів дитини, брати у встановленому порядку участь в опрацюванні проектів законів, актів Президента України з цих питань;

аналізувати становище дітей в Україні, дотримання їх конституційних прав, вносити центральним та місцевим органам виконавчої влади, іншим державним органам, органам місцевого самоврядування пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у сфері захисту прав і законних інтересів дитини;

запитувати та одержувати в установленому порядку від структурних підрозділів Адміністрації Президента України, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, утворених Президентом України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій необхідні інформацію, документи і матеріали, у тому числі з обмеженим доступом, з питань, що належать до компетенції Уповноваженого;

залучати в разі потреби в установленому порядку до опрацювання окремих питань представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а

---

¹ Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11.08.2011 № 811/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

також експертів, учених та фахівців, у тому числі на договірній основі;

звертатися до державних органів, у тому числі правоохоронних, з питань відновлення порушених прав та законних інтересів дитини, щодо виявлених фактів порушень прав та законних інтересів дитини, а також щодо притягнення в установленому порядку до відповідальності посадових осіб, винних у таких порушеннях;

звертатися до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з пропозиціями щодо поліпшення умов проживання, виховання та захисту дітей, оптимізації мережі закладів для дітей; можливих дій в інтересах дитини¹.

Кабінет Міністрів України. Як вищий орган виконавчої влади, Кабінет Міністрів України здійснює контроль за діяльністю міністерств та інших (центральної та місцевих) органів виконавчої влади (п. 9 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»)².

Контрольні функції Кабінету також реалізуються через діяльність міністрів. Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», міністр забезпечує формування державної політики у відповідній сфері та контролює її реалізацію центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується ним³.

Як керівник міністерства міністр, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 8 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», у межах компетенції організовує та контролює виконання міністерством Конституції України, законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України⁴.

Відповідно до ч. 1 ст. 18 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», Кабінет Міністрів України спрямовує та координує діяльність центральних органів виконавчої влади через відповідного міністра.

---

¹ Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11.08.2011 № 811/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

⁴ Там само.

Центральні органи виконавчої влади. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», одним із завдань центральних органів виконавчої влади є здійснення державного контролю (нагляду). Зокрема, до центральних органів виконавчої влади, що здійснюють контрольні функції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, можна віднести такі.

Міністерство соціальної політики України. Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658, Міністерство соціальної політики України визначено центральним органом виконавчої влади, що формує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі.

На міністерство покладено функції координатора взаємодії у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на національному рівні. Це передбачає, зокрема, збір, аналіз та поширення, відповідно до законодавства, інформації з питань насильства, розроблення пропозицій для удосконалення системи показників, які відображаються у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії насильству¹.

Крім цього, Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423, покладає на міністерство, зокрема, координацію уповноважених підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування із запобігання домашньому насильству, узагальнення відомостей про домашнє насильство, здійснення контролю за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв домашнього насильства², що передбачає і здійснення контрольних функцій щодо діяльності цих суб'єктів у зазначеній сфері.

У структурі апарату Міністерства соціальної політики з метою забезпечення виконання завдань, пов'язаних зі сферою запобігання та протидії домашньому насильству, утворено

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

Експертну групу з питань протидії торгівлі людьми, домашньому насильству та гендерної рівності в складі Директорату розвитку соціальних послуг та захисту прав дітей, а також відділ соціального захисту постраждалих від домашнього насильства в Управлінні реалізації європейських стандартів рівності¹.

Міністерство внутрішніх справ України. Відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878, Міністр внутрішніх справ України забезпечує контроль за станом виконання центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, покладених на них завдань і функцій², у тому числі – завдань із запобігання та протидії домашньому насильству, покладених на Національну поліцію України.

Крім цього, Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, передбачає, що уповноважені підрозділи органів Національної поліції звітують щокварталу Міністерству соціальної політики України про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі через Міністерство внутрішніх справ України³.

Національна поліція України. Відповідно до Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, Національна поліція з метою організації своєї діяльності контролює діяльність територіальних органів Національної поліції, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління⁴, у тому числі – уповноважених підрозділів органів Національної поліції.

---

¹ Структура апарату Міністерства соціальної політики України: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 19.03.2020 № 451 к (зі змінами). URL: <https://www.msp.gov.ua/content/struktura-centralnogo-aparatu-ministerstva.html>.

² Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-p>.

³ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2020 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-p>.

⁴ Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-p>.

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 22 Закону України «Про Національну поліцію», організація та контроль виконання поліцією Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України, у тому числі у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, покладено на керівника поліції¹.

Безпосередньо завдання щодо контролю за діяльністю органів та підрозділів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству у складі центрального органу управління Національної поліції України здійснює Департамент превентивної діяльності, у складі територіальних органів Національної поліції – управління превентивної діяльності, утворені в їх складі.

Контроль щодо виконання окремими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, функцій та завдань у цій сфері здійснюють також **Міністерство освіти і науки України** (щодо органів управління освітою, освітніх закладів, установ та організацій системи освіти), **Міністерство охорони здоров'я України** (щодо органів охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я), **Міністерство юстиції України** (щодо центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги та уповноважених органів з питань пробації).

На місцеві державні адміністрації покладається здійснення державного контролю на відповідних територіях, що включає і контроль за додержанням законодавства з питань науки, мови, реклами, освіти, культури, охорони здоров'я, материнства та дитинства, сім'ї, молоді та дітей, соціального захисту населення, фізичної культури і спорту (п. 9 ст. 16)².

У зв'язку з цим, відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, на обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації покладено здійснення постійного контролю за своєчасністю та належністю вжиття заходів у сфері запобігання та протидії насильству³.

---

¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

² Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

³ Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

Так, місцеві державні адміністрації, поряд із виконавчими органами місцевого самоврядування, утворюють, реорганізують та ліквідують центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді,¹ які підпорядковуються їм і, відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», є суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Крім цього, відповідно до Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 654, на місцеві органи виконавчої влади спільно з органами місцевого самоврядування, покладається контроль за діяльністю мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі².

Завдання з реалізації контрольних функцій у сфері запобігання та протидії домашньому насильству покладено передусім на передбачений Рекомендаційним переліком структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації структурний підрозділ соціального захисту населення³.

Серед контрольних функцій структурного підрозділу, відповідно до Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації, можна виділити контроль за виконанням Конституції і законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади відповідно до визначених галузевих повноважень та здійснення державного контролю за

---

¹ Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в містах Києві та Севастополі державних адміністрацій: постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

дотриманням підприємствами, установами та організаціями правил, норм, стандартів у межах визначених повноважень.

Крім структурного підрозділу соціального захисту населення, такі контрольні функції стосовно окремих суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, здійснюють також структурні підрозділи освіти і науки, структурні підрозділи охорони здоров'я.

Стаття 34. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1. Громадські об'єднання, члени або уповноважені представники таких об'єднань з дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом можуть здійснювати громадський контроль за здійсненням заходів та реалізацією державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2. Звіти за результатами громадського контролю доводяться до відома спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і враховуються ними під час визначення пріоритетів та основних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також під час розроблення відповідних регіональних програм.

1. Незважаючи на те, що поняття «громадський контроль» згадується у великій кількості нормативно-правових актів, в українському законодавстві донині відсутнє уніфіковане визначення цього поняття. У сучасній доктрині адміністративного права також немає єдності щодо розуміння поняття «громадський контроль». Зокрема, пропонуються такі визначення: «громадський контроль є одним з видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами»¹, «громадський контроль – це спостереження громадськості за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадовими особами, а також за недержавними організаціями й іншими суб'єктами при здійсненні ними владних управлінських

---

¹ Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю., Гордієнко Л. Ю. Державне управління: навч. посіб.; за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с. С. 150.

функцій, у тому числі й у разі виконання ними делегованих владних повноважень, яке має своєю метою забезпечення законності та дисципліни у сфері публічного управління»¹, «публічна перевірка громадянським суспільством діяльності держави на відповідність проголошеним нею цілям, коригування цієї діяльності і самих цілей, підпорядкування політики держави, діяльності її органів і посадових осіб інтересам суспільства, а також нагляд громадянського суспільства за діяльністю державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованою на захист і забезпечення прав і законних інтересів людини та фундаментальних свобод, і на повагу до них»² тощо. З наведених визначень можна зробити висновок, що громадський контроль є важливою формою реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою. Об'єктом громадського контролю є діяльність державних органів, підприємств, установ і організацій, а також поведінка окремих громадян³.

Характерні відмінності громадського контролю від будь-якого іншого виду контролю полягають у суб'єктно-об'єктній сфері і в тому, що, по-перше, громадський контроль здійснюється саме громадськістю (організованою та неорганізованою) і, по-друге, що у процесі здійснення громадського контролю контролюється виконання саме соціальних завдань, безпосередньо пов'язаних із захистом та реалізацією прав і свобод громадян, задоволенням та узгодженням соціальних потреб й інтересів населення⁴.

Основним правовим підґрунтям здійснення громадського контролю виступають положення Конституції України, зокрема ч. 2 ст. 3 (держава відповідає перед людиною за свою діяльність); ч. 2 ст. 5 (носієм суверенітету і єдиним джерелом

---

¹ Сківський І. Поняття та основні ознаки громадського контролю в сучасній адміністративно-правовій доктрині України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37 (3). С. 23–24. С. 24.

² Захаров Є. Громадський контроль і права людини. URL: <https://opora.lviv.ua/?p=529><http://opora.lviv.ua/?p=529>.

³ Романенко О. В. Пенітенціарна функція демократичної правової держави та роль громадянського суспільства в механізмі її реалізації: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 201 с. С. 120.

⁴ Федоренко В. Л., Кагляк Я. О. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 4 (№ 4–5). С. 75–88. С. 77.

влади в Україні є народ); ч.2 ст. 34 (кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір); ст. 38 (громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами); ст. 40 (усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк). Наведені положення Основного Закону дають підстави для висновку, що право громадського контролю належить будь-якому громадянину незалежно від того, чи перебуває він у тій чи іншій громадській організації чи ні.

Загалом на сьогодні в законодавстві України виділяється три групи нормативно-правових актів, якими врегульовано питання громадського контролю: *загальні, адміністративно-процедурні та галузеві*¹. До першої групи належить законодавство, яким визначаються основні принципи, механізми і цілі контролю громадянського суспільства за діяльністю органів державної влади та які фактично виступають правовою засадою здійснення такого контролю. До цієї групи належать закони України «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації», «Про інформацію», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про громадські об'єднання» тощо. До другої групи належать нормативно-правові акти, які визначають конкретні форми, види та процедури здійснення громадського контролю. Прикладами можуть бути постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»², якою визначається порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, а також затверджується типове

---

¹ Поклад О. В. Громадський контроль за діяльністю поліції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 207 с. С. 44.

² Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/996-2010-п>.

положення про громадські ради, та постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади»¹, яким визначається процедура сприяння проведенню громадської експертизи інститутами громадянського суспільства та громадськими радами. До третьої групи належить законодавство, що регулює питання здійснення громадського контролю в різних сферах суспільного життя. Саме до цієї групи і можна віднести Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», яким закладається правове підґрунтя здійснення громадського контролю в цій галузі.

Отже, *громадський контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству* можна визначити як спостереження громадськості за діяльністю суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, і, зокрема, за виконанням чинного законодавства, дотриманням прав людини та суспільних інтересів під час прийняття владних рішень, здійснення заходів та реалізації державної політики в даній сфері.

До функцій громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здоров'я можуть належати:

інформаційна функція, яка полягає у тому, що організації можуть вільно отримувати та поширювати інформацію про державну та власну діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, проводити інформаційні компанії з цього питання, агітаційну роботу тощо;

функція громадського моніторингу – здійснювана на постійній основі діяльність з узагальнення і систематизації інформації, необхідної для оцінки, аналізу та прогнозу стану і динаміки законодавства та практики його застосування з метою виявлення його відповідності запланованому результату правового регулювання, а також очікуванням учасників законодавчого процесу, посадових осіб виконавчих, судових та інших органів усіх рівнів влади, інститутів громадянського суспільства, громадян. Результати практичної реалізації функції громадського моніторингу у сфері запобігання та протидії

---

¹ Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів від 05.11.2008 № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

домашньому насильству мають стати основою для прийняття рішення та врахування в подальшій роботі суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству під час стратегічного планування, а також визначення пріоритетних напрямів діяльності влади у зазначеній сфері¹;

превентивна (профілактична) функція, змістом якої є участь громадян та їх об'єднань у попередженні вчинення правопорушень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, виявлення умов і факторів, що сприяють вчиненню протиправних дій у вказаній сфері;

регулююча (коригуюча) функція, під час реалізації якої суб'єкти громадського контролю, які хоча і не мають права приймати якихось управлінських рішень з питань запобігання та протидії домашньому насильству, але можуть надавати зацікавленим посадовим особам та органам держави свої рекомендації з питань удосконалення діяльності у сфері дотримання прав і свобод людини, запобігання випадкам домашнього насильства;

соціальна функція, змістом якої є забезпечення ефективної реалізації конституційного права особи на охорону життя та здоров'я, надання допомоги жертвам домашнього насильства, участі в соціальних проектах із зазначених питань тощо.

2. Загалом виділяють дві підгрупи суб'єктів громадського контролю: організовану та неорганізовану громадськість. Частиною 1 коментованої статті, якою визначається коло суб'єктів здійснення громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до таких суб'єктів віднесено лише організовану громадськість, а саме: громадські об'єднання, членів та уповноважених представників таких об'єднань.

Правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань визначено Законом України «Про громадські об'єднання», відповідно до якого громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

---

¹ Денисенко А. П. Сутність функцій діяльності суб'єктів організації громадського контролю у сфері державного управління. *Форум права*. 2015. № 3. С. 51–56. С. 55.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.

Громадською організацією вважається громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадською спілкою є громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи¹.

За оцінками фахівців, нині понад 40 організацій здійснюють проекти, спрямовані на вирішення проблеми домашнього насильства, упровадження у вітчизняну практику нових технологій соціальної роботи з профілактики насильства та надання допомоги особам, що постраждали від такого насильства, організацію та проведення навчання для фахівців, які причетні до вирішення цієї проблеми.

Серед таких організацій можна виокремити громадські організації «Ла Страда–Україна», Харківська правозахисна група (ХПГ), міжнародний гуманітарний центр «Розрада», представництва в Україні міжнародної благодійної організації «Партнерство «Кожній дитині», благодійну організацію «Надія і житло для дітей», Український фонд «Благополуччя дітей», Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», Програми «Родина для дитини», міжнародну громадську організацію «Школа рівних можливостей» тощо.

У переліку суб'єктів здійснення громадського контролю, наведеного в ст. 34, не зазначено, що повноваження зі здійснення громадського контролю належать також окремим громадянам. Така прогалина є суттєвим недоліком відповідного положення, адже в більшості галузевих законів, наприклад, ст. 26 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» чи ст. 10 Закону України «Про національну безпеку України», передбачено особисту участь громадян у здійсненні громадського контролю. Таким чином, на практиці участь громадян у здійсненні контролю у сфері протидії та запобігання домашньому насильству забезпечуватиметься через застосування вищенаведених нормативно-правових актів загального характеру.

Крім громадян, у відповідному переліку не згадано таких можливих суб'єктів громадського контролю, як міжнародні організації, а також засоби масової інформації. І це незважаючи

---

¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

на те, що ефективна взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, з громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями, засобами масової інформації та іншими заінтересованими особами, передбачена серед основних засад діяльності держави, спрямованої на запобігання та протидію домашньому насильству, як це визначено в п. 9 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

У Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами наголошено на тому, що держава повинна залучати засоби масової інформації для участі в розробленні, а також здійсненні політики щодо запобігання насильству стосовно жінок і, зокрема, домашньому насильству, та підвищення поваги до їхньої гідності¹, а не лише для висвітлення заходів у сфері боротьби та протидії домашньому насильству, як це визначено в ст. 15 і 19 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

На відміну від аналогічних положень про громадський контроль в інших галузевих нормативно-правових актах, у ст. 34 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» не визначено детального переліку конкретних заходів громадського контролю чи повноважень його суб'єктів, які були б характерними саме для даної сфери. Відповідно до положень нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також загального законодавства, що регулює діяльність громадських об'єднань і громадських рад, можна визначити такі *повноваження суб'єктів громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству*:

1) звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями), скаргами з питань запобігання та протидії домашньому насильству;

2) одержувати в порядку, визначеному законом, публічну інформацію, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень та інших розпорядників публічної інформації;

---

¹ Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами, Стамбул, 11.05.2011. Ст. 17. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>.

3) брати участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, що стосуються питань запобігання та протидії домашньому насильству¹;

4) подавати уповноваженим органам державної влади, що здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, обов'язкові для розгляду пропозиції з питань, щодо яких відповідний орган проводить консультації з громадськістю, а також щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, удосконалення роботи органу²;

5) проводити, відповідно до законодавства, громадську експертизу діяльності органу, що здійснює діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та громадську антикорупційну експертизу нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, які розробляє відповідний орган³;

6) здійснювати контроль за врахуванням органами державної влади, що здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, пропозицій і зауважень громадськості, забезпечення ними прозорості та відкритості своєї діяльності, доступу до публічної інформації, яка знаходиться в їх володінні⁴;

7) брати участь у заходах у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі за власною ініціативою та/або залучатися до них суб'єктами, що

---

¹ Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. Ст. 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. П. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

³ Там само.

⁴ Там само.

здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству¹;

8) вивчати ситуацію та збирати згруповані за ознакою статі статистичні дані про факти домашнього насильства;

9) організовувати і проводити галузеві та міжгалузеві дослідження стану, причин і передумов поширення насильства, ефективності законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та практики його застосування;

10) організовувати та проводити спільні і спеціалізовані тренінги та семінари для фахівців, які працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також для працівників правоохоронних органів і суддів;

11) готувати звіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству, доводити їх результати до відома спеціально уповноважених органів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також контролювати, чи були враховані висновки та рекомендації цих звітів під час визначення пріоритетів та основних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також під час розроблення відповідних регіональних програм тощо.

Під формою діяльності суб'єктів громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству слід розуміти передбачений нормами чинного законодавства зовнішній прояв діяльності уповноважених суб'єктів під час здійснення контролю у зазначеній сфері.

На підставі аналізу наукових поглядів та норм чинного законодавства України можна виділити наступні **форми громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству**:

Звернення громадян. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 р., під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Звернення громадян є важливою формою громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, адже такий його спосіб дозволяє уповноваженим суб'єктам: по-перше, на практиці реалізувати гарантовані їм Конституцією і законами України

---

¹ Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів від 22.08.2018 № 658. П. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

права та інтереси; по-друге, відкрито та без перешкод отримувати всю необхідну інформацію для здійснення контролю; по-третє, дає можливість оцінити реальний стан справ у досліджуваній сфері. Стосовно суб'єктів, діяльність яких контролюється, дана форма громадського контролю дозволяє їм визначити можливі шляхи покращення власної діяльності та забезпечити ефективний «зворотний зв'язок» із громадянами.

Громадська перевірка. Ця форма контролю дає змогу об'єктивно оцінити стан окремих аспектів діяльності органів та установ, на які покладаються функції щодо здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству шляхом зіставлення реальних відомостей, що стосуються якості діяльності цих органів та установ, із документальними даними, які надаються підконтрольними суб'єктами. Зазначене дозволяє не лише оцінити якість діяльності цих органів та установ, а й надати об'єктивну оцінку дієвості та ефективності управління ними.

Громадська експертиза. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 05 листопада 2008 р. № 976, громадська експертиза є складовою механізму демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства, громадськими радами оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі¹.

Таким чином, громадська експертиза надає можливість провести оцінку ефективності діяльності певного державного органу або установи та їх посадових осіб у сфері протидії домашньому насильству, оцінити виконання державних програм у цій сфері або витрачання бюджетних коштів, оцінити якість надання соціальних послуг постраждалим особам.

Громадський моніторинг. Головними завданнями громадського моніторингу сфери запобігання та протидії домашньому насильству є такі: 1) вивчення та аналіз громадської думки щодо діяльності суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству,

---

¹ Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 976. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

а також щодо вдосконалення нормативно-правової бази з цих питань; 2) забезпечення своєчасного реагування суб'єктів громадського контролю на пропозиції громадян; 3) забезпечення прозорості і відкритості сфери запобігання та протидії домашньому насильству для громадськості; 4) запобігання корупції, налагодження зворотного зв'язку та співробітництва органів й установ, на які покладено функції щодо здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, із громадськістю тощо.

Участь у діяльності громадських та координаційних рад. Громадська рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики¹. Такі ради утворюються при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних, районних держадміністраціях. При Міністерстві соціальної політики України також створена та функціонує громадська рада².

Також у Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, передбачено можливість утворення координаційних рад на регіональному та місцевому рівнях. До складу таких рад, окрім уповноважених представників служб у справах дітей, уповноважених підрозділів органів Національної поліції, органів управління освітою, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я місцевих держадміністрацій, центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, органів прокуратури та суду, можуть входити також представники громадських об'єднань, релігійних організацій, міжнародних організацій та іноземних неурядових організацій. Метою утворення координаційних рад є забезпечення міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, узгодженості заходів у сфері запобігання та

---

¹ Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. П. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Положення про Громадську раду при Міністерстві соціальної політики України: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 27.04.2014 № 599. URL: <https://www.msp.gov.ua>.

протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, підвищення їх ефективності, координації проведення інформаційно-просвітницьких заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування обласними та місцевими держадміністраціями¹.

Громадські (публічні) слухання. Публічні слухання проводяться з метою: 1) впливу на формування громадської думки з питань запобігання та протидії домашньому насильству; 2) забезпечення права громадян на участь в обговоренні та прийнятті рішень з цих питань; 3) здійснення контролю за прийняттям і реалізацією рішень; 4) з'ясування думки населення з питань запобігання домашньому насильству, надання допомоги постраждалим особам. Громадське слухання як форма громадського контролю дозволяє вести ефективний діалог між громадськістю та державними органами та установами, на які покладені функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03 листопада 2010 р. № 996 визначає основні вимоги до організації і проведення органами виконавчої влади консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Зазначеним нормативно-правовим актом створюються всі необхідні умови для того, щоб суб'єкти мали вільний доступ до всієї необхідної інформації під час здійснення контрольних заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Подання запитів, зокрема на отримання публічної інформації. Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена у процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України «Про доступ до публічної інформації»².

---

¹ Про затвердження порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів від 22.08.2018 № 658. П. 17, 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.

Запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що перебуває у його володінні. Запитувач має право звернутися до розпорядника інформації із запитом на інформацію незалежно від того, стосується ця інформація його особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту¹.

Значення даної форми громадського контролю у сфері запобігання та протидії домашньому насильству полягає, насамперед, у тому, що вона покликана забезпечити суб'єктів такого контролю всією необхідною інформацією для здійснення ефективних і дієвих контрольних заходів, а також формування об'єктивних, неупереджених, висновків.

Відповідно до п. 1 ст. 21 Закону України «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, тасмна та службова інформація.

Пункт 2 ст. 21 Закону України «Про інформацію» визначено, що конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

До інформації з обмеженим доступом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству не можуть бути віднесені відомості про надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей; про соціальне забезпечення, а також про стан правопорядку; про факти порушення прав і свобод людини; про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб.

Вивчення громадської думки. Вказана форма громадського контролю може бути здійснена шляхом проведення опитування, під яким слід розуміти одержання первинної соціологічної інформації, що ґрунтується на усному або письмовому зверненні до людей за допомогою анкети² або через анкетування, що

---

¹ Про затвердження порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів від 22.08.2018 № 658. П. 17, 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

² Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс: підручник. 3-тє вид. Київ: Каравела, 2006. 408 с. С. 380.

передбачає опитування респондентів за допомогою чітко сформульованих і спеціально підібраних запитань.

Крім цього, вивчення громадської думки може здійснюватися шляхом: контент-аналізу інформаційних матеріалів, фокус-групи тощо, створення телефонних «гарячих» ліній, проведення моніторингу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у друкованих та електронних засобах масової інформації для визначення позиції різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін; опрацювання та узагальнення висловлених у зверненнях громадян пропозицій та зауважень з питань реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також захисту прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства¹.

Журналістське розслідування. Дієвість журналістського розслідування визначається ефективністю виявлення, ідентифікації і запобігання шляхом оприлюднення (висвітлення) неочевидних суспільних ризиків². Журналістське розслідування є ефективним способом виявлення інформації з питань запобігання домашньому насильству, а також дозволяє розкрити його результати широкій громадськості.

3. Частина 2 коментованої статті передбачає взаємодію суб'єктів громадського контролю з уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству через підготовку та подання звітів за результатами громадського контролю. Такі звіти за результатами громадського контролю мають враховувати відповідні органи під час визначення пріоритетів та основних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також у процесі розроблення відповідних регіональних програм.

Відповідні звіти можуть бути у формі моніторингу або звіту за підсумками певного дослідження. Так, наприклад, моніторинг ситуації реагування на домашнє насильство та

---

¹ Борбунок О. О. *Форми громадського контролю як засобу забезпечення законності нормативно-правових актів у державному управлінні. Часопис Київського університету права.* 2015. № 1. С. 127–132. С. 128.

² Хоменко І. А. *Функціональність журналістського розслідування в українському медійному просторі: погляд практика. Current issues of mass communication.* 2013. Issue 14. С. 106–111. С. 107.

насильство щодо жінок у 2018 р.¹ проведено за результатами аналізу нормативних документів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та наявною практикою їх застосування, аналізу судових рішень за даною категорією справ та аналізу відповідних статистичних даних, звернень постраждалих на Національну «гарячу» лінію, експертних обговорень с фахівцями системи правосуддя, за результатами проведення тренінгів за участю суддів та прокурорів. У ньому сформульовані певні рекомендації для подальшої роботи в цьому напрямі, наприклад, для судової гілки влади, органів прокуратури України, Національної поліції України, Міністерства соціальної політики, міжнародних та донорських організацій, інших громадських організацій тощо.

Крім того, це можуть бути й інші звіти, зокрема за підсумками дослідження спроможності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення системи роботи із запобігання та протидії домашньому насильству.

Такі звіти, зазвичай, можуть містити:

огляд національного законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, що регулює діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, а також їхніх повноважень у сфері соціального захисту громадян, зокрема у забезпеченні роботи щодо запобігання та протидії домашньому насильству;

огляд діючої системи роботи обласної державної адміністрації щодо запобігання та протидії домашньому насильству (актуальність проблеми в регіоні; координацію роботи з питань попередження та протидії домашньому насильству; наявну систему надання послуг постраждалим у регіоні; співпрацю державних органів влади та органів місцевого самоврядування з міжнародними проектами, направленими на запобігання та розвиток системи послуг для постраждалих від насильства, а також для осіб, які його вчиняють);

аналіз спроможності громад у забезпеченні якісної роботи щодо запобігання та протидії домашньому насильству за відповідними критеріями тощо.

---

¹ Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на домашнє насильство та насильство щодо жінок: 2018. «Іа Страда-Україна». URL: https://la-strada.org.ua/ucp_mod_library_view_329.html.

Зокрема, таку оцінку було здійснено в період з 03 вересня по 30 листопада 2018 р. в Луганській області в рамках проекту ПРООН «Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту»¹. Цей проект спрямовано на підтримку постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі шляхом підвищення поінформованості працівників органів юстиції та правоохоронних органів щодо інформаційно-пропагандистської діяльності та діяльності служб підтримки постраждалих. Очікуваними результатами від реалізації проекту мають бути покращення безпеки громадян і доступ до правосуддя, а також зміцнення потенціалу, компетентності та підзвітності правоохоронних органів та органів правосуддя для якісного реагування на насильство².

Спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству враховують результати звітів громадського контролю під час визначення пріоритетів та основних напрямів державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також у процесі розроблення відповідних регіональних програм.

Так, Регіональний план заходів з реалізації Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року³ містить такі розділи й активності, пов'язані з темою запобігання та протидії насильству як миротворча й мирозахисна діяльність: аналіз, координація та підготовка кадрів, запобігання конфліктам та насильству, допомога й реабілітація постраждалих від конфліктів. У Регіональних цільових програмах удосконалення та розвитку системи надання соціальних послуг у відповідних

---

¹ Звіт за підсумками дослідження спроможності державних органів та органів місцевого самоврядування Луганської області щодо забезпечення системи роботи із запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. URL: <https://www.ua.undp.org.docx>.

² Верховенство права та правосуддя на рівні громад у районах України, постраждалих від конфлікту. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/projects.html>.

³ Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 113-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.

областях на 2016–2019 роки «Турбота»¹ також передбачена діяльність щодо запобігання та протидії насильству.

Звіти за результатами громадського контролю можуть подаватися не лише до органів державної влади, а й до міжнародних організацій, що здійснюють діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству щодо жінок загалом, зокрема, до Ради ООН з прав людини, Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, Спеціального доповідача ООН з питань насильства проти жінок, його причин та наслідків, а після ратифікації Україною Стамбульської конвенції – також і до Групи експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (ГРЕВІО), що є механізмом у межах Ради Європи.

---

¹ Про затвердження Регіональної цільової програми вдосконалення та розвитку системи надання соціальних послуг в Луганській області на 2016 – 2019 роки «Турбота»: розпорядження Луган. обл. держ. адміністрації від 12.08.2016 № 468. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/LU160169?an=1>.

ДОДАТОК

ЗАКОНОДАВЧА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

№ з/п	Документ	URL:	QR код
1.	Декларація прав дитини: прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384	
2.	Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: затв. наказом Мінсоцполітики від 31.03.2016 № 318.	http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16	
3.	Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.07.2016 № 716.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16	
4.	Деякі питання Державної соціальної служби України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2019 № 1053.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-2019-%D0%BF#n155	
5.	Деякі питання здійснення патронату над дитиною: постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 148.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-%D0%BF	
6.	Деякі питання надання послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі та насильства стосовно дітей: постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 553.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2019-%D0%BF	

7.	Деякі питання реалізації експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян, запитів на публічну інформацію, звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства: постанова Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 128.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/128-2020-%D0%BF	
8.	Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015	
9.	Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: затв. наказом МВС України від 28.07.2017 № 650.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17	
10.	Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. наказом МВС від 27.04.2020 № 357.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text	
11.	Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0686-18	
12.	Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: затв. наказом МВС від 06.11.2015 № 1376.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17	

13.	Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98	
14.	Інструкція щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: затв. наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 № 3131/386.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09	
15.	Класифікатор соціальних послуг: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 № 429.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#	
16.	Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15	

17.	Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10	
18.	Конвенції ООН про права дитини від 20.11.1989 (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995).	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021	
19.	Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашнє насильство та боротьбу з цими явищами. Стамбул, 11.05.2011.	https://rm.coe.int/1680093d9e	
20.	Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.	http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr	
21.	Концепція Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-%D1%80	
22.	Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14	
23.	Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17	
24.	Критерії діяльності надавачів соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-p#	

25.	Методичні рекомендації щодо організації надання безоплатної правової допомоги місцевими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги: затв. наказом Координаційного центру з надання правової допомоги від 19.07.2019 № 60.	https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060419-19#n6	
26.	Питання діяльності органів опіки і піклування, пов'язані із захистом прав дитини: постановою Кабінету Міністрів України від 24.08.2008 № 866.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF	
27.	Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11.08.2011 № 811/2011.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011	
28.	Положення про Громадську раду при Міністерстві соціальної політики України: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 27.04.2014 № 599.	https://www.msp.gov.ua/files/gr/pol_gr.pdf	
29.	Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 № 1852.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18	
30.	Положення про Міністерство внутрішніх справ України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п	

31.	Положення про Міністерство соціальної політики України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF	
32.	Положення про Національну поліцію: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п	
33.	Положення про психологічну службу у системі освіти України: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18a	
34.	Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 № 106.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF	
35.	Положення про технічний захист інформації в Україні: затв. указом Президента України від 27.09.1999 № 1229/99.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1229/99	
36.	Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: затв. наказом Міністерства юстиції України від 02.07.2012 № 967/5.	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12	
37.	Порядок атестації соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні та реабілітаційні послуги: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.01.2012 № 612.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1771-12	

38.	Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України 08.02.2019 № 100.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19	
39.	Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF	
40.	Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.02.2019 № 124.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19	
41.	Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18	
42.	Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-п#	
43.	Порядок надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 450.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-п#	

44.	Порядок організації надання соціальних послуг: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 587.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-п#	
45.	Порядок призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2004 № 558.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-2004-%D0%BF	
46.	Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: затв. наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19	
47.	Порядок проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 № 278.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19	
48.	Порядок регулювання тарифів на соціальні послуги: заст. постановою Кабінету Міністрів від 01.06.2020 № 428.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2020-%D0%BF#Text	
49.	Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17	
50.	Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 976.	https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-п/conv	

51.	Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019-%D0%BF	
52.	Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17/card3#Files	
53.	Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17	
54.	Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17	
55.	Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17	
56.	Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19	
57.	Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей: наказ Міністерства соціальної політики від 14.06.2018 № 890.	https://www.msp.gov.ua/files/norm_baza/890.pdf	
58.	Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI.	http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17	

59.	Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15	
60.	Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15	
61.	Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text	
62.	Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996.	https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/996-2010-п	
63.	Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18	
64.	Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19	
65.	Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17	
66.	Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19	

67.	Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: наказ Міністерства соціальної політики України від 03.07.2019 № 1037.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-19	
68.	Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17	
69.	Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР.	https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80	
70.	Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12	
71.	Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80	
72.	Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14	
73.	Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19	
74.	Про організацію надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів від 01.06.2020 № 587.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text	

75.	Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19	
76.	Про охорону дитинства: Закон України 26.04.2001 № 2402-III.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14	
77.	Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: наказ МВС України, МОЗ України від 06.07.2016 № 612/679.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16	
78.	Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію на опрацювання звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1145.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145-2019-%D0%BF	
79.	Про практику застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 02.07.2004 № 13.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-04	
80.	Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19	

81.	Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14	
82.	Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19	
83.	Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-XII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12	
84.	Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19	
85.	Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14	
86.	Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12	
87.	Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02	
88.	Про утворення Державної установи «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей: наказ Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 № 1852.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18	

89.	Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17	
90.	Рекомендаційний перелік структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в містах Києві та Севастополі державних адміністрацій: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-п	
91.	Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14	
92.	Стандарт надання соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 30.07.2013 № 458.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1327-13	
93.	Тимчасове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2004 № 87.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF	
94.	Типова програма для кривдників: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18	
95.	Типове положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 654.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/654-2018-%D0%BF	

96.	Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF	
97.	Типове положення про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, та спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 824.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2019-%D0%BF	
98.	Типове положення про притулок для дітей служби у справах дітей: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-97-%D0%BF	
99.	Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 655.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text	
100.	Типове положення про службу у справах дітей обласної, Київської та Севастопольської міської державної адміністрації: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 № 1068.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-2007-%D0%BF	

101.	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.	https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15	
102.	Єдиний реєстр досудових розслідувань.	https://erdr.gp.gov.ua/erdr/erdr.web.system.LoginPage.cls	
103.	Інформація про «гарячі лінії», центри допомоги для постраждалих від насильства. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги.	http://lcpmsd2.lutsk.ua/informatiya-pro-garyachi-liniyi-tsentry-dopomogy-prvtulky/	
104.	Методичні рекомендації щодо організації та забезпечення діяльності об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та захисту прав дітей: наказ Міністерства соціальної політики України від 18.07.2018 №1029а «Про внесення змін до наказу Міністерства соціальної політики України від 14.06.2018 № 890».	https://www.msp.gov.ua/files/de/c/1029a.pdf	

Наукове видання

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ЗАКОНУ УКРАЇНИ
«ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ»

За загальною редакцією
К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Чернея

Підписано до друку 25.11.2020. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 16,33. Ум. друк. арк. 12,37.
Тираж 200 прим.
